

Protokoll fört vid enskild föredragning

Utbildnings- och kulturavdelningen
Kulturbyrån, kulturmiljöenheten, U3a

Beslutande
Minister
Annika Hambrudd

Föredragande
Enhetschef
Mikko Helminen

Justerat
Omedelbart

Nr 13

Anhållan om tillstånd för rubbande av fast fornlämning
Fö 9.2 i Granboda, Föglö
ÅLR 2012/1749
150 U3a

Ärende

Fastighetsägaren till fastigheten 62-409-2-15 har anhållit av Ålands landskapsregering om tillstånd att rubba fast fornlämning Fö 9.2. Ingreppet planeras för att uppföra en bastu på fastigheten.

Beslut

Ålands landskapsregering avslår anhållan om tillstånd att rubba fast fornlämning, enligt bilaga 1.

Nr 14

Anhållan om tillstånd för rubbande av fast fornlämning Sa
20.8 i Tengsöda, Saltviks kommun
ÅLR 2012/1736
151 U3a

Ärende

Samfälligheterna 736-431-878-6 och 736-431-878-7 (Tengsöda samfällda land- och vattenområden 736-431-876-2) har anhållit om att de delar av fast fornlämning Sa 20.8 i Tengsöda by, som ligger inom tidigare fastighetsregisternummer 736-431-878-6 och 736-431-878-7 ska rubbas så att fastigheterna kan nyttjas som sandtäkt.

Beslut

Landskapsregeringen beviljar tillståndet för rubbandet av fast fornlämning Sa 20.8 inom skiftet för f.d. Sandtäkt vid Kriko inom fastigheten 736-431-876-2, enligt bilaga 2. Innan området där fornlämningen är beläget kan nyttjas som sandtäkt måste en arkeologisk undersökning av fornlämningen genomföras. Genomförandet av och kostnaderna för den arkeologiska undersökningen faller till Ålands landskapsregering.

Hänvisning
Anhållan dat. 29.2.2012

Kontaktperson
Enhetschef Mikko Helminen

Estrid Elverskog
Eskadervägen 8
SE-18354 TÄBY
Sverige

Ärende

Anhållan om tillstånd för rubbande av fast fornlämning Fö 9.2 i Granboda, Föglö

Ärende

Fastighetsägaren till fastigheten 62-409-2-15 har anhållit av Ålands landskapsregering om tillstånd att rubba fast fornlämning Fö 9.2. Ingreppet planeras för att uppföra en bastu på fastigheten.

Beslut

Ålands landskapsregering avslår anhållan om tillstånd att rubba fast fornlämning.

Motivering

Fastighetsägaren har den 29.2.2012, med hänvisning till 11 § i fornminneslagen, anhållit om rubbande av fast fornlämning Fö 9.2, som enligt sökanden orsakar oskäligt stor olägenhet i förhållande till fornlämningens betydelse. Landskapsregeringen har den 20.11.2012 begärt sökanden att komplettera ärendet med de planerade åtgärdernas exakta avsedda placering, omfattning och syfte. Sökanden har i sitt svar till landskapsregeringen den 23.1.2013 meddelat om avsikten att söka om bygglov på fastigheten, som i sin tur skulle klargöra planernas omfattning och placering. Landskapsregeringen har den 4.4.2013 meddelat sökanden att en bygglovsansökan kan användas i ärendets utredning.

Sökanden har den 24.2.2022 kompletterat ärendet med handlingarna rörande bygglov för en bastu på fastigheten. Byggnadslovet beviljades den 21.4.2016 i enlighet med Föglö kommuns byggnadsordning med en förordad placering på 5 meter räknat från fastighetsgränsen samt minst 15 meter räknat från stranden i den sydvästra delen av fastigheten. Landskapsregeringen konstaterar att bygglovet enligt 75 § Plan- och bygglag (2008:102) för landskapet Åland (PBL) har upphört att gälla då byggnadsarbetet inte slutförts inom fem år från att tillståndet från Föglö kommun vunnit laga kraft.

Landskapsregeringen har den 26.4.2022 genomfört en arkeologisk besiktning av fast fornlämning Fö 9.2, lämningar efter militär flygstation från andra världskriget, enligt bilaga

1. Besiktningen hade som syfte att identifiera och dokumentera de fornlämningar som finns på fastigheten 62-409-2-15 för att bestämma deras utsträckning och karaktär.

Granboda flygstation uppfördes av den ryska militären på Föglö i den södra skärgården under första världskriget. Anläggningen fungerade som bas för II Flygbrigadens 4 division och är den kanske den största militära anläggningen som under kriget uppfördes på Åland. På ett cirka 7,8 hektar stort område uppfördes ett 20-tal byggnader av vilka den två stora flyghangarerna och mellan dem flytbryggan som gick ut som landningsbana i vattnet var de viktigaste för stationen. Lämningarna av den östra hangaren, plattformen och landfästet till flytbryggan ligger på fastigheten 62-409-2-15. Från strandkanten vidare ut i vattnet finns lämningarna av flytbryggan i form av stenkistor och bevarade träkonstruktioner. Det är således de centrala lämningarna av den militära flygverksamheten som är situerade på den aktuella fastigheten och de har stor betydelse för förståelsen av den åländska historien under första världskriget och händelserna därefter.

Landskapsregeringen konstaterar att planen på att bygga en bastu på den i bygglovet anvisade ytan inom fastigheten 62-409-2-15 utgör ett ingrepp på fast fornlämning Fö 9.2 som är fredad enligt 1 § i fornminneslagen. Det av Föglö kommun beviljade bygglovet har dock upphört att gälla.

För det fall att fastighetsägaren anhängiggör ny ansökan för bastu med samma placering som i det upphävda bygglovet anför landskapsregeringen att det är möjligt att uppföra en motsvarande byggnad inom samma fastighet på ett sätt där fast fornlämning inte kommer att beröras. Detta genom att placera byggytan vid den anslutande vägrätten samt utanför de konstaterade lämningarna i den sydöstra delen av fastigheten. Därmed bedömer landskapsregeringen i enlighet med 11 § i fornminneslagen att fast fornlämning Fö 9.2 inte orsakar oskäligt stor olägenhet i förhållande till fornlämningens betydelse.

Landskapsregeringen har utifrån ovanstående beredning i samband med behandling av ärendet, i enlighet med 23 § i självstyrelselagen för Åland, begärt ut utlåtande från Museiverket. I sitt utlåtande (MV/111/05.01.00/2022, dat. 19.8.2022, som bilaga 2) konstaterar Museiverket att de inte har något att tillägga till ärendet.

Landskapsregeringen har vid behandling av ärendet den 19.8.2022 hört sökanden med anledning av de arkeologiska undersökningarna samt den utredning som inhämtats från Museiverket i ärendet. Sökanden har inte före att tidsfristen till den 18.9.2022 löpt ut lämnat in några yttranden.

Tillämpade lagrum

1, 2 och 11 §§ Landskapslag (1965:9) om fornminnen

Ändringssökande

Besvärсанvisning till beslutet bifogas

Minister

Annika Hambrudd

Enhetschef

Mikko Helminen

BILAGOR

Bilaga 1. Lucenius, Jenni 2022. Fö 9.2 Granboda flygstation, Föglö. Arkeologisk besiktningsrapport, projektnr. 2022–018. Ålands landskapsregering, kulturbyrån.

Bilaga 2. Museiverkets utlåtande gällande rubbande av fast fornlämning Fö 9.2 i Granboda, Föglö (MV/111/05.01.00/2021, dat. 19.8.2022).

FÖR KÄNNEDOM Museiverket, kirjaamo@museovirasto.fi

Fö 9.2 Granboda flygstation, Föglö

ARKEOLOGISK BESIKTNING

Dnr: 2012/1749

Datum: 14.6.2022

PB 1060, AX-22111 Mariehamn

registrator@regeringen.ax

+358 18 25 000

www.regeringen.ax

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

<i>Kommun, by</i>	Föglö, Granboda	<i>Fastighet</i>	62-409-2-15
<i>Fornlämning</i>	Fö 9.2, Flygstation, VK 1	<i>Uppdrag</i>	2022-018
<i>Närvarande</i>	Antikvarie Jenni Lucenius Enhetschef Mikko Helminen Praktikant Andreas Larsson	<i>Tidpunkt</i>	26.4 2022
<i>Koordinat- och höjdsystem</i>	ETRS-TM35FIN; N2000/FIN2005N00	<i>Inmätningssystem</i>	Trimble TDC 150
<i>Fotografier</i>	I220426_1-12, J220426_1-43		
<i>Ritningar/kartor</i>	-	<i>Fynd</i>	-

Digitala fotografier och inmätningdata förvaras hos Ålands landskapsregering.

UTDRAG FRÅN TERRÄNGKARTAN

Figur 1. Utdrag ur grundkartan med fast fornlämning Fö 9.2 i centrum. Kartan i skala 1: 25 000.

1. BAKGRUND

Kulturbyrån har i samband med ärende ÅLR 2012/1749 konstaterat att Föglö kommun 16 beviljat fastighetsägaren till fastigheten Mellanhamnsudden RNr 2:15 i Granboda byggnadslov för att uppföra en bastubyggnad (bygglov 2016_7, dat 18.4 2016). På fastigheten finns delar av fast fornlämning Fö 9.2 Granboda flygstation, som uppfördes av den ryska militären under första världskriget 1914–1918. På fastigheten ligger lämningarna efter ett byggnadskomplex bestående av två stora flyghangarer, mellan vilka en plattform och en flytbrygga gick ut i vattnet. Fältbesiktningen den 26.4 hade som syfte att granska placeringen av bygglovet i relation till fornlämningarna på fastigheten.

2. METOD

Granboda flygstation har inventerats arkeologiskt år 2019 (Lindholm 2019). Inventeringen omfattade hela anläggningen Granboda flygstation, inklusive hangaren och flytbryggan. Positioneringen till grundkartan gjordes dock i första hand med hjälp av kart- och arkivmaterial som publicerats av docent Kenneth Gustavsson (1991), som visar grund- och situationsplanen för byggnaderna. För att göra mera detaljerade inmätningar av de bevarade arkeologiska lämningarna i terrängen gjordes en besiktning av den aktuella fastigheten.

Lantmäteriets LiDAR-data¹ användes för att innan fältbesöket i GIS miljö identifiera synliga lämningar eller anomalier i terrängen. En terrängskuggningsmodell över undersökningsområdet visar en detaljerad bild över markytan där objekt i kartan som ligger på olika höjd projiceras i olika gråtoner (SVF), alternativt röda nyanser (RRIM). Detaljerade data av även små och i terrängen osynliga terrängobjekt syns tydligt i terrängskuggningsmodellen, såsom strukturer efter hangarkomplexet vid Granboda Flygstation. (Chiba, T. Kaneta, S. & Suzuki, Y. 2008; Fujii, N. Saito, K. Chiba, T. Sata, I. Yoshinaga, T. & Tasaki, K. 2012; Kokalj, Ž; Zakšek, K. & Oštir, K. 2011; Zakšek, K.; Oštir, K. & Kokalj, Ž. 2011).

Fältbesiktningen genomfördes som en okulär inventering där hela den aktuella fastigheten besiktigades. Anläggningar och arkeologiska objekt på land precisionsinmättes med hjälp av handhållen GPS. Vid inventeringstillfället var extremt lågt vatten, vilket innebar att lämningarna efter flytbryggan (bilaga 1, se även pärbilden)) låg exponerade och kunde dokumenteras noggrant med fotografier.

3. RESULTAT

I fältbesiktningen konstaterades att det på fastigheten finns omfattande lämningar som utgör fast fornlämning Fö 9.2 Granboda flygstation. De är de stora hangarbyggnaderna på 35 x 25 meter vardera, med mellanliggande plattform och flytbrygga med en längd på 138 meter, som varit situerade på platsen. Av de landbaserade hangarerna finns grunder kvar, tillsammans med en omkringliggande vall konstruktion som sannolikt utgjort en samtida skyddsvall och kamouflage. Grunden syns idag som en utplanad och röjd yta (bilaga 1). Av flytbryggan finns idag rester av

¹ Laserskannat material är lantmäteriverkets mest exakta material om höjddata och utgör ett tredimensionellt material i punktform som skildrar jordytan och olika objekt på den. Data har samlats som punktdata i ett punktmoln genom skanningsflygningar, och finns tillgängligt genom lantmäteriverkets öppna data. Varje punkt innehåller geografiska x-, y- och z- (höjd) koordinater. Punkttätheten i materialet är minst 0,5 punkter per kvadratmeter, och avståndet mellan punkterna är cirka 1,4 meter. För mer information och beskrivning: www.maanmittauslaitos.fi/sv/kartor-och-Geodata/expertanvandare/produktbeskrivningar/laserskannat-material.

stenfyllningen samt bland dem enstaka träbitar från träkistorna och själva bryggan (bilaga 1). I samband krigsslutet demonterades och revs byggnaderna och forslades bort. Från dessa arbeten härstammar sannolikt en del av de gropar och omrörda jordmassor som finns i området.

I besiktningen konstaterades att den i bygglovet angivna placeringen av bastubyggnaden ligger innanför ytan för den fasta fornlämningen, och inte utgör en lämplig placering för byggnaden. Eftersom stora delar av fastigheten omfattas av fast fornlämning har kulturbyrån i besiktningen bedömt att den yta som ligger i den sydöstra delen av fastigheten och angränsar till stranden är den lämpliga ur fornlämningsynpunkt för placering av bastubyggnad.

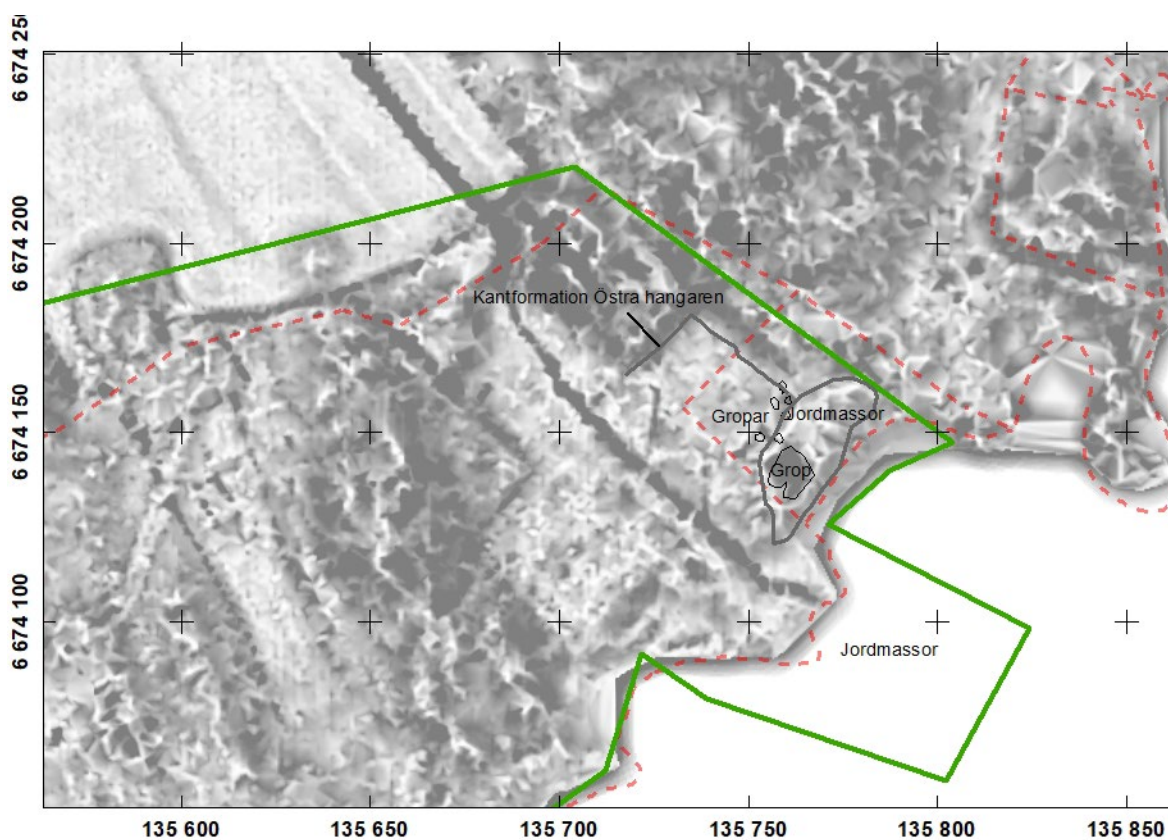
4. BEDÖMNING

Kulturbyrån konstaterar att på 62-409-2-15 finns fast fornlämning, Fö 9.2. Enligt Landskapslagen (1965: 9) om fornminnen (fornminneslagen) är fasta fornlämningar fredade som minnen av Ålands tidigare bebyggelse och historia. Utan tillstånd som meddelats av denna lag är det förbjudet att gräva ut, ändra, skada, ta bort eller på annat sätt rubba en fast fornlämning eller täcka över den. Placeringen av bastubyggnaden som framgår av byggnadslovet berör den fasta fornlämningen och behöver flyttas.

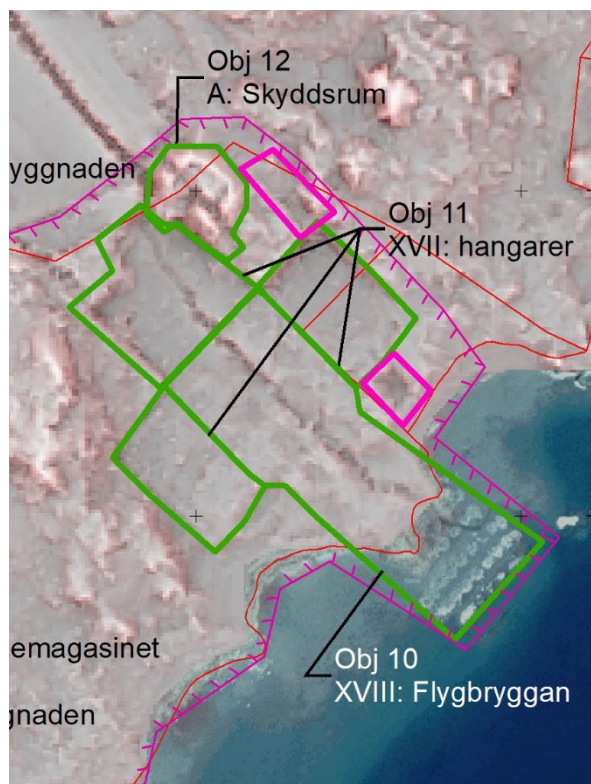
Kastelholm 14.6 2022

Antikvarie

Jenni Lucenius

Figur 2. Översiktskarta över fastigheten med de inmätta fornlämningarna markerade. Flyghangarens korsform syns tydligt i LiDAR terrängskuggningen Skala 1: 2000.

Figur 3. Figuren visar med grön linje flyghangaren på Granboda flygstation (objekt 11–2020), samt ytan för den mellan byggnaderna liggande träplattformen/flytbryggan. I vattnet syns på flygfoto stenkonstruktioner efter flytbryggan (objekt 10–2020). I området fanns även ett skyddsrum (objekt 12 – 2020 som ligger utanför den aktuella fastigheten. Jämför med figur 2. Utsnitt av karta från Lindholm 2020, ej i skala.

KÄLLFÖRTECKNING

Litteratur:

Chiba, T. Kaneta, S. & Suzuki, Y. 2008. Red Relief Image Map: New Visualization Method for Three-dimensional Data. *The international Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences*, XXXVII.B2: 1071-1076.

Gustavsson, K. 1991. *Granboda flygstation. Ryskt marinflyg på Åland under första världskriget*. Ålands museum/Ålandsforskarna rf. ISBN 952-90-3054-1

Kokalj, Ž; Zakšek, K. and Oštir, K. 2011. Application of Sky-View Factor for the Visualization of Historic Landscape Features in Lidar-Derived Relief Models. *Antiquity* 85 (327): 263–273.

Zakšek, K.; Oštir, K. and Kokalj, Ž. 2011. Sky-View Factor as a Relief Visualization Technique. *Remote Sensing* 3: 398–415.

Arkivkällor:

Ålands museum/Kulturbyrån:

Lindholm, M. 2020. *Arkeologisk inventering av Granboda flygstation från 1916. Föglö Granboda Fö 9.2*. Opublicerad arkeologisk rapport. Kulturbyrån, Kulturmiljöenheten. Projekt 2019–035.

Objekt 1-flytbrygga

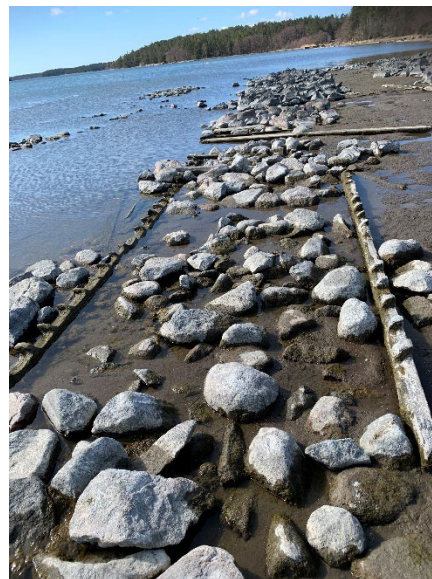
<i>Läge</i>	Y 6 674 116	X 135 747	Z
<i>Antal</i>	1	<i>Datering</i>	1916-
<i>Form och storlek</i>	Rektangulär, storlek ca 50 x 50 meter (i vattnet).		

Beskrivning

Flygbryggans konstruktion i vattnet (vid utvatten)

Kommentar Byggnad XVIII (Gustavsson 1991), objekt 10 (Lindholm 2020)
Se även foto pämbild

Förslag till skyddsåtgärder Fast fornlämning

Översiktsbild. Foto: Andreas Larsson.

Objekt 2-hangarkomplex

<i>Läge</i>	Y 6 674 165	X 135 744	Z
<i>Antal</i>	1	<i>Datering</i>	1916-
<i>Form och storlek</i>	Rektangulär, ca 120 x 100 meter (hela anläggningen på land).		

Beskrivning

Utplanad yta, jordvall samt diverse gropar och diken

Kommentar Byggnad XVII b. (Gustavsson 1991), objekt 11 (Lindholm 2020)

Förslag till skyddsåtgärder Fast fornlämning

Foto överst: Den östra hangarbyggnadens SV del.

Foto nederst:

Hangarbyggnadens (Ö) plana yta till vänster i bild, taget från vallen till höger i bild.

Foto Jenni Lucenius.

Bilaga 4.

Bilaga 2. Lista över digitala fotografier

Filnamn	Rubrik/namn	Fotograf	Anteckningar
I220426_	1 flytbryggan	J Lucenius	
I220426_	2 Stranden	J Lucenius	
I220426_	3 träkonstruktion av flytbrygga	J Lucenius	
I220426_	4 träkonstruktion av flytbrygga	J Lucenius	
I220426_	5 översiktsbild	J Lucenius	
I220426_	6 flytbrygga flandfäste	J Lucenius	
I220426_	7 flytbrygga från landfästet utåt	J Lucenius	
I220426_	8 översikt flytbrygga	J Lucenius	
I220426_	9 detaljbild flytbrygga	J Lucenius	
I220426_	10 översikt flytbrygga	J Lucenius	
I220426_	11 översikt flytbrygga	J Lucenius	
I220426_	12 översikt flytbrygga	J Lucenius	
I220426_	13 Översikt Nö del av strand	J Lucenius	mellan MH och höger i bild möjlighet till byggnation
I220426_	14 Översikt Nö del av strand	J Lucenius	mellan MH och höger i bild möjlighet till byggnation
I220426_	15 Översikt Nö del av strand	J Lucenius	mellan MH och höger i bild möjlighet till byggnation
I220426_	16 Översikt hangar	J Lucenius	taget mot plan yta nedanför vallen
I220426_	17 Grop invid hangarområdetsSV del	J Lucenius	Placering för bastu i bygglovet
I220426_	18 Grop invid hangarområdetsSV del	J Lucenius	Placering för bastu i bygglovet
J220426_	1 detaljbild flytbrygga	A Larsson	
J220426_	2 detaljbild flytbrygga	A Larsson	
J220426_	3 detaljbild flytbrygga	A Larsson	
J220426_	4 detaljbild flytbrygga	A Larsson	
J220426_	5 detaljbild flytbrygga	A Larsson	
J220426_	6 detaljbild flytbrygga	A Larsson	
J220426_	7 detaljbild flytbrygga	A Larsson	
J220426_	8 detaljbild flytbrygga	A Larsson	
J220426_	9 översikt flytbrygga mot vattnet	A Larsson	
J220426_	10 detaljbild flytbrygga	A Larsson	
J220426_	11 detaljbild flytbrygga	A Larsson	
J220426_	12 detaljbild flytbrygga	A Larsson	
J220426_	13 detaljbild flytbrygga	A Larsson	
J220426_	14 detaljbild flytbrygga	A Larsson	
J220426_	15 detaljbild flytbrygga	A Larsson	
J220426_	16 detaljbild flytbrygga	A Larsson	
J220426_	17 detaljbild flytbrygga	A Larsson	
J220426_	18 översikt flytbrygga	A Larsson	
J220426_	19 översikt flytbrygga	A Larsson	
J220426_	20 översikt flytbrygga	A Larsson	
J220426_	21 arbetsbild	A Larsson	
J220426_	22 arbetsbild	A Larsson	
J220426_	23 arbetsbild	A Larsson	
J220426_	24 arbetsbild	A Larsson	
J220426_	25 arbetsbild	A Larsson	
J220426_	26 detaljbild flytbrygga	A Larsson	
J220426_	27 översikt flytbrygga	A Larsson	
J220426_	28 översikt flytbrygga	A Larsson	
J220426_	29 detaljbild flytbrygga	A Larsson	
J220426_	30 Hangaren-grop- och vallkonstruktion	A Larsson	
J220426_	31 Hangaren-grop- och vallkonstruktion	A Larsson	
J220426_	32 Hangaren-grop- och vallkonstruktion	A Larsson	
J220426_	33 Hangaren-grop- och vallkonstruktion	A Larsson	
J220426_	34 Hangaren-grop- och vallkonstruktion	A Larsson	
J220426_	35 Hangaren-grop- och vallkonstruktion	A Larsson	
J220426_	36 Hangarens yta nära stranden	A Larsson	

Bilaga 4.

Bilaga 2. Lista över digitala fotografier

Filnamn		Rubrik/namn	Fotograf	Anteckningar
J220426_	37	Hangarens yta nära stranden	A Larsson	
J220426_	38	Hangarens yta nära stranden	A Larsson	
J220426_	39	Hangarens yta nära stranden	A Larsson	
J220426_	40	Hangarens yta nära stranden	A Larsson	
J220426_	41	Hangarens yta nära stranden	A Larsson	
J220426_	42	Hangarens yta nära stranden	A Larsson	
J220426_	43	Hangarens yta nära stranden	A Larsson	

Utlåtande

19.08.2022

MV/111/05.01.00/2022 1 (2)

Ålands landskapsregering
PB 1060
22111 MARIEHAMN

Referens ÅLR 2012/1749

Ärende **FÖGLÖ, Rubbande av fast fornlämning Fö 9.2 i Granboda**

Ålands landskapsregering begär Museiverkets utlåtande angående rubbande av den fasta fornlämningen *Fö 9.2* i Granboda, i Föglö kommun. Eventuell rubbande har kommit fram vid byggnadsplaner. Museiverket har behandlat ärendet den 16.8. 2022 i det särskilda sammanträdet. Museiverket avger utlåtande enligt följande.

Fornlämningen *Fö 9.2* är *Granboda flygstation* som uppfördes av den ryska militären på Föglö under första världskriget. Anläggningen är sannolikt den största militära anläggningen som under kriget uppfördes på Åland.

Landskapsregeringen har den 26.4.2022 genomfört en arkeologisk besiktning av fast fornlämning *Fö 9.2*. Besiktningen hade som syfte att identifiera och dokumentera de fornlämningar som finns på fastigheten 62-409-2-15 för att bestämma deras utsträckning och karaktär.

På fastigheten 62-409-2-15 finns delar (ie. två stora flyghangarer, en plattform och en flygbrygga) av fast fornlämning *Fö 9.2 Granboda flygstation*. Från strandkanten vidare ut i vattnet finns lämningarna av flygbryggan i form av stenkistor och bevarade träkonstruktioner.

Det är således de centrala lämningarna av den militära flygverksamheten som är situerade på den aktuella fastigheten och de har stor betydelse för förståelsen av den åländska historien under första världskriget och händelserna därefter.

Landskapsregeringen har konstaterat att planen på att bygga en bastu på den i bygglovet anvisade ytan inom fastigheten 62-409-2-15 utgör ett ingrepp på fast fornlämning *Fö 9.2* som är fredad enligt 1 § i fornminneslagen och p.g.a detta placeringen av bastubyggnaden behöver flyttas.

Samtidigt landskapsregeringen ser att det är möjligt att uppföra en motsvarande byggnad inom samma fastighet på ett sätt där fast fornlämning inte kommer att beröras. På det här sättet fornlämningskomplex kan bevaras.

Museiverket har ingenting att tillägga till landskapsregeringens utlåtande.

Generaldirektör

Tiina Merisalo

Intendent

Satu Mikkonen - Hirvonen

För Ålands landskapsregering/Mikko Helminen
kännedom

Hänvisning
Anhållan dat. 29.2.2012

Cityjuristerna Ab
Storagatan 4
22100 MARIEHAMN

Kontaktperson
Enhetschef Mikko Helminen

Ärende

Anhållan om rubbande av fast fornlämning Sa 20.8 i Tengsöda, Saltvik

Ärende

Samfälligheterna 736-431-878-6 och 736-431-878-7 (Tengsöda samfällda land- och vattenområden 736-431-876-2) har anhållit om att de delar av fast fornlämning Sa 20.8 i Tengsöda by, som ligger inom tidigare fastighetsregisternummer 736-431-878-6 och 736-431-878-7 ska rubbas så att fastigheterna kan nyttjas som sandtäkt.

Beslut

Landskapsregeringen konstaterar att planerna för att nyttja skiftet för f.d. Sandtäkt vid Kriko (tidigare 736-431-878-6) inom fastigheten 736-431-876-2 innebär ingrepp på fast fornlämning Sa 20.8, som är fredad enligt 1 § i landskapslagen (1965:9) om fornminnen (nedan fornminneslagen). På den tidigare registerenheten 736-431-878-7 (Grus- och sandtäkt vid Myran) finns inga fasta fornlämningar.

Landskapsregeringen beviljar tillståndet för rubbandet av fast fornlämning Sa 20.8 inom skiftet för f.d. Sandtäkt vid Kriko (tidigare 736-431-878-6) inom fastigheten 736-431-876-2. Innan området där fornlämningen är beläget kan nyttjas som sandtäkt måste en arkeologisk undersökning av fornlämningen genomföras. Genomförandet av och kostnaderna för den arkeologiska undersökningen faller till Ålands landskapsregering.

Motivering

Ärendets bakgrund och tidigare beslut i ärendet

Samfälligheten har den 29.2.2012, med hänvisning till 11 § i fornminneslagen, anhållit om rubbande av fast fornlämning Sa 20.8 på fastigheten 736-431-878-6 (Sandtäkt vid Kriko), som enligt sökanden orsakar oskäligt stor olägenhet i förhållande till fornlämningens betydelse. Landskapsregeringen har den 20.11.2012 begärt sökanden att komplettera ansökan med de planerade åtgärdernas avsedda placering, omfattning och syfte. Sökanden har i sitt svar till landskapsregeringen den 15.1.2013 framfört att samfälligheten har för avsikt att fortsätta ta sand från tåkten för husbehov.

Landskapsregeringen har genom beslut 142 U3 den 19.12.2018 tagit ställning till sökandens anhållan om rubbandet. Landskapsregeringen bedömde med stöd av 11 § i fornminneslagen att fast fornlämning Sa 20.8 kan orsaka oskäligt stor olägenhet för samfälligheten i förhållande till dess betydelse och beslöt därmed att bevilja tillstånd för rubbande av fast fornlämning Sa 20.8, efter att en arkeologisk undersökning gjorts på de berörda delarna av fornlämningen. Landskapsregeringen bedömde att samfällighetens planer på att bedriva täktverksamhet på platsen är att betrakta som enskilt större arbetsföretag. Därmed beslöt landskapsregeringen med stöd av 15 § i fornminneslagen att sökanden skulle bekosta den arkeologiska undersökningen som enligt lag förädlades av rubbandet.

Tengsöda fiskelag och samfällda överklagade landskapsregeringens beslut till Högsta förvaltningsdomstolen (HFD), som upphävde landskapsregeringens beslut och återvisade ärendet för ny behandling (HFD ärende 326/1/19, beslut givet 17.6.2020).

Beredning beträffande arbetsföretagets påverkan på fast fornlämning

Landskapsregeringen konstaterar att ansökan gäller fast fornlämning Sa 20.8, som är fredad enligt 1 § i fornminneslagen och omfattar hela den tidigare samfällda fastigheten 736-431-878-6 (Sandtäkt vid Kriko) som sedan 2014 tillsammans med bl.a. fastigheten 736-431-878-7 (Grus- och sandtäkt vid Myran) bildar en del av Tengsöda samfällda land- och vattenområden (736-431-876-2). På den tidigare registerenheten 736-431-878-7 finns inga fasta fornlämningar.

Landskapsregeringen har under år 2018 genomfört en arkeologisk undersökning av fast fornlämning, boplatzlämning Sa 20.8, enligt bilaga 1. Undersökningen hade som syfte att identifiera och dokumentera de fornlämningar som finns i området för att bestämma deras utsträckning och karaktär. Fast fornlämning konstaterades omfatta nästintill hela fastighetens yta inom den tidigare samfällda fastigheten 736-431-878-6 (Sandtäkt vid Kriko).

I Långbergsöda och Tengsöda byar ligger en kronologisk sekvens av boplatser där man kan följa de tidigaste tillfälliga besöken till Åland fram till bronsåldern. Den fasta fornlämningen Svinvallen är en stenåldersboplatz som utgör en del av fast fornlämning Sa 20.8, ett topografiskt sammanhängande område med fynd både från den västliga gropkeramiska kulturen och den östliga Kiukaiskulturen. Svinvallen utgör således den faktiska platsen i Långbergsöda där det sker ett kulturmöte under stenålderns slutskede, och därmed den platsen där man kan undersöka hur detta möte tog sig uttryck och vilka följder det fick för Åland.

Svinvallen består av en yta som ligger på båda sidor av Tengsödavägen. Den del av boplatzen som ligger inom fastigheten 736-431-878-2 (tidigare RNr 878:6 Sandtäkt vid

Kriko) på den östra sidan av vägen utgör den plats där de två keramikstilarna förekommer tillsammans. Boplatsen undersöktes första gången arkeologiskt år 1933 då fast fornlämning konstaterades efter att markägare rapporterat in lösfynd till myndigheten. De tidigare undersökningarna åren 1933, 1934, 1957, 1975, 2015 och 2018 har bekräftat att den centrala delen av boplatsen legat inom och omkring den befintliga sandtäkten. Täkten har under tiden mellan de olika undersökningarna successivt utökats så att stora delar av boplatsen Svinvallen förstörts. Den senaste skadegörelsen på boplatsen konstaterades år 2013. De kvarvarande delarna av Svinvallen inom fastigheten är det som idag återstår av den vetenskapligt värdefulla östra delen av boplatsen.

Landskapsregeringen konstaterar att Svinvallen kontinuerligt sedan 1930-talet utsatts för sandtäkt som medfört att de centrala delarna av boplatsen har grävts bort. Detta innebär att den vetenskapliga informationen i motsvarande grad har decimerats, och en del av den vetenskapliga betydelsen gått förlorad. Dock har boplatsen inom fastigheten undersökts arkeologiskt vid sex olika tillfällen, där väsentlig arkeologisk information och data samt ett rikt fyndmaterial tillvaratagits från de idag bortgrävda delarna. Det som återstår är cirka 0,5 hektar bevarade ytor omkring den stora centrala sandgropen, av fastighetens sammanlagda yta på 0,75 hektar.

Landskapsregeringen konstaterar å ena sidan att den aktuella fornlämningen utgörs av del av en stenåldersboplats med mycket hög betydelse ur arkeologisk synpunkt. Å andra sidan har de centrala delarna av fornlämningen redan avlägsnats till följd av långvarig täktverksamhet och de arkeologiska undersökningar som genomförts på platsen, vilket i sin tur avsevärt inskränkt fornlämningens betydelse. Därmed bedömer landskapsregeringen att tillstånd för att rubba de berörda delarna av fast fornlämning Sa 20.8 kan beviljas med villkor att en arkeologisk undersökning genomförs.

Landskapsregeringen konstaterar att samfällighetens plan att nyttja området som sandtäkt inte är att betrakta som allmänt eller större enskilt arbetsföretag på ett sätt som föreskrivs i 15 § fornminneslagen. Därmed kommer landskapsregeringen ersätta kostnaderna för den arkeologiska undersökningen som enligt 11 § i fornminneslagen är förutsättning för rubbande av fast fornlämning Sa 20.8.

Landskapsregeringen har utifrån ovanstående beredning i samband med behandling av ärendet, i enlighet med 23 § i självstyrelselagen för Åland, begärt ut utlåtande från Museiverket. I sitt utlåtande (MV/112/05.01.00/2022, dat. 29.8.2022, som bilaga 2) konstaterar Museiverket att de inte har något att tillägga till ärendet.

Landskapsregeringen har vid behandling av ärendet den 30.8.2022 hört sökanden med anledning av de arkeologiska undersökningarna samt den utredning som inhämtats från Museiverket i ärendet. Sökanden Tengsöda fiskelag och samfällida har genom brev dat. 26.9.2022 framfört angående bekostande av den arkeologiska undersökningen att

samfälligheten inte kan belastas med detta då täktverksamheten hos samfälligheten inte utgör ett större arbetsföretag.

Tillämpade lagrum

1, 2 och 11 §§ Landskapslag (1965:9) om fornminnen

Ändringssökande

Besvärсанvisning till beslutet bifogas

Minister

Annika Hambrudd

Enhetschef

Mikko Helminen

BILAGOR

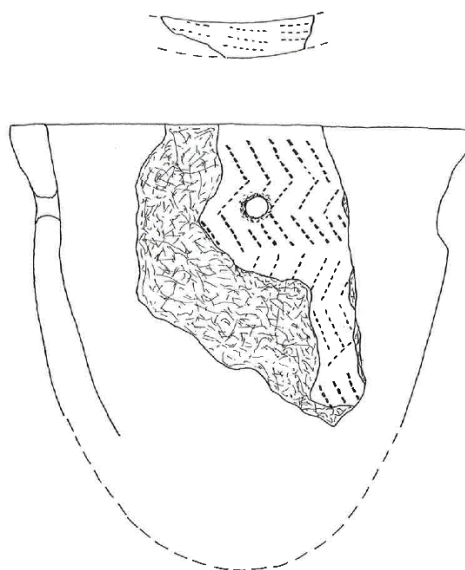
Bilaga 1. Lucenius, Jenni 2018. Arkeologisk undersökning av fornlämningen Sa 20.8 Stenåldersboplatserna Glamilders, Svinvallen och Myrsbacka I-II. Ålands landskapsregering, kulturbyrån.

Bilaga 2. Museiverkets utlåtande gällande rubbande av delar av fast fornlämning Sa 20.8 i Tengsöda, Saltvik (MV/112/05.01.00/2022, dat. 29.8.2022).

FÖR KÄNNEDOM Museiverket, kirjaamo@museovirasto.fi

Karl-Johan Mörn ordf. Tengsöda fiskelag och samfällida, k-j.morn@aland.net

Arkeologisk undersökning av fornlämningen Sa 20.8 Stenåldersboplatserna Glamilders, Svinvallen och Myrsbacka I-II

Tekniska och administrativa uppgifter

Ärende nr: ÅLR 2018/5496
Projekt: 2018-025
Kommun, by: Saltvik, Långbergsöda och Tengsöda

Fastigheter (1.10 2018): 736-420-5-12, KARLBERG, 736-420-5-9, ÖSTERLEN, 736-420-1-13, VESTERGÅRD, 736-431-4-52, VESTERGÅRD, 736-431-3-42, UPPGÅRD, 736-431-2-49, MELLANGÅRD, 736-431-876-2, SAMFÄLLIGHET

Fornlämnings nr: Sa 20.8

Grundkartblad: L3122A (ETRS, UTM10)

Lokalens koordinater: UTM 121619 /6704471

Budgetmoment: 54 000 (Valfri 5158)

Undersökn. typ: Arkeologisk undersökning

Fälttid (datum): 26. 6 –20.7 2018 (karteringen innan fältundersökningen exkluderad)

Fälttid (personaltimmar): ca 325,5 personaltimmar

Personal: Antikvarie Jenni Lucenius (projektledare, 26.6 -20.7 2018 2018), arkeolog Victoria Gottberg (26.6 - 19. 7 2018), arkeolog Annika Jeppson (5.7, 7 16. 7 2018), antikvarie Freya Roe (20.07 2018), arkeolog Lee Widegren- Lundin (26.6, 5.7 – 11.7, 13. 7, 17- 20.7 2018), enhetschef Mikko Helminen (18 – 19.7 2018). Karteringen innan fältundersökningen exkluderad.

Undersökt yta: ca 19, 89 hektar (fornlämningen 12, 03 hektar)

Grävd yta: ca 36 kvadratmeter

Koordinatsystem: ETRS-TM35FIN

Höjdsystem: N2000

Inmätningssystem: Trimble GeoXH Geoexplorer 6000 series, GNSS (kartering)/Trimble S6 Totalstation/Trimble R8 GNSS (arkeologisk undersökning)

Ritningar och kartor: IK 508: 1, 508A: 23 - 40, 508B: 22 - 33, 508C: 19 - 25 (508A: 23 - 39, 508B: 22 - 32, 508C: 19 - 24 profiler renritade av Victoria Gottberg, 508: 1, 508A: 40, 508B: 33, 508C: 25 av Mikko Helminen).

Fynd: ÅM 808: 1 – 470 (Katalogiserade av Annika Jeppson).

Fotografier: G180626_01 - G180720_07, I180626_01-I180719_01

Arkivhandlingar förvaras vid kulturbyrån, Mariehamn

Digitala foton förvaras på Ålands landskapsregerings server, under adressen W:\Museum\Digitala foton\2018

Omslagsbild: Samtliga foton tagna av Jenni Lucenius, illustration: Annika Jeppsson

Ålands landskapsregering

Kulturbyrån
AX-22111 Mariehamn
+358 (0)18 25 000
© Kulturbyrån

Sammanfattning

Under år 2018 genomförde Ålands landskapsregerings kulturbyrå en arkeologisk undersökning av fornlämningen Sa 20.8 Glamilders/Svinvallen/Myrsbacka I-II i Långbergsöda och Tengsöda byar i Saltviks kommun. Undersökningen hade som syfte att utreda den faktiska utbredningen av stenåldersboplatserna och precisera gränserna för respektive lokal. Idag utgör fornlämningsområdet Sa 20.8 en större sammanhängande yta på 12,03 hektar som inte motsvarar förekomsten av fornlämning. Med hjälp av en kartbaserad förstudie och fältundersökningar var målsättningen att precisera fornlämningens avgränsning så att det fredade området kan justeras till att motsvara fornlämningens verkliga utbredning.

Förstudien innefattade en landskapsanalys över området där topografiska förutsättningar och information från tidigare undersökningar utgjorde en grund för den påföljande fältinsatsen. Fältundersökningen genomfördes under perioden 26.6 - 20.7 2018. Undersökningen resulterade i att de fyra neolitiska sedan tidigare kända boplatserna kunde bekräftas; Glamilders, Svinvallen och Myrsbacka I-II. Dessa platser följer topografiskt och kronologiskt varandra. Dock har platsernas utsträckning och avgränsning kunnat omdefinieras och preciserats i samband med undersökningen 2018.

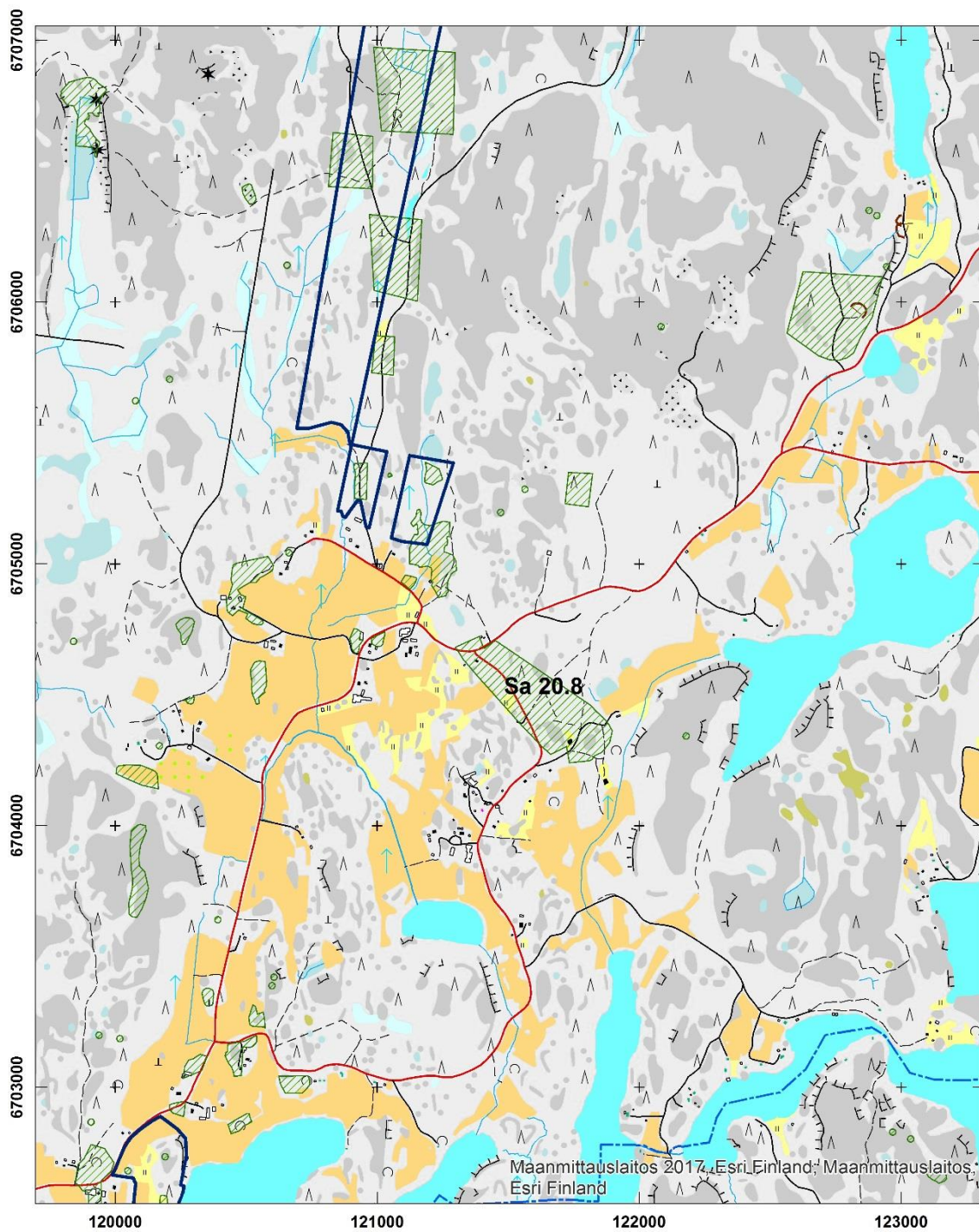
Platsernas avgränsningar lokaliserades och definierades i undersökningen. Glamilders utgör en gropkeramisk plats, motsvarande de som utanför Åland finns i östra mellansverige, som utnyttjats under en lång tid. Den del av Glamilders som innehåller så kallad äldre gropkeramik ligger högre i terrängen, och har haft strandlinje på idag omkring 36 meter över havet. Den yngre delen med så kallad yngre gropkeramik är situerad på den sydvästra sidan av Tengsödabyvägen och har varit strandbunden omkring 32 meter över havet. Mellan Glamilders i Långbergsöda och Svinvallen på Tengsöda bys sida finns vid 32 meters höjdkurvan mot den forna havsviken i väster ingen topografisk gräns eller tydlig åtskillnad i fyndmaterial.

Svinvallen har haft strand i både öster och väster vid 32 meter över dagens havsnivå. Längs den västra stranden utgör platsen en fortsättning på Glamilders. Längs den östra stranden, dit boplatser koncentreras, finns vid sidan av yngre gropkeramik även keramik av Kiukaistyp. Det sker en förändring i det (kulturella) materiella uttrycket och även i platsens orientering som nu riktar sig österut.

Kronologiskt och topografiskt följer på Svinvallen Myrsbacka I som är en senneolitisk boplatser med Kiukaiskeramik. Karaktären på platsen är annorlunda, de ytmässigt och materialmässigt omfattande gropkeramiska platserna har nu blivit mindre och fynden har sin motsvarighet österut i sydvästra Finlands kusttrakter. Myrsbacka I är strandbunden i öster- och delvis söderläge och breder ut sig längs den forna stranden på höjder omkring 27 meter över havet. Myrsbacka II är en mycket begränsad bronsåldersplats som ligger i en brant östsluttning mot det forna havet.

Föreliggande rapport utgör ett arkeologiskt underlag för att möjliggöra en preciserande definition av den faktiska utbredningen av fornlämningen Sa 20.8.

Utdrag från grundkartan

Figur 1. Översiktskarta över Långbergsöda med fornlämningar grönskrafferade. Fornlämningen Sa 20.8 i mitten av bilden. Skala 1: 25 000.

Innehåll

Sammanfattning.....	2
Utdrag från grundkartan	3
1. Bakgrund	5
2. Förstudie.....	5
2.1 Syfte.....	5
2.2 Topografi och fornlämningsmiljö	6
2.3 Kart och LiDAR-studie.....	8
2.4 Historisk markanvändning.....	16
2.5 Tidigare undersökningar.....	18
2.5.1 Glamilders.....	20
2.5.2 Svinvallen.....	22
2.5.3 Myrsbacka	23
3. Fältundersökningen.....	24
3.1 Syfte och frågeställningar.....	24
3.2 Metod och genomförande	26
3.3 Stratigrafi.....	28
3.4 Sammanlagd fyndbild.....	29
3.5 Undersökningsområde Glamilders.....	33
3.5.1 Undersökningsytor	33
3.5.2 Fyndmaterial.....	36
3.5.3 Tolkning	44
3.6 Undersökningsområde Svinvallen	47
3.6.1 Undersökningsytor	47
3.6.2 Fyndmaterial.....	49
3.6.3 Lösfynd	55
3.6.4 Tolkning	58
3.7 Undersökningsområde Myrsbacka I-II.....	60
3.7.1 Undersökningsytor	60
3.7.2 Fyndmaterial.....	65
3.7.3 Tolkning	70
4. Slutsatser	73
Källor.....	75

1. Bakgrund

Ålands landskapsregering beslutade den 26. 6 2018 att genomföra en arkeologisk undersökning på den fasta fornlämningen Sa 20.8 Glamilders/Svinvallen/Myrsbacka med syfte att utreda fornlämningens gränser. Undersökningen är ett led i kulturbyråns åtgärdsplan för att bemöta inlämnade rättelseyrkanden gällande registrering av fasta fornlämningar (2 § 2–5 mom. Landskapslagen om fornminnen), med målsättningen att tillmötesgå fastighetsägarnas efterfrågan på preciserade fornlämningsavgränsningar.

Fornlämningen Sa 20.8, de neolitiska platserna Glamilders, Svinvallen samt Myrsbacka, upptäcktes successivt från början av 1900-talet fram till 1950-talet i samband med arkeologiska undersökningar i byarna Långbergsöda och Tengsöda. Bronsåldersplatsen Myrsbacka II upptäcktes 1975 i samband med de undersökningar som ligger till grund för utbredningen av dagens fornlämningsområde. Ett sammanhängande område som omfattar samtliga platser definierades till ett större, enligt Landskapslagen om fornminnen (1965:9), fredat område som idag utgör polygonen för fornlämningen Sa 20.8.

Idag föreligger ett behov både från landskapsregeringens och markägarnas sida att precisera gränserna för utbredningen av fornlämningen. Den nuvarande fornlämningspolygonen, definierad utifrån kartskala 1: 20 000, representerar inte de faktiska gränserna för den fredade fornlämningen utan utgör delvis en schematisk konstruktion. Syftet med undersökningen är därför att med hjälp av nya metoder och nya fältundersökningar precisera fornlämningens avgränsning så att det fredade området de facto motsvarar fornlämningens utbredning.

2. Förstudie

2.1 Syfte

Syftet med förstudien var att ta fram ett heltäckande underlag av undersökningsområdet inför den arkeologiska fältundersökningen, och skapa en helhetsbild av platsens topografiska förutsättningar under forntiden i relation till dagens naturmiljö och platsens historiska markanvändning. I praktiken innebar detta en kartering av topografin på detaljnivå där bergskanter, kärr och andra topografiska element mättes in. Inför fältarbetet gjordes en kart- och arkivstudie av historiska kartor för att sammanställa områdets bebyggelse och markanvändning under olika tidsperioder.

Kartunderlag från de tidigare arkeologiska undersökningarna rektifierades och positionerades för att skapa en bild av den kända utbredningen av fyndförande ytor. En landskapsanalys i GIS-miljö med hjälp av lantmäteriverkets LiDAR-data och Geologiska forskningscentralen i Finland (GTK) jordartskartering har genomförts för att rekonstruera strandlinjer och analysera den forntida miljön. Modellen ger en bild över strandlinjer och terrängen och begränsar således de ytor som funnits tillgängliga för utnyttjande under olika perioder under förhistorisk tid.

All data bildar tillsammans ett underlag för att analysera var det finns potential och miljömässiga förutsättningar för fornlämning samt hur den redan kända fornlämningsbilden ser

ut, och således till vilka områden fortsatta fältinsatser skall riktas för att på bästa sätt kunna utreda fornlämningens gränser.

2.2 Topografi och fornlämningsmiljö

Fornlämningen Sa 20.8 Glamilders/Svinvallen/Myrsbacka ligger i Långbergsöda (Glamilders) och Tengsöda (Svinvallen och Myrsbacka) byar i Saltviks kommun på nordöstra Åland. Området kring berget Orrdalsklint och Långbergen i Långbergsöda och Tengsöda byar är de högst belägna områdena på Åland och var således tillsammans med Getabergen de första landmassor som efter istiden steg upp ur havet.

I Långbergsöda och Tengsöda finns en kronologisk svit av lokaler från de tidigaste bosättningarna ca 5500 f. Kr fram till bronsåldern (se figur 1, grönskrafferade fornlämningar). I detta område finns således kamkeramiska boplatser på de högre höjderna, vilka omkring 3300 f. Kr ersätts av gropkeramiska platser, för att mot senneolitikum uppvisa keramik av Kiukaistyp. Det faktum att man kan följa de olika traditionernas succession och övergången mellan olika materiella uttryck gör platsen värdefull för att studera utvecklingen under stenåldern lokalt och i ett östersjöperspektiv. Fornlämningen Sa 20.8 representerar fyra olika forntida platser på olika nivåer över havet, det gropkeramiska Glamilders, det grop- och Kiukaiskeramiska Svinvallen, den senneolitiska Myrsbacka I och Myrsbacka II som representerar tidig bronsålder. Platserna är således viktig för förståelsen över vilka förändringar som sker då en keramisk tradition övergår i nästa, samt varför.

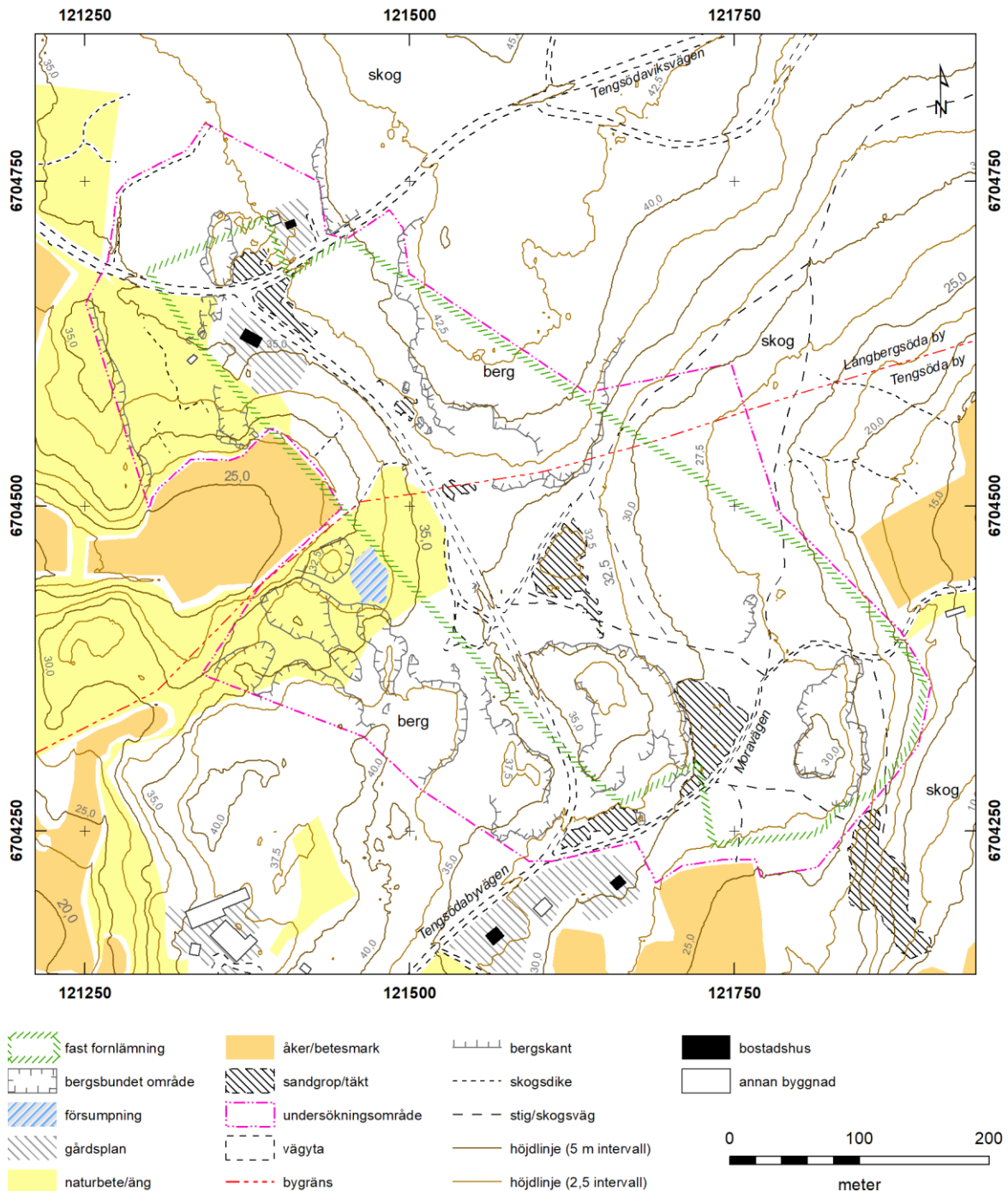
Undersökningsområdet omfattade sammanlagt 19, 89 hektar. Av denna yta utgör det ikraftvarande fornlämningsområdet 12, 03 hektar. (Figur 2). Undersökningen omfattade även områden utanför dagens avgränsning, eftersom syftet var att utreda och precisera fornlämningens gränser. Några av ytorna har i undersökningsområdet har undersökts genom inventering, till exempel berg. Den kända utsträckningen av fornlämningen Sa 20.8 omfattade vid tidpunkten för undersökningen sju olika fastigheter.

Fornlämningsområdet Sa 20.8 ligger mellan cirka 19 – 44 meter över havet (m ö h). Den stora variationen i höjd beror på att det inom fornlämningsområdet ingår berg samt branta sluttningar, samt att platsen representerar en flera tusen år lång tidperiod från mellaneneolitikum in i bronsålder. Topografiskt ligger det tidigare kända området för Glamilders mellan cirka 44/45–35 m ö h, från de äldsta delarna med äldre gropkeramik till de yngre (gropkeramiska) delarna på sydvästra sidan av Tengsödaviksvägen. Svinvallen har legat på en platå där höjden idag ligger mellan 33–35 m ö h, och stranden mot nordost respektive sydväst strax under dessa höjder. Myrsbacka boplatserna är situerade mellan 25 – 31 respektive 21 - 23 m ö h, enligt höjdkurvorna i LiDAR underlaget.

Undersökningsområdet korsas av Tengsödabyvägen. I den östra delen av undersökningsområdet ligger vägkorsningen Tengsödabyvägen/Tengsödavikvägen, och en mindre del av fornlämningspolygonen sträcker sig norr om vägen, dock så att fastigheten 736-420-5-5 ligger utanför fornlämningen. Marken här utgörs av skogsmark som är bergsbunden. Kring korsningen ligger det sandtag som föranledde upptäckten av Glamilders, och på den nordöstra sidan av vägen Cederhvarfs gamla utgrävningsschakt, som båda bitvis går att skönja i terrängen.

Fornlämningspolygonens nordöstra del består i övrigt av berg som övergår i skogsmark, som idag till stora delar är avverkad, mot Tengsödabyvägen. Området närmast korsningen som avverkades för några år sedan är idag bevuxet av lövsly, men övergår längre mot sydost i

tallskog. I skogsmarken mellan Glamilders och Svinvallen finns flera gamla sandgropar och spår av täkter, samt en husgrund som karterades i fältfasen. I terrängen finns även områden som sannolikt utgör gamla sandgropar i och på vilka man senare fyllt på med material, som idag bildar röriga och svårdefinierade områden. Dessa ligger i området närmast vägen och avgränsas i öster av berg.

Figur 2. Fornlämningen Sa 20.8 (Glamilders- Svinvallen- Myrsbacka I – II) markerad med grön skrafferad linje. Undersökningsområdet markerad med rosa linje. Kartan visar dagens markanvändning såsom åkermark, bete och äng, samt topografiska områden såsom berg, bergsbundna områden, bebyggelse och vägar. Även sandtäkter framgår av kartan. Skala 1: 5000. Karta Mikko Helminen.

På den södra sidan av Tengsödabyvägen inom Långbergsöda by finns en fastighet, Österlen, inom vilken fornlämning har konstaterats. På denna fastighet finns idag ett bostadshus från 1963 (Vår hembygd 2003), men tidigare var detta platsen för "Glamilders torp". Nedanför denna fastighet och vidare mot sydöst fortsätter terrängen i en brant sluttning nedåt mot syd - sydväst och den forna havsviken. Sluttningen består av idag väldigt igenvuxen terräng med väldigt våt och fuktig jord. Grundvattnet ligger här relativt högt mot markytan, och groparna som öppnades i området vattenfylldes snabbt. Sydost om fastigheten Österlen finns en naturlig vattenkälla, samt en gammal husgrund tillsammans med en modernare gjuten platta. På Cederhvarfs karta finns här 1906 markerat en källare, men även en länga med byggnader markerade som fähus, "jona" (?), lada och vedlider.

I området mellan Glamilders och Svinvallen har på den nordöstra sidan av Tengsödabyvägen tidigare funnits torpbebyggelse och mejeri, av vilka en husgrund finns kvar. Byggnader finns i området på Cederhvarfs karta från 1906, inhägnade i ett område, samt på Nordmans karta från 1925. En av byggnaderna på Cederhvarfs karta benämns "gammal ria". En bit längre ner längs vägen finns ett mejeri, som redan på Cederhvarfs översiktskarta från år 1906 finns markerad som "nedrivet mejeri" med tillhörande isupplag. På Nordmans utgrävningskarta från 1925 finns sammanlagt fyra husgrunder inritade i skogen mellan Glamilders och Svinvallen på den norra sidan av vägen (IK 183). Vägen har i stort följt samma sträcka som idag, och den övergivna gamla vägbotten är bitvis synlig idag på Tengsöda bys sida söder om dagens väg.

Området på den östra sidan av Tengsödabyvägen i Tengsöda by, där boplatsen Svinvallens centrum är belägen, karaktäriseras idag av en stor sandgrop omgiven av mindre sandgropar i skogsmark. Terrängen fortsätter på samma sätt i fornlämningens östra och sydöstra del mot Myrsbacka boplatserna. Bitvis finns bergiga eller bergsbundna områden i skogen samt större övergivna sandtäkter, och i den östra och nordöstra avgränsningen sluttar området brant ner mot odlingsmark. I dessa områden hittades inga spår av äldre bebyggelse, dock av markanvändningen i samband med sandtäkt. Området korsas även av vägar och stigar som förbinder odlings-, skogsmark och sandtäkter.

På den södra sidan av Tengsödabyvägen på Tengsöda bys sida finns betesmark som sluttar relativt brant nedåt mot den forna havsviken i västerläge, som därefter övergår i berg. På botten av sluttningen finns en naturlig källa. På denna nivå är marken fuktig och sank. Den övre delen av betet har enligt uppgift av fastighetsägaren tidigare använts som odlingsmark för råg. Nästan hela den södra sidan av vägen inom undersökningsområdet utgörs av berg, det är endast närmast vägen som det finns spår av tidigare bebyggelse i form av den gamla vägbotten. På denna sida av vägen finns idag invid betesmarken även ett upplag för maskiner och skogsprodukter.

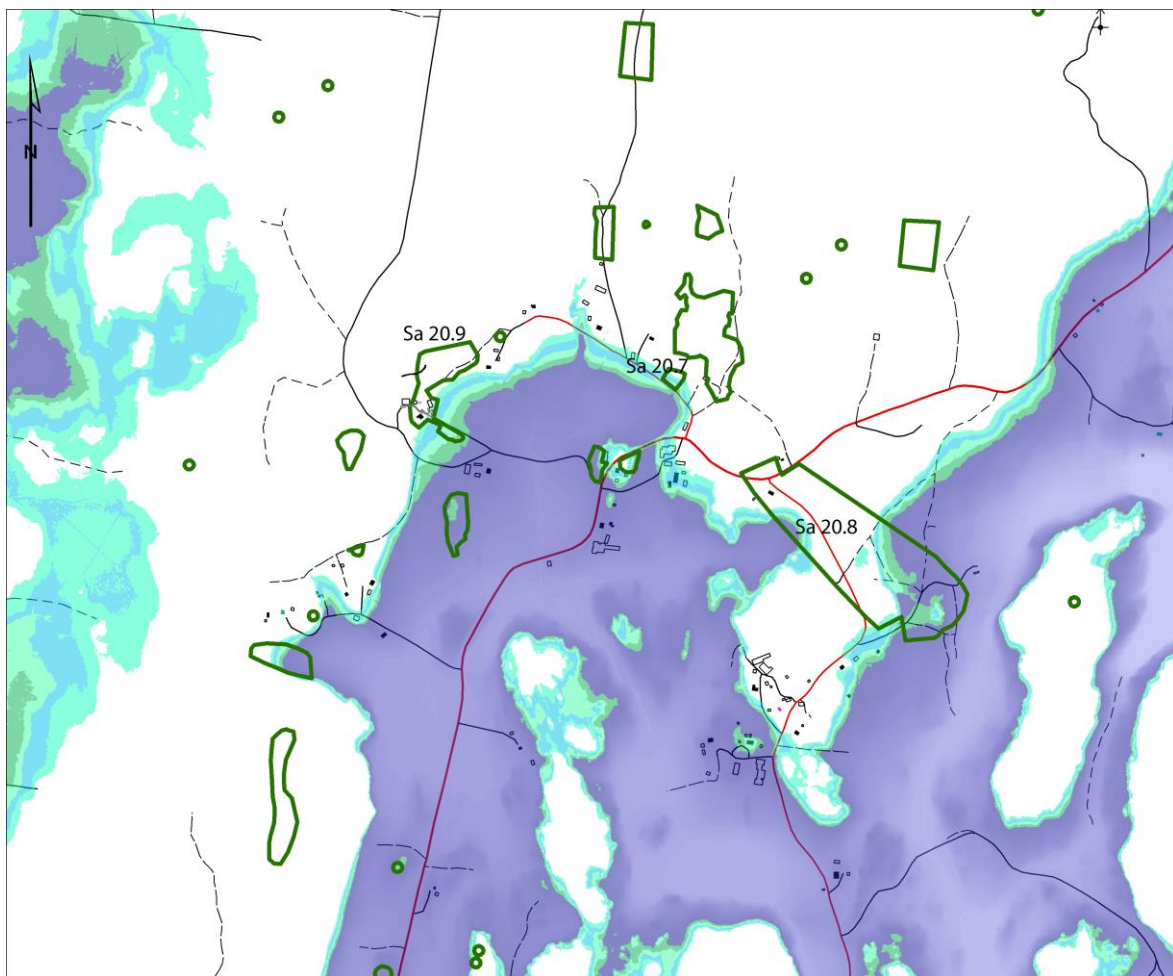
Den sydöstligaste delen av undersökningsområdet kännetecknas av sandig skogsmark med fler gamla sandtäkter. I området finns även bergsbundna områden. I den norra delen av området (Myrsbacka I) finns kärrigare områden och terrängen sluttar relativt brant ned mot åkermark.

2.3 Kart och LiDAR-studie

Inför fältarbetet har, förutom kart- och arkivstudier av historiska kartor och tidigare undersökningar, en landskapsanalys i GIS- miljö genomförts. Med hjälp av lantmäteriverkets laserskanningsdata (LiDAR) har en terrängmodell över den aktuella platsen skapats samt en analys av det forntida landskapet tagits fram.

Laserskannat material är lantmäteriverkets mest exakta material om höjddata och utgör ett tredimensionellt material i punktform som skildrar jordytan och olika objekt på den. Data har samlats som punktdata i ett punktmoln genom skanningsflygningar, och finns tillgängligt genom lantmäteriverkets öppna data¹.

En terrängskuggningsmodell över undersökningsområdet visar en detaljerad bild över markytan där objekt i kartan som ligger på olika höjd projiceras i olika gråtoner. Då höjdskillnaden är större, t ex i ett dike, eller då ytan har samma sammanhängande höjd, såsom en väg bana, blir projiceringen tydligare. Terrängskuggningsmodellen har använts för att i kartbild placera objekt som är otillgängliga, övervuxna eller tidskrävande att detaljkartera, såsom ytmässigt omfattande berg och diken. Detaljerade data av även små och i terrängen osynliga terrängobjekt, såsom mindre gropar eller diken, syns tydligt i terrängskuggningsmodellen (se till exempel figur 4 a-b där terrängskuggningsbilden utgör bakgrund). (Kokalj, Ž; Zakšek, K. & Oštir, K. 2011; Zakšek, K.; Oštir, K. & Kokalj, Ž. 2011).

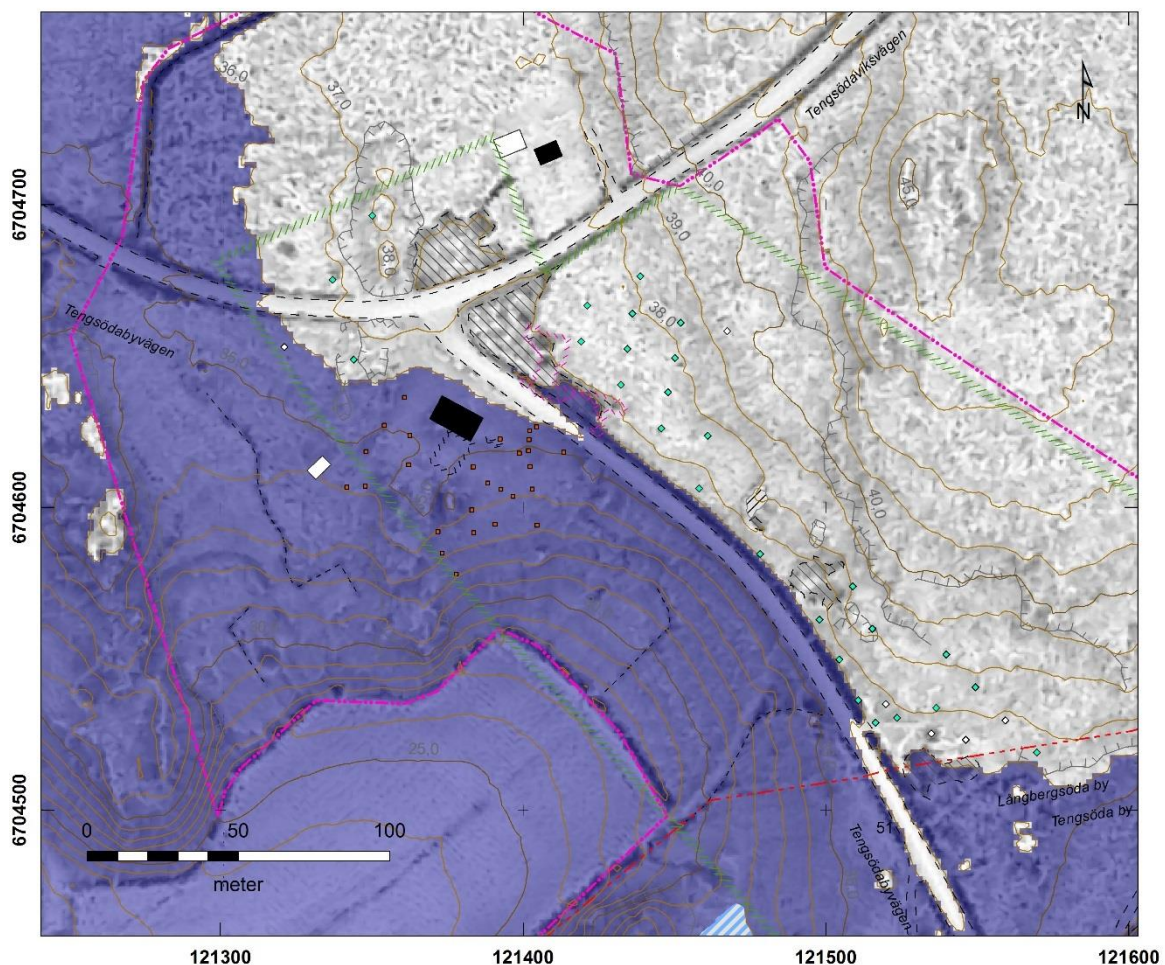
Figur 3. Landskapsrekonstruktion av området kring fornlämningen Sa 20.8 och den forna havsviken, skapad från Lantmäteriets LiDAR-data. De med grön-blått färgade fälten motsvarar en meters höjdskillnader som motsvarar stranden mellan 29 – 33 möh. Fornlämning Sa 20.8 och närliggande fornlämningar markerade med grön konturlinje. Kartan visar att Sa 20.7 till den sydligast liggande delen, samt Sa 20.9 till de strandbundna delarna är samtida med Sa 20.8 till den yngre gropkeramiska delen, väster om landsvägen på fastigheten Österlen.

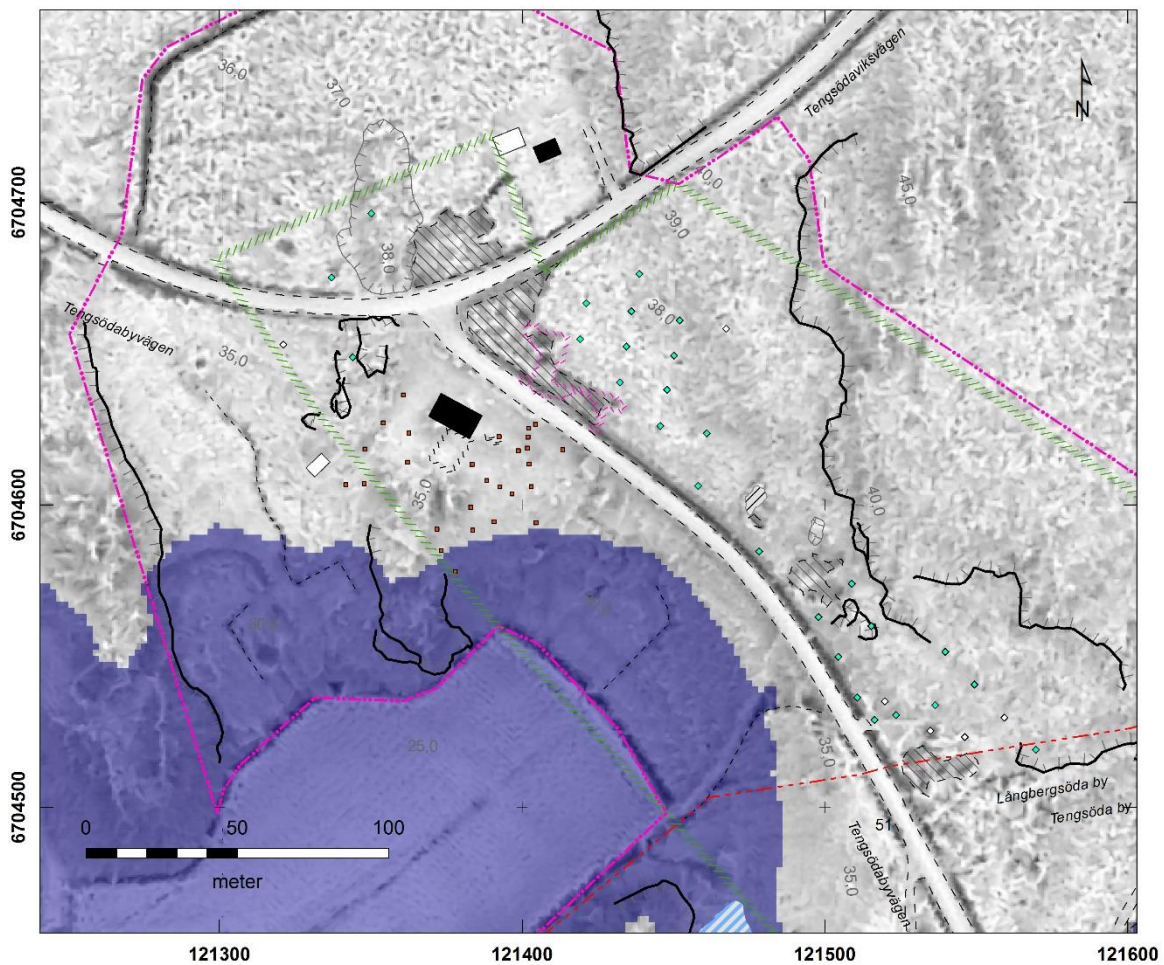
¹ För mer information och beskrivning: www.maanmittauslaitos.fi/sv/kartor-och-Geodata/expertanvandar/produktbeskrivningar/laserskannat-material. Varje punkt innehåller geografiska x-, y- och z- (höjd) koordinater. Punkttätheten i materialet är minst 0,5 punkter per kvadratmeter, och avståndet mellan punkterna är cirka 1,4 meter.

En detaljerad höjdmmodell (DEM) som grund till rekonstruktion av det forntida landskapet skapades utgående från höjddata ur laserskanningsmaterialet. Modellen ger en bild över strandlinjer på olika höjder och under olika tidpunkter. Höjdrekonstruktionerna visar hur strandzonen hängde ihop och var det finns skyddade vikar respektive öppna ytor mot havet, som på olika sätt kunde nyttjas av människan. Höjdmodellen optimerar och begränsar således de ytor som funnits tillgängliga för utnyttjande under olika perioder under förhistorisk tid.

En analys av fornlämningsmiljön omkring boplatsen Sa 20.8 med hjälp av lantmäteriverkets LiDAR-data visar att boplatsen Glamilders legat längs den östra stranden av en mot väster och söder orienterad skyddad havsvik (figur 4). Längs stränderna i samma vik ligger flera delvis samtida boplatser; i första hand delar av Sa 20.9 Källsveden samt den sydligaste delen av Sa 20.7 Alkärr, en mindre plats som är delvis strandbunden från 30 meters strandlinjen (figur 3).

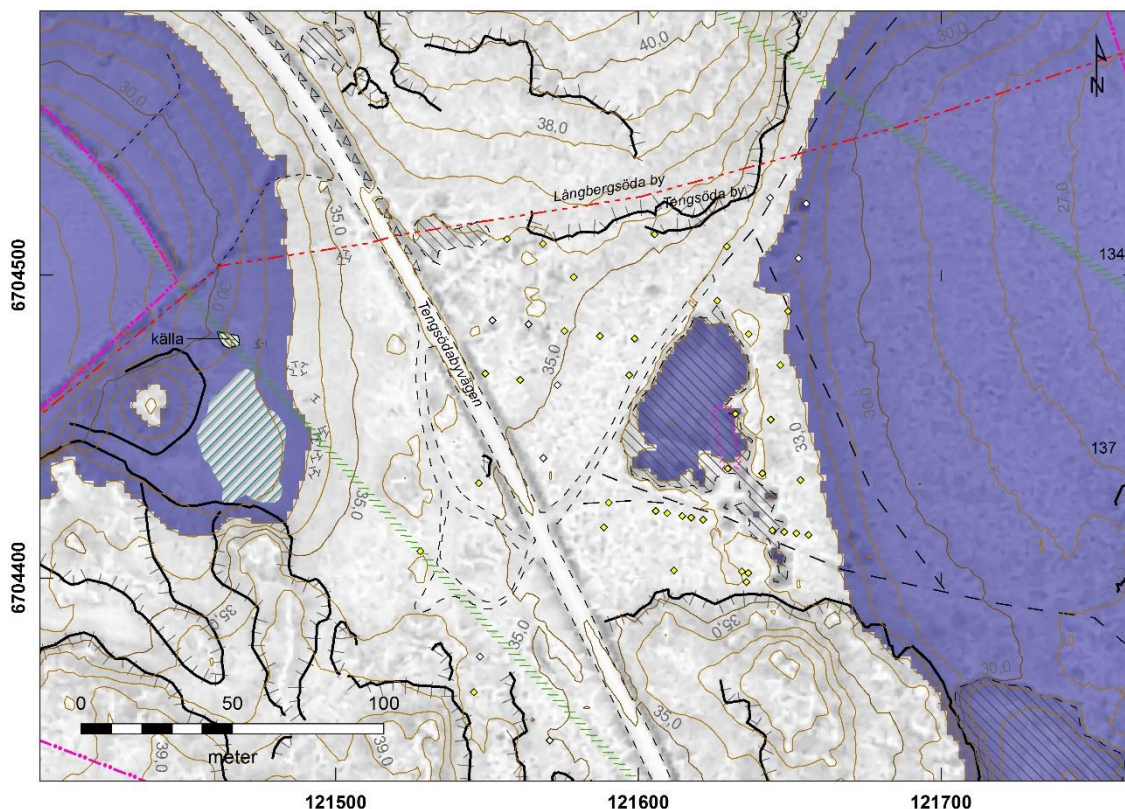
Höjdmässigt ligger det idag kända Glamilders mellan cirka 44/45–33 m ö h, från de äldsta delarna (med äldre gropkeramik) till de yngre delarna (med yngre gropkeramik) på sydvästra sidan av Tengsödaviksvägen. Stranden har i de olika faserna legat på olika höjd över havet, omkring 36 m ö h respektive 33–34 m ö h, men boplatsen har alltid orienterat sig i samma riktning mot havsviken i syd-sydväst, så att stranden haft västerläge mot vattnet (figur 4 a-b). Glamilders avgränsas i nord nordost av berg och i norr finns bergsbundna områden längs vikens strand. Tillgängliga sedimentför bosättning utgörs av ytorna mellan berg och den forna stranden.

Figur 4 a-b. Den översta kartan (a, föregående sida) visar den äldre (gropkeramiska) delen av Glamilders som ligger på den nordöstra sidan av Tengsödabylvägen. Cederhvarfs schakt från 1906 är markerat med rosa skrafferad linje och Väkeväinens provgropar från 1975 med turkosa (fyndförande) och vita (fyndtomma) symboler. Strandlinjen är projicerad på 36 meter över havsytan. Med denna strandlinje hamnar de äldre delarna av Glamilders på land medan de yngre delarna ännu är under vattenytan (det blåa fältet). Den nedre kartan (b, denna sida) visar den yngre delen av Glamilders på fastigheten Österlen på den sydvästra sidan av Tengsödabylvägen med en strandlinje på 33 meter över havet. Om man beräknar strandlinjen från denna höjd ryms de öppnade provgroparna från Vaaras undersökning 2004 på land. Glamilders avgränsas i öster av berg och delvis i väster av bergsbundna områden, tydliggjorda med tjock svart linje i figuren 4b. Skala 1: 2000.

Svinvallen, som ligger ungefär i mitten av fornlämningspolygonen, har strand både väster- och österut. På basen av de tidigare undersökningarna ser det ut som att boplatsen, i motsats till de tidigare platserna, huvudsakligen orienterar sig österut. Svinvallen har legat på en platta där höjden idag ligger mellan ungefär 33–35 m ö h till de intakta delarna, och stranden mot öster respektive väster tar vid relativt brant från dessa höjder som idag utgör tydliga terrasser. Mot norr och söder finns berg, men det är oklart hur långt mot dessa boplatsen sträcker sig. (Figur 5).

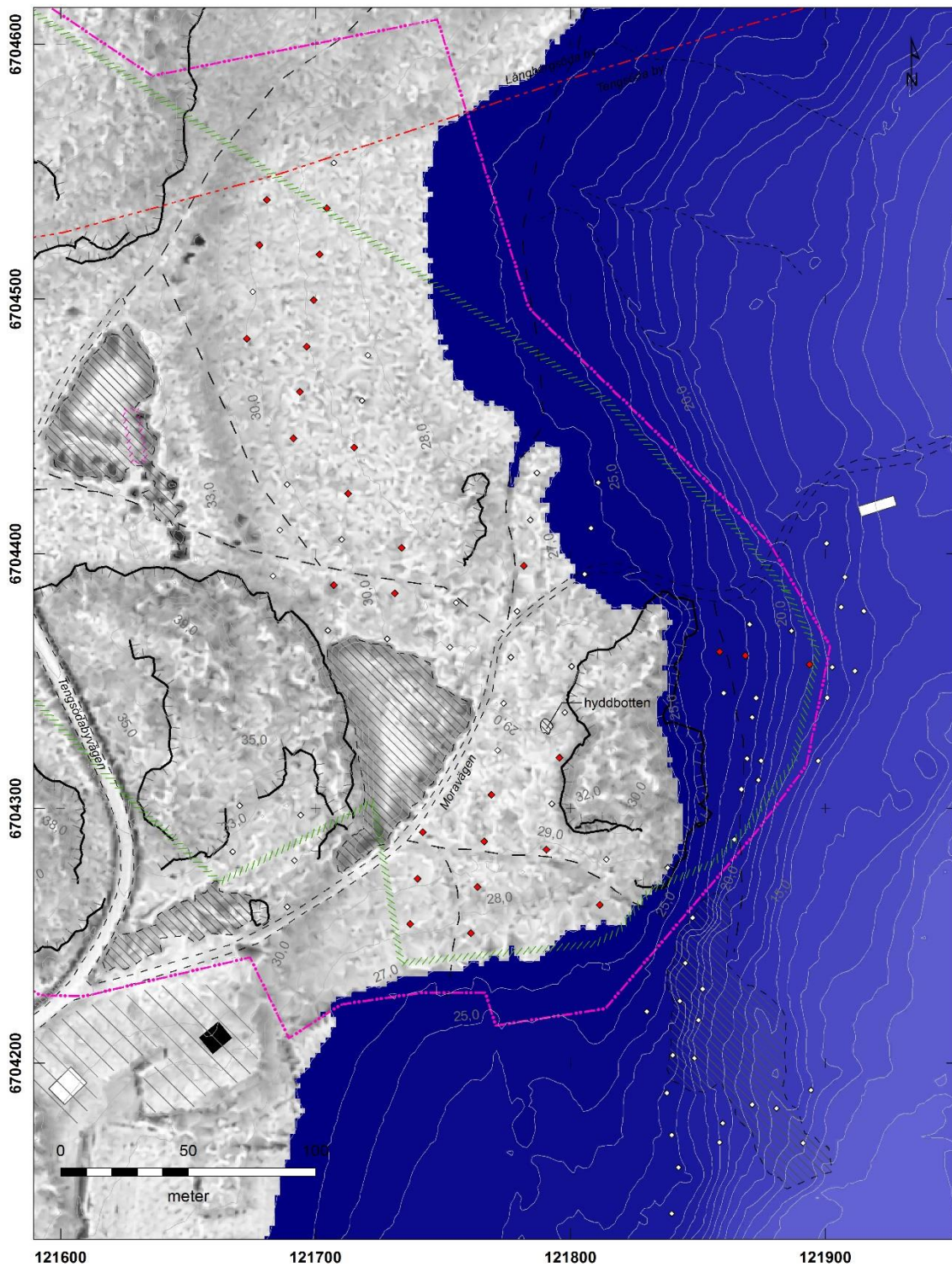

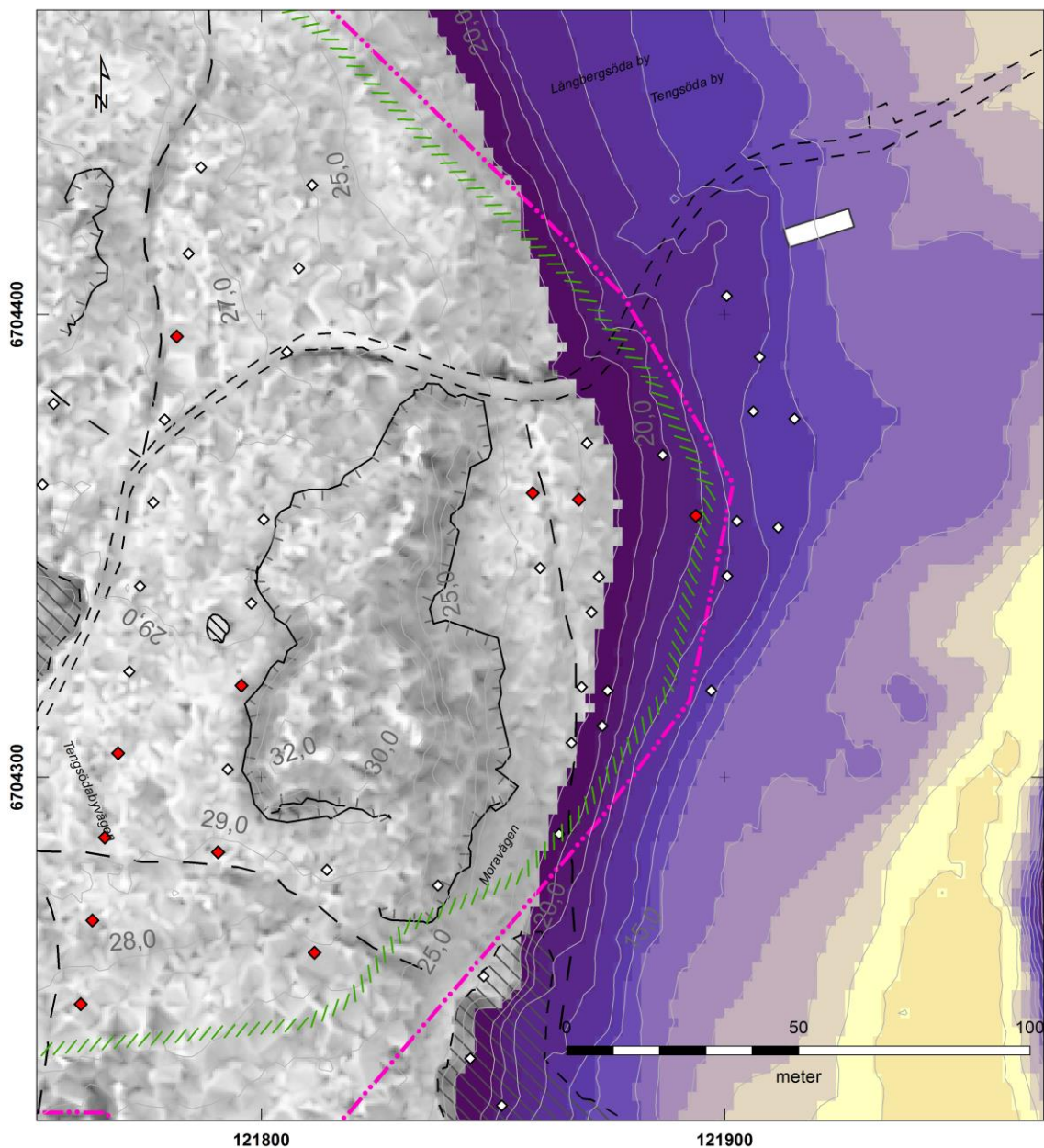
Figur 5. Kartan visar den Svinvallen i relation till en forntida strand enligt 33 meters höjd över havet, markerat i blått så att det blåa är havet och övriga ytor land (förutom sandtäckten som i LiDAR modelleringen blir vattenfylld). Undersökningsytan från 2015 är markerad med rosa skrafferad linje och Väkeväinens provgropar från 1975 med gula (fyndförande) och vita (fyndtomma) symboler. Inga tidigare undersökta ytor visas på den västra sidan av Tengsödabывägen. Svinvallen har legat på ett näs med strand mot både öster och väster, men platsen koncentrerar sig enligt tidigare undersökningsresultat österut. I norr och söder, samt på andra sidan viken i väster finns berg. Skala 1: 2000.

Både de yngre och topografiskt lägre liggande delarna av Glamilders och Svinvallen innehåller så kallad yngre gropkeramik. Både Glamilders Österlen och Svinvallen ser ut att ha en strandlinje på omkring 33 meter över havet, vilket gör relationen mellan dem intressant, och behöver undersökas bland annat genom att öppna grävningssytor på Svinvallens västra strand mot samma vik som Glamilders finns. Boplatsen på den västra sidan av viken, Sa 20.9 Källsveden, innehåller också gropkeramik. Det faktum att de till vissa delar ligger längs samma höjdkurvor som utgör de forna strandlinjerna, och således ter sig samtida, innebär inte per automatik att de varit befolkade samtidigt. Kanske har de utnyttjats av samma populationsgrupp vid olika tillfällen eller i olika syfte. För att förstå relationen alla platserna emellan behövs vidare forskning utifrån tidigare och årets arkeologiska underlag.

Det senneolitiska Myrsbacka I ligger österut under den långa terrassen som utgör Svinvallens östra strand, och även Myrsbacka II fasen orienterar sig österut mot en havsvik. Myrsbacka I utbreder sig i ungefär nord-sydlig riktning enligt höjdkurvorna, den forna stranden, i området. Hur långt ner den lägsta stranden på Myrsbacka I ligger, samt avgränsningar i norr och söder behöver undersökas närmare. Det finns en till synes fyndfattigare plats mellan bergen i den södra delen av Myrsbacka I, i anslutning till sandtäcktsgropen, som behöver undersökas närmare. Myrsbacka II har karaktären av en liten plats på en mycket brant terrass mot öster, med berg i ryggen mot väster. Platsen har delvis på basen av höjden över havet och keramikfynden daterats

till bronsålder. Boplatsens omfattning på terrasseringen och i den branta sluttningen behöver utredas. (Figur 6 a-b).

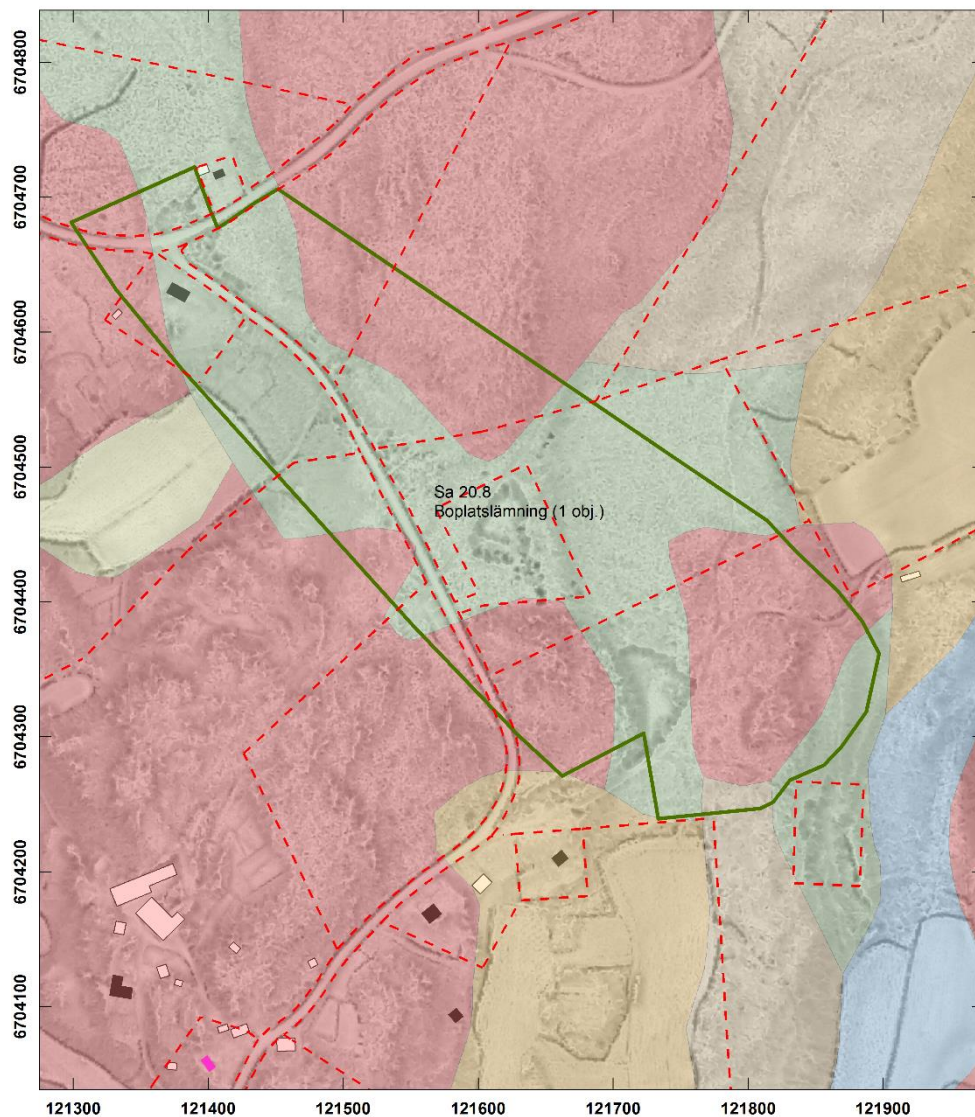

Figur 6 a-b. Kartan i figur a (överst, föregående sida) visar Myrsbacka I i relation till den forntida stranden enligt 27 meters höjd över havet, markerat i blått så att det blåa är havet och övriga ytor land. Väkeväinens provgropar från 1975 är markerade med röda (fyndförande) och vita (fyndtomma) symboler. Inga tidigare undersökta ytor 1975 av Myrsbacka I hamnar i vatten enligt 27 meters kurvan, dock Myrsbacka II som är senare (jämför figur 6 b). I sydöst och sydväst finns berg, och platsen har Svinvallens strandterrass i ryggen som skydd mot väster, samt havet i öster. Skala 1: 2500. Den nedre kartan, b (underst, denna sida) visar Myrsbacka II i relation till en forntida stranden enligt 22 meters höjd över havet, markerat i blått så att det blåa är havet och övriga ytor land. Väkeväinens provgropar från 1975 är markerade med röda (fyndförande) och vita (fyndtomma) symboler. Den östligaste gropen ligger på 18 m ö h och utgör sannolikt en anomaly, i form av keramikskärvor från vad som kan vara en och samma kruka. Myrsbacka II har berg i ryggen mot väster, samt havet i öster. Skala 1: 1500.

Genom att jämföra ytorna från LiDAR-analysen med jordartskartan över Åland kan områden med geologiska och sedimentära förutsättningar för fornlämningar identifieras. Geologiska forskningscentralen i Finland (GTK) tillhandahåller öppna data över jordmån i form av yt-

respektive bottensediment² (se gtk.fi/tietopalvelut/karttapalvelut). Man bör notera att projektionsskalan på jordartskartan är 1: 20 000, varför gränserna i verkligheten är mindre grova än kartbildens. I det aktuella området visar kartan i figur 7 att sedimenten till största del består av yt- och bottensediment i form av sand (ljusgröna områden), varvat med bergsbundna områden. Det bekräftas även av iakttagelserna i undersökningen. Undersökningsområdet tangerar i den sydöstra delen en geologisk formation, så kallad drumlin av sandmorän (gråbrun färg), och i norr grusig sandmorän (grågrön färg) samt i söder finkornig morän (gulbrunt område). I den av berg omgivna viken utgör bottensedimentet grov mo (ljusgul färg).

Figur 7. Jordartskartering sammanställd av Geologiska forskningscentralen i Finland. Sa 20.8 markerad med grön konturlinje. Rödfärgade områden: ytsediment och bottensediment består av berg. Ljusgröna områden: ytsediment och bottensediment består av sand. Grågröna området i norr: ytsediment grus och bottensediment sandmorän. Gulbruna områden: ytsediment och bottensediment finfraktionerad/finkornig morän. Blåfärgade områden: ytsediment och bottensediment lera. Gråbrun färg: yt- och bottensediment sandmorän, som bildar en drumlin. Ljusgul färg: Yt- och bottensediment grov mo. Skala 1: 5000.

² GTK: s karteringsskala har huvudsakligen varit 1: 10 000 och kartprojektionens skala 1: 20 000/1: 50 000. Bottensedimenten är klassificerade utgående från jordmånen på 1 meters djup (2 prover/hektar) och ytsedimenten utgående från det lager som ligger ovanför, mellan 0,4–0,9 meter ovanför bottensedimentet (ca 4 prover/hektar).

2.4 Historisk markanvändning

Enligt svenska litteratursällskapets sammanställning över bebyggelsenamn är det äldsta belägget för namnet Långbergsöda är från år 1433, då i formen *Langabunsödhum*. År 1499 är stavningen *Lagebeens öde*. Förleden har etymologiskt uppfattats antingen som ett naturnamn, *Långbotten* syftande på en långsträckt vik (Huldén 1981), eller som ett personnamn, *Langabun*, i vilket *bun* (senare *been*) ges betydelsen ben (Hellberg 1987). En person vid namn Magnus Langabeen uppträder i källor som köpvittne i Sund redan år 1397 (Hausen 1928:15) så belägg för att namnet funnits på Åland finns. Det äldsta belägget för Tengsöda är *Tengessööde* från år 1494, samt *Tengxöö* år 1537. Teng- eller Täng- förleden anses härstamma från mansnamnet Thängil.

Namnelementet -öd finns i betydelsen *vad på färdväg* eller *vadäng* (Hellberg 1987), alternativt *ödegård*, som *lämnats öde* (Huldén 1981). (SLS, bebyggelsenamn.sls.fi). Oavsett vilket finns senast under 1400-talet byn Långbergsöda nämnd som en bebodd plats under historisk tid. Stenålders-, bronsålders- och järnålderslämningarna i byn vittnar om en kontinuerlig bosättning redan under förhistorisk tid.

Från 1700-talet framåt finns av lantmätare upprättade skatte- och skifteskartor som visar Långbergsöda och Tengsöda bys hemman och marker. För både skattläggning och storskifte var olika marktyper, såsom åkrar och ängar liksom utmarker, relevanta, vilket innebär att man genom kartmaterialet kan följa markanvändningen och odlingslandskapets utveckling historiskt.

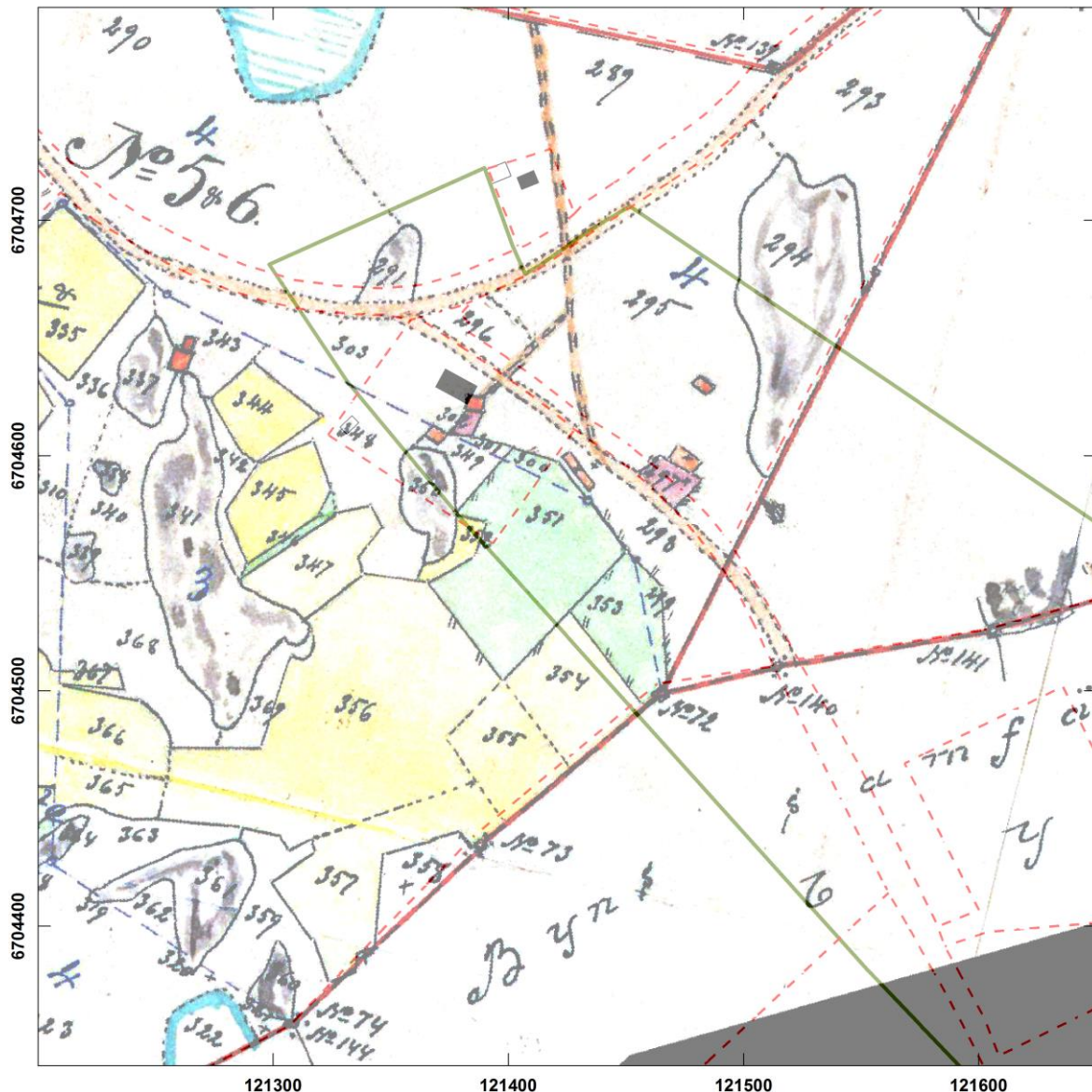
Av Wettervijs karta från år 1748 framgår att det på 1700-talet fanns sex stycken hemman i Långbergsöda by, fem krono- och ett frälsehemman. Dessa uppges alla vara i dåligt skick, med mangård och hus så gott som *nedrötade* och *ödeliggande*. Däremot är åkrar och ängar i *tämliged godt skick*. Kartan endast Långbergsöda by och där finns ingen bebyggelse inom det aktuella undersökningsområdet. Däremot beskrivs markens användning eller egenskaper. De finns avlånga åkrar, nr 103, där det idag finns en modern åker, öster om Österlen där det under forntiden fanns en vik. Marken i viken beskrivs som lerig sandjord. I övrigt består området av skogsmark. Under nummer 105 finns en längre allmän beskrivning av byns samfällda marker och tillgångar.

Från år 1838–1839 finns en karta upprättad av C R Castrén i samband med storskifte som visar Tengsöda by. Kartan visar åkermark där det idag finns ett bete direkt efter bygränsen, på den sydvästra sidan av Tengsödabyvägen. Den gamla vägsträckningen syns på kartan, och det ligger en mindre byggnad i anslutning till åkrarna, sannolikt ett uthus eller lada.

I början av 1900-talet skedde en storskiftesreglering av ägora i Långbergsöda by där skiftena fastställs av häradsrätten år 1911. Fortsättningsvis finns i byn sex stycken hemman, Vestergård, Södergård, Mellangård, Norrgård samt Karlberg och Mör(n)s. Skifteskartan från år 1908–1909, upprättad av Lindblom (figur 8), visar åker och ängsmark, markens karaktär, samt topografi såsom skogsmark och berg. Åkrar i området är markerade med gult, och ängsmark med grönt. På den nordöstra sidan av vägkorsningen markerar nr 296 *mo med ättehögar*. Eftersom kartan är upprättad efter Cederhvarfs upptäckt och undersökning av Glamilders syftar denna kartmarkering på stenåldersboplatsen, och motsvarar placeringen, även om lantmätaren använt sig av det felaktiga begreppet ättehö. I övrigt är marken mellan berget och vägen markerad som *mo*.

Lindbloms karta visar att inom undersökningsområdet för Glamilders finns två kluster med byggnader, båda i kartlegenden benämnda *torp tomt* (nummer 302 och 297, figur 8). Dessa torp hörde båda till Hemskeftets ägor. Torpet nummer 302 ligger inom dagens fastighet Österlen,

och finns även på Cederhvarfs undersökningskarta från år 1906, där byggnaderna kring den rosafärgade gården motsvarar torpet samt *klädbod* och *saltbod* på Cederhvarfs karta. Den avlånga byggnaden som på Lindblom ligger utanför dagens fastighetsgräns till Österlen, motsvaras av längan *fähus-jona-lada-vedlider* i Cederhvarfs undersökningskarta. I Nordmans undersökningskarta från Glamilders år 1925 syns tre *husgrunder* på den nordöstra sidan av Tengsödabyvägen, möjligen motsvaras dessa av torpet 297 på Lindbloms karta.

Figur 8. Utsnitt storskifteskartan från år 1908–1909, upprättad av Lindblom, med bland annat torp 302 och 297 markerade, samt mo med ättehögar 296, motsvarande Cederhvarfs utgrävningssområde från början av 1900-talet.

Det gamla Glamilders torp som fanns på fastigheten Österlen revs och idag finns där ett hus av 1960-tals karaktär. Mot nordost finns en gammal husgrund med en modernare cementplatta gjuten ovanpå. På den norra sidan av vägkorsningen vid Glamilders finns ett mindre torp brukar refereras till som Idas torp eller Kuusinens. Fastigheten är utanför fornlämningsområdet. På den nordöstra sidan av Tengsödabyvägen visar Lindbloms karta att det funnits ett torp, vilket bekräftas av Cederhvarf. År 1925 markerar Nordman flera kvadrater benämnda *husgrunder* på den nordöstra sidan av vägen, i två kluster. Benämningen husgrund kan indikera att byggnaderna är rivna. Sannolikt motsvaras den husgrund som är längst mot sydöst och

bygränsen det som på Cederhvarfs karta är *nedrivet mejeri*, medan byggnaderna längre mot nordväst på Cederhvarfs respektive Nordmans kartor motsvarar torp nummer 297 på Lindbloms karta.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att jorden inom undersökningsområdet har brukats som betes- och odlingsmark åtminstone sedan 1700-talet. I skogsmarken har man tagit sand, de två större samfällda sandtäckterna i Tengsöda by finns markerade nyskifteskartan för år 1956 - 1958, upprättad av Bertel Boman. Sandtäkt har pågått in i modern tid.

Torp med tillhörande uthusbyggnader finns belagda i Långbergsöda by inom undersökningsområdet sedan 1800-talet, och två husgrunder kunde identifieras i fältundersökningen på vardera sidan vägen. Det på nordöstra sidan av vägen motsvarar torpbebyggelsen 297 och den på västra sidan av vägen sannolikt ett av uthusen till torp 302. Därtill har funnits ett mejeri med isupplag innan år 1906. Alla dessa aktiviteter har satt spår i landskapet i olika grad.

I samband med maskinellt jordbruk har sannolikt delar av fornlämningen påverkats och fynd som uppträder ytligt i mylla eller matjord kan ha förflyttats i samband med plöjning, samt förflyttning och påfyllnad av jord. Större markingrepp såsom öppnandet av sandtäckter och dikesgrävning i större skala har inneburit att jordmassor grävts upp och förflyttats. Likaså har vägens sträckning dragits om så att den idag befintliga vägen går en bit längre norrut än den gamla vägen.

2.5 Tidigare undersökningar

År 1975 gjordes omfattande undersökningar i Långbergsöda och Tengsöda området för att fastställa gränserna för de sedan tidigare kända sten- och bronsåldersboplatserna i området. Från det arkeologiska underlaget från dessa undersökningar, samt tidigare undersökningar, ritades de fornlämningsområden i form av områdestäckande polygoner som idag utgör avgränsningarna för de fasta fornlämningarna. I samband med de stora inventeringsundersökningarna fick fornlämningarna sitt ID-nummer, och den fasta fornlämningen Sa 20.8 kom då att definieras som Glamilders, Svinvallen och Myrsbacka I-II, boplatsskomplex från stenålder och bronsålder. Detta förfarande innebär att fornlämningen Sa 20.8 täcker in tre, egentligen fyra stycken, skilda forntida boplatser, som innan år 1975 har separata undersökningshistoriker.

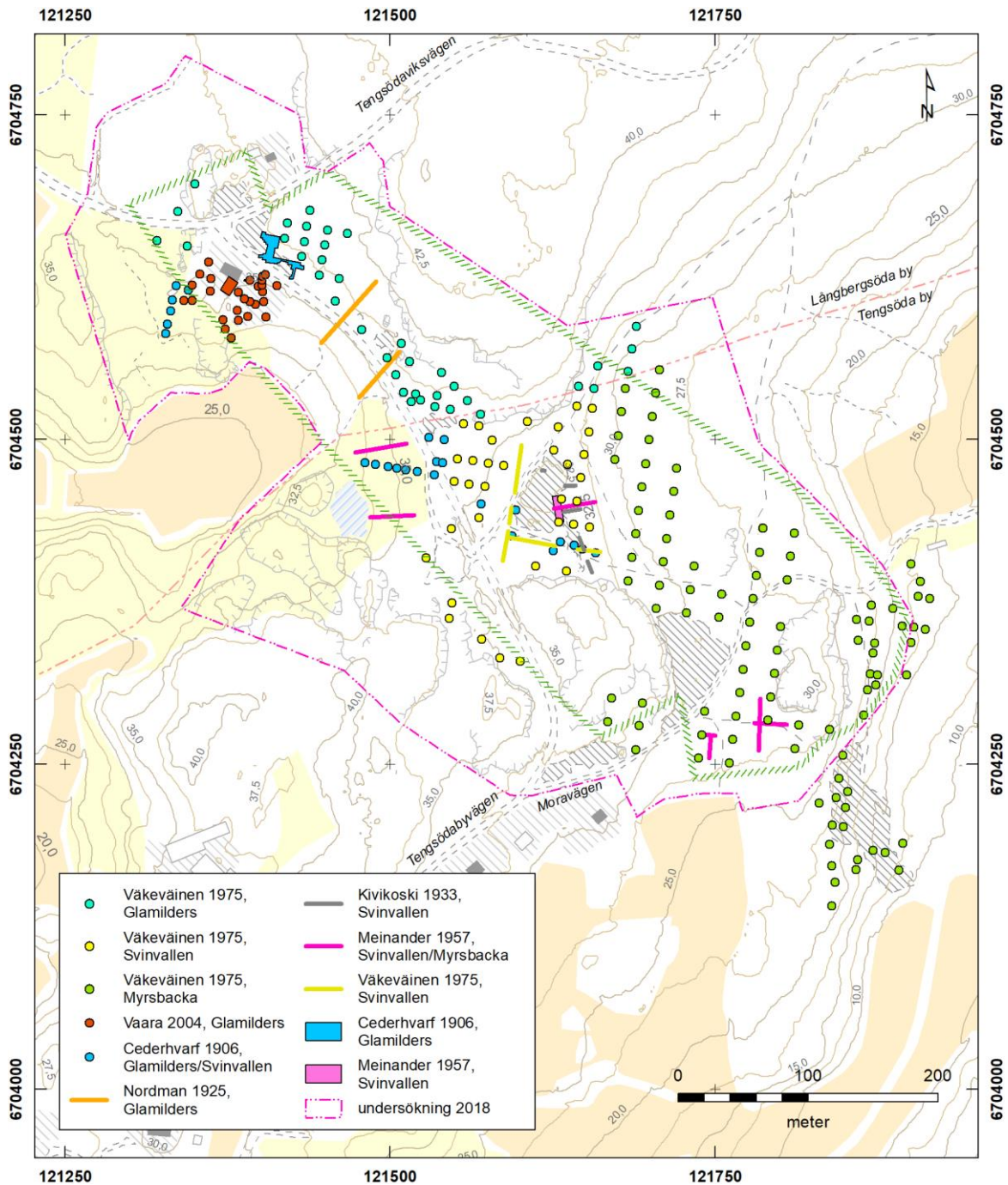
Av figur 9 framgår de arkeologiska undersökningar som gjorts på respektive boplat. Förutom dessa undersökningar har ett mycket stort antal lösfynd genom åren lämnats in till Ålands museums samlingar av privatpersoner såväl som arkeologer som rört sig på boplatserna. I tabellen redovisas endast de regelrätta arkeologiska undersökningarna.

Sa 20.8/Boplats	Undersökningsår	Undersökningsledare	Undersökningstyp
Glamilders	1906 (1905–1908)	Cederhvarf	Arkeologisk utgrävning
Glamilders	1920-t	Ekman och Ramsdahl	Arkeologisk utgrävning
Glamilders	1925	Nordman	Arkeologisk utgrävning
Glamilders	1926	Hackman	Arkeologisk utgrävning
Glamilders	1975	Väkeväinen	Arkeologisk utgrävning
Glamilders	1986	Lukkoriniemi-Nunez & Pitkänen-Darmark	Arkeologisk utgrävning
Glamilders	2004	Fagerholm-Sjöblom/Gustavsson	Arkeologisk utgrävning
Glamilders	2004	Vaara	Arkeologisk utgrävning
Svinvallen	1933–1934	Kivikoski	Arkeologisk utgrävning
Svinvallen	1934	Dreijer	Arkeologisk utgrävning
Svinvallen	1957	Meinander	Arkeologisk utgrävning
Svinvallen	1975	Väkeväinen	Arkeologisk utgrävning
Svinvallen	2015	Lucenius	Arkeologisk utgrävning
Myrsbacka I	1957	Meinander	Arkeologisk utgrävning
Myrsbacka I - II	1975	Väkeväinen	Arkeologisk utgrävning

Figur 9. Sammanställning över arkeologiska undersökningar inom fornlämningen Sa 20.8; Glamilders, Svinvallen och Myrsbacka I – II.

För att samla informationen från de tidigare undersökningarna av fornlämningen Sa 20.8 rektifierades de översiktsskator som upprättats vid respektive undersökning av respektive boplats, i de fall översiktsskator fanns att tillgå. På detta sätt kan man positionera schakt och provgropar till dagens karta och därmed skapa en bild över den samlade kända fyndspridningen. (figur 10). I flera fall har fyndfrekvensen inte gått att kvantifiera eller binda till en specifik grävenhet, men det är ändå värdefullt att känna till var dessa grävenheter öppnats. Inför rektifieringen inmättes med totalstation fasta karteringspunkter och identifierbara topografiska strukturer såsom bergskanter, vägar, diken mm. Tillsammans med lantmäteriverkets utmätta råstenar och fastighetsgränser, samt den från LiDAR-data erhållna terrängskuggningsmodellen, möjliggjordes en väldigt precis positionering av de tidigare grävda ytorna (se figur 10). Utifrån dessa kunde fyndspridning och intensitet i området visualiseras som underlag till bedömningen av fornlämningens faktiska utbredning samt vart kommande fältinsatser lämpligen skall riktas.

Figur 10 (nästa sida). Sammanställning av schakt och grävenheter från tidigare undersökningar av fornlämningen Sa 20.8. en del av schakten saknar fyndinformation, vilket innebär att fyndkvantifiering ifrån dessa inte är möjlig. Det är dock värdefull information att tillgå var det tidigare öppnats schakt. Kartan i skala 1: 5000. Karta Mikko Helminen.

2.5.1 Glamilders

Glamilders upptäcktes år 1905 och undersöktes de följande åren av arkeologen Björn Cederhvarf som definierade det ytmässigt stora och mycket fyndrika området nordost om Tengsödabysvägen. Det material som finns bevarat från Cederhvarfs undersökning är ett stort antal fynd katalogiserade till nationalmuseets samlingar (NM 4784 – 4785), dock senare överförda till Ålands museums samlingar. Ingen rapport finns från Cederhvarfs undersökningar, men det finns en översiktskarta som visar det ca 185 kvadratmeter stora schakt som öppnades vid en sandgrop invid väggkorsningen (IK 182: 3 a, b). Cederhvarf hittade med Glamilders och Jettböleboplatsen (Jo 14.1) i Jomala Ålands stenålder genom de mycket rika gropkeramiska boplatserna. Glamilders konstaterade han höra till den äldre gropkeramiska kulturen och undersökningen definierade boplatserns då kända fyndrika centrala delar.

Cederhvarf hittade i undersökningen även ett antal rektangulära härdar byggda av på kant uppställda granitstenarstenar som låg i linje med den dåtida strandlinjen. Ett antal grävenheter öppnades även på den nedre sidan av Tengsödabyvägen, kring Glamilders torp, samt längre mot sydöst och Svinvallen, som då ännu inte fanns som definierad boplat, enligt översiktskartan från 1906. Det är dock oklart om och vad dessa grävenheter genererade för information.

På 1920-talet har Glamilders undersökts arkeologiskt av Ekman och Ramsdahl, Nordman samt Hackman. Dokumentationen från de förstnämndas undersökningar är bristfälliga, men från Nordmans undersökning år finns översiktskarta IK 183, och från Hackmans undersökning en kortfattad undersökningsrapport. Av dessa framgår att fynd hittas bland annat kring Glamilders torp, samt att Hackmans undersökningsyta 1926 öppnats mellan Nordmans två (östligaste) schakt 1925, vilka har positionerats med hjälp av den upprättade översiktskartan (se figur 10). Hackman redovisar härifrån ett stort antal fynd och även förekomst av härdar (Hackman 1926), dock oklart på vilken sida av Tengsödabyvägen.

År 1975 genomfördes de stora inventeringsundersökningarna i Långbergsöda och Tengsöda i syfte att utreda fornlämningarnas utbredning. I undersökningen av Glamilders öppnade Väkeväinen ett system av en kvadratmeter stora provgropar över Glamilders, men förutom några provgropar kring vägkorsningen placerades groparna uteslutande på den nordöstra sidan om Tengsödabyvägen. Väkeväinen konstaterade att Glamilders utbredning följer den av Cederhvarf definierade delen, samt fortsätter under berget vidare mot sydöst till synes obrutet fram till att boplaten Svinvallen tar vid på Tengsöda bys sida. Med dessa undersökningar växte därmed Glamilders utsträckning mot sydöst men även mot nordväst på andra sidan vägkorsningen, eftersom de tidigare undersökningarnas arkeologiska information från dessa områden förblivit något diffus.

Det var först efter att dåvarande museibyrån mottog Ester Mörns donation av stenredskap och keramik från fastigheten Österlen som det år 1986 företogs omfattande arkeologiska undersökningar på den sydvästra sidan av Tengsödabyvägen (Lukkoriniemi-Nunez & Pitkänen-Darmark 1986), som finns tillfredsställande dokumenterade. Enligt Cederhvarfs undersökningskarta skulle han ha öppnat gropar även på denna sida av vägen, men den bristfälliga dokumentationen gör att resultaten förblir oklara. Både Ester Mörns donation och den påföljande undersökningen resulterade i att man kunde konstatera att boplaten Glamilders sträcker sig på bägge sidor av vägen. Undersökningarna fick en fortsättning år 2004 då ett större sammanhängande schakt på 48 kvadratmeter och ett flertal provgropar öppnades på fastigheten Österlen, sammanlagt ca 80 kvadratmeter undersökt yta (Fagerholm- Sjöblom & Gustavsson 2004; Vaara 2004). I resultaten av undersökningen kunde konstateras att Glamilders fortsätter nedanför vägen och sträcker sig längs den relativt branta forna strandlinjen på fastigheten Österlen. En genomgång av det keramiska materialet från de senare undersökningarna visar att det på de lägre liggande delarna av Glamilders ser ut att finnas så kallad yngre gropkeramik (Vaara 2004, 2005).

De tidigare undersökningsområdena som gått att rektifiera från undersökningskartorna till dagens grundkarta framgår av figur 10. Cederhvarfs undersökningsschakt från 1900-talets början, Väkeväinenens provgropar från 1975 samt undersökningarna på Österlen 1986 och 2004 utgör utgångsläget för fornlämningens spridning idag, samt det underlag som de arkeologiska insatserna 2018 har utgå ifrån. Sammanställningen visar att fornlämningen Glamilders utspridning i till stora delar är väl utredd, och de ytor dit insatserna behöver koncentreras utgör i första den östra sidan av vägkorsningen samt att utreda den forna strandlinjen på Glamilders.

Därtill är relationen mellan Glamilders och Svinvallen något oklar, då det ser ut att kunna finnas ett presumtivt fynd tomt eller fyndfattigt område dem emellan.

2.5.2 Svinvallen

Svinvallen undersöktes för första gången år 1933 av Ella Kivikoski i samband med att boplatsen upptäcktes och namngavs. I undersökningen öppnades sex stycken schakt längs den östra kanten av strandterrassen, öster om det sandtag som redan då fanns på platsen, dock som mindre omfattande (IK 182). Kivikoski uppger att sandtaget varit ca 20 x 30 meter stort och att krukskärvor och andra artefakter hittades från hela den ytan (Kivikoski 1933). Även Matts Dreijer företog på 1934 undersökningar på Svinvallen, för att utreda platsens karaktär (Dreijer 1934). (Figur 10).

Det schakt som på Väkeväinens översiktskarta är markerat som ”det gamla undersökningsområdet”, är sannolikt ett av Cederhvarfs schakt från år 1906, från då han då han undersökte Glamilders. Boplatsen Svinvallen var då ännu ej känd, och det framkommer inte heller någonstans att Cederhvarf skulle ha lokaliserat en boplats hit. Dock har han placerat gropar i Svinvallen området, både längs stigen mot Myrsbacka, i området mellan Glamilders och Svinvallen samt på betet på nedre sidan av Tengsödabyvägen (se figur 10).

År 1957 är CF Meinander i Tengsöda och företar undersökningar på Svinvallen. Från undersökningen finns ingen rapport, men en fältritning upprättad av Torsten Edgren som var med under utgrävningen, som har möjliggjort en positionering och rektifiering av Meinanders tre utgrävningsschakt (se figur 10). Fynden katalogiserades mellan åren 1997 - 1999 av Museiverket i Helsingfors (NM 16431) och förvaras i Helsingfors. Meinanders undersökningsschakt i anslutning till sandgropen på den samfälliga fastigheten är uppskattningsvis 52 kvadratmeter rektangulär utgrävningssyta samt ett långt schakt i ungefär öst-västlig riktning. I den södra delen av schakten finns en bostadsgrop som utbreder sig över fyra kvadratmeter stora grävningsskutor. Därtill har Meinander öppnat två avlånga schakt på den sydvästra sidan av Tengsödabyvägen. Från undersökningens finns fynd av keramik, inklusive keramik av Kiukaistyp, flintknivar, en flintpilspets, leridoler samt annat sten- och benmaterial.

År 1975 genomfördes de stora inventeringsundersökningarna i Långbergsöda och Tengsöda i syfte att utreda fornlämningarnas utbredning. I undersökningen av Svinvallen öppnade Väkeväinen ett system av en kvadratmeter stora provgropar över boplatsytan, så att de tog vid där Glamilders groparna slutade och fortsatte mot sydost. Ett fåtal gropar öppnades på även den södra sidan av Tengsödabyvägen. Längs den stora sandgropens sidor öppnades två längre schakt. De flesta av Väkeväinenens kvadratmeterstora provgropar siterades till den norra delen av sandgropen och längs terrasseringen i öster, samt till området mellan Glamilders och Svinvallen (se figur 10). Dessa gropar och schakt kunde verifiera de tidigare undersökningarnas resultat, att de fyndrika delarna av boplatsen sträckt sig över den nu allt större sandgropen, mot terrassfallet i nordost och öster, samt att boplatsen i söder avgränsas av berg, dit en hård och möjlig hyddbotten i de tidigare undersökningarna lokaliserats.

Boplatsen undersöktes senast år 2015 i samband med skyddsåtgärder vid sandtäktsgropens östra kant, mot terrassfallet. Undersökningen gjordes i ett av de fyndrikare områdena, definierat från de tidigare undersökningarna, och iakttagelserna kunde verifieras. Ett antal provgropar öppnades längs sandgropens kant för att ge ett arkeologiskt underlag i samband med en misstänkt skadegörelse och för att möjliggöra en antikvarisk skyddsåtgärd av schaktkanten. Kanten säkrades från vidare erodering med hjälp av kraftig cellduk i polyester från Kaitos Oy av märket Armater (figur 11). Denna typ av cellduk används bland annat för att säkra vägkanter och andra branta sluttningar. Cellduken är indelad i ca 10 cm höga sexkantiga celler som

förhindrar fyllnadsmassorna från att rinna bort. Cellduken är fäst med järn på ett sätt så att inga vassa kanter finns som kan göra skada. (Lucenius 2015).

Figur 11. En skyddsåtgärd för att stabilisera schaktkanten och minska på framtida skada och erosion genomfördes på Svinvallen år 2015. Bilden till vänster visar cellduken som lades ut och fylldes med jord, och bilden till höger slutresultatet. I bilden Andreas Mickelsson, landskapets fastighetsverk. Foto Jenni Lucenius.

Sammantaget har de tidigare undersökningarna av Svinvallen tydliggjort boplatsens huvudsakliga spridning och karaktär. De delar av Svinvallen som är minst synliggjorda är de som vetter mot stranden i väster och den vik kring vilken de tidigare platserna Glamilders och bland andra Sa 20.9 Källsveden orienterar sig, samt fortsättningen mot Myrsbacka längs skogsstigen i söder och el linjen i den norra avgränsningen. Svinvallen är intressant eftersom den innehåller både fynd av yngre gropkeramik, och även till gropkeramiken associerade leridoler, men även fynd av Kiukaiskeramik med ett östligt spridningsområde och ett annorlunda materiellt uttryck.

2.5.3 Myrsbacka

Då Meinander var och grävde på boplatsen Svinvallen 1957 tog han en promenad i skogen längre österut, och upptäckte då boplatsen Myrsbacka. Den nya boplatsen kunde konstateras ta

vid direkt under terrasseringen på Svinvallen, men eftersom fyndmaterialet var av annan karaktär än den mellansvenska gropkeramiken, valde han att namnge den nya platsen Myrsbacka. (Meinander 1984; Edgren 2013). Meinander grävde samma år på Myrsbacka, och fynden finns katalogiserade i under samma accessionsnummer som fynden från Svinvallen (NM 16431). Den utgrävda arealen uppgick till 144 kvadratmeter (Edgren 2013, s 151). Schaktet är enligt Edgrens fältritningar situerade i den nuvarande fornlämningspolygonens södra/sydöstra spets (figur 10).

Myrsbacka (I) består av Kiukaiskeramik, den beskrivs som flatbottnade kärl av grovt gods med textilavtryck under botten. Även andra fynd av samma typ som på Kiukaisboplatserna i sydvästra Finland hittades, bland annat ett revsänke. Både gropkeramikerna och Kiukaiskeramikerna var utpräglade kustkulturer som hade en huvudsakligen maritim livsstil där sälen och fisket var viktiga.

Myrsbacka undersöktes av Lea Väkeväinen i samband med de stora inventeringsundersökningarna 1975, och då framkom fynd även på lägre liggande bronsåldersnivåer. Den nya boplatzen benämndes Myrsbacka II. Enligt utgrävningsrapporten ligger den söder om vägen till Mora träsk, på en terrass och ganska starkt mot öster sluttande slänt (figur 10 och figur 43, kapitel 3.7). Inga andra undersökningar har sedan dess företagits på boplatzen Myrsbacka II. På Myrsbacka I boplatzen finns en eventuell hyddbotten registrerad.

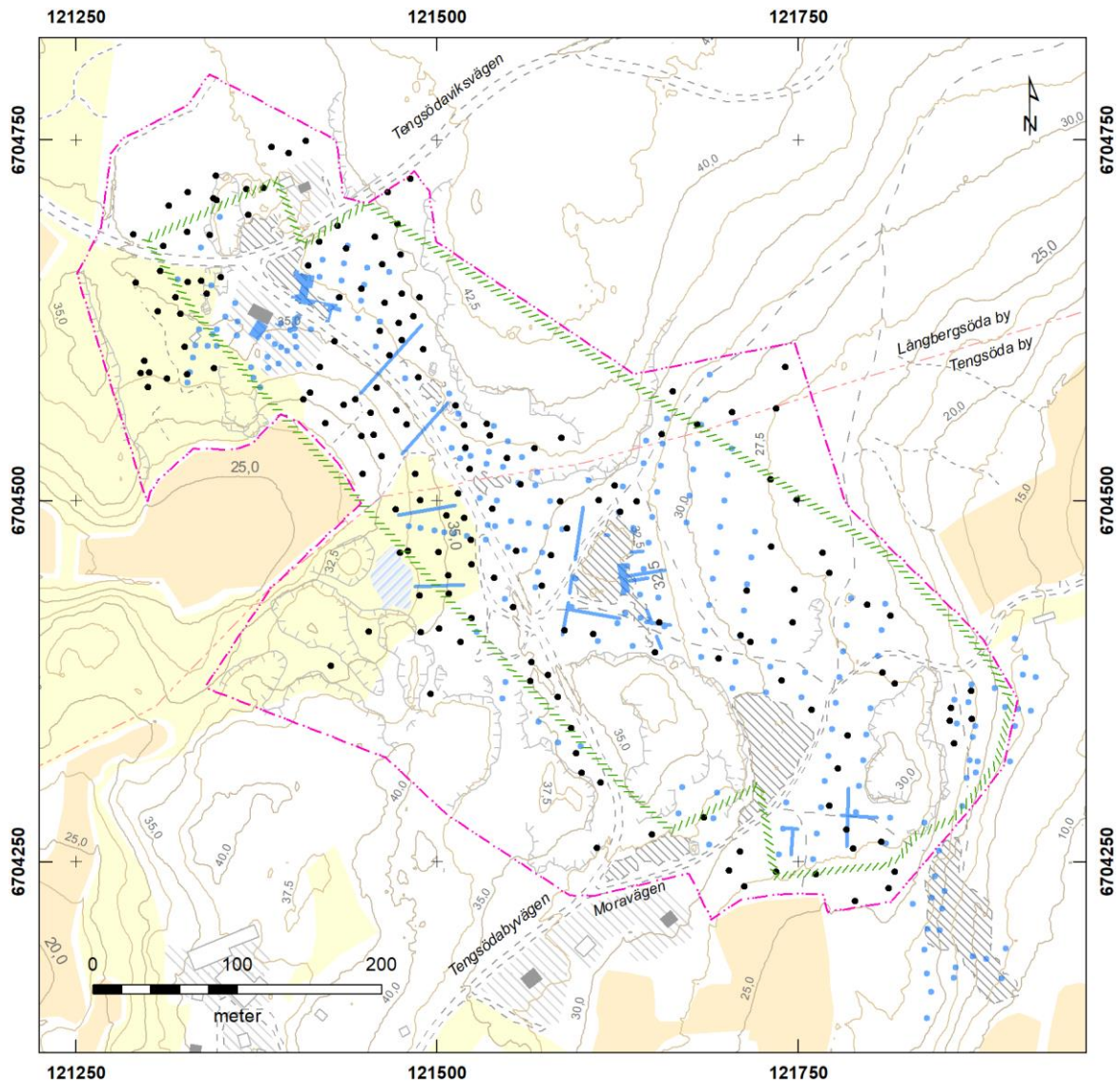
3. Fältundersökningen

3.1 Syfte och frågeställningar

Fornlämningen Sa 20.8 utgör i sin helhet en i lag fredad fast fornlämning. Dess definierade utsträckning, den så kallade fornlämningspolygonen, baserar sig på tidigare undersökningar med betoning på Väkeväinens undersökningar 1975 som hade till syfte att avgränsa fornlämningsytan och låg till grund för hur man ritade gränserna.

Fornlämningens gränser har blivit ifrågasatta, i första hand av fastighetsägare i Långbergsöda och Tengsöda byar. I en utredning av museiverket konstateras att fornlämningens avgränsning, som ett resultat av den tidens praxis, är geometriskt definierad och inte tar hänsyn till att vissa områden inte har förutsättningar att utgöra en fornlämning. Avgränsningen av fornlämningen som den ser ut idag är ritad delvis efter by- och fastighetsgränser i området och delvis efter topografiska avgränsningar, dock på ett sätt så att fornlämningspolygonens raka kantlinjer tillåter till exempel berg att ingå i det skyddade området. Med dagens metodik, arkiv- och kartstudier i GIS-miljö kombinerat med arkeologiska insatser, kan gränserna preciseras ytterligare (se även museiverkets utredning 27. 3 2007).

Fornlämningen har undersökts ett flertal gånger sedan den upptäcktes i början av 1900-talet fram till 2010-talet (se sammanställning figur 9, 10 och 12). Undersökningarna har genomförts och avrapporterats separat från boplatserna Glamilders, Svinvallen och Myrsbacka I-II. Därtill finns ett flertal accessionsnummer med inlämnade lösfynd från vardera boplatser. Det arkeologiska underlaget för att bekräfta fornlämning och deras kärnområden är således omfattande, och det är snarare i avgränsningarna till fornlämningen som problematiken ligger.

Figur 12. Alla tidigare undersökningsområden på fornlämning Sa 20.8 åren 1906 - 2015 markerade med ljusblå färg. Grävenheterna från undersökningen 2018 markerade med svarta prickar. Skala 1: 5000. Karta Mikko Helminen.

Den kvantitativt bäst undersökta delen av fornlämningen är boplatsen Glamilders. Spridningsbilden av fynd med tillhörande kvantifiering för Glamilders har gjorts med hjälp av de inventeringskartor som gått att positionera till dagens koordinatsystem och kartblad. Dessa är från i första hand de ytmässigt omfattande undersökningarna 1975, som ligger till grund för fornlämningens gränser, samt undersökningarna 2004 på Glamilders (se figur 12). Glamilders kan med dessa undersökningar anses relativt väl utredd i den nordöstra avgränsningen, där boplatsen möter berg. Delar av berget ingår dock idag i fornlämningsområdet. Glamilders behöver tydligare avgränsas längs den nordvästra sidan av vägen, där sannolikt topografin och den forna stranden utgör ett naturligt avslut, samt mot norr i korsningen och längs strandzonen på den södra sidan av Tengsödabysvägen.

Av de tidigare undersökningarna, framförallt provgropsundersökningen 1975, framgår att boplatsen Svinvallen topografiskt följer på Glamilders. Det ser inte ut att vara några större fyndtomma ytor mellan platserna även om fyndmängden minskar. I de norra och framför allt nordvästra delarna av samfälligheten behöver ytterligare provgroppar öppnas. Boplatsen Svinvallens utbredning har undersökts på 1930-talet (Kivikoski 1933), år 1957 (Meinander),

samt år 2015 (Lucenius) och med dessa undersökningar har de centrala delarna identifierats. Tyvärr är dock stora delar av dessa ytor bortgrävda i samband med sandtäkt. Kartorna från dessa undersökningar har rektifierats till dagens karta och ger en bild av fyndspridningen (se kapitel 3.6). Svinvallens fornlämningsområde ser liksom Glamilders ut att innehålla en del topografiska enheter såsom berg, som borde undantas från det skyddade området. Det är främst väster om Tengsödabyvägen som fornlämningens utbredning är oklar, fornlämningsområdet bildar en som bredast omkring 60 meters kil på den sydvästra sidan av Tengsödabyvägen där väldigt få arkeologiska iakttagelser av förekomst av fornlämning ligger till grund för gränsdragningen. Även om Meinander öppnade schakt här är det svårt att kvantifiera fynd som underlag till bedömningen av fornlämningens karaktär i dessa schakt. Avgränsningen österut utgörs av ett naturligt terrassfall vid den forna östra stranden, nedanför vilken Myrsbacka I tar vid.

Myrsbacka I och II, varav den senare sträcker sig in i bronsålder, har undersökts i samband med de omfattande undersökningarna av boplatserna år 1975. Myrsbacka I upptäcktes och undersöktes av Meinander 1957. Man kan genom fyndkatalogen konstatera att mängden fynd på den senneolitiska Myrsbacka I är betydligt mindre än på de gropkeramiska Glamilders och Svinvallen. Dock är de schakt som Meinander öppnade på Myrsbacka I fyndrika. För den övergripande utbredningen av fornlämningen Myrsbacka I - II får man förlita sig på Väkeväinens undersökning från 1975. Av fyndspridningen framgår tydligt att det rör sig om två separata fyndområden. Dessa ser ut att vara avgränsade sinsemellan, men det finns outredda områden i princip mot samtliga väderstreck kring Myrsbackaboplatserna. Det finns även områden som ser ut att ha undvikits vid undersökningarna, trots att de tangerar fyndförande ytor. Möjligen utgör berg en naturlig avgränsning både mot öst och väst, medan terrängen i form av terrassfall och höjder avgränsar mot norr och söder. Topografiska element såsom berg ingår idag i fornlämningspolygonen även i Myrsbacka området.

Utöver de rent antikvariska frågeställningarna som presenterats ovan syftade undersökningen till att om möjligt utreda den kronologiska relationen mellan de olika boplatserna för att bättre förstå platsens karaktär som övergångsfas mellan grop- och Kiukaiskeramiken på Åland, samt vad som kännetecknar den senneolitiska fasen och övergången till bronsåldern. Detta kan uppnås bland annat genom naturvetenskapliga analyser såsom markkemiska- och makroanalyser samt C14-dateringar, som kan tydliggöra de kronologiska relationerna platserna emellan. Det finns sedan tidigare inga publicerade naturvetenskapliga dateringar från Svinvallen³ eller Myrsbacka boplatserna.

Den sammanlagda ytan för fornlämningens utsträckning är idag 12,03 hektar, men undersökningsområdet är större än så då det innefattar även av områden utanför polygonen, eftersom syftet med undersökningen är att precisera gränserna. Detta innebär att fornlämningens utsträckning i framtiden kan komma att förändras, växa på något ställe eller avskrivnas eller bli mindre på andra.

3.2 Metod och genomförande

I förstudien inför fältarbetet gjordes en landskapsanalys av undersökningsområdet, som presenterades i kapitel 2. En fältkartering genomfördes under några dagar april och juni månad

³ I samband med undersökningen av Svinvallen år 2015 ingicks ett samarbete med doktorand Santeri Vanhanen vid Helsingfors universitet. Inom ramen för sin doktorsavhandling har Vanhanen gjort makrobotaniska analyser av material från Svinvallen inklusive dateringar. Resultat är att vänta men har ännu inte publicerats.

där topografiska objekt mättes in på en noggrannare detaljnivå än den presenterad på grundkartan. Bergskanter, bergsbundna områden, större diken, vägar och sandgropar till exempel kunde därmed positioneras på kartan. För objekt som i terrängen var svårtillgängliga till exempel på grund av vegetation användes lantmäteriets laserskanningsdata med terrängskuggning över markytan, med vilket stigar och mindre sandtäktsgropar lokaliserades. Karteringen kompletterades även under den senare fältfasen i juli månad. Med hjälp av dessa metoder kunde områden uteslutas som fornlämning och från undersökningsområdet, till exempel hållberg som ligger i dagen. Analysen av dagens landskap låg till grund för att förstå markingrepp runt tidigare bebyggda ytor och sandtäkter, det vill säga vilka ytor som är bortgrävda, vilka ytor som har påförda lager till exempel i form av jordvallar och därmed potentiellt kan innehålla ett sekundärt deponerat material.

Utgående från förarbetet upprättades en undersökningsplan över vilka ytor som behöver undersökas närmare på arkeologisk väg. Genom att utesluta ytor som legat under vattnet under perioderna för bosättning i de olika delarna av undersökningsområdet samt med utgångspunkt i fyndspridningsbilden från de tidigare undersökningarna kunde placeringen arkeologiska grävnheter i fältundersökningen 2018 planeras. Förstudien visar att man med de tidigare undersökningarna ringat in fornlämningens kärnområde vad gäller Glamilders och Svinvallen, men det återstår ytor där fornlämningens/de forntida platsernas utsträckning och inbördes relation inte undersökts tillräckligt. Utbredningen av Myrsbacka boplatser, dess inbördes indelning i faserna I och II samt avgränsning behöver utredas ytterligare. (Jämför museiverkets utredning 27. 3 2007).

Undersökningen genomfördes huvudsakligen genom att öppna 0,5 x 0,5 meter stora provgropar. Storleken möjliggjorde ett större antal gropar och motiverades även av målsättningen att verifiera gränserna genom förekomst eller avsaknad av fynd och kulturlager inte större sammanhängande ytor. Där det ansågs motiverat utökades provgroparnas storlek något. I vissa områden kompletterades provgroparna med mindre spadgropar. Antal provgropar och deras placering anpassades efter de definierade förutsättningarna för existerande kulturlager, outredda områden samt terrängförhållanden. Ingen yta öppnades maskinellt.

Provgroparna grävdes för hand med spade och skärslev i tekniska nivåer om 10 cm. Torven eller ytlagret dokumenterades som nivå 0. Fynden insamlades enligt ruta och nivå. Inga anläggningar definierades i provrutorna. I provgroporna torrsållades sanden genom såll med 4 x 4 mm maskstorlek. I sållningen tillvaratogs allt arkeologiskt fyndmaterial oavsett storlek, för att erhålla en representativ bild av den totala fyndförekomsten. Därtill togs ett antal sållprover från fyndförande grävnheter som vattensållades senare i inomhusmiljö (figur 17 kapitel 3.4).

Alla gropar grävdes ned till steril jord eller berg, och samtliga fynd av forntida karaktär tillvaratogs och katalogiserades till Ålands museums samlingar under accessionsnummer ÅM 808 (se bilaga 2, fyndkatalog). Alla grävnheter mättes in i plan samt dokumenterades med profilritning och profilmfoto. Endast profiler från fyndförande grävnheter renritades (bilaga 4). Efter utgrävning och dokumentation fylldes alla provgropar omedelbart igen. Sammanlagt grävdes en yta på cirka 36 kvadratmeter.

Skada på större rötter undveks helt och ingrepp på mindre rötter och rottrådar så långt det var möjligt. Grävnheterna öppnades på ställen så att unga plantor växte i omedelbar närhet och om det fanns mycket rötter i marken flyttades provgropen. Samtliga åtgärder planerades och utfördes så att de inte orsakade fastighetsägare, betande djur eller annan berörd någon skada.

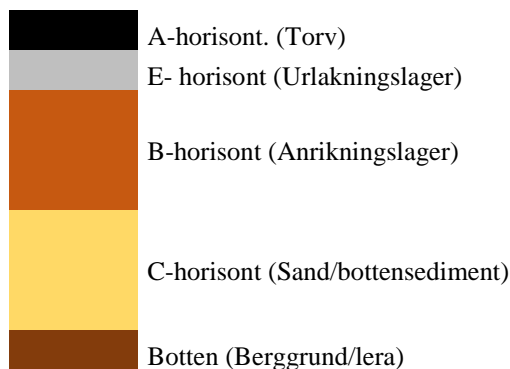
Resultaten redovisas områdesvis för Glamilders, Svinvallen och Myrsbacka.

3.3 Stratigrafi

Marken i undersökningsområdet består till största del av naturlig sandjord som bildar en podsol jordmån. Podsoler är vanliga i norra Skandinavien och bildas i relativt grova morän- eller sandjordar i sura miljöer såsom barrskog.

Undersökningen identifierade i området en typisk podsolstratigrafi med torv (A-horisont) som åtföljs av urlakad, ljus grårosa sand (E-horisont). Under denna vidtar ett brunt anrikningsslag och rostfärgad sand, den senare ibland väldigt kompakt och järnhaltigt, samt ibland med humusanrikning i områden som är fuktiga till följd av att grundvattnet ligger högre (B-horisont). Anrikning av humösa ämnen kunde tydligt ses i de schakt och gropar som öppnades kring fuktigare områden, främst kring lokalen Glamilders på sydvästra sidan av Tengsödabylvägen och söder om fastigheten Österlen, samt på västra sidan av vägen i den västliga delen av Svinvallen och undersökningsområdet kring kobetet. Den efter B-horisonten underliggande ljus gulbruna sanden eller mineraljorden utgör bottensediment (C-horisont) som i botten ofta utmynnar i ett lager i stenig grusig morän. Detta bottensediment åtföljdes av berg eller lera. (Figur 13). I vissa områden konstaterades sandlagret, C - horisonten vara mycket djup. Sandens sammansättning varierade mellan de olika delarna av undersökningsområdet, från mycket finkornig ren sand till något grövre fraktionerad sammansättning. Iakttagelserna av stratigrafien i fältundersökningen stämmer väl överens med de beskrivningar av lagerföljd som gjorts vid de tidigare undersökningarna av fornlämningen.

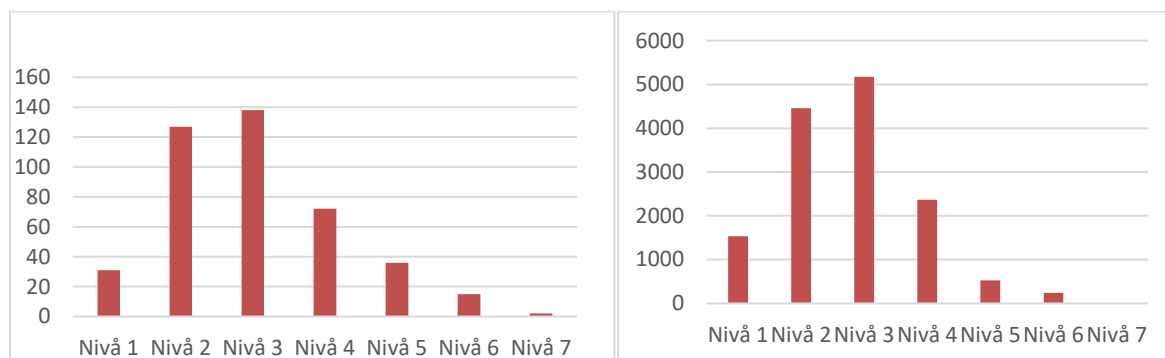
Fynd förekom i samtliga stratigrafiska marklager ner till den naturliga moränbädden och de sterila lagren. Arkeologiska fynd förekom både i den grårosa sanden och i den underliggande sanden i de fyndförande grävningarna, samt ibland i och ofta direkt under torvlagret. Frost, vattenflöden, naturlig erosion och mänsklig påverkan är faktorer som kan orsaka att (fynd)material rör sig stratigrafiskt i marken. Därför är det viktigt att fynd förekommer även i stratigrafiskt djupare liggande orörda lager *in situ*, för att kunna påvisa fast fornlämning.

Figur 13. Schematisk skiss av podsolprofil.

Figur 14 visar fyndfrekvensen i respektive utgrävd teknisk nivå. Nivå 0 representerar markytan som i första hand bestod av torv i skogsmiljö, alternativt gräs eller annan typ av ytvegetation. En teknisk utgrävningssnivå motsvarade 10 cm. Fyndfrekvensen per nivå utgår från de grävningar som grävdes i tekniska nivåer, i första hand de manuellt grävda provgroparna och inte spadgroparna där fynden togs in kontextuellt, från olika stratigrafiska lager oavsett tjocklek eller djup. Figuren skall därför inte läsas som en representation av det totala antalet fynd från den arkeologiska undersökningen.

Det framgår tydligt att den största fyndförekomsten i antal fynd ligger på nivåerna 2 och 3, det vill säga till ett djup på omkring 30 cm under markytan, räknat efter avtorvning. Ännu nivå 4 och 5 är mer fyndrik än nivå 1. Detta innebär att den största andelen fynd de facto kommer från opåverkade marklager. Resultatet visar också att fynd börjar komma direkt i och under torvlagret, vilket delvis kan vara en följd av att en del gropar öppnades i anslutning till områden där olika typer av markanvändning förekommit, men också till följd av naturlig erosion och vattenflöden som orsakar material att röra sig. Kurvan för antal fynd per teknisk undersökningsnivå motsvarar kurvan för viktjämförelse.

Figur 14. Diagrammet till vänster: Antalet fynd per teknisk utgrävningsnivå i de grävnheter där fynd togs in i tekniska nivåer om 10 cm. Diagrammet till höger: sammanlagd vikt av de fynd som togs in per teknisk utgrävningsnivå om 10 cm.

Fynden på nivå två och tre bedömdes generellt ligga *in situ*, det vill säga i sitt ursprungliga sammanhang. Efter 30 cm djup avtar antalet fynd, men det konstaterades i undersökningen att i flera av de mest fyndrika groparna kunde artefakter förekomma djupt, ända ner till den naturliga steriljorden eller berggrunden.

3.4 Sammanlagd fyndbild

Sammanlagt öppnades 169 grävnheter i fornlämningen Sa 20.8 inom ramen för undersökningen år 2018. Av dessa provgropar öppnades 79 stycken på Glamilders, 47 på Svinvallen samt 43 på Myrsbacka boplatserna (se redovisning för respektive boplatser nedan samt bilaga 1).

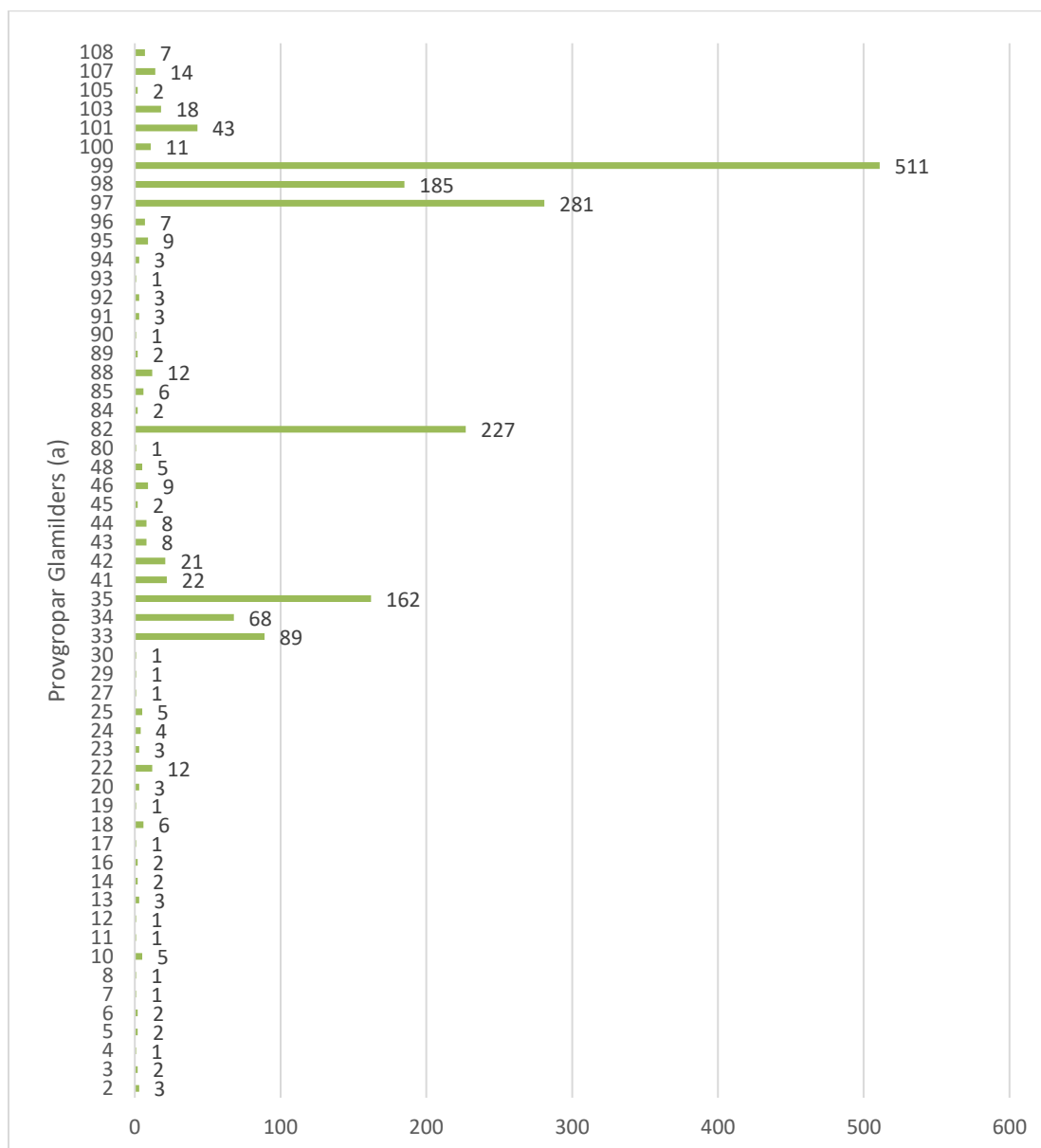
Av figur 15 a-c framgår antalet fynd ur fyndförande provgropar från hela undersökningsområdet, uppdelat på respektive boplatser Glamilders, Svinvallen och Myrsbacka (I och II). Sammanlagt tillvaratogs 2441 enskilda fynd från hela undersökningen, katalogiserade under 470 fyndposter (ÅM 808: 1 - 470). Den sammanlagda vikten uppgick till 14 604 gram, ca 14,6 kg.⁴ Den största delen av dessa fynd, 1807 stycken fördelat på 9027 gram, kom från Glamilders. Detta beror på att på Glamilders öppnades flest antal provgropar, och att där framkom flest antal fyndförande gropar (för antal provgropar per boplatser, se bilaga 1 och figur 15 a-c). Från Svinvallen tillvaratogs 198 stycken enskilda fynd sammanlagt 2066 gram, och från Myrsbacka (I och II) 360 stycken enskilda fynd på 3511 gram. Mängden fynd från de olika boplatserna är således inte direkt jämförbara sinsemellan eftersom olika antal provgropar öppnades, samt i olika frekvens inom olika delar av en boplatser, centrala kontra perifera, beroende på vilka områden som behövde utredas i vardera området.

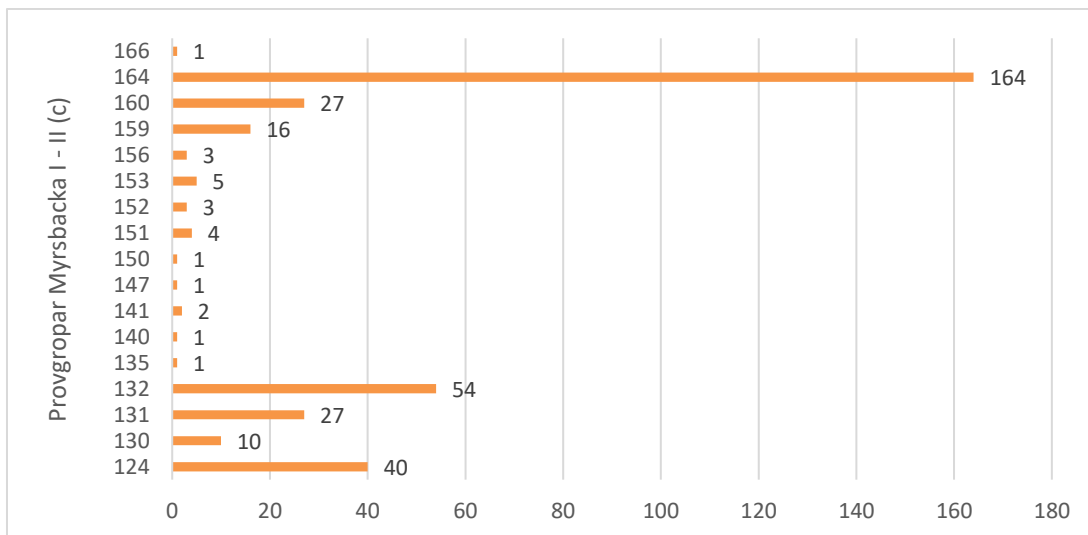
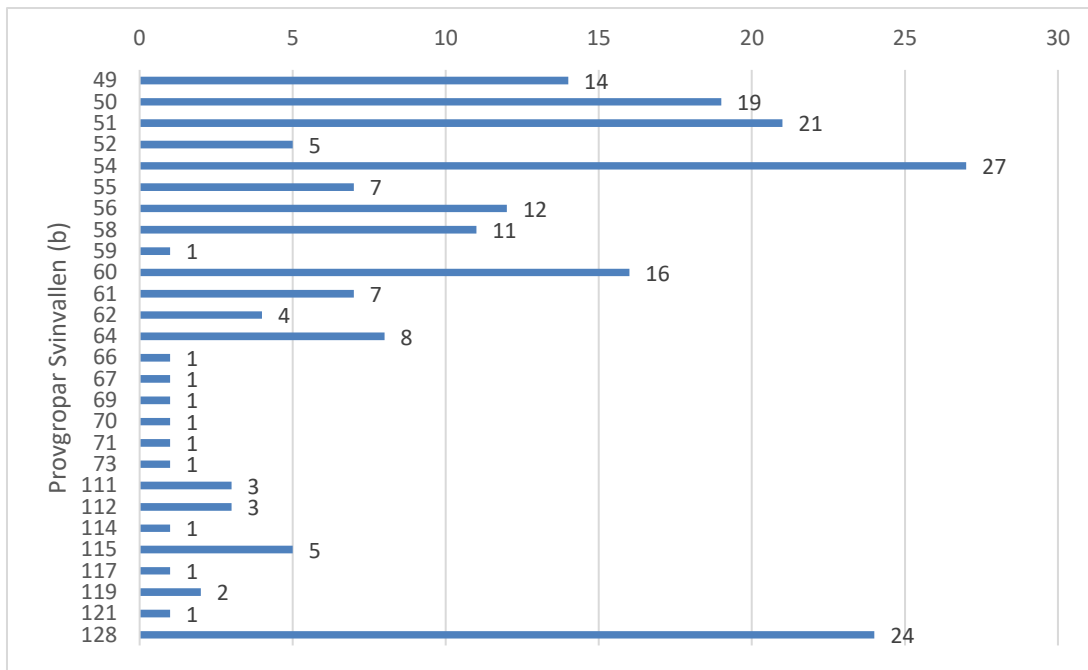
Både Glamilders och delvis Svinvallen är gropkeramiska boplatser, medan Myrsbacka I och de lägre delarna av Svinvallen innehåller Kiukaiskeramik. Bägge dessa men speciellt de

⁴ Diskrepansen i antal fynd totalt jämfört med om man adderar summan för respektive boplatser (2441/2365) beror på att alla fyndposter inte har ett angivet antal, utan endast en vikt, och vice versa.

gropkeramiska platserna på Åland kännetecknas av både mängd- och ytmässigt rikt fyndmaterial. Tidigare har man förklarat detta med en ökad bofasthet som kommer med boskaphållning eller odling i mindre skala (se sammanfattning Edgren 2014, s 152), men det kan finnas andra bakomliggande kulturella faktorer till förändringen av platsernas karaktär. På de gropkeramiska platserna förekommer deponeringar och ofta avgränsade aktivitetsytor (se till exempel Jettböle boplatsen i Storå 2001; Stenbäck 2003), men det är även vanligt att alla typer av fyndmaterial ligger till synes utan struktur spridda i kulturlagret. De gropkeramiska platserna i regel är till ytan större än de tidigare kamkeramiska och de senare från bronsåldern kända platserna på Åland. Myrsbacka II är på basen av keramiktypologi bedömd att tillhöra bronsåldern (Väkeväinen 1975 c).

Figur 15 a-b-c. (Fortsätter på nästa sida) Fyndfrekvens i samtliga fyndförande provgropar i undersökningen av fornlämningen Sa 20.7.Glamilders (a) överst redovisat i grön färg, Svinvallen (b) i mitten redovisat i blå färg samt Myrsbacka I och II (c) nederst i orange färg. Den lodräta axeln visar nummer på provgrop och den vågräta axeln antal fynd.

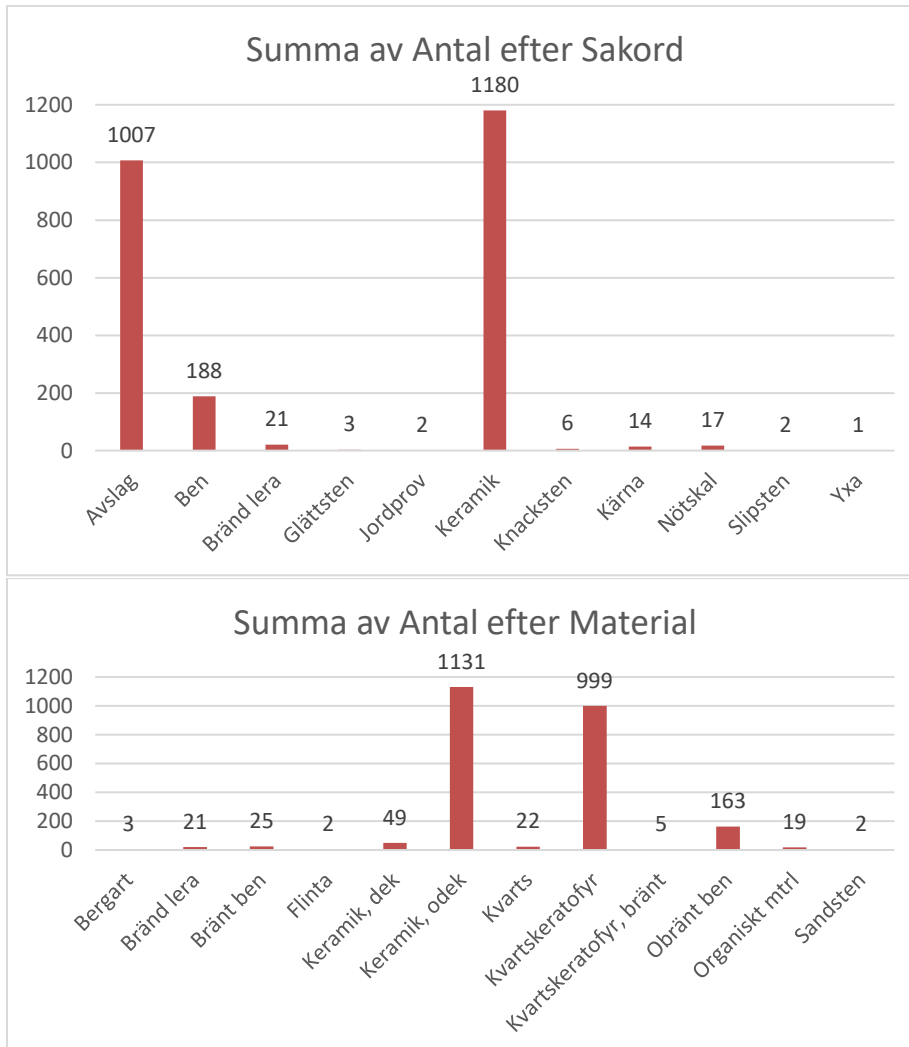

Sammanfattar man fyndmaterialet från hela fornlämningen Sa 20.8 kan man konstatera att stenvägg och keramik utgör de största fyndposterna. I de flesta fall är stenväggsmaterialet rikligare än det keramiska materialet, men från undersökningen 2018 är resultatet det motsatta. (Figur 16).

Den största andelen stenväggsmaterial utgörs av avslag av en porfyrt bergart, så kallad kvartskvartofyr. Kvartskvartofyr förekommer i naturen som noder som var lätta för stenålderns stensmeder att plocka och använda. Stenens spjälkningsegenskaper gör att primäravslagen blir vassa och kan användas direkt utan vidare bearbetning till olika uppgifter. Denna typ av avslag utgör ett massmaterial på boplatserna.

På en del av avslagsmaterialet av kvartskvartofyr ser man en vidarebearbetning där man format avslaget så att den fått en önskad form eller en vassare egg. Sådana vidarebearbetningar finns i flera olika varianter i materialet från undersökningen, vid sidan av de vanliga obearbetade avslagen (jämför Darmark 2004, s 33). Dessa vidarebearbetade avslag har i katalogiseringen kategoriserats olika redskapstyper, utgående från egenskaper som vi idag tillskriver

motsvarande redskap. Dessa redskapstyper är kniv, skrapa, stickel, såg och olika typer av spetsredskap. En stickel är ett redskap för att rista in mönster i material såsom sten, horn eller ben. På några avslag av kvartskeratofyr ser man att kanten blivit retuscherad utan att man kan identifiera avslaget som en specifik redskapstyp, dock att den är bearbetad. Ibland kan retusch uppstå till följd av att avslaget använts, så kallad bruksretusch.

Figur 16. Övre diagrammet: Fyndkategorier enligt föremålstyp (sakord) från undersökningsområdet 2018 för fornlämningen Sa 20.8. Nedre diagrammet: Fyndkategorier enligt material från undersökningsområdet 2018 för fornlämningen Sa 20.8.

De identifierade föremålskategorierna inom avlagsmaterialen, redovisas under respektive boplats. Det bör noteras att typologiseringen av dessa redskap i olika kategorier är svår och att olika forskare tolkar dessa på olika sätt. Det som kan konstateras gäller alla dessa redovisade typer är dock att de vidarebearbetats från det ursprungliga rena avslaget. Vid sidan av bearbetade avslag finner man kärnor, som utgör resultatet eller slutprodukten av den sönderslagna stenen, samt redskap såsom knackstenar som använts som olika typ av slag eller tryckredskap, slipstenar och andra redskapstyper i de olika bergarterna.

Keramikmaterialen utgör den största sammanlagda andelen fynd i undersökningen. Därtill kan fyndposten bränd lera härledas till keramikfynden. Gropkeramiken på Åland brukar delas in i en äldre och en yngre fas, även benämnda Jettböle I och II stilarna efter Cederhvarf (1912), som senare utvecklades av Meinander (1957). Gropkeramiken definierades under tidigt 1900-tal av

Bagge, och har sitt huvudsakliga spridningsområde i kusttrakterna i östra mellansverige, samt på Åland (för vidare diskussion, se Stenbäck 2003). Från fornlämningen Sa 20.8 finns både äldre- och yngre gropkeramik, den äldre från de högre liggande delarna som Cederhvarf undersökte i början av 1900-talet, och yngre gropkeramik på lägre höjder över havet, kring fastigheten Österlen (Vaara 2004). Kiukaiskeramiken från Svinvallen motsvarar stilmässigt densamma som förekommer längs de sydvästra kusterna på det finska fastlandet (Meinander 1984, s 186; Meinander 1954), liksom keramiken från Myrsbacka I (Edgren 2013, s 151). Myrsbacka II keramiken definieras av Väkeväinen som bronsålderskeramik med linjedekor och ytbearbetning (Väkeväinen 1975 c).

Det organiska materialet från Sa 20.8 består av brända och obrända animalben. En osteologisk analys av benmaterialet från 2018 har inte gjorts, men på samtliga platserna har en marint baserad ekonomi med betoning på säl förekommit Under den gropkeramiska perioden börjar man i större utsträckning jaga grönländssäl, men vikare och gråsäl finns fortfarande representerade på boplatserna. (Storå 2001).

Provtyp	ID	Ruta/Schakt	Nivå	Kommentar	Liter	Boplatz
Sållprov	1	PG 22	4	Sandlager med keramikfynd	2 liter	Glamilders
Jordprov	2	PG 36		Jordprov. Lera + träbitar	2 liter	Glamilders
Jordprov	3	PG 50	A 1	Anläggning 1. Urlakad sand med inslag av kol	2 liter	Svinvallen
Sållprov	4	PG 100	5	Grusigt lager	2 liter	Glamilders
Sållprov	5	PG 124	4	Sand	2 liter	Myrsbacka
Sållprov	6	PG 138	3 - 4	Sand	2 liter	Myrsbacka
Sållprov	7	PG 163	4	Fet mylla	2 liter	Myrsbacka
Sållprov	8	PG 163	5	Fet mylla	2 liter	Myrsbacka
Jordprov	9	PG 164	4	För analys. Under keramiken (toppen 40 cm botten 50 cm djup)	2 liter	Myrsbacka
Jordprov	10	PG 164	3	För analys, osållat. Ovanför keramik i profil.	2 liter	Myrsbacka

Figur 17. Tillvaratagna såll- och jordprover från undersökningen av fornlämningen Sa 20.8. Sållprovernas eventuella fynd framgår av bilaga 2, fyndkatalog. Jordprover har inte sållats.

Prover togs in från grävnheter och anläggningar enligt figur 17. Jordproverna är tillvaratagna för framtida analyser, såsom makro- och markkemisk analys. Marken innehåller information som kan berätta om förhistoriska människors aktiviteter och även om naturliga processer i marken. Markens morfologiska och kemiska egenskaper förändras av människans aktiviteter och kan berätta om förhistorisk markanvändning och boplotsorganisation. En arkeobotanisk makrofossilanalys kan identifiera vilda och eventuella odlade växter som utnyttjats under förhistorisk tid. Eventuella analysresultat redovisas i skilda rapporter.

Sållprover togs in från provgropar där det bedömdes finnas behov för ett finare sållprov, vid sidan av torrsållning i fält, att vattensålla. Vattensållningen gjordes efter fältfasen och syftet var att tillvarata även de minsta fynden i ett prov, för att få en representativ bild av allt material.

3.5 Undersökningsområde Glamilders

3.5.1 Undersökningsytor

Från flera av de tidigare undersökningarna av boplatzen Glamilders saknas dokumentation, eller delar av dokumentationen. Detta innebär att det är svårt att få en tydlig överblick över de tidigare arkeologiska insatsernas omfattning och utbredning. Dock kan man sammanfatta kunskapsläget med att boplatzen breder ut sig på den nordöstra sidan av Tengsödabyvägen där

Cederhvarf öppnade sitt omfattande schakt, och att den här utgör en plats av äldre gropkeramisk karaktär. På den nedre sidan av vägen, kring fastigheten Österlen och det som tidigare benämndes Glamilders torp, finns en senare fas av samma boplats som innehåller yngre gropkeramik. Platsen har med andra ord varit i användning under en lång tid. Från hela bosättningsfasen finns en enorm mängd fynd som består av keramik, leridoler, stenavslag, stenredskap, bärnstenssmücken, ben, fröer och mycket annat. På både den äldre och yngre fasen har fasta konstruktioner i form av rektangulära härdar i linje med den forna stranden identifierats (se t ex Stenbäck 2003, Vaara 2004) och från Glamilders Österlen finns en mängd stolphål, som delvis sannolikt kommer från hyddor eller andra typer av hus, dokumenterade (Vaara 2004).

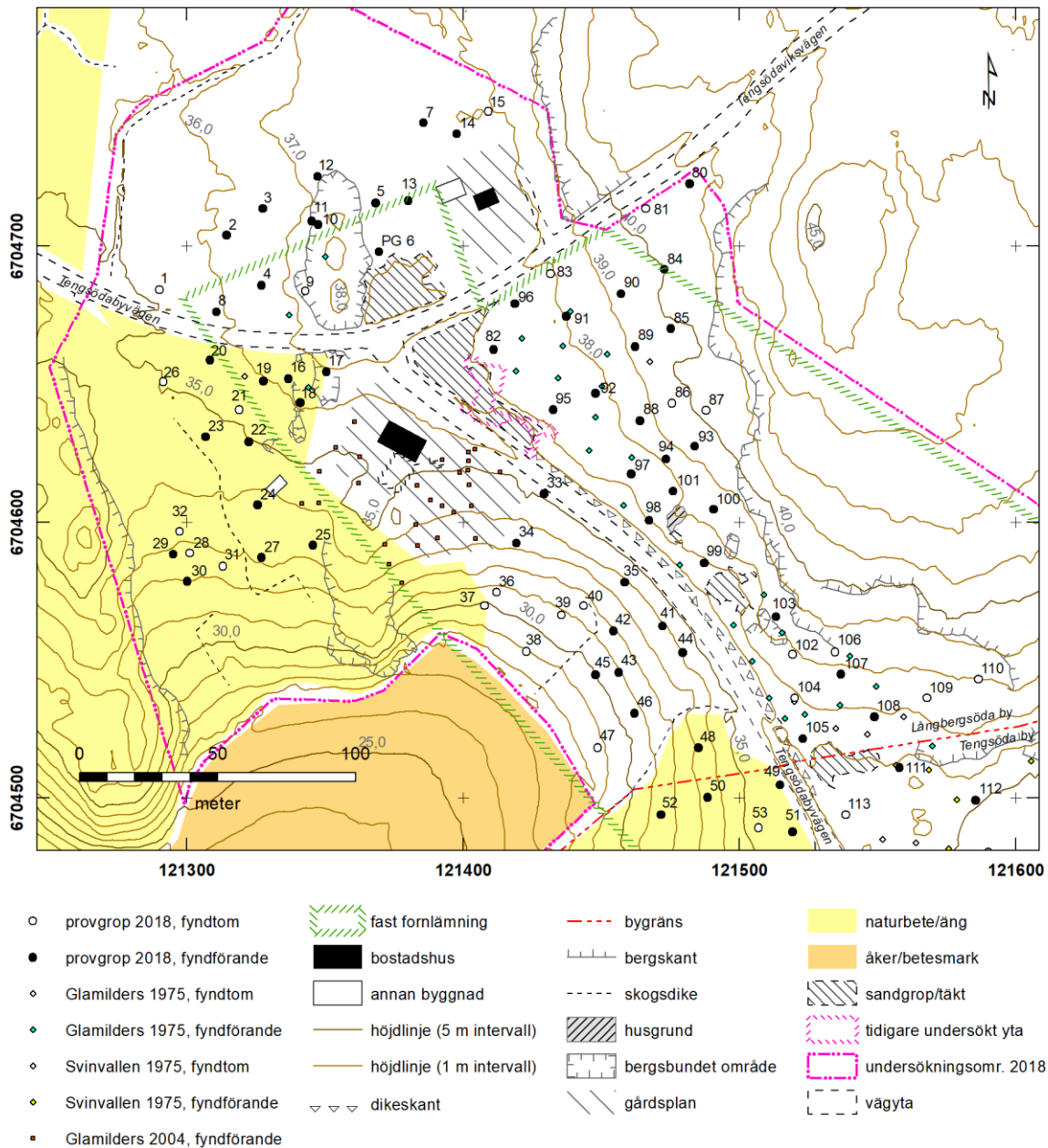
Från den äldre delen av Glamilders finns dateringar som ger en ålder på 3580 +/- 60 BP⁵. Denna datering kalibrerat ger en datering till senneolitikum, vilket inte stämmer med det äldre fyndmaterialet från Glamilders, dock med det senare Svinvallen. (Storå 2001, paper II, S 61, 65). Från Glamilders Österlen finns ett flertal dateringar som ger dateringar på mellan 2800–2300 f. Kr (Vaara 2004). Den övre delen av Glamilders behöver dateras ytterligare för att bringa klarhet i kronologin.

För att komma åt avgränsningen av Glamilders öppnades provgropar i utkanterna av de kända centrala delarna, så att en gräns mellan fyndförande och fyndfattiga eller -tomma ytor kunde identifieras. Detta innebar placering av gropar mellan berget och Cederhvarfs stora schakt nordost om vägen, på den norra sidan av korsningsområdet och omkring fastigheten 736-420-5-5 samt omkring fastigheten Österlen. På den södra sidan av vägen var målsättningen att identifiera förekomst av fornlämning i strandzonen som i och med det branta terrassfallet är ganska tydlig på Långbergsöda bys sida.

De provgropar som redovisas från undersökningen 2018 för platsen Glamilders framgår av figur 18 och 19. Sammanlagt öppnades på Glamilders 79 stycken gropar (för beskrivning se bilaga 1). Groparnas placering är definierade utgående från landskapsmodellen och en bedömning av terrängen och behovet utgående från kunskapsluckor.

Provgroparna mätte i regel 0,5 x 0,5 meter och grävdes för hand med skärsliv och spade. De skärslivsgrävda groparna torrsållades genom 4 mm såll. På i första hand den södra sidan av Tengsödabyvägen i det sankta terrassfallet öppnades ytterligare kontrollgropar i form av spadgropar för att verifiera avsaknaden av fynd. Sandgropskanter och diket i den västra avgränsningen av undersökningsområdet inventerades okulärt, och inga fynd kunde konstateras där. På de två bebyggda fastigheterna Österlen och 736-420-5-5 öppnades inga gropar, på Österlen eftersom undersökningarna 1986 och 2004 gett en heltäckande bild, och den senare fastigheten undveks genom att omringa den med gropar som konstaterades tomma.

⁵ BP står för *before present* och räknas som år 1950. +/-60 anger felmarginalen på 60 år för dateringen.

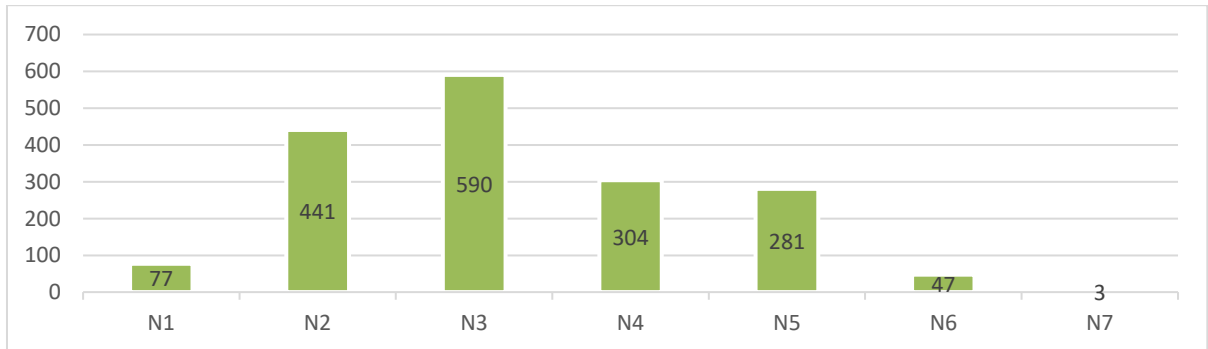
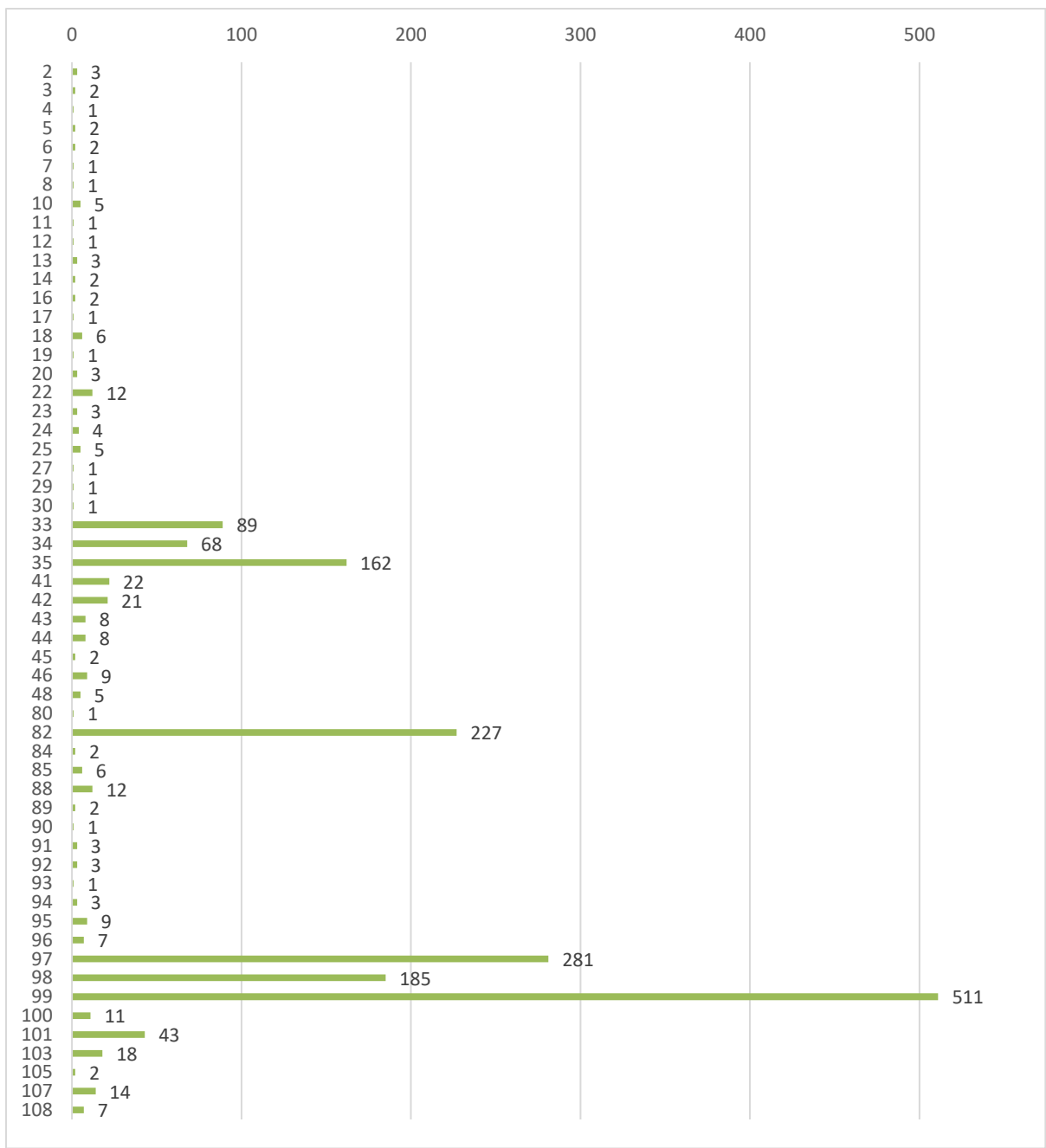
Figur 18. Undersökningsområdet Glamilders 2018 och placeringar av provgropar. Kartan visar de grävda provgroparna i undersökningen 2018 som svarta fyndförande, respektive vita fyndtomma, prickar. Provgroparna från den aktuella undersökningen är nummerade. Gränsen mellan undersökningsområdet för Glamilders respektive Svinvallen följer i kartbilden bygränsen mellan Långbergsöda och Tengsöda byar. Grävnheter från tidigare undersökningar av Glamilders är presenterade som ofärgade fyndtomma, eller turkosa (Väkeväinen 1975) respektive röda (Vaara 2004, fastigheten Österlen). Övriga symboler i olika färger framgår av kartlegenden. Den tidigare undersökta ytan i rosa skraffering är Cederhvarfs schakt från 1906. Skala 1: 2500. Karta Mikko Helminen.

PG	Boplats	Storlek (m)	PG	Boplats	Storlek (m)
PG 1	Glamilders	0,5 x 0,5	PG 41	Glamilders	0,5 x 0,5
PG 2	Glamilders	0,5 x 0,5	PG 42	Glamilders	0,5 x 0,5
PG 3	Glamilders	0,5 x 0,5	PG 43	Glamilders	0,5 x 0,5
PG 4	Glamilders	0,5 x 0,5	PG 44	Glamilders	0,4 x 0,4
PG 5	Glamilders	0,5 x 0,5	PG 45	Glamilders	0,4 x 0,4
PG 6	Glamilders	0,4 x 0,5	PG 46	Glamilders	0,35 x 0,35
PG 7	Glamilders	0,4 x 0,4	PG 47	Glamilders	0,35 x 0,35
PG 8	Glamilders	0,35 x 0,3	PG 48	Glamilders	0,3 x 0,3
PG 9	Glamilders	0,3 x 0,3	PG 80	Glamilders	0,5 x 0,5
PG 10	Glamilders	0,5 x 0,2	PG 81	Glamilders	0,5 x 0,5
PG 11	Glamilders	0,3 x 0,3	PG 82	Glamilders	0,5 x 0,5
PG 12	Glamilders	0,5 x 0,5	PG 83	Glamilders	0,45 x 0,45
PG 13	Glamilders	0,5 x 0,5	PG 84	Glamilders	0,45 x 0,45
PG 14	Glamilders	0,5 x 0,5	PG 85	Glamilders	0,5 x 0,5
PG 15	Glamilders	0,4 x 0,4	PG 86	Glamilders	0,35 x 0,4
PG 16	Glamilders	0,5 x 0,5	PG 87	Glamilders	0,3 x 0,35
PG 17	Glamilders	0,45 x 0,45	PG 88	Glamilders	0,5 x 0,4
PG 18	Glamilders	0,4 x 0,4	PG 89	Glamilders	0,5 x 0,5
PG 19	Glamilders	0,5 x 0,5	PG 90	Glamilders	0,5 x 0,5
PG 20	Glamilders	0,5 x 0,5	PG 91	Glamilders	0,5 x 0,5
PG 21	Glamilders	0,5 x 0,5	PG 92	Glamilders	0,5 x 0,4
PG 22	Glamilders	0,5 x 0,4	PG 93	Glamilders	0,5 x 0,5
PG 23	Glamilders	0,5 x 0,5	PG 94	Glamilders	0,5 x 0,4
PG 24	Glamilders	0,5 x 0,5	PG 95	Glamilders	0,5 x 0,5
PG 25	Glamilders	0,5 x 0,5	PG 96	Glamilders	0,5 x 0,5
PG 26	Glamilders	0,25 x 0,25	PG 97	Glamilders	0,6 x 0,5 + 0,1 x 0,15
PG 27	Glamilders	0,40 x 0,30	PG 98	Glamilders	0,4 x 0,45
PG 28	Glamilders	0,4 x 0,4	PG 99	Glamilders	0,5 x 0,5
PG 29	Glamilders	0,5 x 0,3	PG 100	Glamilders	0,5 x 0,5
PG 30	Glamilders	0,4 x 0,4	PG 101	Glamilders	0,3 x 0,4
PG 31	Glamilders	0,35 x 0,35	PG 102	Glamilders	0,5 x 0,5
PG 32	Glamilders	0,36 x 0,38	PG 103	Glamilders	0,4 x 0,5
PG 33	Glamilders	0,5 x 0,5	PG 104	Glamilders	0,4 x 0,5
PG 34	Glamilders	0,5 x 0,5	PG 105	Glamilders	0,5 x 0,5
PG 35	Glamilders	0,5 x 0,5	PG 106	Glamilders	0,5 x 0,5
PG 36	Glamilders	0,5 x 0,5	PG 107	Glamilders	0,5 x 0,5
PG 37	Glamilders	0,2 x 0,2	PG 108	Glamilders	0,5 x 0,5
PG 38	Glamilders	0,5 x 0,5	PG 109	Glamilders	0,5 x 0,5
PG 39	Glamilders	0,4 x 0,4	PG 110	Glamilders	0,55 x 0,4
PG 40	Glamilders	0,5 x 0,5			

Figur 19. Lista över de 79 stycken provgropar som öppnades för att undersöka förekomsten av fornlämning kring platsen Glamilders.

3.5.2 Fyndmaterial

Fyndmaterialet från Glamilders består av 1807 enskilda fynd med en sammanlagd vikt på 9027 gram. Dessa fynd kommer från 56 av de sammanlagt 79 undersökta provgroparna. Utgrävningsnivåerna 2 och 3 innehöll flest fynd, men rikligt med material förekommer ända ner till nivå 4 och 5 (figur 20). De lägre liggande nivåerna bestod i regel av fin sand och fynden kunde bedömas ligga i sin ursprungliga kontext *in situ*. Torven utgjorde nivå 0 och nivå 1 bestod av mylla eller matjord, men den nedre halvan av nivå 2 eller toppen av nivå 3 var i regel sand (jämför med profilritningar i bilaga 4).

Figur 20. Fyndantal per grävenhet (diagrammet överst) samt fyndfördelning per teknisk utgrävningsnivå i de grävenheter där fynd togs in i tekniska nivåer (diagrammet nederst). Summorna i det nedre diagrammet skall inte läsas som det absoluta sammanlagda antalet fynd, eftersom alla rutor inom Glamilders inte grävdes i tekniska nivåer.

De flesta av de fyndförande groparna på Glamilders hade under 50 stycken fynd, och majoriteten av gropar ligger under 20 stycken fynd per grävenhet. Dock finns ett antal gropar som innehåller över 100 stycken fynd per provgrop. Groparna 33 - 35 samt 97 – 99 innehåller relativt sett flest fynd och bildar kluster i närheten till varandra. Groparna 33–35 är situerade på den södra sidan av Tengsödabylvägen öster om fastigheten Österlen. Området har utgjort forntida strand och groparna ligger strax ovanför 33 meters höjdkurvan. Provgroparna 97 – 99 samt den fyndrika gropen 82 ligger alla i anslutning till det område där Cederhvarfs huvudschakt från 1906 låg placerat, och tangerar därmed boplatsens äldre kärnområde.

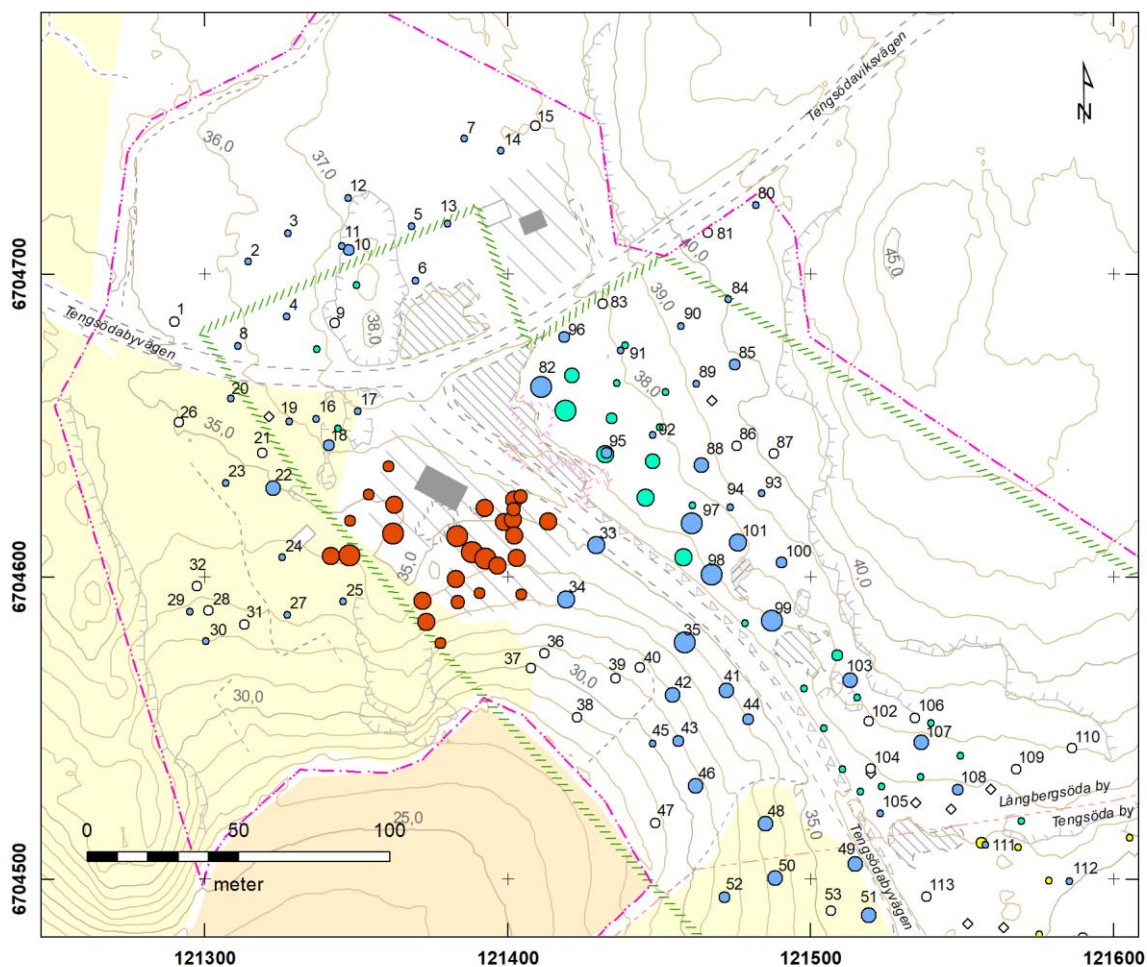
Figur 20 bekräftar bilden av de fyndrikaste områdena som de ser ut på basen av det verkliga antalet fynd. För att göra fyndmängden från undersökningen 2018 jämförbar mellan de olika grävenheterna, som varierade i storlek från halvmeter stora provgropar till mindre spadgropar, har en statistisk kompensation av storleken gjorts. Resultatet redovisas utgående från kvadratmeter stora enheter, och resultatet är ett numeriskt värde inom ett definierat intervall, och alltså inte det faktiska antalet fynd⁶. Med denna metod möjliggjordes en jämförelse mellan resultaten från den aktuella undersökningen med kvantifierade resultat från tidigare undersökningar på Glamilders, såsom Väkeväinens resultat från 1975 samt Vaaras undersökning på fastigheten Österlen 2004. (Figur 21).

De klasser som redovisas är inga fynd (0-värde), fyndenheter med ett värde större än 0 upp till 20 stycken fynd/m², enheter med fynd med värde över 20 till 50 fynd/m², enheter med fynd med värde mellan 51-100, 101- 500 fynd/m² samt enheter med fynd med värde över 500 fynd/m². Klasserna visualiseras i figur 21 i punkter med växande storlek per klass för ett högre antal fynd.

Det framgår tydligt vilka områden som är de fyndrikaste och centrala på Glamilders utifrån de använda undersökningarna. Det största antalet fynd ligger ovanför 33 meters kurvan, strandzonen under den yngre bosättningsfasen, samt upp till ca 39 meters kurvan på de äldre och i terrängen högre liggande delarna av Glamilders. Mellan dessa höjder finns inga uppenbart fyndfattigare områden, men sandtag och Tengsödabylvägen bildar sentida avbrott i spridningsbilden. Dock vet vi att Cederhvarfs fyndrika schakt var placerat hit. Ovanför och nedanför de ovannämnda höjderna förekommer fynd, men i mindre mängder än i de mest centrala delarna.

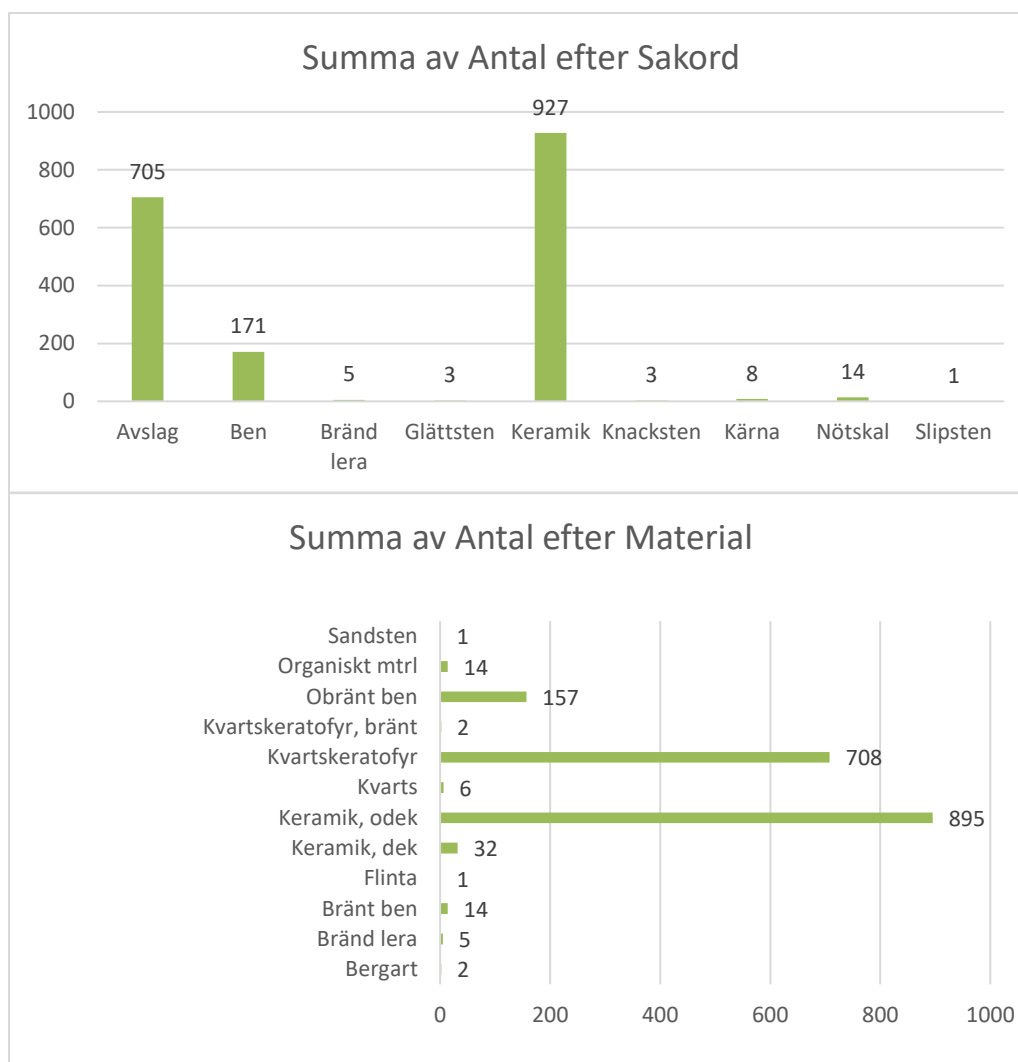
Fynden avtar i den statistiska kompensationen på den norra sidan av Tengsödaviksvägen och väster om fastigheten Österlen, samt i samband med att den under bosättningsfasen tillgängliga strandremsan mellan berget och havet blir smalare mot Svinvallen.

⁶ Den statistiska kompensationen räknades ut genom att dividera antal fynd i respektive grävenhet med grävenhetens area (storlek). Resultatet redovisas med två decimalers noggrannhet som resultat, antal kompenserade fynd, per kvadratmeter.

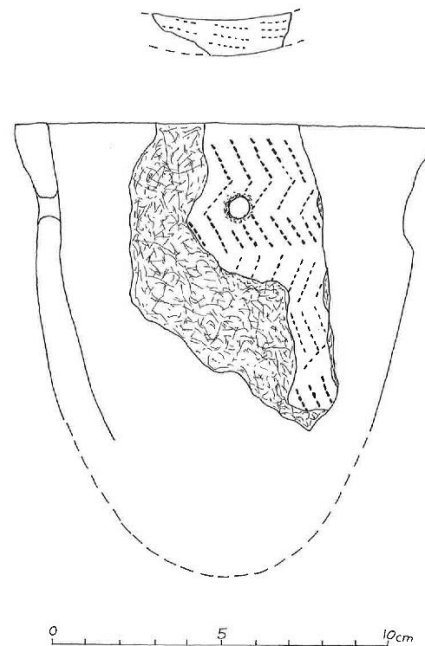
Undersökning 2018	Glamilders 1975	Glamilders 2004	Svinvallen 1975
○ 3 - 20	● 1 - 20	● 21 - 50	● 1 - 20
● 21 - 50	● 21 - 50	● 51 - 100	● 21 - 50
● 51 - 100	● 51 - 100	● 101 - 500	○ inga fynd 2018
● 101 - 500	● 101 - 500	● 501 - 2068	◇ inga fynd 1975
● 501 - 2044	● 501 - 2546		

Figur 21. Statistisk kompenserad fyndkvantifiering i de år 2018 öppnade schakten och provgroparna (blåa punkter), samt i Väkeväinens provgropar från år 1975 (gröna punkter), och Vaara 2004 (röda punkter). Vita punkter representerar fyndtomma rutor. Punkterna växer storleksmässigt med antalet fynd, så att den minsta visar upp till 20 fynd (det vill säga allt ifrån ett värde högre än noll upp till 20), följande storlek upp till 50 fynd, följt av fynd upp till 100 stycken, 500 stycken, och den största storleken fler än 501 fynd per kvadratmeter. Observera att den statistiska kompensationen är gjord till kvadratmeter stora grävnheter, varför fyndantalet inte kan läsas i absoluta antal fynd i de fall då grävnheterna varit större eller mindre. Den grönskafferade linjen visar fornlämningen Sa 20.8 utsträckning idag, och den rosa linjen undersökningsområdet 2018. Skala 1:2500. Karta Mikko Helminen.

Figur 22. Diagrammet överst visar fyndkategorier enligt föremålstyp (sakord), och diagrammet nederst antal enligt och material från hela undersökningsområdet Glamilders 2018. Keramik utgör den rikaste föremålskategorin, följt av kvartskeratofyr avslag.

Keramik utgör den största fyndposten från Glamilders, både vad gäller föremål, keramikskärvor, samt som materialkategori, bränd lera eller keramik (figur 22). Den brända lera som tillvaratogs i undersökningen kan inte klassificeras vidare till en föremålskategori, såsom keramik eller del av leridol, och uppgår bara till fem stycken enskilda fynd. Keramiken utgörs av sammanlagt 927 stycken skärvor, av vilka 32 skärvor uppvisar dekor. De olika dekorelementen som uppträder på keramiken framgår av figur 24, övre diagrammet. Gropar och pinnintryck utgör den vanligaste dekortypen. Denna kategori består nästan uteslutande av gropar, benämningen pinnintryck syftar antingen på gropar med en mycket liten diameter, men främst på tekniken med vilken de applicerats på kärlytan. En av groparna utgör ett hål som genomborrar kärlväggen, där man av slitspårerna på kärlets yta kan se att det rör sig om ett upphängningshål (ÅM 808: 246, figur 23).

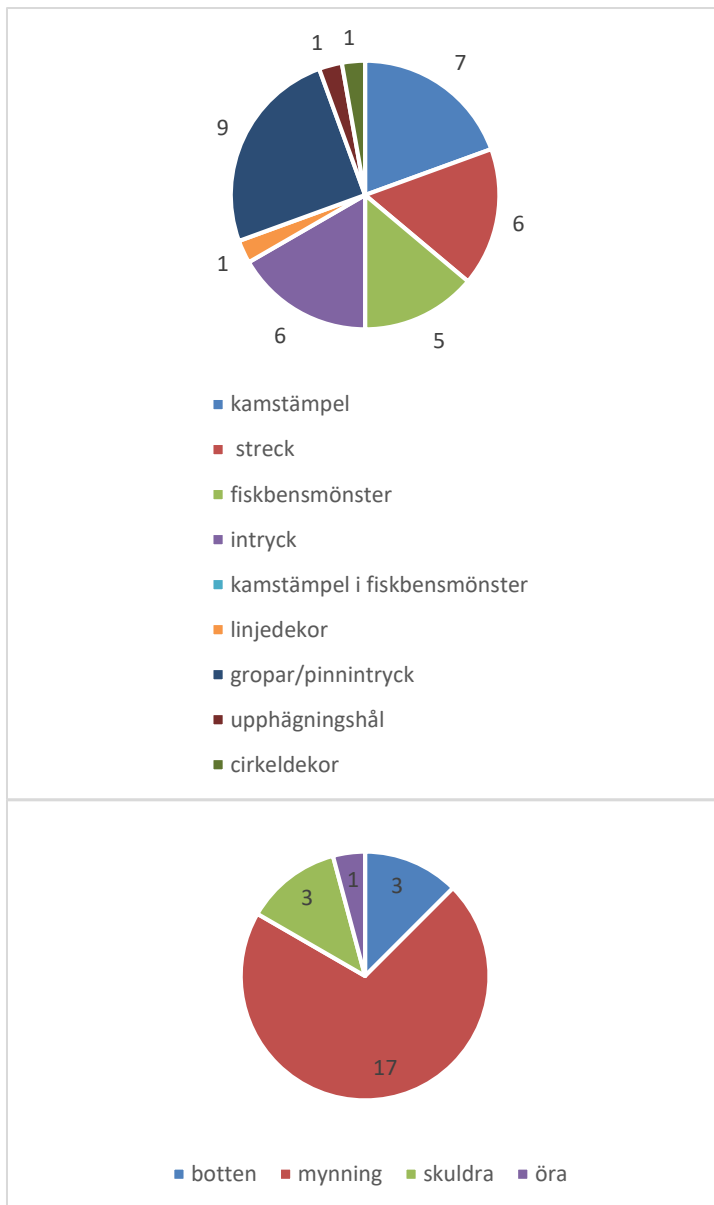

Figur 23. Till vänster: ÅM 808: 246. Keramik med genomborrat hål för upphängning av kärlet. Foto Jenni Lucenius. Till höger: samma keramikskärva som grund till en kärlorekonstruktion där kärlets storlek rekonstruerats från mynningsens böjning och profilering framgår av skulderdelen. På mynningsranden finns ornering. Illustration Annika Jeppsson.

Andra vanliga dekorelement är kamstämpel och streckdekor, bägge av dessa ofta applicerad som fiskbensmönster i horisontala zoner över kärlytan. Olika typer av stämplor och intryck förekommer frekvent på keramiken, bland annat cirkeldekor som ofta är applicerad med hjälp av ett ihåligt fågelben på keramiken. Dessa dekorelement är alla vanliga inom i första hand den äldre gropkeramiken.

Av figur 24, det nedre diagrammet, framgår de olika kärldelarna som definierats i det keramiska materialet från Glamilders. Det finns sammanlagt 17 stycken mynnings-skärvor i materialet. Av dessa är åtminstone två stycken från samma kärl. Av skuldrorna är två från samma kärl och av de tre bottenfragmenten härrör två av bitarna från samma kärl. Mynningsbitar samt skuldror uppvisar den typ av profilering som är kännetecknande för gropkeramiska kärl.

Mynningsranden på keramikskärvor av gropkeramiken är ofta ornerad, vid sidan av kärlväggen. På gropkeramiken på Glamilders förekommer på kärlets mynningsrand dekor i form av kamstämpel, pinn- eller gropintryck och snedställda streck. De två förstnämnda dominerar mynningsdekoren.

Figur 24. Översta diagrammet: Diagrammet visar de olika dekorelementen som förekommer på keramiken från Glamilders. Ett dekorelement kan förekomma på fler än en skärva, varför dekorelementen inte motsvarar antalet keramikskärvor med ornering. Nedersta diagrammet: definierade kärldelar i det keramiska materialet från Glamilders.

En av bottenbitarna är tydligt från ett rundbottnat kärl (ÅM 808: 201). Bland materialet finns en keramikskärva som utmärker sig. Det är sannolikt ett öra med ett genomborrat upphängningshål från ett kärl av mycket fint gods, som liknar de kärl av fint gods som normalt associeras till bronsåldern. (ÅM 808: 193). (Figur 25).

Figur 25. Bilden till vänster: ÅM 808: 193, möjlig hänkel med upphängningshål. Till höger: ÅM 808: 201 rundad kärlobotten. Båda keramikfynden är från Glamilders. Foto: Jenni Lucenius.

Stenmaterialet utgör den näst största kategorin av fynd i undersökningen av fornlämningen Sa 20.8 Glamilders. Den största delen sten som tillvaratagits utgörs av avslag. Bland avslagsmaterialet, som då det gäller kvartskeratofyr använts utan vidare bearbetning till följd av dess goda spjälkningsegenskaper, finns stenar som bearbetats vidare från den initiala tillslagningen. Dessa identifierade föremålskategorier inom avslagsmaterialet, som gjorts i samband med katalogiseringen av fynd, är följande: skrapor (3 stycken), skrapa eller kniv (1 stycken), kniv (1 stycken) samt stickel (1 stycken) och ett redskap retuscherat till en vass spets eller egg. Samtliga dessa bearbetade avslag var av kvartskeratofyr. (Bilaga 2, fyndkatalog). Det bör noteras att typologiseringen av dessa redskap i olika kategorier är svår och att olika forskare tolkar dessa på olika sätt. Det som kan konstateras gälla alla dessa redovisade typer är dock att de vidarebearbetats från det ursprungliga rena avslaget.

Figur 26. Bearbetat avslag i kvartskeratofyr från Glamilders (ÅM 808: 190). Fyndet är slaget så att det bildas ett tydligt tandat eggparti. Avslaget är katalogiserat som kniv/såg. Foto Jenni Lucenius

Bland stenmaterialet från Glamilders finns även sex avslag av kvarts samt ett flintavslag. Då flinta inte förekommer naturligt på Åland härrör detta avslag sannolikt från ett färdigt importerat föremål som gått sönder eller reparerats. Bland stenföremålen finns en slipsten och tre glättstenar, en knacksten samt åtta stycken kärnor. Kärnorna utgör resultatet eller slutprodukten av den sönderslagna stenen.

Det osteologiska materialet från undersökningen består av brända och obrända ben. Enligt fyndkatalogen utgör de obrända benen en större andel av materialet än de brända benen, vilket är anmärkningsvärt eftersom det i första hand är brända ben som bevaras i högre grad. Sammanlagt 171 stycken ben hittades från Glamilders (figur 22). Materialet har inte genomgått osteologisk analys.

Osteologiska analyser har dock gjorts av material från Cederhvarfs undersökning på Glamilders (Storå 2001, paper III). De flesta av benen kommer från ett ca sex kvadratmeter stort område i anslutning till området med de tre rektangulära härdarna (Storå 2001, s 65). Analysen visar att materialet domineras av grönlandssäl (*Pagophilus groenlandica*, tidigare *Phoca groenlandica*) och vikare (*Phoca hispida*) men även två ben av gråsäl (*Halichoerus grypus*) har identifierats, liksom tänder och skallfragment från människa. Från undersökningen 1926 har ett älghorn

identifierats. Ben från nötkreatur och gris har även identifierats, dock är fyndomständigheterna kring dessa något oklara. (Storå 2001, paper III).

Bland det organiska materialet kan även nämnas 14 stycken fragment av förkolnade hasselnötsskal.

3.5.3 Tolkning

Redan Cederhvarf definierade i början av 1900-talet kärnområdet av den äldre gropkeramiska fasen av Glamilders, då han öppnade ett stort schakt på den nordöstra sidan av Tengsödabyvägen vid den stora sandgropen som redan då fanns på platsen. Cederhvarf kunde konstatera en mycket fyndrik gropkeramisk boplats likt de som undersökts i östra mellansverige, samt den stora boplatsen Jettböle i Jomala kommun (Jo 14.1) med vilken han samma år konstaterat att Åland hade en stenålder. Bland annat hittade Cederhvarf ett antal stora rektangulära härdar som låg på rad längs den dåtida strandlinjen.

Redan under 1900-talets tidiga decennier konstaterades genom vidare undersökningar och inlämnade lösfynd att Glamilders var en större boplats som sträckte sig även nedanför Tengsödabyvägen, kring ”Glamilders torp” samt vidare österut på bägge sidor av vägen. Den östliga utsträckningen mot Svinvallen påvisades av Lea Väkeväinens undersökningar 1975 på den nordöstra sidan av byvägen. Bristfällig dokumentation från dessa tidiga undersökningar innebar dock att man först på 1980-talet kunde definiera var det yngre gropkeramiska Glamilders fanns på den sydöstra sidan av Tengsödabyvägen. På det yngre Glamilders fanns samma typ av fyndmaterial som på de äldre delarna, men keramiken definieras här som den yngre gropkeramiska stilen, vilket stämmer överens med platsens lägre höjd i terrängen. Även på det yngre Glamilders har ett stort antal fynd och flera fasta konstruktioner i form av bland annat stolphål och härdar framkommit i de undersökningar där större sammanhängande ytor öppnats.

Spridningsbilden av fynd och den statistiska jämförelsen av fyndantal mellan olika undersökningar visar tydligt var de centrala delarna av Glamilders är situerade. De mest fyndrika delarna av platsen ligger söder om vägkorsningen Tengsödaviksvägen/Tengsödabyvägen, på bägge sidor av den senare så att den äldre fasen är på vägens nordöstra sida och den yngre på den sydvästra sidan.

På basen av de tidigare undersökningarna, den kompletterande fältundersökningen 2018 samt landskapsanalysen har en tolkning över Glamilders gränser gjorts. Den äldre delen av boplatsen har varit strandbunden vid cirka 36–37 meter över havet. Eftersom Tengsödabyvägen idag är byggd längs denna höjdkurva (i NV-SV riktning), liksom den större urgrävda ytan för den gamla sandtåkten är situerad här, är det otydligt exakt hur dessa höjdkurvor ursprungligen sett ut. Iakttagelsen för strandlinjen på dessa höjder, sannolikt 36 m ö h, stämmer dock med både Cederhvarfs och Väkeväinens iakttagelser⁷. Norrut avgränsar sig boplatsens äldre del av Tengsödaviksvägen. Sannolikt har boplatsen sträckt sig även norr om vägen i det gamla sandtaget, men är till dessa delar idag bortgrävd. Inga betydande mängder fornyfynd kunde påvisas i området norr om vägen idag, varken i de öppnade groparna eller längs diken som löper i området. Det berg som ligger i dagen har sannolikt utgjort ett naturligt topografiskt slut på boplatsen i denna riktning. Mot sydöst följer boplatsen strandlinjen och har österut ett skyddande och avgränsande berg i ryggen. Stora delar av detta berg ingår idag i

⁷ De angivna höjderna skiljer sig mellan olika undersökningar eftersom man använt sig av olika höjdsystem. Det tidiga höjdsystemet, NN (*normaali nolla*), var det första statliga höjdsystemet för Finland, utvecklat mellan åren 1892–1910 och använt åtminstone fram till kriget. Ännu på 1970-talet och i 2000-talets början användes andra höjdsystem än idag (se tekniska och administrativa uppgifter).

fornlämningsområdet, men det tunna lager sediment som bitvis täcker det är inte tillräckligt för att innehålla boplatlager.

Ju närmare bygränsen mellan Långbergsöda och Tengsöda byar man kommer, desto smalare blir den ytan mellan berget och 36 meters strandlinjen som funnits tillgänglig, med sedimentära förutsättningar för boplat, under den äldre gropkeramiska fasen. Närmast bygränsen avtar fynden i antal, men de försvinner inte helt mellan boplatserna. Man kan docktolka området mellan bygränsen och provgrop 103, 107 som mindre intensivt utnyttjade, perifera delar av boplaten, där den naturligt tar slut. Stranden på 36 m ö h löper här och även berget gör här en sväng österut så att dess skyddande funktion ”i ryggen” av boplaten försvinner.

Den yngre delen av Glamilders, med keramik typologiserad som yngre gropkeramik, tar vid på den sydvästra sidan av Tengsödabyvägen på ett sätt som gör att det inte uppstår ett naturligt topografiskt avbrott mellan de olika bosättningsfaserna. Glamilders har således besökts kontinuerligt under en längre tid, och för varje besök har man följt den nya strandlinjen som följer av den snabba landhöjningen. Det yngre Glamilders kan därför sägas ta vid omkring 36 meters kurvan där den äldre fasen övergår i den yngre. Däremot finns ett omrört och bortbyggt område till följd av markanvändning i samband med bland annat sandtäkt och vägbygget, varefter boplaten fortsätter på den nedre sidan av vägen.

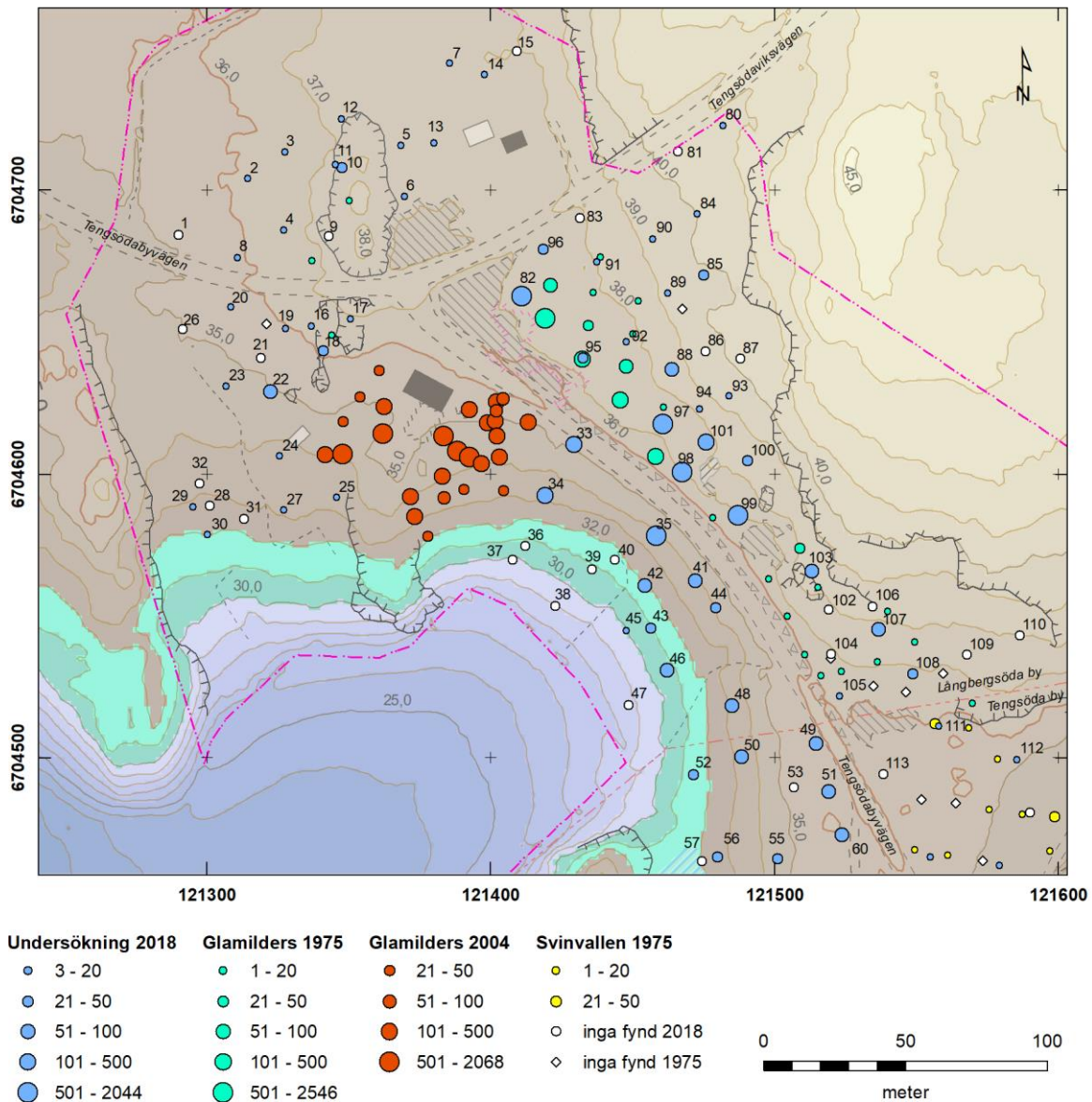
I nord-sydlig riktning finns ett bergsbundet område som sträcker sig från den norra sidan av vägkorsningen Tengsödaviksvägen/Tengsödabyvägen söderut, som bildar en avgränsning till det yngre Glamilders mot väster. På fastigheten Österlen har boplaten sitt kärnområde med en stor mängd identifierade fynd, samt i undersökningen 2004 påträffade kulturlager och anläggningar (Vaara 2004). Utifrån dessa undersökningar samt undersökningen 2018 kan strandlinjen för boplaten isoleras till 32 meters höjdkurvan. Det är tydligt att de fyndförande och fyndrika delarna placerar sig ovanför höjdkurvan, medan groparna som öppnades under i regel är tomma eller fyndfattiga. Den forntida viken kring vilken boplaten orienterar sig har varit relativt brant mot syd-sydväst sluttande. Det är därför inte möjligt att utesluta att de fyndförande provgroparna 42, 43, 45 och 46 därför kan innehålla fynd som hamnat under 32 meters kurvan till följd av naturliga processer såsom avrinning och erosion, eller till följd av mänsklig påverkan. Fynden ligger dock delvis djupt i sandlager. Den forntida strandlinjen är inte heller statisk eller absolut, utan har fluktuerat i vattennivåer såsom idag.

I nordost mot Svinvallen finns ingen gräns i förekomst av artefakter eller topografiska element, utan den gräns som idag skiljer Glamilders från Svinvallen utgörs av den senare konstruerade bygränsen och olika benämningar på boplatserna. Det är därför en konstruktion att tala om två olika platser på denna strand mot havsviken i väster, då strandlinjen på 32 - 33 meter över havet bedöms vara densamma och fyndmaterialet är typologiskt detsamma; yngre gropkeramik. Fynden avtar på Svinvallens sida, det vill säga på Tengsöda bys sida i och med bergsbundna områden i söder. Tekniskt sett tar dock den definierade boplaten Glamilders slut i och med bygränsen så att Glamilders finns i Långbergsöda och Svinvallen i Tengsöda by, på den sydvästra sidan av Tengsödabyvägen.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att platsen Glamilders utgör en kronologiskt och topografiskt omfattande boplatkomplex i Långbergsöda by. Det är oklart om man vetenskapligt kan tala om olika platser mellan Glamilders och Svinvallen på den sydvästra sidan av Tengsödabyvägen, med den tekniska och administrativa definitionen med två separata platser får kvarstå, eftersom det inte påverkar fornlämningsens gränsdragningar.

Resultaten av undersökningen visar att boplatsens avgränsning behöver omdefinieras, så att fornlämningsens utbredning norr om Tengsödaviksvägen avskrivs, liksom de i samband med

sandtäkt bortgrävda delarna av boplatsen på den nordöstra sidan av Tengsödabyvägen. Berget i öster som idag ingår i den fredade ytan kan inte heller definieras som innehållande fornlämning. På den sydvästra sidan av Tengsödabyvägen utgör berg och bergsbundna områden i nord-sydlig riktning den västra avgränsningen till Glamilders, så att fastigheten Österlen fortsättningsvis ingår i fornlämningsområdet. Härifrån visare mot sydväst följer boplatsen höjdkurvan på 32 m ö h så att stranden legat här och boplatsen finns på höjderna ovanför nämnda avgränsning. Möjligen kan ytor mellan 30 - 32 m ö h inkluderas så att provgroparna 42, 43, 45 och 46 ingår i fornlämningen.

Figur 27. Resultat av undersökningen där Glamilders definieras. Den äldre delen av Glamilders ligger nordöst om Tengsödabyvägen, söder om vägen, mellan berget i öster och strandlinjen på ca 36 m ö h, som löper parallellt med Tengsödabyvägen. Boplatsen avgränsas i sydöst där 36 meters höjdkurvan och berget svänger österut. Den yngre delen av Glamilders ligger ovanför stranden på 32 m ö h, upp till vägen på ca 36 m ö h, och avgränsas i väster av berg och i den norra delen av viken av den konstgjorda bygränsen. Skala1: 2500. Karta Mikko Helminen.

3.6 Undersökningsområde Svinvallen

3.6.1 Undersökningsytor

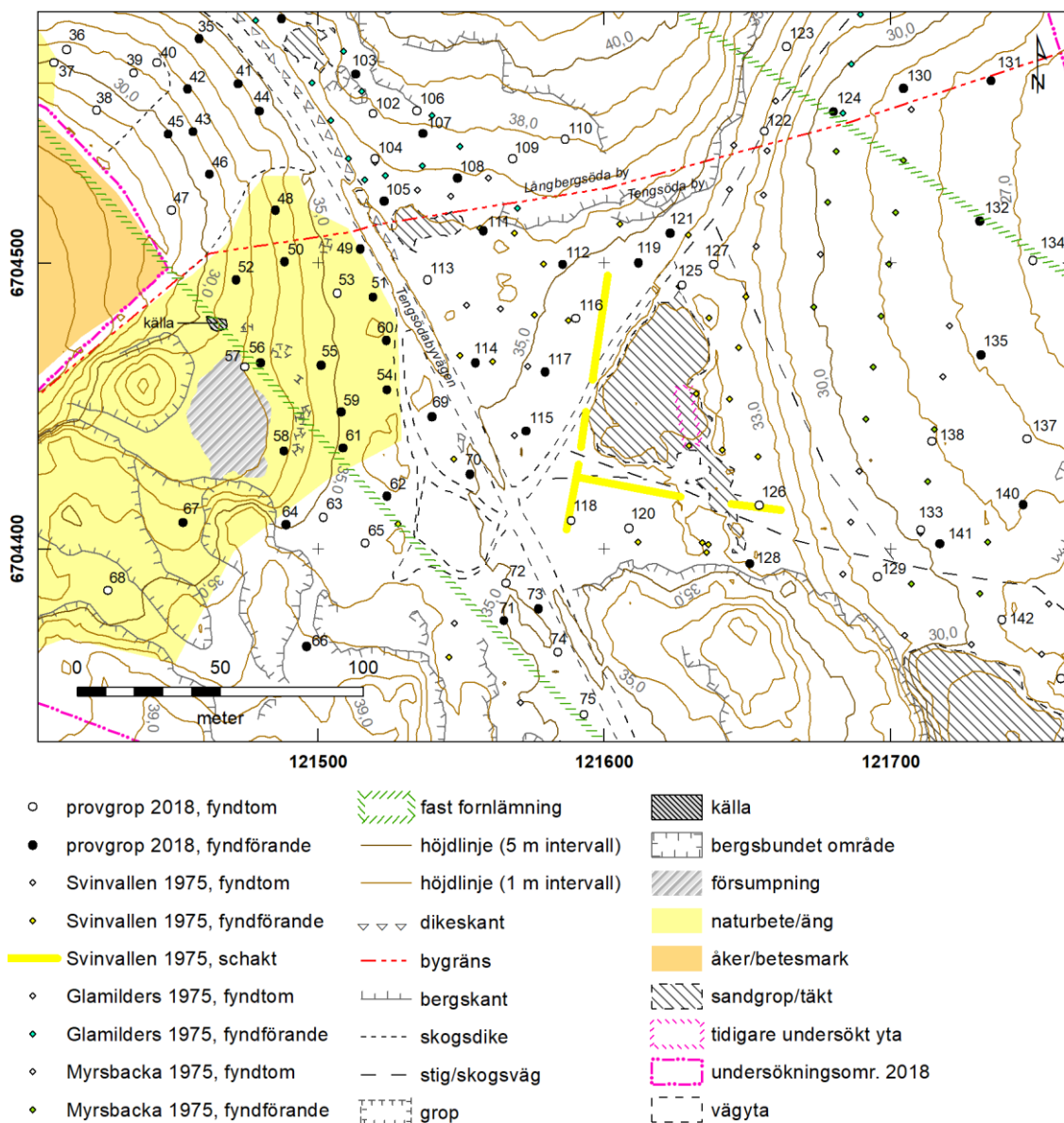
Svinvallen upptäcktes i samband med sandtäkt på 1930-talet, och som en följd av detta gjordes arkeologiska undersökningar av Kivikoski (1933) och Dreijer (1934). År 1957 öppnades en större yta av Meinander i anslutning till sandtäkten. Dessa undersökningar företogs vid den för varje år växande sandgropen, och idag är stora delar av de tidigare grävda centrala boplatssytorna försvunna. Bortgrävda strukturer har bland annat utgjort en av Meinander konstaterad bostadsgrop. Dock kunde det konstateras att boplatssytan var placerad så, att terrassfallet i nord-nordost utgjorde boplatssytans avgränsning längs den östra stranden. Dessa iakttagelser från 1933, 1957 och 1975 kunde bekräftas i undersökningen 2015 där fynd framkom på den ännu bevarade delen mellan sandgropen och terrassen (Lucenius 2015).

Trots att dokumentationen från Meinanders undersökning är bristfällig har schaktplacering och fyndkontexter kunnat rekonstrueras (Lucenius 2004), och utgör tillsammans med Kivikoskis undersökning, undersökningen 2015 och Väkeväinens provgropsundersökning från år 1975 underlaget för förståelsen av platsens karaktär och idag kända utbredning. Undantagen utgörs av Dreijers schaktplacering från 1934 samt Meinanders schakt från den sydvästra sidan av Tengsödabyvägen där fyndkvantifiering är oklar. I motsats till de tidigare platserna i Långbergsöda och det intill liggande Glamilders har Svinvallen legat på den östra stranden av en havsvik. Platsen har varit placerad på ett näs, så att stranden mot havsviken i väster existerat, men den har haft karaktären av en relativt brant strand omgiven av flera bergiga områden. Relationen och utsträckningen av Svinvallen mot den västra stranden, idag på den västra sidan av Tengsödabyvägen, behöver därför undersökas närmare.

I sydväst och norr omges boplatssytan av berg, men det är oklart hur långt mot dessa naturliga avgränsningar boplatssytan sträcker sig. Åtminstone den nordvästra avgränsningen och relationen mot Glamilders är tämligen oundersökt, samt huruvida det finns en topografisk kontinuitet av fynd platserna emellan. Ytan fram till det berg som ligger på sydöstra sidan av den stora sandgropen i linje med den skogsstig som leder mot Myrsbacka, har i de tidigare undersökningarna konstaterats innehålla en del fynd, och enligt Väkeväinens resultat måste berget ses som avgränsande. I rutan 452/982 mellan skogsstigen och berget fanns i provrutan en eldstad (Väkeväinen 1975).

Fyndmaterialet från undersökningarna av Svinvallen visar att det på boplatssytan finns både fynd av gropperamisk- och Kiukaiskaraktär. Platsen utgör således en mötesplats för två olika materiella uttryck vars huvudsakliga spridningsområde finns på den svenska- respektive finska kusten. I de tidigare undersökningarna har föreslagits att gropperamiken, så kallad yngre gropperamik, på de högre höjderna och Kiukaiskeramiken på lägre nivåer över havet, men detta har inte kunnat klargöras. Fyndmaterialet från Svinvallen är omfattande och innehåller vid sidan av keramik även stenavslag som massmaterial, stenverktyg och fiskeredskap, ben och leridoler.

Från Svinvallen finns inga tillgängliga dateringar, så ett material som möjliggör naturvetenskaplig datering av platsen är prioriterad. Dateringar av makrofossil är dock att vänta (se kapitel 3.1). Svinvallen har med hjälp av strandförskjutningskronologi och keramiktypologi daterats till senneolitikum, omkring 2350 f. kr. Gropperamiken brukar dateras till omkring 3300–2300 f. kr, varav den yngre från den senare delen, och Kiukaiskeramiken till 2500–1800 f.kr (Haggren et al 2015, s 58).

Figur 28. Undersökningsområdet Svinvallen 2018 och placeringar av provgropar. Kartan visar de grävda provgroparna i undersökningen 2018 som svarta fyndförande, respektive vita fyndtomma, prickar. Provgroparna från den aktuella undersökningen är nummerade. De övriga undersökta ytorna från Svinvallen är markerade som tomma eller guldfärgade symboler. Den rosaskrafferade tidigare undersökt yta är från 1957. Alla gropar som hör till Svinvallen är situerade ovanför 32 meters höjdkurvan (de nedanför hör till undersökningsområdet för Myrsbacka). Groparna 76–78 framgår inte av kartbilden, de ligger söder om provgrop 75 och är fyndtomma (se IK 508B: 33). Övriga symboler i olika färger framgår av kartlegenden. Skala 1: 2500. Karta Mikko Helminen.

För att komma åt avgränsningen av Svinvallen öppnades provgropar i utkanterna av de kända centrala delarna, så att en gräns mellan fyndförande och fyndfattiga eller -tomma ytor kunde identifieras. Detta innebar att ett antal gropar mellan det stora sandtaget och avgränsningen mot Glamilders öppnades, liksom på Tengsödabывägens västra sida mot den västra forna stranden. Även skogsmarken norr om sandtaget prioriterades då relativt få ytor öppnats där i de tidigare undersökningarna.

De provgropar som redovisas från undersökningen 2018 för platsen Svinvallen framgår av figur 28 och 29. Sammanlagt öppnades på Svinvallen 47 stycken gropar (för beskrivning se bilaga 1). Groparnas 122 och 123 räknas i undersökningen som tillhörande Svinvallen. Väkevärens

gränsdragningar mellan platserna skulle placera dessa på Glamilders, men på basen av landskapsanalysen och höjdkurvorna har denna tolkning frångåtts till Svinvallens förmån. Groparnas placering är definierade utgående från landskapsmodellen och en bedömning av terrängen och behovet utgående från kunskapsluckor.

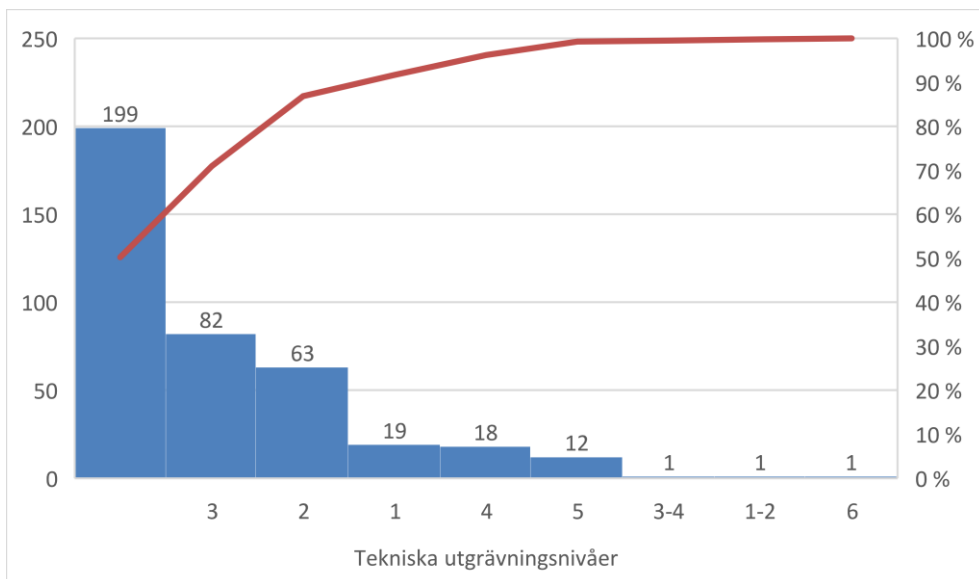
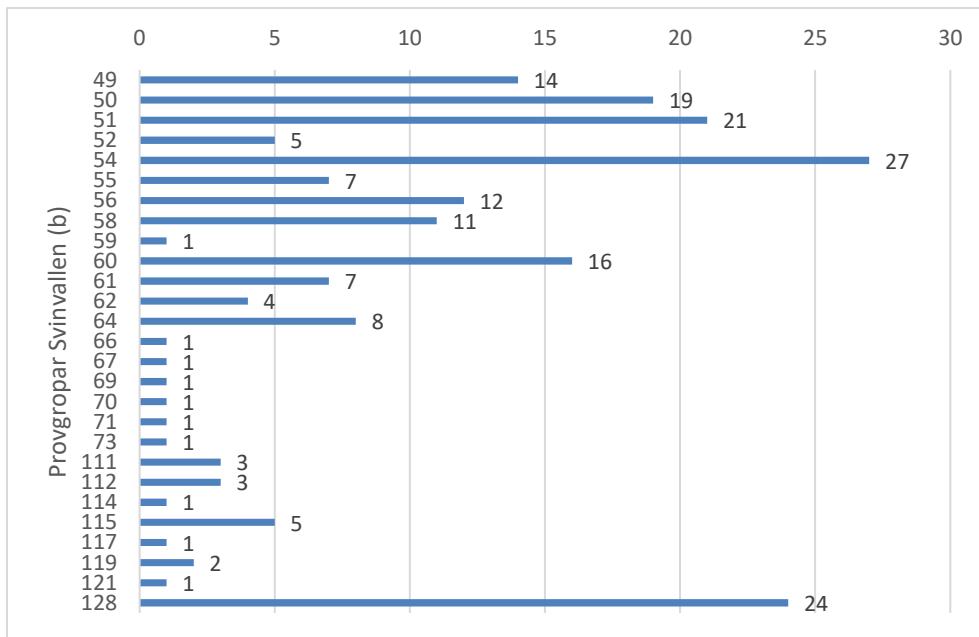
Provgroparna mätte i regel 0,5 x 0,5 meter och grävdes för hand med skärsliv och spade. De skärslivsgrävda groparna torrsållades genom 4 mm såll. På några ställen öppnades ytterligare kontrollgropar i form av spadgropar för att verifiera avsaknaden av fynd. Sandgropskanter i den norra delen av det stora sandtaget inventerades okulärt, liksom några av korna upptrampade områden på betet på den södra sidan av Tengsödabyvägen. Fynd från dessa ytor togs in som lösfynd och redovisas i kapitel 3.6.3.

PG	Boplats	Storlek (m)	PG	Boplats	Storlek (m)
PG 49	Svinvallen	0,5 x 0,5	PG 72	Svinvallen	0,4 x 0,4
PG 50	Svinvallen	0,5 x 0,5	PG 73	Svinvallen	0,5 x 0,5
PG 51	Svinvallen	0,5 x 0,5	PG 74	Svinvallen	0,45 x 0,45
PG 52	Svinvallen	0,4 x 0,4	PG 75	Svinvallen	0,5 x 0,5
PG 53	Svinvallen	0,5 x 0,4	PG 76	Svinvallen	0,35 x 0,35
PG 54	Svinvallen	0,5 x 0,5	PG 77	Svinvallen	0,45 x 0,45
PG 55	Svinvallen	0,5 x 0,4	PG 78	Svinvallen	0,5 x 0,5
PG 56	Svinvallen	0,5 x 0,5	PG 111	Svinvallen	0,4 x 0,4
PG 57	Svinvallen	0,4 x 0,5	PG 112	Svinvallen	0,5 x 0,5
PG 58	Svinvallen	0,5 x 0,5	PG 113	Svinvallen	0,4 x 0,3
PG 59	Svinvallen	0,5 x 0,5 + 0,25 x 0,3	PG 114	Svinvallen	0,5 x 0,5
PG 60	Svinvallen	0,45 x 0,45	PG 115	Svinvallen	0,5 x 0,5
PG 61	Svinvallen	0,5 x 0,5	PG 116	Svinvallen	0,5 x 0,5
PG 62	Svinvallen	0,5 x 0,5	PG 117	Svinvallen	0,5 x 0,5
PG 63	Svinvallen	0,45 x 0,5	PG 118	Svinvallen	0,45 x 0,4
PG 64	Svinvallen	0,45 x 0,45	PG 119	Svinvallen	0,4 x 0,5
PG 65	Svinvallen	0,45 x 0,5	PG 120	Svinvallen	0,6 x 0,45
PG 66	Svinvallen	0,5 x 0,5	PG 121	Svinvallen	0,5 x 0,5
PG 67	Svinvallen	0,3 x 0,4	PG 122	Svinvallen	0,5 x 0,5
PG 68	Svinvallen	0,5 x 0,5	PG 123	Svinvallen	0,5 x 0,5
PG 69	Svinvallen	0,5 x 0,5	PG 125	Svinvallen	0,5 x 0,5
PG 70	Svinvallen	0,5 x 0,4	PG 126	Svinvallen	0,4 x 0,45
PG 71	Svinvallen	0,5 x 0,5	PG 127	Svinvallen	0,25 x 0,3
			PG 128	Svinvallen	0,4 x 0,4

Figur 29. Lista över de 47 stycken provgropar som öppnades för att undersöka förekomsten av fornlämning kring platsen Svinvallen.

3.6.2 Fyndmaterial

Fyndmaterialet från Svinvallen består av 198 enskilda fynd med en sammanlagd vikt på 2063,9 gram. Dessa fynd kommer från 27 av de sammanlagt 47 undersökta provgroparna. Därtill kommer lösfynd, sammanlagt 42 stycken med en vikt på 3647,8 gram (se kapitel 3.6.3 för skild redovisning). Utgrävningsnivåerna 2 och 3 innehöll flest fynd, men fynd förekommer ända ner till nivå 5 och ett fynd i nivå 6 (figur 30). De lägre liggande nivåerna bestod i regel av fin sand och fynden kunde bedömas ligga i sin ursprungliga kontext *in situ*. Torven utgjorde nivå 0 och nivå 1 bestod av mylla eller matjord, men den nedre halvan av nivå 2 eller toppen av nivå 3 var i regel sand (jämför med profilritningar i bilaga 4).

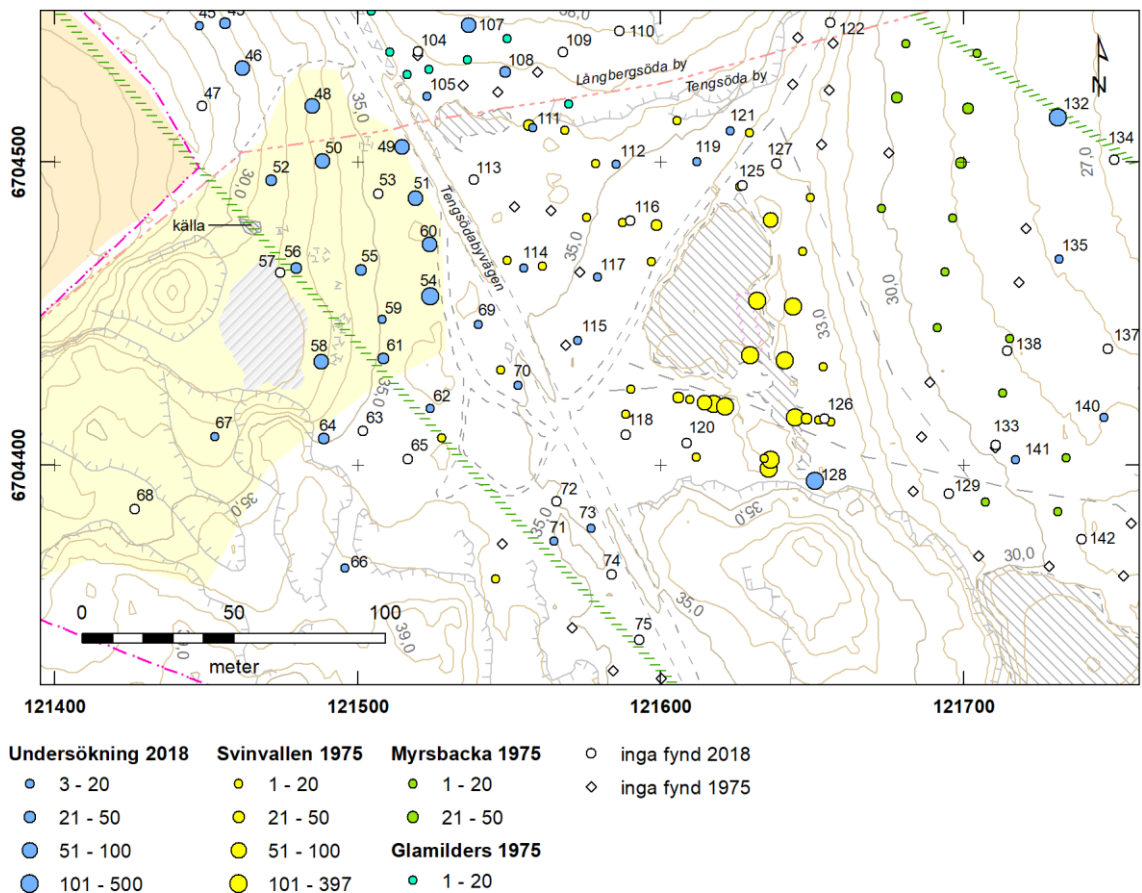

Figur 30. Fyndantal per fyndförande grävhet (diagrammet överst) samt fyndfördelning per teknisk utgrävningsnivå i de grävheterna där fynd togs in i tekniska nivåer (diagrammet nederst). Summorna i det nedre diagrammet skall inte läsas som det absoluta sammanlagda antalet fynd, eftersom alla rutor inom Glamilders inte grävdes i tekniska nivåer (den första stapeln är grävheterna utan nivåangivelse).

De flesta av de fyndförande groparna på Svinvallen öppnades i outredda områden i boplatsens utkant, varför mängden fynd i grävheterna är relativt liten. Alla fyndförande gropar hade under 20 stycken fynd, förutom provgrop 128 med 24 stycken fynd och provgrop 54 med 27 stycken fynd. Groparna 56, 58 och 60 med vardera över 10 fynd, ligger i den forna strandzonen på den sydvästra sidan av Tengsödaviksvägen. I Provgrop 59, som endast innehöll ett fynd, fanns en intakt del av en miniatyrkruka (ÅM 808: 129, se figur 33 och 34) i nivå 3. Fynden visar att man rört sig här, men området utgör inte den mest centrala del av själva boplatsytan. Stranden kan ha nyttjats i samband med den maritima jakten och fisket.

En av de fyndrikaste groparna, provgrop 128, låg i anslutning till berget invid skogsstigen och de mindre sandgroparna i området, en yta som de tidigare undersökningsresultaten visar innehålla fornlämning (jämför Väkeväinen 1975 och figur 31).

Diagrammet i figur 30 bekräftar bilden av de fyndrikaste områdena som de ser ut på basen av det verkliga antalet fynd. För att göra fyndmängden från undersökningen 2018 jämförbar mellan de olika grävenheterna, som varierade i storlek från halvmeter stora provgropar till mindre spadgropar, har en statistisk kompensation av storleken gjorts (figur 31). Resultatet redovisas utgående från kvadratmeter stora enheter, och resultatet är ett numeriskt värde inom ett definierat intervall, och alltså inte det faktiska antalet fynd⁸. Med denna metod möjliggjordes en jämförelse mellan resultaten från den aktuella undersökningen med kvantifierade resultat från tidigare undersökningar på Svinvallen, här med Väkeväinens resultat från 1975. Väkeväinens samtliga provrutor var en kvadratmeter stora, och schakten en meter breda.

Figur 31. Statistisk kompenserad fyndkvantifiering i de år 2018 öppnade schakten och provgroparna (blåa punkter), samt i Väkeväinens provgropar från Svinvallen år 1975 (gula punkter). Vita punkter representerar fyndtomma rutor. Punkterna växer storleksmässigt med antalet fynd, så att den minsta visar upp till 20 fynd (det vill säga allt ifrån ett värde högre än noll upp till 20), följande storlek upp till 50 fynd, följt av fynd upp till 100, och den största storleken fler än 101 fynd per kvadratmeter. Observera att den statistiska kompensationen är gjord till kvadratmeter stora grävenheter, varför fyndantalet inte kan läsas i absoluta antal fynd i de fall då grävenheterna varit större eller mindre. Groparna 76–78 framgår inte av kartbilden, de ligger söder om provgrop 75 och är fyndtomma (se IK 508B: 33). Den grönskrifferade linjen visar fornlämningen Sa 20.8 utsträckning idag. Skala 1:2500. Karta Mikko Helminen.

De klasser som redovisas är inga fynd (0-värde), fyndenheter med ett värde större än 0 upp till 20 stycken fynd/m², enheter med fynd med värde över 20 till 50 fynd/m², enheter med fynd

⁸ Den statistiska kompensationen räknades ut genom att dividera antal fynd i respektive grävenhet med grävenhetens area (storlek). Resultatet redovisas med två decimalers noggrannhet som resultat, antal kompenserade fynd, per kvadratmeter.

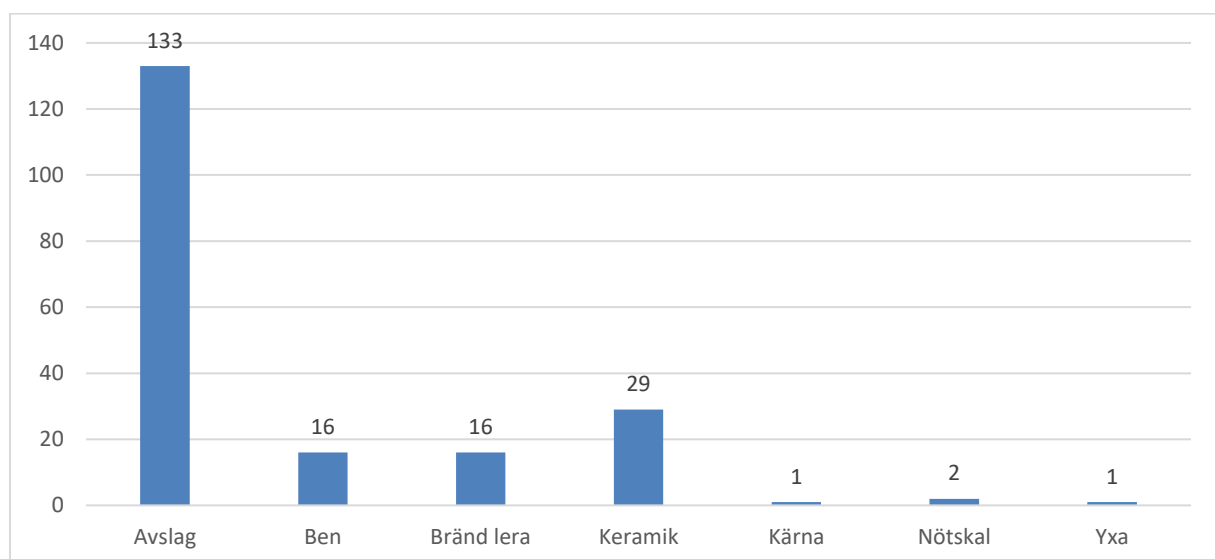
med värde mellan 51-100, samt enheter med fynd med värde över 500 fynd/m². Klasserna visualiseras i figur 31 i punkter med växande storlek per klass för ett högre antal fynd.

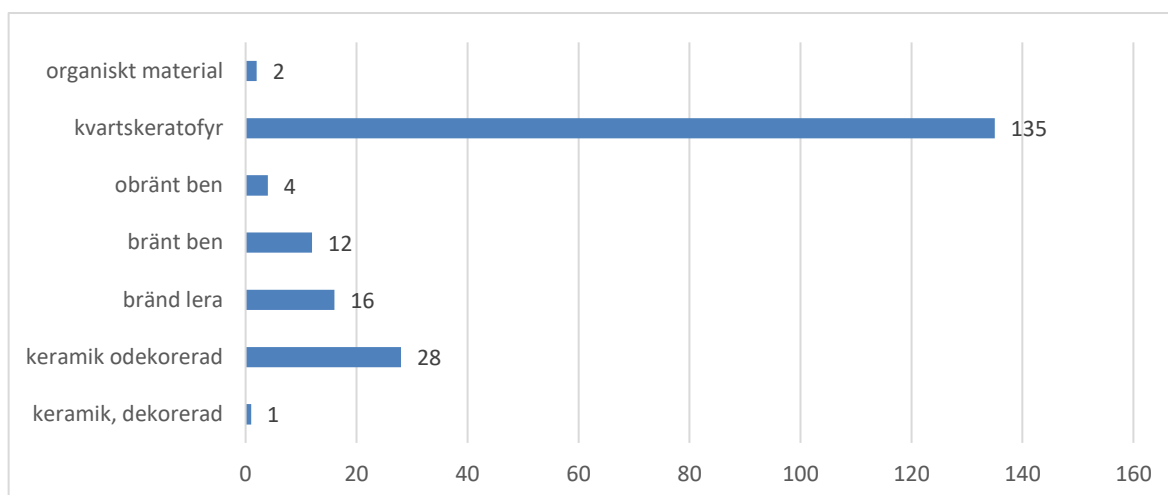
Det framgår tydligt vilka områden som är de fyndrikaste på Svinvallen utifrån de använda undersökningarna. Den stora sandtäkten på den samfällda fastigheten är till den östra sidan ovanför terrasseringen mycket fyndrik. Det är denna plats som utgör den forntida stranden mot havet i öster, på omkring 33 m ö h idag. Från Kivikoskis och Meinanders undersökningar vet vi att en stor mängd fynd och boplatsens kärnområde funnits i de då ännu intakta delarna av gropen, som idag är bortgrävda. Figur 31 visar tydligt att den större andelen fynd fortsätter kring täktområdet, framför allt norrut och söderut längs terrasseringen. I norr avtar fynden mot skogen och berget. I söder möter de fyndförande ytorna berg, och här har man i de tidigare undersökningarna identifierat bland annat en härd (Väkeväinen 1975b).

Årets undersökningar visar att Svinvallen har ett relativt fyndrikt område även mot den västra stranden. Här fanns den fyndrikaste provgrop 54. De provgroparna med relativt sett större fyndmängder ligger precis söder om bygränsen mot Långbergsöda, på Tengsöda bys sida. Det går inte på denna sida av Tengsödabyvägen att se något avbrott mellan Glamilders och Svinvallen, utan gränsen boplatserna emellan är en tydligt konstruerad gräns i och med bygränsen. De flesta fynden ligger ovanför den forna strandlinjen på omkring 33 m ö h för bägge boplatserna.

På den östra sidan av Tengsödabyvägen finns ett mindre fyndintensivt område i gränsen mellan byarna och boplatserna, men det verkar snarare vara så att man inte utnyttjat denna yta mot berget i lika stor omfattning som den närmare stranden, än att det skulle föreligga ett verkligt avbrott de bägge boplatserna emellan.

Om man jämför antalet fynd i den statistiska kompensationen mellan de gropkeramiska platserna Glamilders och Svinvallen (figur 21 respektive 31) är det tydligt att undersökningen av Glamilders isolerat de centrala, mycket fyndrika, delarna, medan undersökningen av Svinvallen fokuserats till de mera perifera ytorna. Detta beror dels på att de mest centrala delarna av Svinvallen är bortgrävda, dels på att sandgropens östra sida tidigare undersökts med ett tillräckligt underlag så att inga grävnheter bedömdes nödvändiga att öppna i detta område år 2018.

Figur 32. Diagrammet överst (föregående sida) visar fyndkategorier enligt föremålstyp (sakord), och diagrammet nederst (denna sida) antal enligt och material från hela undersökningsområdet vinvallen 2018. Stenavslag utgör den rikaste föremålskategorin, följt av keramik.

Keramik utgör den näst största fyndposten från Svinvallen. Den brända lera som tillvaratogs i undersökningen, 16 stycken fynd. Två av dessa (ÅM 808: 356 samt möjligen 121) kan möjligen utgöra ett fragment av en leridol, eftersom bitarna ser skulpterade ut. Ingen dekor syns på ytan. En av bitarna av bränd lera (ÅM 808: 121) uppvisar eventuell rödfärgning som inte härrör från bränningen, utan är möjlig målning med rödockra.

Keramik utgörs av sammanlagt 29 stycken skärvor, av vilka endast en uppvisar ornering av så kallad kamstämpel på kärlets buk (ÅM 808: 129). Keramik utgör den nedre delen av ett välbevarat kärl, där botten, fot och buken är bevarad. Buken är dekorerad med kamstämpel och den flata botten, med en liten bottenrand, har intryck av vargtanddekor.

Figur 33. Arkeolog Victoria Gottberg gräver fram det näst intill intakta keramikkrälet, ÅM 808: 129, från Svinvallen. Av bilden framgår att krukkan ligger djupt i sanden.

Kärlet hittades i provgrop 59 på Svinvallens västra strand, i området som idag utgör kobete på den sydvästra sidan av Tengsödabylvägen. Kärlet framkom i nivå 3 i sanden (se figur 33). Kärlet har ett bevarat avlagrat innehåll bör analyseras. Botten var flat och dekorerad, och bottenplattan mäter 6,9 cm i diameter. Ytterligare en bottenbit av en kruka (ÅM 808:111) definierades bland keramikfynden från Svinvallen, men inga andra identifierade kärldelar förutom de två krukbottnarna hittades i undersökningen 2018.

Figur 34. Till vänster: Arkeolog Victoria Gottberg håller i kärlet som hon precis grävt fram. Av bilderna framgår att krukkan har en flat botten och en bottenkant. Till höger: keramikkärlet i närbild. Dekoren finns på krukbottnen. Foto (t v): Jenni Lucenius, fyndbilderna (t h) Daniel Anderberg.

Stenmaterialet utgör den största kategorin av fynd i undersökningen av Svinvallen. Allt tillvarataget stenmaterial i undersökningen utgörs av kvartskeratofyr. Den största delen sten som tillvaratagits utgörs av avslag, 133 stycken fynd av sammanlagt 135 fynd. De övriga fynden utgörs av en kärna av kvartskeratofyr (ÅM 808: 107), råmaterialet från vilket avslagen tillslagits samt resultatet av att man slagit sönder en sten, samt ett eggparti av en stenyxa (ÅM 808: 133).

Stenyxan (figur 35) har definierats som gjord av kvartskeratofyr, vilket är ovanligt. Möjligen kan det röra sig om en snarlik porfyr bergart. Den tjocknackiga yxan har ett tydligt eggparti och har sannolikt varit slipad. Det är sannolikt frågan om ett redskapsämne som inte blev färdigställt.

Figur 35. Bild på förarbete till stenyxan ÅM 808: 133, som är av en porfyr bergart, möjligen kvartskeratofyr. Det slipade eggpartiet är nedåt i bilden. Foto Jenni Lucenius.

Bland avslagsmaterialet, som då det gäller kvartskeratofyr i regel använts utan vidare bearbetning till följd av dess goda spjälkningsegenskaper, finns stenar som bearbetats vidare från den initiala tillslagningen. Dessa identifierade föremålskategorier inom avslagsmaterialet, som gjorts i samband med katalogiseringen av fynd från materialet från Svinvallen, är följande:

skrapor med spår av bruksretusch (2 stycken, ÅM 808: 350, 353), samt ett avbrutet spån (ÅM 808: 179).

Det osteologiska materialet från undersökningen består av brända och obrända ben. Enligt fyndkatalogen utgör de brända benen den största andelen, av sammanlagt 16 ben var 12 brända (figur 32). Materialet har inte genomgått osteologisk analys.

Osteologiska analyser har dock gjorts av material från Meinanders undersökning på Svinvallen 1957 (Storå 2001, paper III). De flesta av benen var fragmenterade och brända, och hittades utspridda i kulturlagret. Analysen visar att materialet domineras av vikare (*Phoca hispida*), och bara ett fragment av grönländssäl (*Pagophilus groenlandica*, tidigare *Phoca groenlandica*) kunde identifieras. Det har inom forskningen framförts att andelen grönländssäl minskar markant mot senneolitikum, inte bara i det åländska materialet utan kring hela Östersjön (Storå 2001; Stenbäck 2003). Därtill kunde två ben av gris och ett av nötkreatur identifieras i Meinanders material (Storå 2001, paper II, s 67). Bland det organiska materialet från undersökningen kan även nämnas två stycken fragment av förkolnade hasselnötsskal, som lämpar sig väl som dateringsunderlag.

3.6.3 Lösfynd

Lösfynd tillvaratogs som ytplockning av fynd som låg exponerade på marken i två områden, kobetet på den sydvästra sidan av Tengsödabyvägen, samt den nordöstra kanten av den stora sandtäckten på samfälligheten på den nordöstra sidan av Tengsödabyvägen. (se tabell i figur 36 och figurer 40 - 41). Syftet var att ta vara på de exponerade artefakterna och påvisa förekomst av artefakter alternativt ingen förekomst i de aktuella områdena.

Kartmarkering	Acc.	Fnr	Sakord	Material	Plats	Antal	Vikt	Kommentar
ÅM 808:426 - 427	ÅM 808	426	Avslag	Kvartskeratofyr	Kobetet	1	99,3	Avslag med bruksretusch
ÅM 808:426 - 427	ÅM 808	427	Avslag	Kvartskeratofyr	Kobetet	7	540,6	
ÅM 808: 428 - 431	ÅM 808	428	Kärna	Kvartskeratofyr	Kobetet	1	370,7	
ÅM 808: 428 - 431	ÅM 808	430	Avslag	Kvartskeratofyr	Kobetet	1	4,2	
ÅM 808: 428 - 431	ÅM 808	431	Knacksten	Kvartskeratofyr	Kobetet	1	1652,5	
ÅM 808: 432 - 433	ÅM 808	432	Avslag	Kvartskeratofyr	Kobetet	1	94,3	Avslag med bruksretusch. Kniv/skrapa.
ÅM 808: 432 - 433	ÅM 808	433	Avslag	Kvartskeratofyr	Kobetet	5	46,3	
ÅM 808: 434 - 435	ÅM 808	434	Kärna	Kvartskeratofyr	Kobetet	1	178,6	
ÅM 808: 434 - 435	ÅM 808	435	Avslag	Kvartskeratofyr	Kobetet	2	45,6	
ÅM 808: 436	ÅM 808	436	Avslag	Kvartskeratofyr	Kobetet	1	328,1	
ÅM 808: 437	ÅM 808	437	Avslag	Kvartskeratofyr	Kobetet	1	133,9	
ÅM 808: 440	ÅM 808	440	Avslag	Kvartskeratofyr	Sandtäckten	1	42,9	
ÅM 808: 441	ÅM 808	441	Avslag	Kvartskeratofyr	Sandtäckten	1	7,5	
ÅM 808: 442 - 443	ÅM 808	442	Keramik	Keramik, odek	Sandtäckten	2	9,2	Matskorpa
ÅM 808: 442 - 443	ÅM 808	443	Avslag	Kvartskeratofyr	Sandtäckten	4	16,7	
ÅM 808: 444	ÅM 808	444	Avslag	Kvartskeratofyr	Sandtäckten	2	59,5	
ÅM 808: 445 - 447	ÅM 808	445	Keramik	Keramik, dek	Sandtäckten	1	2,4	
ÅM 808: 445 - 447	ÅM 808	446	Keramik	Keramik, odek	Sandtäckten	5	5,5	
ÅM 808: 445 - 447	ÅM 808	447	Avslag	Kvartskeratofyr	Sandtäckten	4	10	

Figur 36. Tabellen visar lösfynd som plockades in och katalogiserades från Svinvallen. Lösfynd togs in från kobetet på den sydvästra sidan av Tengsödabyvägen, samt den nordöstra kanten av den stora sandtäckten på samfälligheten på den nordöstra sidan av Tengsödabyvägen. Syftet var att ta vara på de exponerade artefakterna och påvisa förekomst av artefakter alternativt ingen förekomst i de aktuella områdena. Jämför karta i figur 40 och 41.

Lösfynd togs in från området på kobetet på den sydvästra sidan av Tengsödabylvägen från ytor där korna hade trampat fram sand i små områden. Dessa exponerade områden mättes in och framgår av figur 40, samt IK karta 508B: 33 (i kartan markerade som gropar). Vartdera området är uppkallat efter de fynd som katalogiserades från den specifika ytan. På kobetet registrerades sammanlagt åtta stycken gropar eller upptrampade områden, varav det i sex av dessa låg fynd av forntida karaktär exponerade på marken.

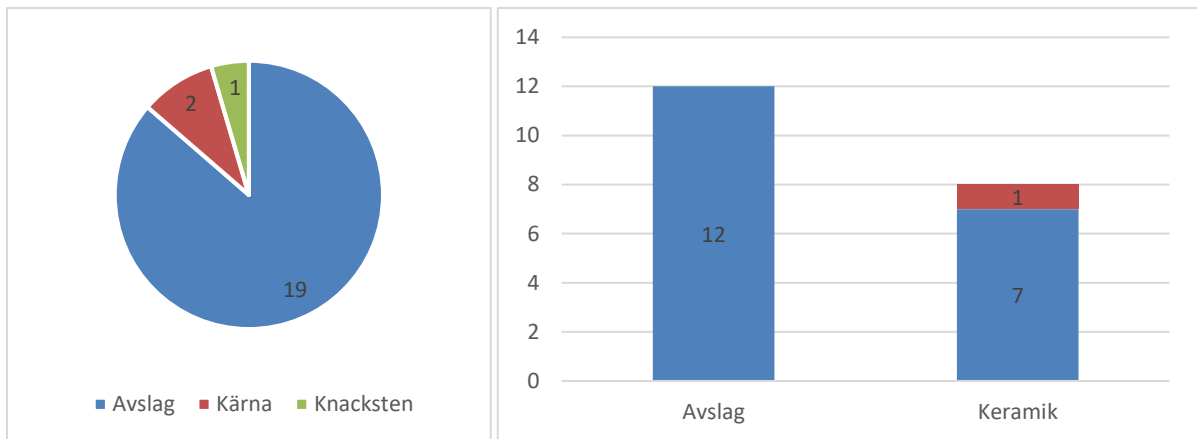

Figur 37. I förgrunden syns två av de områden på kobetet där lösfynd som låg exponerade plockades in ifrån. I bakgrunden arkeolog Victoria Gottberg och de hjälpsamma korna. Foto Jenni Lucenius.

Från kobetet plockades sammanlagt 22 stycken fynd som låg exponerade, med en sammanlagd vikt på 3494,1 gram. Dessa fynd var alla sten artefakter av kvartskeratofyr. Föremålen bestod av avslag, två kärnor och en knacksten (figur 39).

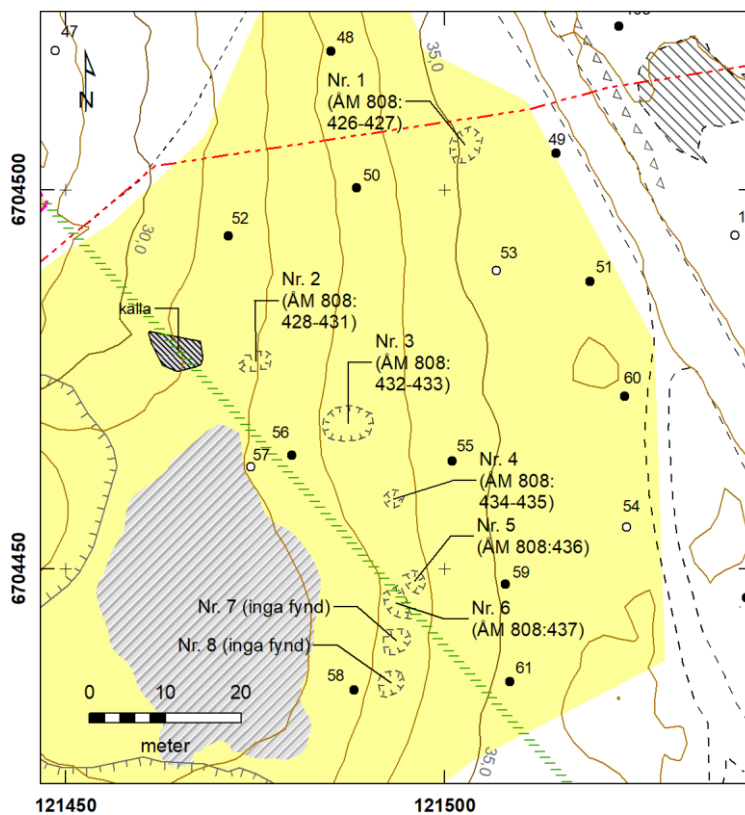
Figur 38. Arkeolog Annika Jeppsson samlar in fynd från det av korna upptrampade område/grop som ligger närmast Tengsödabylvägen. Av bilden framgår att gräset är tämligen tunt, och under denna sommar exceptionellt torrt, i detta område.

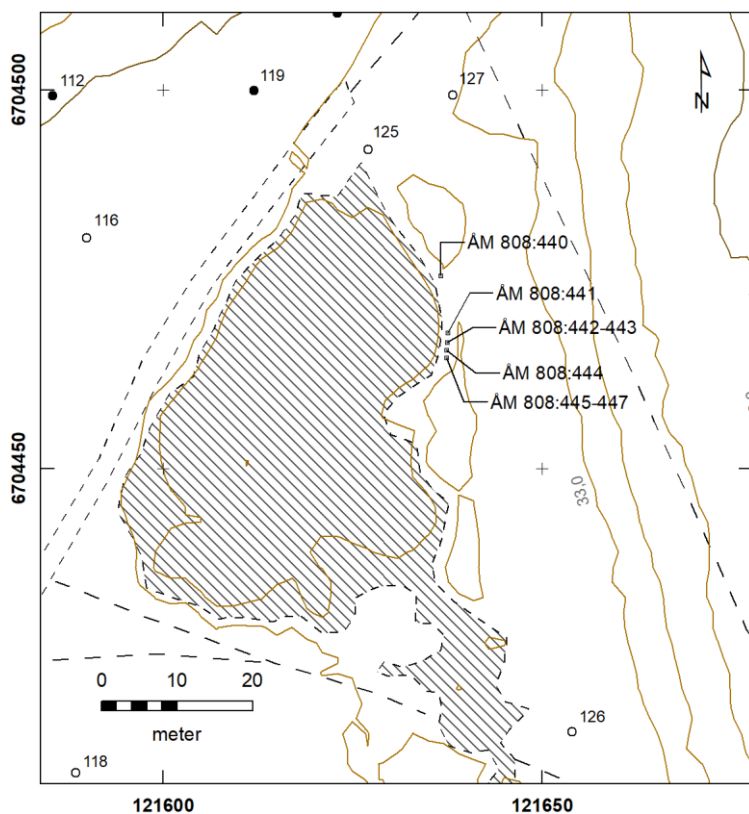
Figur 39. Till vänster: Cirkeldiagrammet visar fördelningen av lösfynd enligt sakord från kobetet på Svinvallen, på den sydvästra sidan av Tengsödabyvägen. Till höger: Stapeldiagrammet visar fördelningen av lösfynd enligt sakord från den stora i samfälligheten liggande sandtäktens nordöstra kant. Keramiken utgörs av 7 stycken oornerade skärvor samt en ornerad skärva.

Lösfynd togs även in från Svinvallen i det stora sandtagets nordöstra del. Fynd som låg exponerade på ytan plockades från en kvadratmeter stora ytor, och en centrumkoordinat mättes in för vardera ytan. Fynden är redovisade med fyndnummer och framgår av figur 41 samt IK 508B: 33.

Sammanlagt katalogiserades från sandgropskanten 20 stycken enskilda fynd med en sammanlagd vikt på 153,7 gram. Samtliga stenavslag var av kvartskeratofyr.

Figur 40. karta över de av korna upptrampade ytorna där lösfynd tillvaratogs på den sydvästra sidan av Tengsödabyvägen. Ytorna är inte jämförbara sinsemellan då de är av olika storlek. Skala 1: 1000. Karta Mikko Helminen.

Figur 41. karta över ytorna längs sandtagets nordöstra kant på den samfällda fastigheten, där lösfynd tillvaratogs. Fynden är plockade från cirka en kvadratmeter stora ytor där koordinatpunkten utgör en centroidpunkt. Skala 1: 1000. Karta Mikko Helminen.

3.6.4 Tolkning

Den centrala delen av Svinvallen ligger längs den östra stranden i området, som idag är tydlig i terrängen då den bildar en terrass på den östra sidan av det stora sandtaget på den samfällda fastigheten. Ella Kivikoski var den första att undersöka Svinvallen och definiera den som en egen boplats år 1933, efter att några markägare rapporterat in fornfynd i sandtaget. Redan i dessa undersökningar konstaterades sandgropen nära strandterrassen utgöra en fyndrik och central del av boplatsen, och de senare undersökningarna 1957, 1975 och 2015 har verifierat dessa iakttagelser. Sandtäkten har under åren vuxit i omfattning och idag är stora delar av de ytor dit fynd tidigare konstaterats bortschaktade. Platsen konstaterades utgöra en gropkeramisk plats i likhet med det redan kända Glamilders, dock med ett betydande inslag av östlig Kiukaiskeramik. I undersökningarna har man konstaterat fasta konstruktioner, till exempel Meinander noterar i katalogen från 1957 en bostadsgrop, det vill säga en nedsänkt hus- eller hyddkonstruktion till det östra utgrävningsområdet, och Väkeväinen noterade 1975 en härdanläggning intill berget söder om sandtaget.

Med Väkeväinen undersökning 1975 kunde man konstatera att Svinvallen ytmässigt täckte ett område som tar vid i gränsen mellan Långbergsöda och Tengsöda by där Glamilders slutar på den nordöstra sidan av Tengsödabyvägen. Med undersökningen 2018 kunde det konstateras att fornlämning även finns på den sydvästra sidan av Tengsödabyvägen på Tengsöda bys sida, i form av en kontinuerlig fyndförande och topografisk enhet från Glamilders på Långbergsöda bys sida. Platsens obrutna karaktär gör att det egentligen inte går att tala om två olika platser,

utan sannolikt fortsätter platsen Glamilders på denna sida av vägen på Tengsöda bys sida, enligt samma strandlinje med det som på Tengsöda bys sida benämns Svinvallen⁹.

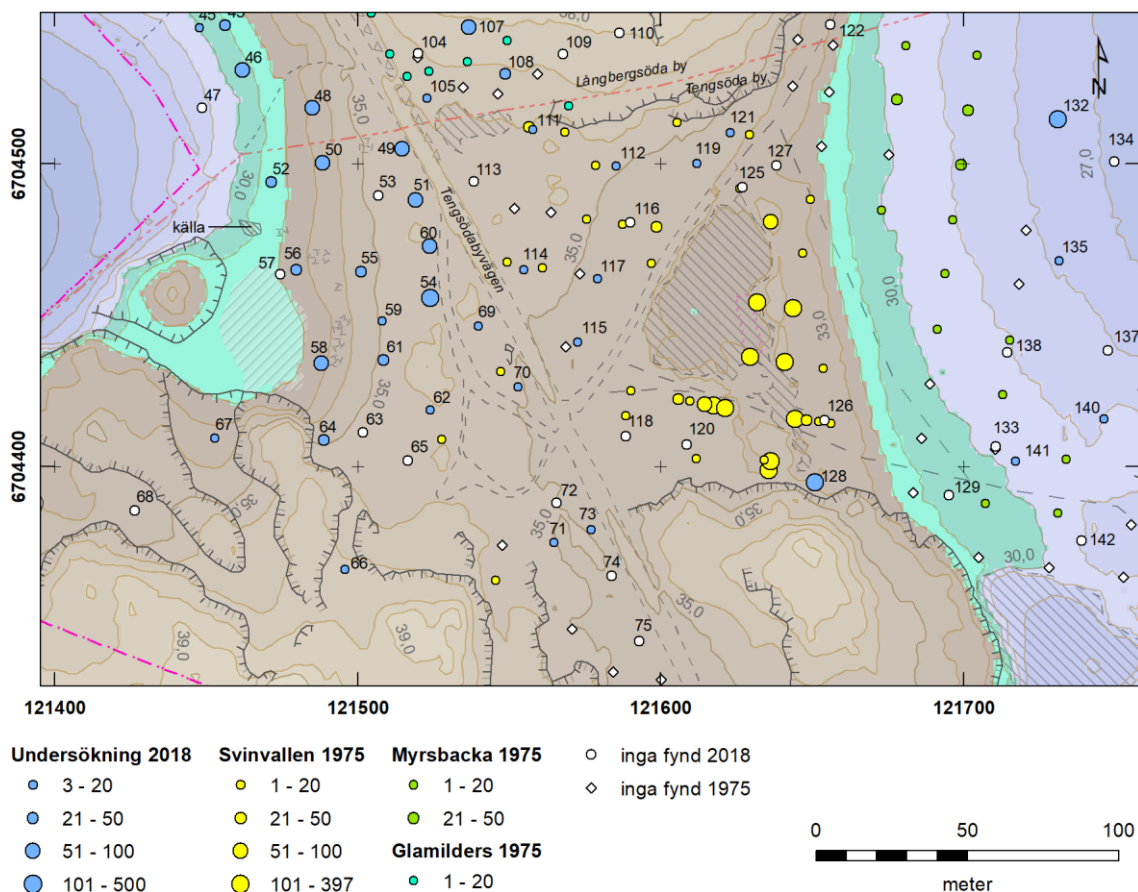
Spridningsbilden av fynd och den statistiska jämförelsen av fyndantal mellan olika undersökningar visar tydligt att det finns koncentrationer av fynd som placerar sig längs de båda stränderna i öster och väster. Den östra stranden är dit den faktiska platsen Svinvallen orienterar sig med en strandlinje på omkring 32 m ö h. Från stranden har boplatsen legat på den platå som funnits mellan de två stränderna i öster och väster. Hur fyndintensivt området mellan stränderna har varit är dock svårt att avgöra. Av den tidigare forskningen vet vi att sandgropen varit en central del av Svinvallen, och att intakta fyndintensiva delar idag finns längst gropens östra kant, från dess norra del och söderut där terrasseringsen möter berg. Även området söder om sandgropen, mellan dess södra avgränsning och berget, finns tydligt fyndförande delar.

Den platå som bildas mellan dessa stränder ligger på höjder mellan cirka 34 – 36 m ö h. Området delas av Tengsödabyvägen som löper tvärs igenom, och den tidigare byvägen har haft ungefär samma sträckning en bit väster om den befintliga vägen. På platån på den västra sidan av vägen finns idag grusvägar samt ett upplag för maskiner, skogsbruk och andra aktiviteter i området. Dessa sentida aktiviteter har inneburit omfattande markarbeten varför den arkeologiska bedömningen av dessa områden är svår. Den kilformade yta som bildas på den västra sidan av Tengsödabyvägen, mellan 35 och 36 meters höjdkurvan i gränsen till Långbergsöda by, var tillika svårundersökt. Här finns områden med oländig terräng som sannolikt består av gamla övertäckta sandgropar och senare påfört material, som gör den ursprungliga markytan svårdefinierad och svåråtkomlig rent arkeologiskt. Fyndintensiteten i dessa ytor förblir därför delvis outredd, men det är sannolikt att de utgjort mindre fyndintensiva ytor av boplatsen som koncentrerats till stränderna.

På basen av de tidigare undersökningarna, den kompletterande fältundersökningen 2018 samt landskapsanalysen har en tolkning över Svinvallens gränser gjorts. Den västra stranden, på den sydvästra sidan av Tengsödabyvägen följer 32 meters höjdkurvan som ligger i samma strandzon och utan avbrott från Glamilders i havsviken mot väster. Sannolikt är detta en topografisk fortsättning på samma boplats som i söder avgränsas av berg. Fynden avtar dock innan berget tar vid så att provgroparna 58, 61 och 62 bildar en slags gräns för fyndförekomst, provgrop 64 med 8 stycken fynd undantaget. Övriga gropar i det bergsbundna området är tomma eller fyndfattiga, med ett enda fynd per grop. Fynden sträcker sig ända upp till Tengsödabyvägen eller grusvägen som går parallellt med denna i området som idag är ett kobete. Den kil som dagens fornlämningsområde bildar mot nordväst på den västra sidan av Tengsödabyvägen består till stor del av berg och de provgropar (75 – 79) som öppnades i området var fyndtomma.

På den övre sidan av Tengsödabyvägen utgör fornlämningen ett område som definieras av strandterrassen vid 32 meters höjdkurvan längs den östra sidan av sandgropen, till avgränsande berg i söder. Norrut sträcker sig Svinvallen yta där terrasseringsen möter berg, omkring provgrop 119 och den norra delen av Väkeväinens schakt från 1975. Ytan väster om detta schakt fram till bygränsen är oklart och svårt att utreda, men utgör på basen av de arkeologiska iakttagelser som varit möjliga, inte en central utan snarare perifer del av platsen Svinvallen. De mest centrala delarna av Svinvallen ligger i dess östra del således ungefär mellan 32 – 34, 5 m ö h.

⁹ Den konstgjorda gränsen byarna emellan bibehålls dock så att Glamilders finns i Långbergsöda och Svinvallen i Tengsöda, av administrativa och forskningshistoriska skäl.

Figur 42. Tolkningskarta över boplatsen Svinvallen. Svinvallen begränsas i öster och väster av stranden som ligger omkring 32 m ö h. Svinvallens fyndrikaste delar ligger längs den östra stranden och begränsas i söder av berg. I norr och väster avtar fyndintensiteten omkring sandgropen där de centrala delarna legat. På den västra stranden utgör Svinvallen en fortsättning på Glamilders längs samma havsvik, med en strand på 32 m ö h. Fynden minskar mot bergen i söder och mot Tengsödabyvägen som löper genom området. Skala 1: 2500, Karta Mikko Helminen.

3.7 Undersökningsområde Myrsbacka I-II

3.7.1 Undersökningsytor

Det senneolitiska Myrsbacka I med Kiukaiskeramik upptäcktes av Meinander år 1957 i samband med hans undersökningar på Svinvallen. I samband med upptäckten öppnade han grävningssytor på boplatsen som i storlek uppgick till 144 kvadratmeter (Meinander 1984; Edgren 2013, s 151). Undersökningsytorna är enligt den fältkarta som upprättades samma år av Torsten Edgren placerade i fornlämningsområdets sydöstra avgränsning. I undersökningen påträffades en härd i det som bedömdes vara den centrala delen av boplatsen, samt den största koncentrationen av fynd. De cirka 900 keramikskärvorna som hittades uppskattades representera omkring 15 olika kärl, varav ett flatbottnat kärl av typisk Kiukaiskeramik kunde rekonstrueras (Meinander 1984). Orneringen består av dragna linjer runt kärlväggen, tvärsnoddstämpel gropar och enkla stämplrar. Bland stenmaterialet från undersökningen kan

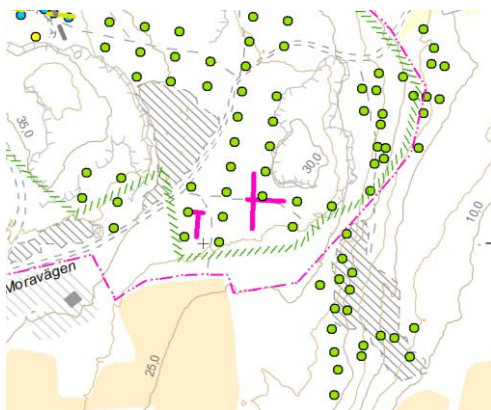
nämnas 19 stycken tväreggade mejslar och yxor, avslag i kvartskeratofyr, kvarts och flinta samt ett revsänke av Kiukaistyp.

Boplatsen uppges både av Meinander och Väkeväinen ta vid under den terrass som bildar stranden för Svinvallen (Meinander 1984; Väkeväinen 1975c). Även om inslag av Kiukaiskeramik förekommer resdan på Svinvallen skall denna ses som blandad med gropkeramik som utgör majoriteten av det keramiska materialet. På Myrsbacka I finns inte längre någon gropkeramik, utan det är Kiukaismaterialet som helt dominerar platsen.

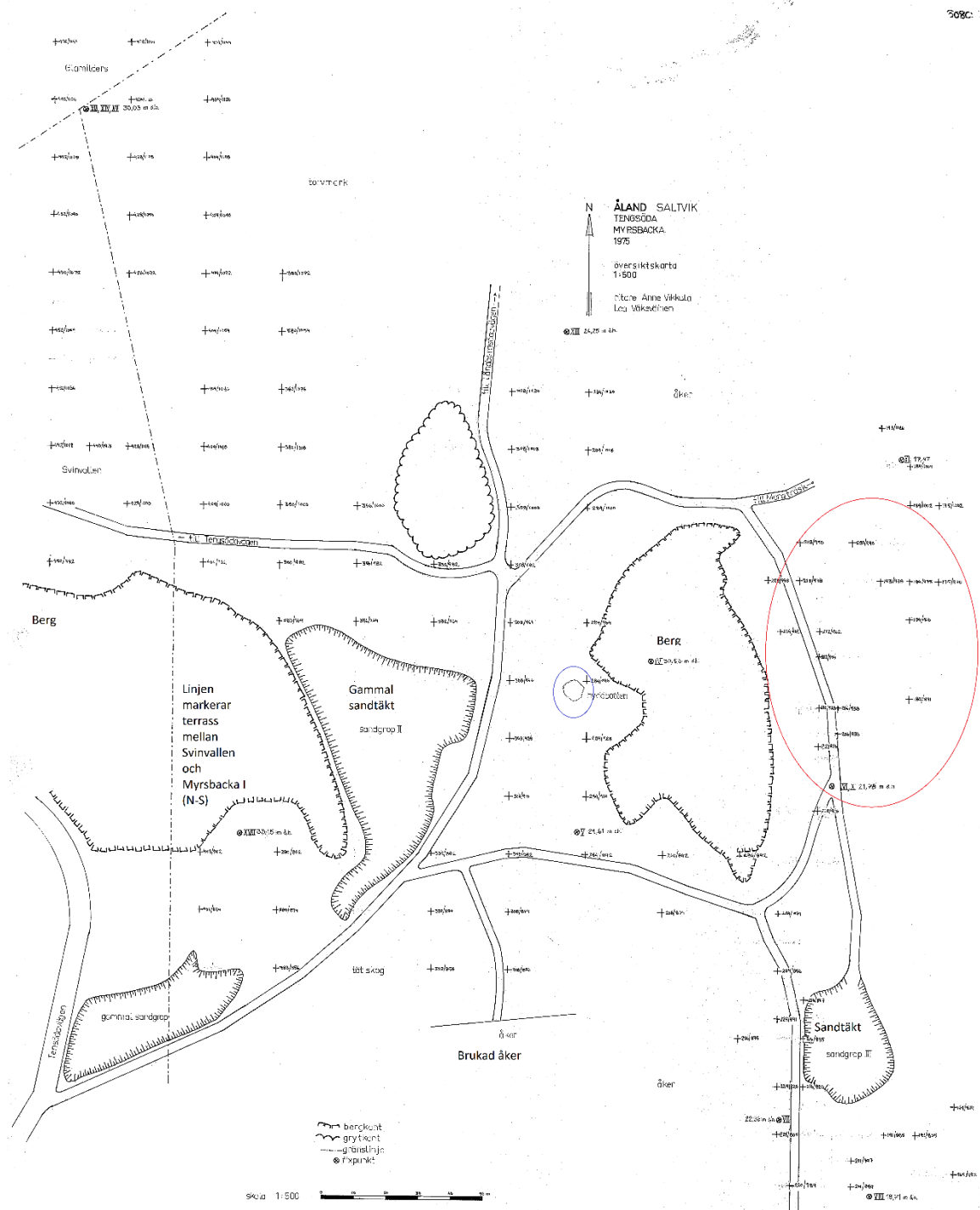
Boplatsen har varit fortsatt strandbunden i österläge. Myrsbacka I sträcker sig från nordväst till sydöst längs ett relativt långt område under en terrassering som avgränsar boplatsen mot väster. De centrala delarna borde dock ligga i den södra änden, där Väkeväinen identifierat en möjlig hyddbotten och Meinander placerade sitt schakt. Den forna strandlinjen löper i nord-sydlig riktning och stranden öppnar sig mot öster. Söder om terrasseringen har funnits berg, både mot öster och väster. Mellan dessa ligger idag en sandtäktsgrop. Nära det östra berget finns en hyddbotten registrerad. Frågan för undersökningen 2018 har i huvudsak varit utreda hur långt norrut respektive söderut boplatsen sträcker sig, och hur fyndintensivt är området däremellan.

Då Myrsbacka I undersöktes av Lea Väkeväinen år 1975, framkom fynd även på lägre liggande nivåer som bedömdes som bronsålder. Keramikfynden bekräftade typologiskt en plats av bronsålderskaraktär. Den nya boplatsen benämndes Myrsbacka II. Boplatsen har karaktären av en mindre yta på en terrass i en mycket brant mot öster sluttande slänt (figur 43 b och figur 6b, kapitel 2.3). Boplatsens utbredning åt framförallt nord och syd behöver preciseras. Från både Myrsbacka I och II saknas naturvetenskapliga dateringar, som skulle kunna verifiera vardera platsernas ålder och belysa relationen dem emellan, liksom den kronologiska relationen mellan Svinvallen och Myrsbacka I.

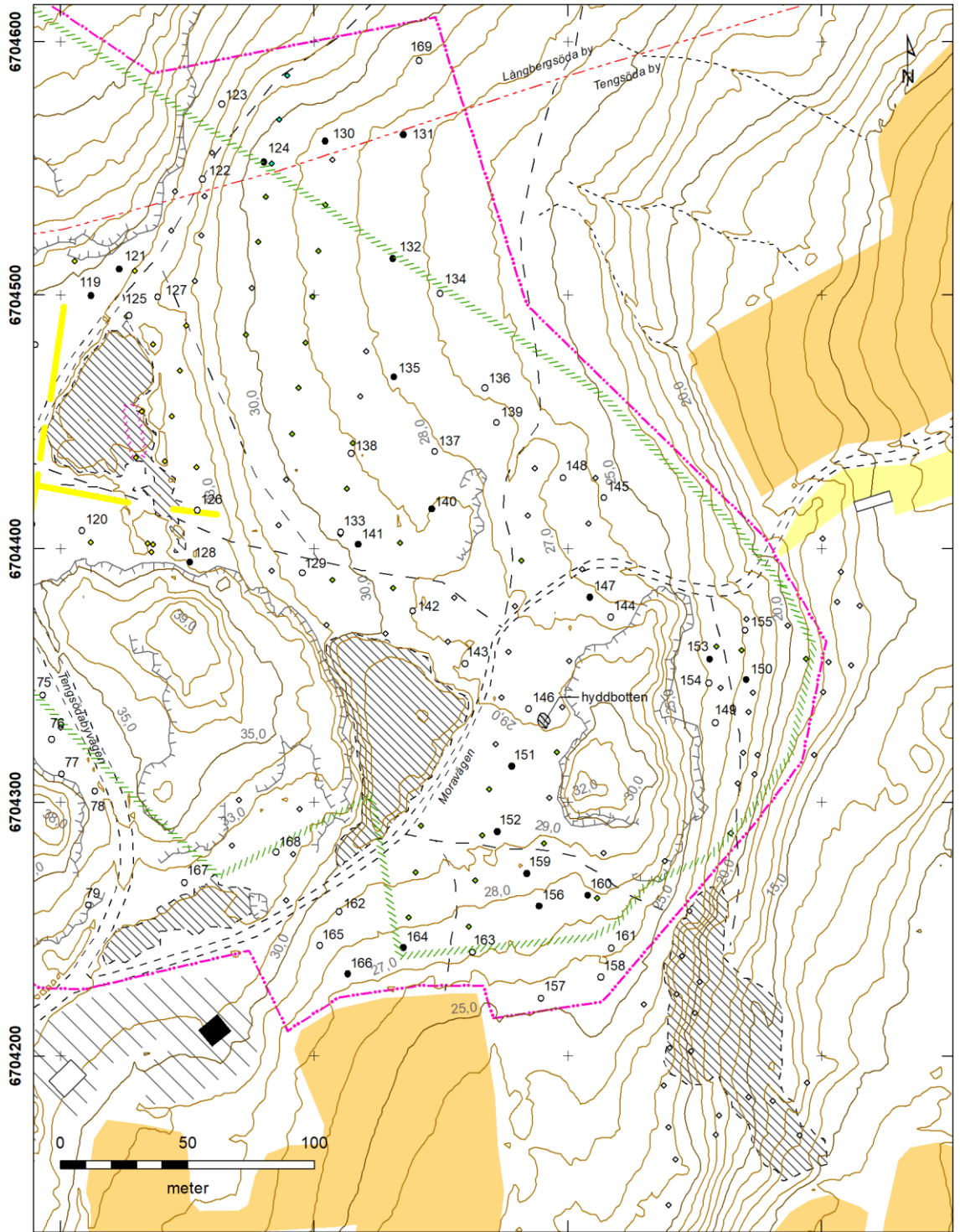
För att utreda avgränsningen av Myrsbackaboplatserna öppnades provgropar i det som bedömdes vara utkanterna av platserna, så att en gräns mellan fyndförande och fyndfattiga eller -tomma ytor kunde identifieras. För Myrsbacka II innebar det provgropar mellan berget och den branta sluttningen på vardera sidor om den skogsväg/stig som korsar området, som leder till en samfällad sandtäkt utanför undersökningsområdet. På Myrsbacka I öppnades provgropar längs hela boplatsområdets sträckning för att avgränsa den i norr respektive söder, men även längs boplatsens sträckning mot öster och den forna stranden. I den södra delen av fornlämningsområdet fanns därtill områden som var otillräckligt eller inte alls undersökta, dit gropar placerades. Detta gäller till exempel skogsmarken mot åkern i söder, där den befintliga fornlämningspolygonen gör ett svårbegripligt inhak, trots att området tangerar Meinanders undersökningsområde från år 1957.

Figur 43 a. Utsnitt av kartan över de tidigare undersökningarna som i sin helhet visas i figur 10 i kapitel 2.5. Kartutsnittet visar var Meinanders schakt från undersökningen av Myrsbacka I år 1957 var situerade, i rosa på kartan. Dagens fornlämningspolygon grönskrafferad linje och undersökningsområdet 2018 avgränsat med rosa linje. De gröna bollarna är provgropar från Väkeväinen undersökning 1975.

Figur 43 b. Väkeväinens IK karta, 508C: 3. Myrsbacka II markerad med en röd cirkel. Myrsbacka I sträcker sig längs terrassen under Svinvallen i ungefär N-S riktning mellan berg och sandgröpar ner till åkern i söder. Hyddbotten markerad med blå cirkel. Observera att kartan visar samtliga öppnade provgröpar 1975, även de fyndtomma. Meinanders schakt har legat strax norr om den brukade åkern (se figur 43 a). Söder om Myrsbacka II konstaterades inte fornlämning. Kartan ej i skala.

Figur 44. (Föregående sida). Undersökningsområdet Myrsbacka I-II 2018 och placeringar av provgropar. Kartan visar de grävda provgroparna i undersökningen 2018 som svarta fyndförande, respektive vita fyndtomma, prickar. Provgroparna från den aktuella undersökningen är numrerade. De övriga undersökta ytorna från Myrsbacka är markerade som tomma eller grönfärgade symboler. Den rosaskrafferade tidigare undersökt yta är från Svinvallen, Meinanders undersökning av Myrsbacka I framgår inte av kartan i figur 44 (jämför 43 a). Alla gropar som hör till Myrsbacka I-II är situerade nedanför 32 meters höjdkurvan (de ovanför hör till undersökningsområdet för Svinvallen). Övriga symboler i olika färger framgår av kartlegenden. Skala 1: 2500. Karta Mikko Helminen.

De provgropar som redovisas från undersökningen 2018 för platserna Myrsbacka I och II framgår av figur 44 och 45. Sammanlagt öppnades på Myrsbacka 43 stycken gropar (för beskrivning se bilaga 1). Groparnas placering är definierade utgående från landskapsmodellen och en bedömning av terrängen och behovet utgående från kunskapsluckor.

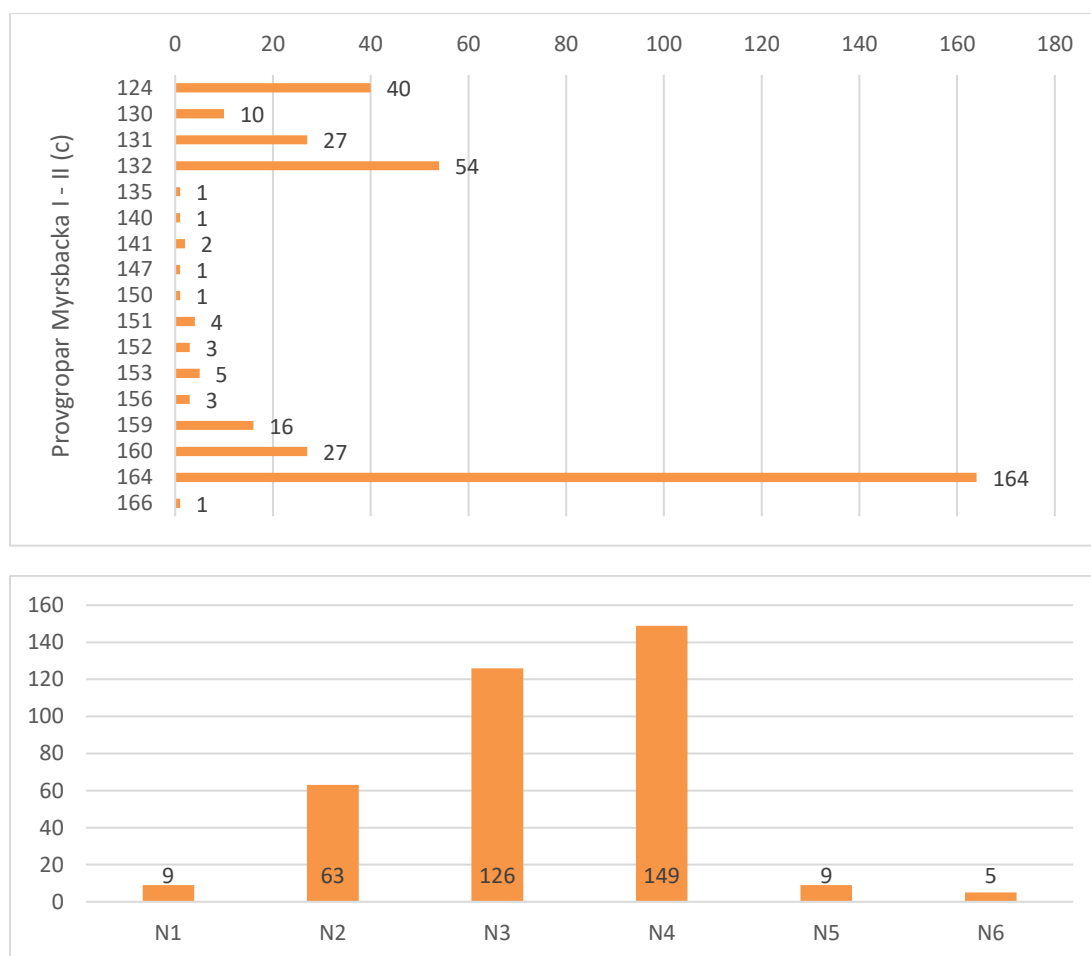
Provgroparna mätte i regel 0,5 x 0,5 meter och grävdes för hand med skärslev och spade. De skärslevsgrävda groparna torrsållades genom 4 mm såll. Där det bedömdes nödvändigt öppnades ytterligare spadgropar för att komplettera resultaten. Groparna 149, 150, 153–155 öppnades i området för Myrsbacka II.

PG	Boplats	Storlek (m)	PG	Boplats	Storlek (m)
PG 79	Myrsbacka	0,35 x 0,35	PG 149	Myrsbacka (II)	0,6 x 0,6
PG 124	Myrsbacka	0,5 x 0,5	PG 150	Myrsbacka (II)	0,5 x 0,5
PG 129	Myrsbacka	0,5 x 0,5	PG 151	Myrsbacka	0,5 x 0,5
PG 130	Myrsbacka	0,5 x 0,5	PG 152	Myrsbacka	0,5 x 0,5
PG 131	Myrsbacka	0,5 x 0,45	PG 153	Myrsbacka (II)	0,5 x 0,5
PG 132	Myrsbacka	0,5 x 0,5	PG 154	Myrsbacka (II)	0,5 x 0,5
PG 133	Myrsbacka	0,35 x 0,30	PG 155	Myrsbacka (II)	0,5 x 0,5
PG 134	Myrsbacka	0,35 x 0,35	PG 156	Myrsbacka	0,5 x 0,5
PG 135	Myrsbacka	0,5 x 0,5	PG 157	Myrsbacka	0,5 x 0,5
PG 136	Myrsbacka	0,5 x 0,5	PG 158	Myrsbacka	0,6 x 0,4
PG 137	Myrsbacka	0,5 x 0,5	PG 159	Myrsbacka	0,5 x 0,5
PG 138	Myrsbacka	0,5 x 0,5	PG 160	Myrsbacka	0,4 x 0,4
PG 139	Myrsbacka	0,3 x 0,3	PG 161	Myrsbacka	0,5 x 0,5
PG 140	Myrsbacka	0,4 x 0,3	PG 162	Myrsbacka	0,5 x 0,5
PG 141	Myrsbacka	0,5 x 0,5	PG 163	Myrsbacka	0,5 x 0,5
PG 142	Myrsbacka	0,5 x 0,5	PG 164	Myrsbacka	0,5 x 0,5
PG 143	Myrsbacka	0,5 x 0,5	PG 165	Myrsbacka	0,5 x 0,5
PG 144	Myrsbacka	0,5 x 0,5	PG 166	Myrsbacka	0,6 x 0,5
PG 145	Myrsbacka	0,5 x 0,5	PG 167	Myrsbacka	0,5 x 0,5
PG 146	Myrsbacka	0,5 x 0,5	PG 168	Myrsbacka	0,4 x 0,5
PG 147	Myrsbacka	0,5 x 0,5	PG 169	Myrsbacka	0,5 x 0,5
PG 148	Myrsbacka	0,5 x 0,5			

Figur 45 Lista över de 43 stycken provgropar som öppnades för att undersöka förekomsten av fornlämning kring platsen Myrsbacka I-II

3.7.2 Fyndmaterial

Fyndmaterialet från Myrsbacka består av 364 enskilda fynd med en sammanlagd vikt på 3514,39 gram. Dessa fynd kommer från 17 av de sammanlagt 43 undersökta provgroparna. Utgrävningsnivåerna 3 och 4 innehöll flest fynd, men rikligt med material förekommer också i nivå 2 (figur 46). De lägre liggande nivåerna bestod i regel av fin sand och fynden kunde bedömas ligga i sin ursprungliga kontext *in situ*. Torven utgjorde nivå 0 och nivå 1 bestod av mylla eller matjord, men under nedre halvan av nivå 2 eller toppen av nivå 3 framkom sand (jämför med profilritningar i bilaga 4).

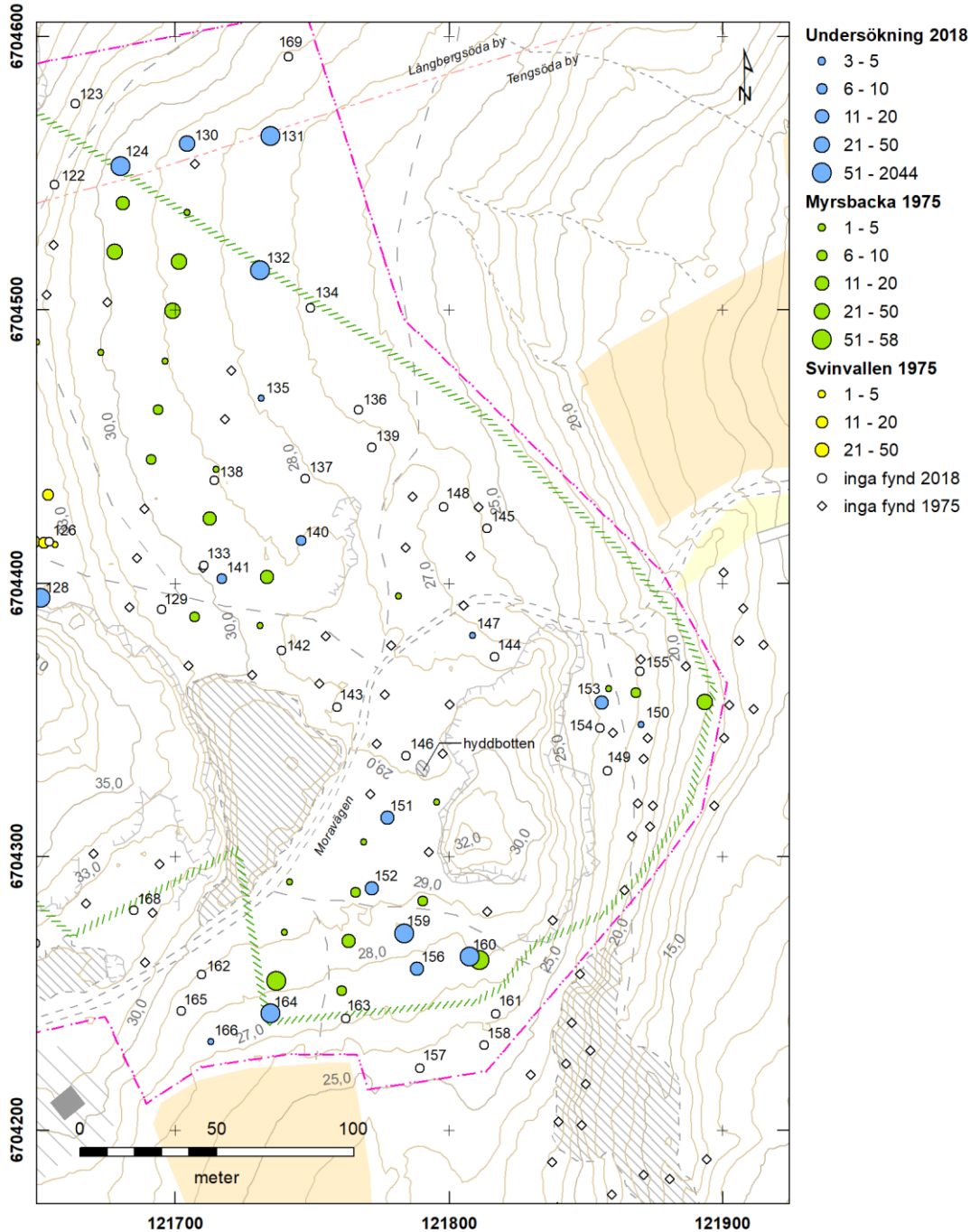

Figur 46. Fyndantal per fyndförande grävning (diagrammet överst) samt fyndfördelning per teknisk utgrävningsnivå i de grävningar där fynd togs in i tekniska nivåer (diagrammet nederst). Summorna i det nedre diagrammet skall inte läsas som det absoluta sammanlagda antalet fynd, eftersom alla rutor inom Myrsbacka inte grävdes i tekniska nivåer.

De flesta av de fyndförande groparna på Myrsbacka hade under 50 stycken fynd, och majoriteten av gropar ligger under 20 stycken fynd per grävning. Dock finns ett antal gropar som innehåller flera fynd per provgrop. Man kan se att de fyndrikaste områdena på Myrsbacka (I) finns i undersökningsområdets norra del¹⁰ med rutorna 124, 130 - 132, samt i undersökningsområdets södra del med rutorna 159, 160 och den mycket fyndrika provgrop 164.

¹⁰ Undersökningsområdet i Myrsbacka boplatsens norra del framgår av IK 508B: 33, och den södra delen av IK 508C: 25. Denna diskrepans, att den norra delen egentligen är på IK kartan för Svinvallen (B) och inte Myrsbacka (C) beror på behovet av en rimlig kartskala och boplatsen avlånga karaktär.

I bägge områdena, i norr respektive söder, bildar de fyndrikaste groparna kluster. Det södra området korrelerar väl men Meinanders iakttagelser. I Myrsbacka II, groparna 149, 150, 153–155, är endast två stycken fyndförande, och platsens karaktär som väldigt liten kan bekräftas. Dock förekommer fynd på Myrsbacka II som verifierar platsens existens. Bronsåldersplatserna på Åland är väldigt lite undersökta och för att förstå deras karaktär borde större ytor öppnas.

Figur 47. Statistisk kompenserad fyndkvantifiering i de år 2018 öppnade schakten och provgroparna (blåa punkter), samt i Väkeväinens provgropar från år 1975 (gröna punkter). Vita punkter representerar fyndtomma rutor. Punkterna växer storleksmässigt med antalet fynd, så att den minsta visar upp till 5 fynd (det vill säga allt ifrån ett värde högre än noll upp till 5), följande storlek upp till 10 fynd, följt av fynd upp till 20 stycken, 50 stycken, och den största storleken fler än 51 stycken fynd per kvadratmeter. Observera att den statistiska kompensationen är gjord till kvadratmeter stora grävnheter, varför fyndantalet inte kan läsas i absoluta antal fynd då grävnheterna varit större eller mindre. Den grönskrafferade linjen visar fornlämningen Sa 20.8 utsträckning idag, och den rosa linjen undersökningsområdet 2018. Skala 1:2500. Karta Mikko Helminen.

Figur 46 bekräftar bilden av de fyndrikaste områdena som de ser ut på basen av det verkliga antalet fynd. För att göra fyndmängden från undersökningen 2018 jämförbar mellan de olika grävenheterna, som varierade i storlek från halvmeter stora provgropar till mindre spadgropar, har en statistisk kompensation av storleken gjorts (figur 47). Resultatet redovisas utgående från kvadratmeter stora enheter, och resultatet är ett numeriskt värde inom ett definierat intervall, och alltså inte det faktiska antalet fynd¹¹. Med denna metod möjliggjordes en jämförelse mellan resultaten från den aktuella undersökningen med kvantifierade resultat från Väkeväinens undersökning från 1975. Väkeväinens samtliga provrutor var en kvadratmeter stora.

De klasser som redovisas är inga fynd (0-värde), fyndenheter med ett värde större än 0 upp till 5 stycken fynd/m², enheter med fynd med värde mellan 6 och 10 fynd/m², enheter med fynd med värde över 11 – 20 fynd/m² samt enheter med fynd med värde över 21 fynd/m² samt den största klassen med flera fynd än 51 stycken fynd per kvadratmeter. Klasserna visualiseras i figur 47 i punkter med växande storlek per klass för ett högre antal fynd.

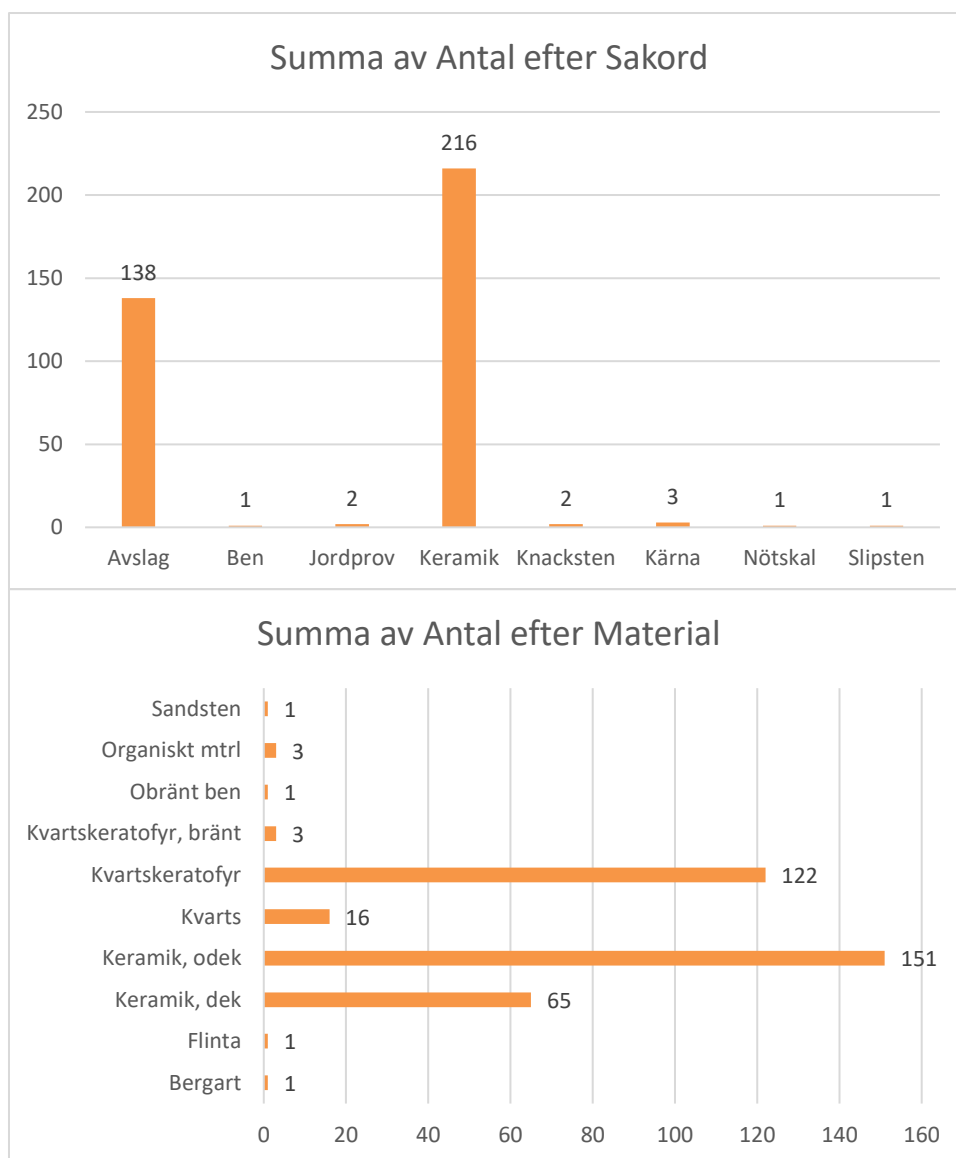
Om man jämför antalet fynd i den statistiska kompensationen mellan de gropkeramiska platserna Glamilders och Svinvallen (figur 21 respektive 31) är det tydligt de gropkeramiska platserna fyndmässigt avviker från både tidigare kamkeramiska och senare Kiukaiskeramiska, det vill säga senneolitiska samt bronsåldersplatserna. De gropkeramiskaplatserna har konstaterats ha ett annat rumsligt uttryck med ytmässigt stora och fyndrika platser jämfört med tidigare och senare perioder. Detta mönster gäller både på de åländska gropkeramiska platserna som de i dagens Sverige (för diskussion se till exempel Stenbäck 2003).

Det framgår tydligt vilka områden som är de fyndrikaste på Myrsbacka utifrån de kvantifierade undersökningarna. De norra delarna av boplatserna Myrsbacka I som ligger under 33 meters höjddkurvan och Svinvallens strandterrass bildar ett fyndförande kluster både enligt resultaten 1975 som i årets undersökning. Det förekommer fortsättningsvis fynd under terrasseringen vidare söderut mot den gamla sandtäcksgropen, även om dessa minskar i antal och koncentrerar sig mot väster. På den sydöstra sidan av sandtäcksgropen, fortsätter fynden på Myrsbacka I och här ligger de centrala delarna av boplatserna, såsom redan Meinander (1957) definierade dem. Bilden verifieras i fyndkvantifieringen av undersökningarna 1975 och 2018.

Sannolikt har det förekommit fynd i den stora sandtäckten längs det avgränsande berget väster så att boplatserna Myrsbacka I har varit en kontinuerlig topografisk plats längs den forna stranden mot öster. Hela vägen har platsen haft skydd i ryggen mot väster, först av strandterrassen och sedan av berg. Av LiDAR modellen i figur 6 a i kapitel 2.3 framgår att även den sydligaste, mycket rika, delen av Myrsbacka I varit strandbunden. Boplatserna har här varit situerade på en strand med havet mot både öster och söder. Havet har alltså utgjort den topografiska avgränsningen även söderut.

Myrsbacka II har ett mindre antal fynd men kan ändå konstateras utgöra en plats på den mot öster sluttande branten längst österut i fornlämningsområdet och undersökningsområdet 2018. De flesta fyndförande gropar finns på en begränsad yta uppe på en terrassering mellan ett berg i väster och den branta stranden i öster, ovanför 21 meters höjddkurvan. En grop med ett större antal keramikskärvor finns dock som en anomali på 18 meters höjd över havet.

¹¹ Den statistiska kompensationen räknades ut genom att dividera antal fynd i respektive grävenhet med grävenhetens area (storlek). Resultatet redovisas med två decimalers noggrannhet som resultat, antal kompenserade fynd, per kvadratmeter.

Figur 48. Diagrammet överst visar fyndkategorier enligt föremålstyp (sakord), och diagrammet nederst antal enligt och material från hela undersökningsområdet Myrsbacka I-II 2018. Keramik utgör den rikaste föremålskategorin, följt av kvartskeratofyr avslag.

Keramik utgör den största fyndposten från Myrsbacka, både vad gäller föremål, keramikskärvor, samt som materialkategori. Keramiken utgörs av sammanlagt 216 stycken skärvor, av vilka 65 skärvor uppvisar dekor. De olika dekorelementen som uppträder på keramiken framgår av figur 48. Gräsavstrykning utgör det vanligaste registrerade dekorelementet, som förekommer på 58 stycken skärvor. Gräsavstrykningen förekommer oftast på kärlets insida, men finns ibland även på utsidan. Möjligen handlar gräsavstrykning mera om en slags teknisk ytbehandling av kärlet i samband med tillverkningsprocessen än om regelrätt dekor. Gräsavstrykningen har ändå behandlats som ett dekorelement eftersom det inte förekommer på alla skärvor. Det andra dekorelementet som förekommer på keramiken är gropar, som finns på 7 stycken skärvor, samtliga från Myrsbacka I.

Ytbehandling i form av gräsavstrykning förekommer både på Kiukaiskeramik och bronsålderskeramik. Från Myrsbacka II hittades tre stycken keramikskärvor, av vilka två stycken inte uppvisade någon dekor och den tredje hade spår av gräsavstrykning på ytan.

Figur 49. Till vänster: Diagrammet visar de olika dekorelementen som förekommer på keramiken från Myrsbacka I och Myrsbacka II. Ytbehandling av kärlets in- eller utsida med gräsavstrykning utgör det vanligaste dekorelementet, följt av gropar. Endast en skärva från bronsåldersboplatsen Myrsbacka II uppvisade dekor i form av gräsavstrykning. De övriga dekorerade keramikskärvorna är fynd från Myrsbacka I. Till höger: Keramik i form av skärvor med passning från Myrsbacka I (ÅM 808: 391). Foto Jenni Lucenius.

De olika kärldelarna som definierades i det keramiska fyndmaterialet från Myrsbacka utgjordes av två stycken kärldelningar (ÅM 808: 461) samt tre skärvor från kärlets hals (ÅM 808: 391, figur 49). De senare skärvorna hade passning, det vill säga de kommer från samma kärl och hade dekor av gropar på halsen. Mynningarna kom ur provgrop 164 i den södra avgränsningen av Myrsbacka I, ur den mycket fyndrika gropen. Mynningarna uppvisade ingen dekor eller profilering. Det är sannolikt att en stor del av keramiken från provgrop 164 härrör från samma kärl, då åtminstone 24 av skärvorna hade passning (ÅM 808: 424).

Figur 50. Keramik grävs fram ur provgrop 164 på Myrsbacka I (ÅM 808: 462).Keramiken ligger i gropen med insidan uppåt, och man kan se att skärvorna har gräsavstrykning på insidan. Foto Jenni Lucenius.

Stenmaterialet utgör den näst största kategorin av fynd i undersökningen av fornlämningen Myrsbacka. Den största delen sten som tillvaratagits utgörs av avslag, sammanlagt 138 stycken. Av dessa är största delen avslag av kvartskeratofyr, men i materialet finns även ett flintavslag (ÅM 808: 410) samt 16 avslag av kvarts. Av kvartsavslagen är fem stycken rökfärgade (ÅM 808: 415, 421).

Figur 51. Avslag från Myrsbacka I. Från vänster till höger ÅM 808: 410 flinta, 808: 415 rökfärgad kvarts (2 stycken), samt 808: 419 en rökfärgad och en vit kvarts. Foto Jenni Lucenius.

Flinta finns inte naturligt på Åland, så flintavslaget kommer sannolikt från ett färdigt importerat föremål som gått sönder och möjligen reparerats. Bland avslagsmaterialet, som då det gäller kvartskeratofyr använts utan vidare bearbetning till följd av dess goda spjälkningsegenskaper, finns stenar som bearbetats vidare från den initiala tillslagningen. I Myrsbackamaterialet har ett sådant avslag, en skrapa (ÅM 808: 396) identifierats.

Bland stenmaterialet från Myrsbacka I finns stenföremålen i form av en slipsten i sandsten (ÅM 808: 463), som hittades i samband med keramiken från provgrop 164, samt två knackstenar i bergart och tre kärnor, alla i kvartskeratofyr. Stenmaterialet från Myrsbacka II bestod av avslag i kvartskeratofyr.

Det osteologiska materialet från undersökningen består av endast ett obränt ben (ÅM 808:409), som inte identifierats osteologiskt. Bland det övriga organiska materialet kan även nämnas ett fragment av förkolnat hasselnötsskal (ÅM 808: 390) från provgrop 132, som kan utgöra ett dateringsunderlag för Myrsbacka I. Jordprover togs in från rika kontexter (figur 17 kapitel 3.4). Från Myrsbacka II hittades i undersökningen 2018 inget daterbart material.

3.7.3 Tolkning

Myrsbacka I upptäcktes 1957 och undersöktes samma år av Meinander som konstaterade att boplatsen tog vid under strandterrasseringen där Svinvallen hade sin strandzon. Senare bekräftades detta av Väkeväinens undersökning 1975 som konstaterade att fynd finns i terrängen under terrasseringen i nordsydlig sträckning med strand mot öster, och vidare på östra sidan av det berg som bildar Svinvallens södra begränsning. I den södra avgränsningen av Myrsbacka I, på en strand i söderläge skyddad av berg, ligger den mest fyndrika delen av boplatsen. Det var hit Meinander koncentrerade sin största undersökningsyta och där han konstaterade att boplatsen bestod innehöll fynd av Kiukaiskaraktär, och att den därmed representerade inte bara en topografisk fortsättning på Svinvallen utan även en traditionsmässig kontinuitet i fyndmaterialet. Förutom keramik och stenverktyg kunde man även identifiera fasta konstruktioner, samt en hyddbotten som ligger en bit upp från stranden i ett skyddat läge invid ett berg.

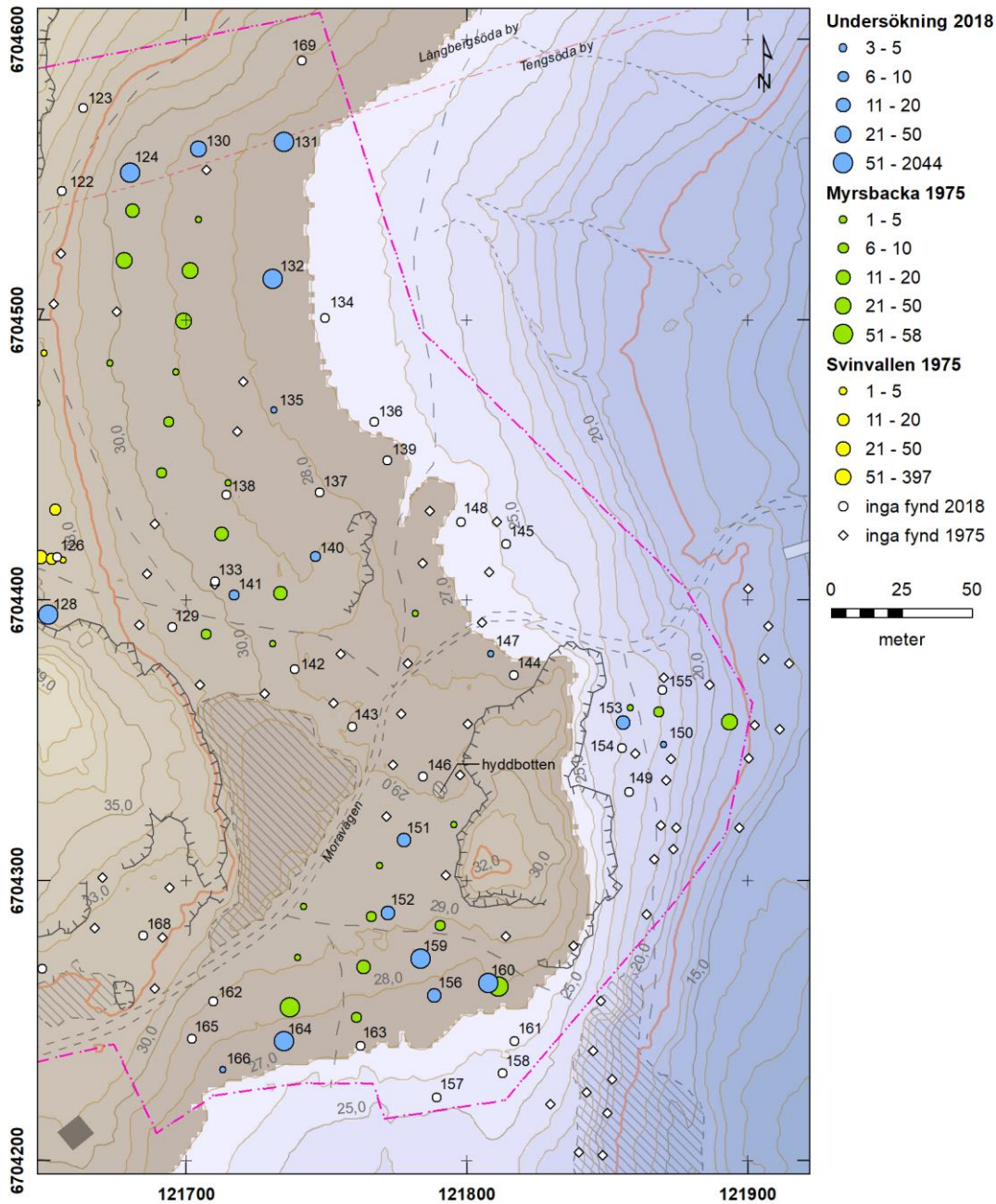
Spridningsbilden av fynd från de tidigare undersökningarna visar på boplatsens utsträckning i nord-sydlig riktning mot en strand i öster, som i den södra avgränsningen vänder sig även söderut. De kompletterande provgroparna i undersökningen 2018 resulterade i att strandzonen för Myrsbacka I kunde isoleras kring 27 meters höjdkurvan. Från ett fyndintensivt område i norr som ligger strax ovanför bygränsen på Långbergsöda bys sida, fortsätter boplatsen söderut så att den ligger med den skyddande strandterrassen och senare berg i ryggen, och öppnar sig mot havet i öster. I söder möter strandlinjen berg mot vattnet, som bildar en liten vik innan boplatsen byter orientering söderut i de fyndrikaste delarna. Denna vik ser av fyndfrekvensen ut att ha varit utnyttjad eller annorlunda utnyttjad på ett sätt så att aktiviteterna här inte lämnat spår i form av artefakter (provgroparna 142 - 144, 146 samt Väkeväinens tomma provrutor). Söder om denna vik tar dock de mest fyndintensiva delarna av Myrsbacka II vid, och här ligger även den identifierade hyddbotten.

Den stora sandtäktsgropen på västra sidan av Moravägen har sannolikt innehållit fynd och topografiskt bundit ihop de fyndförande delarna v Myrsbacka I. I den södra avgränsningen av fornlämningen utgör fortsättningsvis 27 meters höjdkurvan strandzonen. Myrsbacka I slutar vid denna strand trots att det finns tillgängliga sediment och en strand vidare söderut. Dock kan man om man jämför med jordartskartan och de arkeologiska iakttagelserna i fält konstatera att den fina sanden här övergår till grövre morän, som inte utgjorde lika attraktiva förutsättningar för bosättning som den fina sanden i området.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att Myrsbacka I utgör en relativt stor plats som sträcker sig mellan höjderna 27 till ca 32 meter över havet. Platsen har varit strandbunden mot öster och söder. Även om platsen är ytmässigt relativt stor är fyndmaterialet kvantitativt mindre än på de gropkeramiska platserna Glamilders och Svinvallen. Detta är dock karakteristiskt för de senneolitiska Kiukaisplatserna i jämförelse med de fyndrika gropkeramiska boplatserna. Kvalitativt består materialet från Myrsbacka I av sen typ av fynd man kan vänta sig från en maritimt orienterad tradition med bland annat keramik, stenredskap, fiske och jaktrelaterade fynd och benmaterial.

Myrsbacka II konstaterades i samband med Väkeväinens yttäckande undersökningar av Myrsbacka, och med utgångspunkt i keramikmaterialets typologi och platsens höjdläge tolkades den tillhöra bronsåldern. I undersökningen 2018 öppnades ett antal provrutor i anslutning till Myrsbacka II. Även denna undersökning kunde konstatera att det på platsen finns fyndmaterial av forntida karaktär, även om det är begränsat både i antal och spridning. Myrsbacka II måste tillsvidare ses som en liten aktivitetsplats under bronsålder, som legat på en mycket markant brant ner mot havet i öster, på en liten platå med berg i ryggen. Den nedre fyndgränsen ligger på 18 m ö h vilket måste ses som lågt liggande i ett bronsålderslandskap. Huvuddelen av de fyndförande grävenheterna ligger på en höjd mellan 21 – 25 m ö h.

Myrsbacka I och II utgör således två topografiskt och kronologiskt separata platser.

Figur 52. Resultat av undersökningen där platsen Myrsbacka I definieras som liggande på höjder mellan ca 32–27 meter över havet. Kartan visar att stranden legat längs 27 meters höjdkurvan och öppnat sig mot öster och söder. Myrsbacka I har en fyndkoncentration i norr där boplatens avgränsning ligger på bägge sidor av bygränsen. Boplatsen fortsätter söderut skyddad av strandterrassen (rödmarkerad höjdkurva 32 m ö h) samt av ber. I söder finns de mest fyndintensiva delarna längs stranden mot söder. Den stora sandtäktsgropen har sannolikt utgjort en topografiskt sammanlänkande del av de fyndförande ytorna på Myrsbacka I. Myrsbacka II utgör en senare plats som dateras till bronsålder. I kartfiguren ligger Myrsbacka II på den östra sidan av ett berg i det som projiceras som vatten. Platsen är väldigt liten och ligger på en mycket brant strandterrass, i huvudsak mellan 21–25 m ö h. En fyndförande grop ligger dock på 18 m ö h. Skala 1: 2 500. Karta Mikko Helminen.

4. Slutsatser

Syftet med fältundersökningen var att utreda den faktiska förekomsten och omfattningen av fynd och kulturlager inom fornlämningen Sa 20.8. Fornlämningen utgörs av fyra olika områden; Glamilders, Svinvallen och Myrsbacka I-II. Dessa utgör kronologiskt fyra på varandra följande men på basen av fyndmaterialet separata platser.

Inom förstudien gjordes med utgångspunkt ur höjd- och terrängdata från Lantmäteriverket och geologisk information från Geologiska forskningscentralen i Finland en landskapsrekonstruktion av de forntida platserna, i syfte att utreda potentiella områden för fornlämning. Den topografiska modellen kombinerades med en utredning över historisk markanvändning i området. Översiktskartorna från de tidigare undersökningarna i området digitaliserades för att ge en bild av den sedan tidigare konstaterade fyndspridningen inom respektive boplats. Med utgångspunkt i förstudien riktades fältinsatserna till de områden som förstudien visade vara potentiella samt sedan tidigare outhävdade för fornlämning. Även områden som ingår i fornlämningsområdet Sa 20.8 som inte uppvisar potential för fornlämning inkluderades i undersökningen för att möjligen kunna avskryva dessa ytor.

Metoden visade sig vara framgångsrik både som grund till fältmetodikerna samt för att tolka boplatsernas utsträckning och karaktär. Resultaten visar att de områden som de facto innehåller fornlämning har en annan utsträckning än dagens fornlämningsområde för Sa 20.8. Undersökningen resulterade i att fornlämningens utsträckning kunde avskrivas och därmed minskat i vissa områden, samtidigt som den utökats i viss riktning till områden som tidigare inte utgjort fornlämning.

De gropkeramiska boplatserna Glamilders och Svinvallen utgör ytmässigt och materialmässigt mycket rika platser. Undersökningen kunde definiera Glamilders i Långbergsöda by som en plats av kontinuerlig bosättning under en lång period, där den äldre fasen med så kallad äldre gropkeramik haft en strandlinje längs 36 meters höjdkurvan, och den yngre fasen med yngre gropkeramik haft en strandzon omkring 32 meter över havsytan. Det yngre Glamilders uppvisar en topografisk och materialmässig kontinuitet med den del av Svinvallen som på Tengsöda bys sida orienterar sig västerut. Platsen Glamilders kunde i avgränsas topografiskt och genom avsaknad av fynd i alla riktningar.

Svinvallen definieras huvudsakligen som en plats i Tengsöda by som varit situerad mot öster längs en strandlinje som idag ligger på en höjd 32 meter över havet. Längs strandzonen finns idag en omfattande sandtäktsgrop där de centrala delarna av boplatserna enligt de tidigare undersökningarna varit situerad. Svinvallen kunde ändå avgränsas till ett fyndförande område mot alla väderstreck, även om delar av fornlämningen i nordväst och västerut förblir outhävdade vad kommer till intensiteten av fynd. Den västra stranden av boplatserna i Tengsöda by utgör i praktiken en fortsättning på det yngre gropkeramiska Glamilders, även om det administrativt och inom den tidigare forskningen refererats till som Svinvallen.

Myrsbacka I har karaktären av en boplats med fyndmaterial som kan liknas vid den östliga Kiukaistraditionen, och utgör således ett nytt inslag i den tidigare gropkeramiska materiella sfären under mellan- och senneolitikum inom Långbergsöda och Tengsöda byar. Myrsbacka I utgör fortsättningsvis en ytmässigt relativt omfattande plats men antalet fynd minskar i mängd. Myrsbacka I utgör en mot öster och söder orienterad strandbunden boplats som ligger på höjder mellan 27 – 32 meter över havet.

Myrsbacka II är en ytmässigt begränsad plats från bronsåldern som ligger i en brant sluttning mot havet i öster, tydligt kronologiskt och topografiskt åtskild från det neolitiska komplexet inom Sa 20.8. Trots att de flesta fyndförande grävnheter på Myrsbacka II ligger ovanför 21 meters höjden, som motsvarar bronsålder i trakten, finns en fyndrik provgrop på 18 meters höjd över havet. Med hänsyn till platsens outredda men ytmässigt begränsade karaktär behöver denna grop inkluderas i fornlämningsområdet för Myrsbacka II.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att undersökningen har uppnått sitt syfte att precisera fornlämningens verkliga omfattning, genom att definiera de topografiska och fyndmässiga avgränsningarna för vardera av de fyra boplatserna. De avgränsningar som redovisas i föreliggande rapport kan anses som ett uppdaterat underlag för bedömning av den fasta fornlämningen Sa 20.8 verkliga gränser.

Mariehamn 6.11 2018

Antikvarie Jenni Lucenius

Källor

Litteratur

Cederhvarf, Björn, 1912. Neolitiska lerfigurer från Åland. *Finska Fornminnesföreningens tidskrift* 26. Helsingfors.

Darmark, Kim. 2004. Mängder av sten - en kommentar kring avslagsmateriel från Jettböle. *Från strand till strand. Besök i åländsk stenålder*. Ålands landskapsregering, Museibyran. Mariehamn.

Edgren, Torsten. 2013. *Carl Fredrik Meinander. En arkeolog med perspektiv*. Museiverkets publikationer 1.

Haggrén, Georg et al. (red.). 2015. *Muinaisuutemme jäljet. Suomen esi- ja varhaiseshistoria kivikaudelta keskiajalle*. Gaudeamus Helsinki university Press.

Hausen, Greta. 1928. Tillnamn på Åland. Deras former och förekomst till år 1600. *Studier i Nordisk filologi XVIII: 6*.

Hausen, Reinhold. 1890. *Registrum Ecclesiae Aboensis eller Åbo Domkyrkas Svartbok*. Utgifven af Finlands Statsarkiv genom Reinhold Hausen. Helsingfors: Finlands Statsarkiv 1890.

Hellberg, Lars. 1987. Ortnamnen och den svenska bosättningen på Åland. *Studier i Nordisk filologi* 68. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 541. Helsingfors.

Huldén, Lars. 1981. De åländska namnen på -öda. *Namn och byggd* 69.

Kokalj, Ž; Zakšek, K. and Oštir, K. 2011. Application of Sky-View Factor for the Visualization of Historic Landscape Features in Lidar-Derived Relief Models. *Antiquity* 85 (327): 263–273.

Lucenius, Jenni. 2004. Keramik och fyndkontexter på Svinvallen. *Från strand till strand. Besök i åländsk stenålder*. Museibyran, Ålands landskapsregering.

Meinander, Carl Fredrik. 1954. Die Kiukaiskultur. *Finska fornminnesföreningens tidskrift* 53. Helsingfors.

Meinander, Carl Fredrik. 1958. Stenåldersundersökningar på Åland 1957. *Åländsk odling* 1958.

Meinander, Carl Fredrik. 1957. Kolsvidja. *Finska Fornminnesföreningens tidskrift* 58. Helsingfors.

Meinander, Carl Fredrik. 1984. Myrsbacka. Festskrift till Matts Dreijer på hans 80-års dag. *Ålands folkminnesförbund Bygdserie nr 5*. Mariehamn.

Skogsjö, Håkan. 2007. Familjer och gårdar i Saltvik. Volym 1. *Ålands släktregister; 8:1*.

Stenbäck Niklas. 2003. Människorna vid havet. Platser och keramik på ålandsöarna perioden 3500–2000 f. Kr. *Stockholm studies in Archaeology* 28.

Storå, Jan. 2001. Reading bones. Stone Age Hunters and Seals in the Baltic. *Stockholm studies in Archaeology* 21.

Vår hembyggd. 2003. Oy Botnia-Foto Ab. Oy Arkmedia Ab. ISBN: 952-5176-32-0. 2004

Zakšek, K.; Oštir, K. and Kokalj, Ž. 2011. Sky-View Factor as a Relief Visualization Technique. *Remote Sensing* 3: 398–415.

Arkivkällor

Finlands riksarkiv, Helsingfors:

Lantmäteriverkets renoverade kartor:

Å13 19: 1–7 *Långbergsöda bys Charta beskrifning på Åhlad i Saltwijk sochn. Wettervijk 1748.*

Å13 33: 10 *Storskifteskarta 1838 - 1839. C R Cairén 1839.*

Å13 19: 27–41 *Karta öfver Långbergsöda by i Saltviks socken, Ålands härad samt Åbo och Björneborgs län. Vicelantmätare HEF Lindblom 1909.*

Å13 33: 23 *Tängsöda nyskifteskarta 1956 – 1958. Bertel Boman 1958.*

Kulturbyrån, Mariehamn:

Dreijer, Matts. 1934. *Berättelse över arkeologiska grävningar utförda å Tängsöda (Svinvallen) benämnda stenåldersboplats i Tängsöda by av Saltviks socken. Mariehamn.*

Fagerholm-Sjöblom, Silvana & Gustavsson, Rudolf. 2004. *Förundersökning av Sa 20.8 Glamilders. Museibyrån, Ålands landskapsregering.*

Hackman, Alfred. 1926. *Fortsatta grävningar på stenåldersboplatsen vid Glamilders och Glamilders torp i Långbergsöda by år 1926.*

Kivikoski, Ella. 1933. *Preliminär undersökning av stenåldersboplatsen i Norrskog (Svinvallen), Saltviks socken, Tängsöda by, 12–14 juni 1933. Helsingfors*

Lucenius, Jenni. 2015. Undersökningsplan för arkeologisk skyddsåtgärd av fornlämningen Sa 20.8 Svinvallen 2015. Museibyrån, Ålands landskapsregering

Lucenius, Jenni. 2015. Manus och fältmaterial samt GIS-data för projekt 2015 – 003. Förvaras på kulturbyråns server, enheten för kulturarvsförvaltning.

Lukkariniemi- Nunez, Maija & Pitkänen- Darmark, Anna- Maaret. 1986. *Provundersökning av Glamilders stenåldersboplats 20.8 i Saltvik, Långbergsöda. Arkeologisk rapport, museibyrån, Ålands landskapsstyrelse*

Museiverkets utlåtande 27.3 2007. Utredning inför fastställandet av skyddsområden i Långbergsöda, Saltvik. U40/05/5/61.

Vaara, Rauno. 2004. *Undersökning vid Sa 20.8 Glamilders 2004*. Enheten för undersökning och dokumentation, Museibyrån. Arkeologisk rapport.

Vaara, Rauno. 2005. *Analys av keramik från Glamilders, Sa 20.8, Åland*. Enheten för undersökning och dokumentation, Museibyrån. Arkeologisk rapport.

Väkeväinen, Lea. 1975a. *Berättelse över inventeringsgrävningar på Glamilders stenåldersboplats i Långbergsöda by av Saltviks socken*.

Väkeväinen, Lea. 1975b. *Berättelse över inventeringsgrävningar på Svinvallen stenåldersboplats i Långbergsöda by av Saltviks socken*.

Väkeväinen, Lea. 1975c. *Berättelse över inventeringsgrävningar på Myrsbacka I stenåldersboplats och Myrsbacka II bronsåldersboplats i Långbergsöda by av Saltviks socken*.

Åländsk utredningsserie 1989: 9. Långbergsöda. Sammanställning av Museibyrån, Ålands landskapsstyrelse.

Internetkällor

Geologiska forskningscentralen i Finland. Maakamara. <http://gtkdata.gtk.fi/maakamara/> (1.10 2018)

Lantmäteriverket i Finland. www.maanmittauslaitos.fi/sv/kartor-och-geodata/expertanvandare/produktbeskrivningar/laserskannat-material (1.10 2018)

Svenska litteratursällskapet <http://bebyggelsenamn.sls.fi/bebyggelsenamn/142/langbergsoda-saltvik/> (1.10 2018).

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
PG 1	121289,989	6704684,194	N om vägen, Glamilders	Glamilders	0,5 x 0,5	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakad grå sand 5 cm, rödbrun sand 35 cm (mörkare och grövre mot botten med enstaka inslag av limonit), fuktig grusigt lerigt lager 5 cm (och fortsätter nedåt).	
PG 2	121314,266	6704704,047	N om vägen, Glamilders	Glamilders	0,5 x 0,5	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 6 cm, mylla 4 cm, grå sand med enstaka mörkgrå linser 11 cm.	ÅM 808: 1
PG 3	121327,451	6704713,502	N om vägen, Glamilders	Glamilders	0,5 x 0,5	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 3 cm, mylla 4 cm, urlakad grå sand 3 cm, gul sand 12-13 cm, rost-orange sand 14 cm (hårdare packad), stenpackat i botten.	ÅM 808: 2 - 3
PG 4	121327,005	6704685,92	N om vägen i Glamilders. Innanför polygon.	Glamilders	0,5 x 0,5	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakning 5 cm, brun relativt grov sand 20 cm, lera 5 cm. Mycket rötter på toppen.	ÅM 808: 4
PG 5	121368,246	6704715,776	N om vägen, Glamilders	Glamilders	0,5 x 0,5	Spade, skärslev och gotlandshacka	Lagerföljd: Torv 1-6 cm, urlakning 1-4 cm, grå grusig sand 14-16 cm, rostfärgad kompakt sand går mer än 2 cm djupt.	ÅM 808: 5 - 6
PG 6	121369,586	6704697,818	N om vägen, Glamilders. SV om den lilla fastigheten.	Glamilders	0,4 x 0,5	Spade, skärslev och torrsäll	Lagerföljd: Torv 2 cm, mylla 0-3 cm, grå sand 12-15 cm, gul sand 23 cm, rost-orange sand 30 cm, ljus fin sand 6 cm, rost-orange sand (oklart hur djupt det lagret går).	ÅM 808: 7
PG 7	121385,545	6704744,769	N om vägen, Glamilders. NV om den lilla fastigheten vid korsningen.	Glamilders	0,4 x 0,4	Skärslev och spade	Lagerföljd: Torv 2-12 cm, urlakning 3 cm, ljusgrått sandlager 16 cm, ljusgrå-brun sand 14 cm, rostfärgad grusig sand mer än 5 cm.	ÅM 808: 8
PG 8	121310,791	6704676,089	N delen, V om korsningen. Glamilders	Glamilders	0,35 x 0,3	Spade och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakning 5 cm, fin brun lätt sand 10 cm, fin mörkare brun sand 15 cm, lerigare på ca 50 cm djup.	ÅM 808: 808: 9

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
PG 9	121342,856	6704683,82	N om vägen, Glamilders	Glamilders	0,3 x 0,3	Spade och torrsällning	Lagerföljd: Torv, urlakning, berg på ca 10 cm djup.	
PG 10	121347,541	6704707,842	N om vägen, Glamilders, rotvälta	Glamilders	0,5 x 0,2	Skärslev i sediment i rotvälta	Grävde ytfynd från ett ca 20 x 50 cm område i och under rotvälтан. Fin brun sand och urlakning.	ÅM 808: 10 - 12
PG 11	121345,242	6704709,097	N om vägen, Glamilders	Glamilders	0,3 x 0,3	Spade och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, urlakning 10 cm, fin sand 25 cm. Grävdes till 40 cm djup. I botten var hård limonitig sand med klumpar. Recent butelj i N3.	ÅM 808: 13
PG 12	121347,271	6704725,151	N om vägen, Glamilders	Glamilders	0,5 x 0,5	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakning 5 cm, brun sand 10-15 cm, berg.	ÅM 808: 14
PG 13	121380,075	6704716,586	N om vägen, Glamilders. Utanför den lilla fastighetens V hörn.	Glamilders	0,5 x 0,5	Skärslev, spade och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, mylla 1 cm, urlakad grå sand 24 cm, ljusgul fin sand 6 cm, rostorange kompakt sand 19 cm, ljus fin sand 11 cm.	ÅM 808: 15 - 16
PG 14	121397,666	6704740,711	N om väg, NÖ om korsning (framför Kuusinens torp)	Glamilders	0,5 x 0,5	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakad grå sand 15 cm, fin brun sand 35 cm, grusig fuktig gråare sand i botten från ca 55-60 cm djup. Grävdes till ca 60 cm djup.	ÅM 808: 17 - 18
PG 15	121409,126	6704748,959	NV om Kuusinens torp	Glamilders	0,4 x 0,4	Spade och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakad frå sand 10 cm, brun sand 25 cm. Grävdes till ca 45 cm djup där det blev grusigare.	
PG 16	121336,757	6704652,045	S om vägen, innanför betet	Glamilders	0,5 x 0,5	Skärslev, spade och torrsällning	Lagerföljd: Torv 8 cm, grå urlakad sand 3-8 cm, varmbrun sand 20-25 cm, ljusgul kompakt silt 10 cm.	ÅM 808: 19
PG 17	121350,525	6704654,639	S om vägen, utanför betet. V om fgh Österlen	Glamilders	0,45 x 0,45	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, mylla/urlakning 20 cm, berg. Berg vid 25 cm djup.	ÅM 808: 20
PG 18	121340,92	6704643,361	Betet S om vägen, nära Österlen	Glamilders	0,4 x 0,4	Spade, skärslev, torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, urlakning 5 cm, fin brun sand ca 20 cm, fin brun sand med stora stenar i nivå ca 10 cm. Lera i botten.	ÅM 808: 21 - 22

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
PG 19	121327,731	6704651,148	S om vägen inne på vetet, V om Österlen	Glamilders	0,5 x 0,5	Spade, skårslev, torrsällning	Lagerföljd: Torv 6-10 cm, urlakning 10 cm, varmbrun sand 5-12 cm, berggrund	ÅM 808: 23
PG 20	121308,483	6704658,815	S om vägen, på betet, utanför fornlämningens gräns (så som den var under undersökningen)	Glamilders	0,5 x 0,5	Spade, skårslev, torrsällning	Lagerföljd: Torv 6 cm, urlakning 11 cm, varm rostbrun sand 11 cm, lera 8 cm. En stenpackning fanns i lera.	ÅM 808: 24 - 25
PG 21	121319,008	6704640,777	Bete S om vägen, V om Österlen.	Glamilders	0,5 x 0,5	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, grå urlakad sand 10 cm, brun fin sand 15 cm och fortsättningsvis nedåt. Stenar med 15 cm Ø i botten av gropen.	
PG 22	121322,461	6704629,057	S om vägen i betet, V om Österlen	Glamilders	0,5 x 0,4	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, urlakad grå sand 10 cm, brun fin sand ca 35 cm. Sond visar att sanden blir lerigare från va 65 cm djup.	ÅM 808: 26 - 29
PG 23	121306,816	6704630,897	S om vägen, på betet, N om diket som går igenom betet.	Glamilders	0,5 x 0,5	Spade, skårslev, gotlandshacka och torrsällning	Lagerföljd: Torv 2 cm, mylla 4 cm, urlakning 14 cm, orangebrun sand 27 cm, ljus sand 9 cm. Den ljusa sanden fortsätter åtminstone 10 cm till visar sond.	ÅM 808: 30
PG 24	121325,48	6704606,354	S om vägen. Betet S(V) om Österlen	Glamilders	0,5 x 0,5	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, urlakning 10 cm, brun sand 40+ cm. Grävdes till 50 cm. Slutades att grävas då fynden avtog.	ÅM 808: 31 - 33
PG 25	121345,686	6704591,658	S om Österlen	Glamilders	0,5 x 0,5	Spade, skårslev, gotlandshacka och torrsällning	Lagerföljd: Torv 12 cm, mylla 3 cm, gulbrun sand 27 cm	ÅM 808: 34 - 35
PG 26	121291,419	6704651,008	S om vägen. Betet.	Glamilders	0,25 x 0,25	Spade och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, urlakning 5 cm, ful sandlins 3-5 cm, kolrikt mörkt område 5 cm, fin mörk lätt mo 15 cm, lera. Spadgrop.	

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
PG 27	121327,098	6704587,276	S om vägen, kobetet, strandterrass S om Österlen	Glamilders	0,40 x 0,30	spade och torrsällning	Lagerföljd: torv/gräs 5 cm, urlakning 10 cm, mycket fin brun sand 25 cm, eventuell lerblandad sand på 50 cm djup. Grävdes till 40 cm djup, borrades med sond till 50 cm djup.	ÅM 808: 36
PG 28	121301,077	6704588,743	S om vägen, kobetet, strandterrass S om Österlen	Glamilders	0,4 x 0,4	Spade och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5-10 cm, urlakning 12 cm, fin gulbrun sand 10 cm, grövre gulbrun sand 30 cm. Eventuellt blir sanden gråare och fuktigare vid 60 cm djup.	
PG 29	121295,042	6704588,255	Kobetet S om vägen på strandterrass.	Glamilders	0,5 x 0,3	Spade, skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 2 cm, ljus fin sand/urlakning 24 cm, gul grusigare sand 14 cm, varmbrun sand 15 cm, gråare sand 10 cm och i botten. Spadgrop	ÅM 808: 37
PG 30	121300,262	6704578,537	Kobetet S om vägen och fgh Österlen nedanför strandterrass	Glamilders	0,4 x 0,4	Spade och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, urlakad grå sand 5 cm, mycket finkornig nästan vit sand 20 cm, finkornig gulbrun sand 30 cm (och sannolikt fortsättningsvis). Spadgrop	ÅM 808: 38
PG 31	121312,988	6704584,159	Bete nedanför Österlen, ovan terrasskant	Glamilders	0,35 x 0,35	Spade och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, grått urlakad mo som till synes fortsätter oförändrat i 25 cm, gul sand 30 cm. Spadgrop	
PG 32	121297,4	6704596,675	S om vägen, kobetet på terrass	Glamilders	0,36 x 0,38	Skärslev, spade och torrsällning	Lagerföljd: Torv 4 cm, urlakning 22 cm, varmbrun sand 37 cm. Spadgrop	
PG 33	121429,267	6704610,329	S om vägen, Ö om Österlens jordkällare	Glamilders	0,5 x 0,5	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 6 cm, mörkbrun mo 2 cm, brun lucker sand 66 cm.	ÅM 808: 39 - 50
PG 34	121419,252	6704592,381	Strax S om vägen, Ö om Österlen	Glamilders	0,5 x 0,5	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakad grå sand 15 cm, brun sand 10-15 cm, grå sand 5-10 cm lins, brun sand fortsätter till botten av det grävda. 70 cm djupt.	ÅM 808: 51 - 62

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
PG 35	121458,417	6704578,137	S om Tengsödabylvägen i skogsparti	Glamilders	0,5 x 0,5	Spade, skårslev, gotlandshacka och torrsällning	Lagerföljd: Torv 2-7 cm, urlakning 6-11 cm, brun sand 28-37 cm, ljus fin sand 18-28 cm	ÅM 808: 63 - 75
PG 36	121412,073	6704574,484	S om Tengsödabylvägen i skogsparti. Ö om Österlen mot strandlinje	Glamilders	0,5 x 0,5	Spade och skårslev	Lagerföljd: Torv 10 cm, våt mylla 20 cm, grusig sans 3 cm, våt mylla till botten på ca 60 cm djup. Från och med ca 30-40 cm djup fanns trä i form av pinnar. Botten upp till 40% trä.	
PG 37	121407,621	6704569,744	S om Tengsödabylvägen i skogspartiet.	Glamilders	0,2 x 0,2	Spade	Lagerföljd: Mylla, i botten lera. Grävdes 30 cm djupt. Grundvatten i gropen.	
PG 38	121422,825	6704553,282	S om Tengsödabylvägen i skogsparti	Glamilders	0,5 x 0,5	Spade, skårslev (gick ej att sålla)	Lagerföljd: Våt och fuktig myllig jord med rötter. 25 cm under markytan kom lera.	
PG 39	121435,671	6704566,25	S om Tengsödabylvägen i skogsparti	Glamilders	0,4 x 0,4	Spade	Våt och fuktig mylla. Vattenfylls vid 50 cm djup.	
PG 40	121443,647	6704569,777	S om Tengsödabylvägen i skogsparti	Glamilders	0,5 x 0,5	Spade	Lagerföljd: Torv 10 cm, mylla 50 cm, lera i botten. Grävdes till 60 cm djup. Fuktig men ej lika våt som gropen nedanför mot S. Dumphögen kollades med skårslev.	
PG 41	121472,115	6704562,28	S om Tengsödabylvägen i skogspartiets NÖ del	Glamilders	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5-11 cm, urlakning 8-14 cm, grovkornig sand med grus 50 cm, finare gul sand i botten.	ÅM 808: 76 - 83
PG 42	121454,376	6704560,665	S om Tengsödabylvägen i skogsparti	Glamilders	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakad grå sand 10 cm, sand 50 cm. Grävdes till ca 70 cm djup.	ÅM 808: 84 - 85
PG 43	121456,344	6704545,592	S om Tengsödabylvägen i skogsparti	Glamilders	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakning 10 cm, sand 50 cm. Grävdes till 70 cm i det N-hörnet.	ÅM 808: 86 - 88
PG 44	121479,355	6704552,786	S om Tengsödabylvägen i skogspartiets Ö hörn	Glamilders	0,4 x 0,4	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 4 cm, kalkhaltig lins 9 cm, urlakning 12-21 cm, brun grovkornig sand 15 cm, grus	ÅM 808: 89 - 92

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
							6 cm, brun grovkornig sand 22 cm.	
PG 45	121447,79	6704544,718	S om Tengsödabyvägen i skogspartiet	Glamilders	0,4 x 0,4	Spade	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakning (? Går ej att skilja från nästa lager), gråsvart mylla 55 cm ner till 65 cm djup, lera 5 cm.	ÅM 808: 93
PG 46	121462,035	6704530,755	S om Tengsödabyvägen i skogsparti	Glamilders	0,35 x 0,35	Spade	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakning 15 cm, brun sand 55 cm	ÅM 808: 94 - 97
PG 47	121448,674	6704518,402	S om Tengsödabyvägen i skogsparti ner mot åkern	Glamilders	0,35 x 0,35	Spade	Lagerföljd: Torv 10 cm, våt mylla 50 cm. Vattenfylldes	
PG 48	121485,055	6704518,304	Kilen mellan traktorväg och bygräns	Glamilders	0,3 x 0,3	Spade och torrsällning	Lagerföljd: Torv 4-11 cm, urlakning 8-15 cm, brun sand 44 cm. Recent keramik 1800-tal i N3.	ÅM 808: 98 - 101
PG 49	121514,704	6704504,867	Tengsöda, kobetet S om Tengsödabyvägen	Svinvallen	0,5 x 0,5	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, urlakad grå sand 15 cm, grå sand/blandad med lite mo 20 cm, rödbrun sand blir grusigare i botten 20 cm, rödbrun lerblandad grusig sand på ca 60 cm djup (dit gropen grävdes)	ÅM 808: 102 - 107
PG 50	121488,373	6704500,278	Tengsöda, kobetet S om Tengsödabyvägen, strax Ö om bygränsen	Svinvallen	0,5 x 0,5	Spade, skårslev, gotlandshacka och torrsällning	Lagerföljd: Torv 4-6 cm, urlakning 12 cm, gul sand 10 cm, fin gul sand 34 cm, ljusare sand nedåt botten. Gropen innehöll en stenläggning	ÅM 808: 108 - 116
PG 51	121519,19	6704487,93	Tengsöda, kobetet S om Tengsödabyvägen	Svinvallen	0,5 x 0,5	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, urlakad grå sand 10-13 cm, fin gulbrun sand 10-15 cm, grusig rödbrun sand 10 cm, grus 5 cm, grusig rödbrun sand till botten. Recent fynd som tegel, flintgods, fönsterglas och mynt (1 öre) från 1874.	ÅM 808: 117 - 126

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
PG 52	121471,489	6704493,911	Tengsöda, kobetet S om Tengsödabyvägen, Ö om var bygräns och traktorväg möts.	Svinvallen	0,4 x 0,4	Spade, skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 4 cm, mylla 15 cm, sand med grus 5 cm, mörk (nästan svart) sand 18 cm, ljus sand 9 cm. Fuktigt genom alla lager. Recentfynd i N2 i form av tegelkross och glasbit.	ÅM 808: 127 - 128
PG 53	121506,818	6704489,362	Kobetet Tengsöda (Svinvallen) S om vägen.	Svinvallen	0,5 x 0,4	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, urlakning 5 cm (mylla), hård och kompakt ljusgrå sand 10-15 cm (urlakning), ljusbrun sand 3 cm, brunorange sand, järnhaltig 25 cm. Smågrusigt i botten.	
PG 54	121524,024	6704455,486	Kobetet S om Tengsödabyvägen	Svinvallen	0,5 x 0,5	Spade, skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 8 cm, ljusgrå grusig sand 12 cm, mörkbrun humös sand 4 cm, orange sand 23 cm, ljusbrun grusig sand.	ÅM 808: 131 - 140
PG 55	121501,055	6704464,195	Kobetet S om Tengsödabyvägen	Svinvallen	0,5 x 0,4	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Upptrampad mylla med komocka och förmultet halm 10 cm, mylla med inslag av sand 7 cm, brungrå sand (urlakning?) 17 cm, orange sand med enstaka småsten 38 cm, ljus sand i botten.	ÅM 808: 141 - 145
PG 56	121479,846	6704464,957	Kobetet S om Tengsödabyvägen. Tengsöda (Svinvallen)	Svinvallen	0,5 x 0,5	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, urlakad grå sand 10 cm, fin ljusbrun sand 5 cm, gulbrun fin sand 55 cm. Sond visar att sanden fortsätter ytterligare 10 cm.	ÅM 808: 146 - 150
PG 57	121474,439	6704463,471	Kobetet S om Tengsödabyvägen	Svinvallen	0,4 x 0,5	Spadgrop	Lagerföljd: Torv 5 cm, urlakning 2 cm, gulbrun sand fuktig ända från markytan till botten, gråare våtare grusig sand på 60 cm djup. Gropen ligger i anslutning till avkorna upptrampad lerig mark nära bergen i S.	

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
PG 58	121488,106	6704434,028	Kobetet S om Tengsödabyvägen. Tengsöda (Svinvallen)	Svinvallen	0,5 x 0,5	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, urlakning grå sand/"mylla" 5-10 cm, fin ljusgrå sand 5-10 cm, rödbrun sand 30-40 cm	ÅM 808: 151 - 155
PG 59	121508,068	6704447,95	Kobetet SV om Tengsödabyvägen	Svinvallen	0,5 x 0,5. Utvidgning i NÖ hörnet på 0,25 x 0,3	Skärslev, spade, gotlandshacka och torrsäll	Lagerföljd: Torv 5 cm, mylla med inslag av grovkornig sand 8 cm, kompakt urlakning 15 cm, rostorange sand 14 cm, rostorange sand med slätt grus 10 cm. MINIATYRKÄRL, vars nedersta del låg på 26 cm djup.	ÅM 808: 129
PG 60	121523,812	6704472,762	Kobetet S om Tengsödabyvägen	Svinvallen	0,45 x 0,45	Spade, skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv och mylla 14 cm, orange sand 40, brun grusig sand.	ÅM 808: 159 - 163
PG 61	121508,608	6704435,145	Ca 20 m V om stängslet till kobetet S om Tengsödabyvägen	Svinvallen	0,5 x 0,5	Spade, skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Mörkbrun torv och mylla 13-15 cm, sandig ljusbrun urlakning 5-7 cm, orange fin homogen sand 5-30 cm, orange heterogen sand med små järnutfällningar och linser av grus 5 cm och nedåt.	ÅM 808: 164 - 168
PG 62	121524,05	6704418,472	Talldunge i kohagen S om Tengsödabyvägen	Svinvallen	0,5 x 0,5	Spade, skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 7 cm, podsol/fin ljusgrå sand 8 cm, gul sand 7 cm, kompakt orange sand 6 cm, kompakt brun sand 12 cm, berggrund	ÅM 808: 169 - 171
PG 63	121501,791	6704411,148	På kobetet mellan berg SV om Tengsödabyvägen	Svinvallen	0,45 x 0,5	Spade, skärslev, gotlandshacka och torrsällning	Lagerföljd: Torv 2 cm, mörkgrå torr mylla med inslag av sand 4-7 cm, urlakad sand 3-8 cm, rostbrun sand 23 cm, kompaktare rostorange sand med bruna fläckar 2 cm. Grävdes ej djupare p g a fyndtomt.	
PG 64	121488,824	6704408,535	Kobetet Tengsöda (Svinvallen) S om vägen.	Svinvallen	0,45 x 0,45	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, urlakad grå sand 10 cm, brun sand med inslag av limonitklumpar mot botten 25 cm, brun lera 5 cm.	ÅM 808: 172 - 174

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
							Grävdes till 45 cm djup i S-profilen	
PG 65	121516,491	6704401,935	Kobetet S om Tengsödabylvägen, V om en hög med stockar	Svinvallen	0,45 x 0,5	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 6-9 cm, urlakning 6 cm, brun sand 7-13 cm, berggrund som sluttar åt V.	
PG 66	121495,865	6704365,897	Bergen i kohagen	Svinvallen	0,5 x 0,5	Spade, ingen sällning	Lagerföljd: Kompakt lerig mylla med gödsel 15 cm, kompakt grusig grå lera med rikligt av småsten och ställvis av träkol 20 cm, grågul lerig gris med småsten. Recent material flintgods och fönsterglas	ÅM 808: 175
PG 67	121452,864	6704409,22	I bergen i kohagen, Tengsöda	Svinvallen	0,3 x 0,4	Spade	Lagerföljd: Torv 5 cm, hård grå (urlakad) lera, grävdes till ca 20 cm. Stor sten ca 20 cm Ø omringad av mindre i botten.	ÅM 808: 176
PG 68	121426,489	6704385,393	I bergen i kohagen, Tengsöda	Svinvallen	0,5 x 0,5	Spade, grovsällning	Lagerföljd: Torv 4 cm, brunrå lerig kompakt och hårt trampad (av boskap) matjord, 23-25 cm, ljusbrun kompakt lera marmorerad med mörka fläckar	
PG 69	121539,816	6704446,18	S om Tengsödabylvägen vid gamla vägen	Svinvallen	0,5 x 0,5	Spade, skårslev	Lagerföljd: Torv 8 -10 cm, ljusbrun-grå sand 18-20 cm, orange lös sand 20-25 cm, orange kompakt sand med rostiga fläckar 5 cm och nedåt.	ÅM 808: 177
PG 70	121553,002	6704426,12	Kil mellan traktorväg och Tengsödabylvägen, V om Tengsödabylvägen	Svinvallen	0,5 x 0,4	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakad sand 14 cm, orange sand 26 cm, ljusare sand med grus 10 cm	ÅM 808: 178
PG 71	121564,862	6704374,795	S om Tengsödabylvägen vid vedhög	Svinvallen	0,5 x 0,5	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 12 cm, podsol (ljusgrå fin sand) 11 cm, gulbrun sand 6 cm, gulbrun sand med järnutfällning 20, ljusbrun grov sand/grus	ÅM 808: 179

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
PG 72	121565,578	6704387,913	S om Tengsödabylvägen, Tengsöda, bakom vedhög. Där gamla vägen har gått.	Svinvallen	0,4 x 0,4	Spade och skårslev. Dumphögen genomgicks av skårslev	Lagerföljd: Torv 5 cm, hårt lerlager med mörkare lins i botten 3 cm, grå sand 7 cm, ljus lös fin sand 10 cm, rostfärgad grövre sand 25 cm.	
PG 73	121577,036	6704379,003	S om Tengsödabylvägen bakom stockar	Svinvallen	0,5 x 0,5	Spade och torrsällning (en gång)	Lagerföljd: Brun torv, grå urlakning mot botten 8-10 cm, sand ljusgrå 12 cm, orange sand med linser av rödgrå sand och rostfärgade fläckar 15-23 cm, rotbrand svart kol 1-6 cm, lös gråröd sand främst under rotbrand 6-10 cm, orange sand 6-35 cm, organiskt mörkt material vilket ligger som ett nät över det nedersta lagret 1 cm, grusig kompakt ljusbrungul sand 10 cm och nedåt.	ÅM 808: 180
PG 74	121583,846	6704363,772	SV om Tengsödabylvägen i slyskogen	Svinvallen	0,45 x 0,45	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 4-10 cm, urlakad sand 10-18 cm, kompakt orange sand marmorerad med ljus sand och mörkbruna fläckar 20-24 cm, orange sand 9 cm, orange sand med smågrus i botten.	
PG 75	121592,944	6704342,085	S in Tengsödabylvägen i slyskogen	Svinvallen	0,5 x 0,5	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, brun lera 5 cm, grå sand 5 cm, brun sand ca 20 cm, grusigt i botten.	
PG 76	121596,361	6704324,844	S om Tengsödabylvägen i slyskogen. Tengsöda	Svinvallen	0,35 x 0,35	Spadgrop	Lagerföljd: Torv 10 cm, mylla 10 cm, grå sand 40 cm, blir lerigare i botten.	
PG 77	121600,335	6704311,134	SV om Tengsödabylvägen, NÖ om berg	Svinvallen	0,45 x 0,45	Skårslev, spade och torrsällning	Lagerföljd: Torv 11 cm, fuktig svart mylla med förmultnade pinnar 9 cm, mörkgrå sand 14 cm, aningens lerig beige sand 6 cm. Ett fynd av bränd lera?	

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
PG 78	121613,407	6704304,298	S om Tengsödavägen i slyskogen	Svinvallen	0,5 x 0,5	Spade, skärslev, gotlandshacka och torrsällning	Lagerföljd: Mellanbrun torv 6 cm, brun sand som innehåller stenar 5-15 Ø 4-25 cm, svartbrun siltig lera som innehåller stenar 4-15 Ø 2-34 cm, fin lös orangebrun sand som innehåller småsten 15 cm och nedåt.	
PG 79	121610,872	6704259,325	S om Tengsödabylvägen	Myrsbacka	0,35 x 0,35	Spadgrop	Lagerföljd: Torv 7 cm, urlakning 8 cm, brun sand ned till 40 cm djup. Nära berg.	
PG 80	121481,93	6704722,693	SÖ om Tengsödaviksvägen	Glamilders	0,5 x 0,5	Spade, skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 6 cm, urlakning 12 cm, gulare sand med fläckar av ljus sand 15 cm, mörk kompakt rostbrun sand med fläckar av ljusare sand 20 cm, ljus sand 20 cm.	ÅM 808: 181
PG 81	121465,995	6704713,606	S om Tengsödaviksvägen	Glamilders	0,5 x 0,5	Spade, skärslev, gotlandshacka och torrsällning	Lagerföljd: Brun torv 4-6 cm, urlakning 3-6 cm, rotbrand 1-8 cm, ljus mellanbrun sand 3-10 cm, mellanbrun fuktig sand med stenar 6-12 cm Ø 6-20 cm.	
PG 82	121410,972	6704662,621	S om Tengsödaviksvägen	Glamilders	0,5 x 0,5	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakning 5 cm, brun ren fin sand 55 cm. Fynd avtog i N4 och försvann sedan helt.	ÅM 808: 182 - 202
PG 83	121431,444	6704690,108	Glamilders. Ö om Kuusinen på Ö sidan av Tengsödaviksvägen	Glamilders	0,45 x 0,45	Spade, skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, mörk mylla 5 cm, fuktig grå sand 20 cm, storgrusigt lager med stora stenar 7-10 cm, storgrusigt lager blandat med lera i botten. Under torven kom en burk Norrlands Guld. Redan grävt?	
PG 84	121472,745	6704691,546	S in Tengsödaviksvägen	Glamilders	0,45 x 0,45	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 4 cm, fet svart mylla 2 cm, beige sand 34 cm. Samma beige sand men något grusigare i botten.	ÅM 808: 203 - 204

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
PG 85	121475,048	6704670,124	S om Tengsödaviksvägen, SÖ om slyskogen	Glamilders	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och gotlandshacka	Lagerföljd: Torv 8-10 cm, urlakad sand och silt 3-4 cm, svart kol-/sotlager 1 cm, siltigt lager med inslag av gråbrun sand 4-8 cm, lerigt siltlager med inslag av sten och kol 8-11 cm, grått lerlager med bruna fläckar, innehåller mycket sten med större överst och nedåt grus, upp till 20 cm Ø, 8-12 cm och fortsätter nedåt.	ÅM 808: 205 - 207
PG 86	121475,616	6704643,092	N om Österlen, Glamilders	Glamilders	0,35 x 0,4	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, grå ljus sand 15 cm, stenar ca 15 cm Ø i botten samt berg	
PG 87	121487,898	6704640,582	N om Österlen och vägen, nära berg i N	Glamilders	0,3 x 0,35	Spadgrop	Lagerföljd: Torv 10 cm, brun mo med stora ca 15 cm Ø stenar 15-20 cm. Grävdes ca 15-30 cm djupt.	
PG 88	121463,864	6704636,877	N om Tengsödabyvägen. Glamilders	Glamilders	0,5 x 0,4	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, grå urlakad sand 5 cm, fin brun mo 30 cm, storgrusig lera 5 cm. Hela vägen stenar mellan 5-20 cm Ø	ÅM 808: 208 - 214
PG 89	121462,27	6704663,707	S om Tengsödaviksvägen, SÖ om slyskogen	Glamilders	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och gotlandshacka	Lagerföljd: Torv 2-4 cm, grå lerig urlakad silt 1 cm, lerig grågul silt med stenar 4-15 cm Ø, brungul lerig silt innehåller stenar som ovan, gråbrun lera 4 cm	ÅM 808: 215 - 217
PG 90	121457,16	6704682,746	S om Tengsödaviksvägen, Ö om Tengsödabyvägen i slyskog	Glamilders	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 7 cm, mylla 5 cm, urlakad grå sand 11 cm, grusig beige sand 11 cm, stenpackning med 5-11 cm Ø stenar 10 cm, sand med lerinslag och grus i botten	ÅM 808: 218
PG 91	121437,261	6704674,675	S om Tengsödaviksvägen, Ö om Tengsödabyvägen i slyskog	Glamilders	0,5 x 0,5	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 4-8 cm, fet mylla 3-5 cm, brunorange sand 20 cm, brunorange sand med storgrus 10 cm, mörkbrun blöt sand 6 cm som fortsätter nedåt.	ÅM 808: 219 - 221

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
PG 92	121447,821	6704646,631	S om Tengsödaviksvägen, Ö om Tengsödabyvägen i slyskog	Glamilders	0,5 x 0,4	Spade, skårslev	Lagerföljd: Brun torv 3-6 cm, grå urlakad sand 3-4 cm, gråbrun sand med inslag av småsten 2-8 cm Ø 12-14 cm, orange sand med riklig mängd småsten och inslag av större stenar 8-15 cm Ø 18-20 cm, silt med sand grått med bruna fläckar 2 cm och vidare.	ÅM 808: 222 - 223
PG 93	121483,892	6704627,46	N om Tengsödabyvägen. Glamilders	Glamilders	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5-10 cm, urlakad grå sand 5 cm, brun fin mo med grus upp till 5 cm Ø 10-15 cm, sten/berg. I NV hörnet berg direkt. Grävdes till ca 25 cm djup.	ÅM 808: 224
PG 94	121473,527	6704622,737	N om Tengsödabyvägen. Glamilders	Glamilders	0,5 x 0,4	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakning 5 cm, fin brun mo 25 cm, stenlager (5 cm Ø) i botten.	ÅM 808: 225 - 227
PG 95	121432,514	6704640,776	Platån SÖ om sanduttaget vid korsningen	Glamilders	0,5 x 0,5	Spade, skårslev, gotlandshacka och torrsällning	Lagerföljd: Brun torv 5 cm, urlakad grå sand 5 cm, rödgrå sand som innehåller småsten och majoriteten av fynden, orange ganska grovkornig sand som innehåller lite småsten/grus lös i konsistensen 35 cm och vidare.	ÅM 808: 228 - 230
PG 96	121418,546	6704679,071	S om Tengsödaviksvägen och S om röda bostadshuset	Glamilders	0,5 x 0,5	Skårslev, gotlandshacka och torrsällning	Lagerföljd: Torv och mylla 7-14 cm, grå urlakad sand 6-10 cm, beige sand 10 cm, beige sand med grus 5 cm, orange sand 10 cm, gruslinser 2-4 cm, flammig fin sand med ljus/vit och orange sand.	ÅM 808: 232 - 235
PG 97	121460,679	6704617,558	NÖ om Tengsödabyvägen	Glamilders	0,6 x 0,5 + 0,1 x 0,15	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 7-10 cm, urlakad sand 9 cm, beige sand 33 cm, grovkornig sand 12 cm, beige sand med står av ljusare sand 7 cm och vidare. En 0,1 x 0,15 m utvidgning gjordes i NÖ	ÅM 808: 236 - 257

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
							hörnet för att kunna ta upp en keramikskärva som stack ut ur profilen.	
PG 98	121467,36	6704600,619	Ö om Tengsödabyvägen i tallskogen V om diket	Glamilders	0,4 x 0,45	Spade, skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv och mylla 4-10 cm, urlakad grå sand 6 cm, gulbrun sand med ganska sammanhållen konsistens med lite småsten/grus 25 cm, rödbrun sand lös i konsistens och innehåller mycket grus 25 cm och vidare.	ÅM 808: 258 - 278
PG 99	121487,219	6704585,263	N om Tengsödabyvägen i tallskogen	Glamilders	0,5 x 0,5	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv blåbärsris 8-10 cm, urlakad grå sand 5-7 cm fin brun ren sand 50 cm, fin brun sand med ett över 70 % inslag av smågrus 5 cm. Fynd ända ner i gruset i botten. Fynden blev till storlek relativt sett större efter N4. N1-3 fragment.	ÅM 808: 279 - 313
PG 100	121490,482	6704604,612	N om Tengsödabyvägen i tallskogen	Glamilders	0,5 x 0,5	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakning 5 cm, fin brun sand 20-25 cm, fin brun sand med mycket (70%) grus i botten 5 cm.	ÅM 808: 314 - 318
PG 101	121475,925	6704611,085	N om Tengsödabyvägen i gräns mot tallskog, Glamilders	Glamilders	0,3 x 0,4	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5-10 cm, urlakad grå sand 5 cm, fin brun sand 40 cm. Grävdes till 60 cm djup. Fynd försvann nästan helt i N5 och helt i N6, varför slutade gräva trots att sanden fortsätter. Då på ca 40 cm djup kom ett smågrusigt område på några cm som ej syns i profilen.	ÅM 808: 319 - 328

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
PG 102	121519,158	6704552,067	Tallskog/granskog Ö om Tengsödabylvägen	Glamilders	0,5 x 0,5	Spade, skärslev, gotlandshacka och torrsällning	Lagerföljd: Brun torv och mylla 8-10 cm, ljusgrått urlakat sandlager 3-10 cm, ljusbrun sand med lös konsistens och enstaka småstenar 2-8 cm, rostorange kompakt sand som är fläckigt/melerat och har linser av grus 20 cm, orangebrun grusig sand som fortsätter nedåt 4 cm.	
PG 103	121513,174	6704565,685	Tallskog/granskog Ö om Tengsödabylvägen	Glamilders	0,4 x 0,5	Spade, skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, grå urlakad sand 9 cm, gulbrun sand med grus och inslag av kol 10 cm, gulbrun sand med grus och knytnävsstora stenar 10 cm, gulbrun sand med grus 11 cm, orange sand (50 %) med grus (50 %) 9 cm och fortsättningsvis nedåt.	ÅM 808: 329 - 338
PG 104	121519,902	6704536,334	Ö om Tengsödabylvägen i tallskog/granskog. Glamilders	Glamilders	0,4 x 0,5	Spade, skärslev, gotlandshacka och torrsällning	Lagerföljd: Torv och mylla 8-16 cm, urlakad grå sand 4-10 cm, fin kompakt orange-ljusbrun sand 18 cm, något grövre sand än tidigare, lösare konsistens, rostfärgad 15 cm och fortsättningsvis nedåt.	
PG 105	121523	6704521,551	N om Tengsödabylvägen mellan Glamilders och Svinvallen	Glamilders	0,5 x 0,5	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5-10 cm, urlakning 10-15 cm, brun fin sand 10 cm, brun fin kompakt sand med inslag av klumpar och rostfärgade partier 20 cm. I princip tom grop.	ÅM 808: 339 - 340
PG 106	121534,537	6704553,105	Tallskog Ö om Tengsödabylvägen	Glamilders	0,5 x 0,5	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 7 cm, urlakad grå sand 7 cm, beige sand 3 cm, berg sluttades mot S.	
PG 107	121536,678	6704545,043	Tallskog Ö om Tengsödabylvägen	Glamilders	0,5 0,5	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 8 cm, urlakad grå sand 6 cm, beige rätt så fin sand 36-39 cm, grovkornigare sand 8	ÅM 808: 341 - 344

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
							cm, berg (dök fram redan vid 36 cm djup). Fynd endast i N2.	
PG 108	121548,651	6704529,501	Ö om Tengsödabylvägen i tallskog/granskog	Glamilders	0,5 x 0,5	Spade, skårslev, gotlandshacka och torrsållning	Lagerföljd: Brun torv och mylla 8-10 cm, urlakad grå sand 8-10 cm, ljusbrun ganska kompakt sand 10-13 cm, rostorange kompakt melerad sand som har enstaka stenar i stråk 3-8 cm Ø 30 cm och fortsättningsvis nedåt.	ÅM 808: 345 - 346
PG 109	121567,827	6704536,246	Tallskog mellan Glamilders och Svinvallen.	Glamilders	0,5 x 0,5	Skårslev och torrsållning	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakning 10 cm, brun sand 30 cm. Sanden fortsätter men grävningen avslutades p g a fyndtomt.	
PG 110	121586,361	6704543,096	Tallskog N om Tengsödabylvägen mellan Svinvallen och Glamilders	Glamilders	0,55 x 0,4	Skårslev och torrsållning	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakning 10 cm, brun fin sand ca 15 cm. Gropen grävdes till 35 cm i den N delen respektive 20 cm i den S delen p g a rötter.	
PG 111	121557,778	6704511,132	Ö om Tängsödavägen under ellinjen	Svinvallen	0,4 x 0,4	Spade, skårslev och torrsållning	Lagerföljd: Torv med humus 3-8 cm, orangebrun sand 1-9 cm, urlakningslager ljusgrått 8-10, melerad orange+brun+ljusbrun sand 33-40 cm, fin ljusbrun sand med linser av grus 5 cm och nedåt	ÅM 808: 347 - 349
PG 112	121585,422	6704499,237	NV om stora sandgropen	Svinvallen	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och torrsållning	Lagerföljd: Torv 7-9 cm, urlakning 7 cm, beigebrun sand med grus 20 cm, orange sand med inslag av silt och stenar 5-10 cm Ø 4 cm.	ÅM 808: 350 - 352
PG 113	121538,359	6704494,015	Vid Tengsödabylvägen vid elledning, Tengsöda Svinvallen	Svinvallen	0,4 x 0,3	Spade, skårslev och torrsållning	Lagerföljd: Torv 20 cm, urlakad grå sand 10 cm, grusig grå sand 15.-20 cm.	

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
PG 114	121554,887	6704464,922	Ö om Tengsödabylvägen, N om grusvägsinfart	Svinvallen	0,5 x 0,5	Spade, skårslev, gotlandshacka och torrsällning	Lagerföljd: Torv 2-8 cm, urlakningslager 7 cm, melerad orange-ljusbrun sand 37 cm, något grövre ljusbrun sand 5 cm och nedåt	ÅM 808: 353
PG 115	121572,594	6704440,992	N om Tengsödavägen	Svinvallen	0,5 x 0,5	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, urlakad grå sand 10-15 cm, fin brun sand 15-20, smågrusig brun sand, bitvis hård och kompakt sand med limonit 10 cm. Det nedersta lagret är en blandning av grus, rödbränd sand och lös brun sand.	ÅM 808: 354 - 359
PG 116	121589,949	6704480,507	N om det stora sandtaget	Svinvallen	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakad grå fin sand 9-12 cm, fin ljusbrun sand 9-11 cm, kompakt fin rostbrun sand 21 cm, luckrare rostbrun sand 7 cm, grov sand med grus i botten. Grävdes till ca 67 cm djup.	
PG 117	121579,25	6704461,815	Ö om Tengsödabylvägen, N om grusvägen vid sandtåkten	Svinvallen	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 1-8 cm, urlakad mörkgrå sand 1-8 cm, urlakad ljusgrå sand 1-10 cm, ljusbrun sand med fläckar av rostfärgad sand 4-25 cm, orange/rostfärgad melerad sand 5-10 cm, grovkornig lös sand 1-20 cm, orange/rostfärgad sand med linser av gin ljusbrun sand 10 cm och nedåt.	ÅM 808: 360
PG 118	121588,503	6704409,796	N om Tengsödabylvägen, S om stora sandtaget	Svinvallen	0,45 x 0,4	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5-10 cm, urlakad grå sand 5 cm, fin brun sand 35-40 cm. Grävdes till 50-60 cm djup. Inga fynd så grävningen av gropen avslutades trots att sanden fortsätter.	

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
PG 119	121611,986	6704499,938	V om stora sandtagets N del, NV om skogsvägen	Svinvallen	0,4 x 0,5	Spade, skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 4 cm, urlakad grå fin sand 7-8 cm, fin ljusbrun sand med grus 11 cm, rostbrun sand med grus och grovt grus (första halvan kompakt, andra halvan något lucker) 27-28 cm. Berg trädde fram på 27,5 cm djup i gropens SV hörn.	ÅM 808: 361
PG 120	121608,519	6704407,207	N om Tengsödabylvägen, S om stora sandtaget	Svinvallen	0,6 x 0,45	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, grå urlakad smågrusig sand 5-10 cm, brun smågrusig sand 40 cm. Från 30 cm och i botten områden med roströd hård sand. Omrört?	
PG 121	121623,021	6704510,199	Svinvallen SO om sandtaget	Svinvallen	0,5 x 0,5	Spade, skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 8 cm, podsol (ljusgrå sand) 8-14 cm, fin brun sand utan sten 14-36 cm, grusig sand med rikligt med små stenar 36-62 cm, berggrund.	ÅM 808: 362
PG 122	121655,918	6704545,889	Svinvallen, NO om stora sandtaget. Nedanför berg, precis ovanför sluttning	Svinvallen	0,5 x 0,5	Spade, skärslev, gotlandshacka och torrsällning	Lagerföljd: Torv 7 cm, urlakad grå sand 9 cm, fin ljusbrun sand 4 cm, kompakt rostbrun sand med ljusa sandfläckar 32 cm, sand med något grövre korn 8 cm, grusig gul torr lera i botten.	
PG 123	121663,492	6704575,518	N om stora sandgropen på Svinvallen i tallskogen. N el-linjen	Svinvallen	0,5 x 0,5	Skärslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakad grå sand 10 cm, brun sand med stenar mellan storlek grus 15-20 cm Ø 5 cm +. Gropen grävdes till ca 25-30 c djup där botten täcks av i varandra fastkilade stenar.	

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
PG 124	121680,138	6704552,58	Myrsbacka. I tallskog nedanför terrass längs ellinje vid råsten.	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Skårslev och torrsållning	Lagerföljd: Torv 5 cm, urlakning 15 cm, brun sand 30 cm. Från 40 cm djup finns det torkade rötter/trämateriel samt en intakt björkrot (-kvist) där det vit-svarta i barken är tydligt. Omrört? Nära linjegata. Ser inte omrört ut högre upp. Fynd försvinner i N4 (1 st) och N5, så slutade att gräva vid 50 cm djup.	ÅM 808: 363 - 369, 448
PG 125	121627,076	6704492,126	N om stora sandtaget. Svinvallen	Svinvallen	0,5 x 0,5	Skårslev och torrsållning	Lagerföljd: Torv 4-9 cm, urlakad grå sand 8 cm, gul fin sand 8 cm, lins med grovkornig sand 7 cm, lins med urlakad grå sand 3 cm, orange sand med grus 23-30 cm, grovkornig sand 10 cm, gul fin sand med grus 5 cm och nedåt. Omrört tills 53 cm djup?	
PG 126	121654,03	6704415,237	N om Tengsödabyvägen längs skogsväg, S om sandgrop	Svinvallen	0,4 x 0,45		Lagerföljd: Torv 9 cm, fin ljusbrun sand 56 cm.	
PG 127	121638,259	6704499,341	N om stora sandtaget. Svinvallen	Svinvallen	0,25 x 0,3	Spadgrop	Lagerföljd: Torv 5 cm, urlakad grå sand 9 cm, brunorange sand med grus och småsten/knytnävsstora stenar 43 cm, ljusgul sand med grus i botten.	
PG 128	121650,914	6704394,709	Svinvallen. N om Tengsödabyvägen längs stig vid små sandgropar/berg, terrassen.	Svinvallen	0,4 x 0,4	Skårslev och torrsållning	Lagerföljd: Mylla 5-10 cm, grå urlakad sand 15-20 cm, brun sand 20-25 cm. Mot botten mer kompakt. Inslag av limonit. Grävdes till ca 50 cm djup. Inga fynd i N4 och N5, så grävningen av slutades trots att sanden fortsätter. NÖTSKAL N3	ÅM 808: 370 - 375
PG 129	121695,187	6704390,38		Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade	Lagerföljd: Torv 5 cm, urlakning 15 cm, brun sand 40 cm.	

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
PG 130	121704,428	6704560,918	Myrsbacka, under elledning	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv + mylla 8-9 cm, urlakad gråbrun fin sand 7-10 cm, orange sand 18-20 cm, fin vitgrå sand 22 cm med linser av orangebrun sand 4 cm	ÅM 808: 376 - 377
PG 131	121735,002	6704563,505	Myrsbacka, under elledning	Myrsbacka	0,5 x 0,45	Spade, skårslev, gotlandshacka och torrsällning	Lagerföljd: Torv + humus mörkgrå-brun 8-10 cm, ljusgrå-röd sand som innehåller mycket skörbränd sten 16-18 cm, orange sand som innehåller många klumpar/strimor av förglasad/hopsmält sand, fin ljus sandlins 1-5 cm, förglasad/hopsmält väldigt kompakt svart-brun sand 2-10 cm, orange sand som innehåller många klumpar/strimor av förglasad/hopsmält sand och nedåt	ÅM 808: 378 - 383
PG 132	121731,02	6704514,552	Skogen S om elledningen, Myrsbacka	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, grå urlakad sand 10-15 cm, brun sand 25-30 cm.	ÅM 808: 384 - 398
PG 133	121710,478	6704406,524	under terrass längst stig mellan vinvallen och Myrsbacka	Myrsbacka	35 x 30	Spadgrop	Lagerföljd: torv/mylla, urlakning, brun sand. Materialet göcks igenom med skårslev.	
PG 134	121749,582	6704500,693	Längs stig mellan S & M	Myrsbacka	0,35 x 0,35	Spadgrop	Lagerföljd: Torv, mylla, urlakning, brun sand. Grävdes ca 30-35 cm djupt.	
PG 135	121731,479	6704467,732	Myrsbacka Ö	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade och torrsäll	Lagerföljd: Torv 10-15 cm, fet mylla 7-13 cm, gråbrun sand 26 cm, lins av grövre sand 2 cm, fin gråbrun sand vilken luktar som Nabben en varm dag.	ÅM 808: 399
PG 136	121767,176	6704463,507	Myrsbacka. V om skogsvägen.	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade, gotlandshacka	Lagerföljd: Torv 5 cm, sandig brun humus/mylla 10 cm, fast mellanbrun melerad sand 14-18 cm, grov sand som innehåller rostiga koncretioner 4-12	

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
							cm, ljus finkornig sand 10 cm och fortsätter nedåt.	
PG 137	121747,615	6704438,266	Myrsbacka	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade	Lagerföljd: Skogsmylla med organiskt material 25 cm, mörkt lager med organiskt material 10 cm, sand 15 cm. Det uppgrävda materialet gicks igenom med skårslev.	
PG 138	121714,436	6704437,593	Myrsbacka skog	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Skårslev	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakning 5 cm, fin ljus sand till 50 cm djup.	
PG 139	121771,953	6704449,722	Myrsbacka, på N om "grytkant"	Myrsbacka	0,3 x 0,3	Spadgrop	Lagerföljd: Torv av mossor och gräs 4 cm, grå torr pulvrig lera med stenpackning 8-15 cm Ø 7 cm.	
PG 140	121746,216	6704415,554	Myrsbacka, V om skogsvägen. V kant av "grytkant"	Myrsbacka	0,4 x 0,3	Spadgrop	Lagerföljd: Torv 12-15 cm, urlakningslager 2 cm, ljusgrå sand 2-13 cm. Fortsätter eventuellt en liten bit till, annars berg/blocksten.	ÅM 808: 400
PG 141	121717,156	6704401,632		Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och torrsållning	Lagerföljd: Brun torv 2-6 cm, brun-grå urlakningslager 1-2 cm, ganska fin ljus-/mellanbrun sand, orange + rostfärgad sand som var kompakt + rostfärgad högst upp 16-20 cm, fin ljus sand mer än 10 cm.	ÅM 808: 401 - 402
PG 142	121738,912	6704375,327	Myrsbacka, tallskog S om "grytkant"	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade, skårslev, gotlandshacka och torrsållning	Lagerföljd: Torv 4-8 cm, urlakad grå fin sand 18-23, roströd kompakt sand med fläckar av ljusgul sand 13-18 cm, ljusbeige fin sand med inslag av smågrus 6-11 cm.	

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
PG 143	121759,357	6704354,675	Moravägens V sida (N om stora sandgropen)	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, urlakad fin grå sand 20 cm, brun sand 25 cm som fortsätter nedåt. Grävdes till 50 cm djup. Inga fynd. Den V delen av gropen (ca 10 x 50 cm långt område) grävdes inte p g a rot.	
PG 144	121816,933	6704373,154	Vid berget på Ö sidan av Moravägen	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakning 5 cm, brun sand 10 cm. Alla lagren innehöll stort grus och sten. Grävdes till ca 25 cm djup. Stort grus och stora stenar hela vägen. Gropen ligger strax S om berg.	
PG 145	121814,139	6704420,014	Myrsbacka, mellan skogsväg och Moravägen	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade och gotlandshacka	Lagerföljd: Torv och mylla (lerig) 10 cm, lera 20 cm.	
PG 146	121784,568	6704336,882	I tallskog Ö om Moravägen	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 6 - 8 cm, urlakad grå/vit fin sand 23 cm, gul fin sand 25 cm, väldigt hård rostbrun sand i botten. Totaldjup på 55 cm. Grävdes ej djupare p g a för kompakt i botten och fyndtom i de tidigare nivåerna.	
PG 147	121808,705	6704380,833	Ö om Moravägen nära berget och vägen	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Mylla 10 cm, brun storgrusig mo med stora stenar 10-20 cm Ø 20 cm, efter N 3 lerigare i botten som täcks av sten.	ÅM 808: 403
PG 148	121798,178	6704427,83	Myrsbacka, mellan skogsväg och Moravägen (N om Moravägen)	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade och gotlandshacka	Lagerföljd: Torv 1-2 cm, sandig grå lera 20 cm, grus med inslag av sand och stenar 1-8 cm Ø, mer än 5 cm tjockt.	
PG 149	121858,059	6704331,395	Udda område, Tengsöda	Myrsbacka	0,6 x 0,6	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakning 10-15 cm, brun sand 20-25 cm. Inga fynd	

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
PG 150	121870,362	6704348,273	Konstiga området Ö om körvägen mot terrassfall	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, urlakning 10 cm, sand 30 cm. På 30 cm djup framkommer grovt grus blandat med sand i ett ca 5 cm lager. Under detta är kompakt hård sand.	ÅM 808: 404
PG 151	121777,737	6704314,198	Skog Ö om Moravägen, mellan väg och berg	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Brun mörk torv 5 cm, grå sand rik på rötter något mörkare urlakning i toppen mot torven 15-19 cm, orange melerad sand med flera linser av något grövre och ljusare fin sand genom hela lagret. Rostfärgade kompakta linser förekommer. Lager mer än 40 cm tjockt.	ÅM 808: 405 - 407
PG 152	121772,005	6704288,318	Tallskog Ö om Moravägen	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 9 cm, grå urlakad sand 11-14 cm, gul sand 11-13 cm, rostbrun sand melerad med gul sand 11 cm, lins av grovkornig brun sand 5-6 cm, rostbrun sand melerad med gul sand 11 cm, ljusbeige sand med smågrus 8-14 cm och fortsätter nedåt.	ÅM 808: 408 - 409
PG 153	121855,974	6704356,29	Konstiga stället Tengsöda V om stigen vid berg	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade, skårslev, torrsäll	Lagerföljd: Torv 5 cm, grå urlakad sand 15 cm, brun sand 30 cm. Den bruna sanden innehåller från ca 30 cm djup från marken partier av kompakt packad sand, även i klumpar. På 40 cm djup rotkol i N-profilen. På 50 cm djup smågrus.	ÅM 808: 410 - 414
PG 154	121855,429	6704347,006	Konstiga området V om stigen	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, grå urlakad sand 10-15 cm, brun sand 10 cm. På denna nivå, ca 30 cm under markytan, blir sanden hård och kompakt; roströd med	

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
							inslag av limonit. Avslutades då fyndtomt.	
PG 155	121869,983	6704367,791	Konstiga området Ö om stiden nära Moravägen	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv (rötter) 5-10 cm, urlakning 10 cm, brun sand med innehåll av större grus och sten ca 10 cm, hårdare kompaktare brun sand med innehåll av sten 5 cm, mycket fin kompakt sand. Grävdes till ca 40 cm.	
PG 156	121788,536	6704258,897	Myrsbacka kring åkern	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv/skogsmylla med organiskt material och rötter ca 30 cm, fuktig grå sand. Gropen grävdes i N profilens V hörn till ca 80 cm djup. Gick ej att gräva djupare eller större yta p g a rötter. Sanden fortsätter.	ÅM 808: 449 - 450
PG 157	121789,471	6704222,44	Myrsbacka, V om södra åkern	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 8-10 cm, mörkbrun mylla 8-9 cm, mörkgrå silt 10 cm, ljusgrå silt 16-17 cm, brun fin sand 13 cm som fortsätter nedåt.	
PG 158	121813,014	6704231,06	Myrsbacka, S om Moravägen och berget. NV om sandtäckt.	Myrsbacka	0,6 x 0,4	Spade, gotlandshacka, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Mörkbrun torv och mylla 10 cm, tunt lager sot med mycket kol 1 cm, mellangrått urlakningslager som innehåller kol (sannolik rotbrand) 10 cm, väldigt fin ljus sand med enstaka småstenar 10-20 cm, grus och småsten (upp till 5 cm Ø) med mellanbrun sand 10 cm.	
PG 159	121783,764	6704271,969	Tengsöda M2 S om skogsvägen mot sandtag nära åkern.	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakning 10 cm, fin brun sand 35 cm. Grävdes till ca 55-60 cm djup. Sanden fortsätter med fynden tog slut.	ÅM 808: 451 - 455

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
PG 160	121807,827	6704263,292	Ö om Moravägen i granskogen	Myrsbacka	0,4 x 0,4	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 8-10 cm, urlakad grå sand 7 cm, fin orangegul sand 7-13 cm, torr och pudrig ljusgul lera/silt med sten 4-10 cm Ø 20 cm.	ÅM 808: 415 - 423
PG 161	121817,196	6704242,536	Vid sandtäkt Ö om åker	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Skårslev och torrsällning vid återfyllningen	Lagerföljd: Torv 8-10 cm, hård stenig fin sand 15-20 cm, brun stenig sand 5 cm, hård silt/lera.	
PG 162	121709,814	6704256,753	Ö om Moravägen	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakning 10 cm (rötter i båda lagren), fin ljus sand 15 cm, hårt packad mörkgul-brun sand 10 cm. Fortsätter nedåt. Grävdes till ca 45 cm djup.	
PG 163	121762,358	6704240,717	N om åker, Myrsbacka	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade, skårslev, torrsäll.	Lagerföljd: Brun torv, fet svart mylla (nästan leraktig). Myllan svårsållad. Togs ett sällprov från N4 och ett sällprov från N5.	
PG 164	121735,029	6704242,598	N om åker på polygonens gräns	Myrsbacka	0,5 x 0,5		Lagerföljd: Torv 10-15 cm, urlakning 5 cm, fin brun sand (kulturlager N4). Ovanför krukan i profilen (på 40 cm djup) finns organiskt material i sanden. Under N5 (under krukan) blir sanden ljusare och lite fuktigare, Sanden fortsätter men gropen grävdes till 70 cm.	ÅM 808: 424, 456 - 468, 469 - 470 (JP)
PG 165	121702,23	6704243,407	V om Moravägen vid åker	Myrsbacka	0,5 x 0,5		Lagerföljd: Torv 10 cm, urlakning 10 cm, fin ren ljus sand 30 cm. Grävdes till 40 cm.	
PG 166	121713,14	6704232,241	Strax N om åker	Myrsbacka	0,6 x 0,5	Skårslev och sällning vid återfyllning	Lagerföljd: Torv/mylla 15-20 cm, omrörd fin sand 10-15 cm, brun omrörd sand 10-15 cm, fin ljus sand som fortsätter nedåt.	ÅM 808: 435

Bilaga 1. Beskrivning över schakt och provgropar

PG	Y koordinat	X koordinat	platsreferens/terräng	Boplats	Storlek (m)	Grävmetod	Beskrivning	Fynd
PG 167	121648,911	6704268,332	N om Moravägen, ovanför parkeringsplan	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, ljusmellangrätt urlakningslager med strimmor av kol/sot 5-10 cm, orange grovkornig sand med lins av kol 20-35 cm. Fortsätter nedåt.	
PG 168	121684,922	6704280,277	N om Moravägen	Myrsbacka	0,4 x 0,5	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 5 cm, urlakning 10 cm, fin brun ren sand 25 cm. Grävdes till ca 40 cm djup då berg/stora stenar i N delen av gropen.	
PG 169	121741,416	6704592,577	Ellinje vid Myrsbacka 1	Myrsbacka	0,5 x 0,5	Spade, skårslev och torrsällning	Lagerföljd: Torv 10 cm, brun sand/mo 30 cm. Grusigare i botten. Grävdes till 40 cm. Inga fynd, så avslutades.	

Bilaga 2. Fyndkatalog

Acc	Fyndnr	Sakord	Del	Material	Ruta	Kontext	Nivå	Antal	Vikt	Boplats/Kommentarer
ÅM 808	1	Avslag		Kvartskeratofyr	2		2	3	10,7	Glamilders
ÅM 808	2	Ben		Obränt ben	3		2	1	0,5	Glamilders
ÅM 808	3	Avslag		Kvartskeratofyr	3		3	1	0,4	Glamilders
ÅM 808	4	Avslag		Kvartskeratofyr	4		2	1	4,1	Glamilders
ÅM 808	5	Keramik		Keramik, odek	5		3	1	0,9	Glamilders
ÅM 808	6	Avslag		Kvartskeratofyr	5		3	1	61,4	Glamilders
ÅM 808	7	Avslag		Kvartskeratofyr	6		3	2	59,3	Glamilders
ÅM 808	8	Avslag		Kvartskeratofyr	7		3	1	46,3	Glamilders. Avslag med retuscherad spets.
ÅM 808	9	Avslag		Kvartskeratofyr	8	sand	3	1	2,9	Glamilders
ÅM 808	10	Keramik		Keramik, odek	10	rotvälta		2	14,3	Glamilders. Passning
ÅM 808	11	Avslag		Kvarts	10	rotvälta		1	2,2	Glamilders
ÅM 808	12	Avslag		Kvartskeratofyr	10	rotvälta		2	72,8	Glamilders
ÅM 808	13	Avslag		Kvartskeratofyr	11	sand	3	1	7,2	Glamilders
ÅM 808	14	Avslag		Kvartskeratofyr	12		2	1	1	Glamilders
ÅM 808	15	Keramik		Keramik, odek	13		2	1	0,3	Glamilders
ÅM 808	16	Keramik		Keramik, odek	13		3	2	0,8	Glamilders
ÅM 808	17	Kärna		Kvartskeratofyr	14		2	1	113	Glamilders
ÅM 808	18	Avslag		Kvartskeratofyr	14		2	1	11	Glamilders
ÅM 808	19	Avslag		Kvartskeratofyr	16		3	2	26,8	Glamilders
ÅM 808	20	Kärna		Kvartskeratofyr	17		2	1	257	Glamilders
ÅM 808	21	Avslag		Kvartskeratofyr	18		2	3	10,9	Glamilders
ÅM 808	22	Avslag		Kvartskeratofyr	18		3	3	1,4	Glamilders
ÅM 808	23	Avslag		Kvartskeratofyr	19		1	1	2,3	Glamilders
ÅM 808	24	Avslag		Kvartskeratofyr	20		2	2	15,8	Glamilders
ÅM 808	25	Keramik		Keramik, odek	20		3	1	0,4	Glamilders
ÅM 808	26	Keramik		Keramik, odek	22		3	1	0,7	Glamilders
ÅM 808	27	Keramik		Keramik, odek	22		4	8	10,6	Glamilders
ÅM 808	28	Avslag		Kvartskeratofyr	22		4	1	5,7	Glamilders
ÅM 808	29	Avslag		Kvartskeratofyr	22		5	2	1,1	Glamilders
ÅM 808	30	Keramik		Keramik, odek	23		2	3	1,5	Glamilders
ÅM 808	31	Avslag		Kvartskeratofyr	24		1	1	4,1	Glamilders
ÅM 808	32	Avslag		Kvartskeratofyr	24		3	2	9,3	Glamilders
ÅM 808	33	Avslag		Kvartskeratofyr	24		4	1	0,4	Glamilders
ÅM 808	34	Avslag		Kvartskeratofyr	25		3	2	6,9	Glamilders
ÅM 808	35	Avslag		Kvartskeratofyr	25		4	3	31,7	Glamilders
ÅM 808	36	Keramik		Keramik, odek	27	sandlager		1	1,1	Glamilders. Spadgrop
ÅM 808	37	Ben		Bränt ben	29		3	1	0,3	Glamilders

Bilaga 2. Fyndkatalog

Acc	Fyndnr	Sakord	Del	Material	Ruta	Kontext	Nivå	Antal	Vikt	Boplat/Kommentarer
ÅM 808	38	Avslag		Flinta	30	sandlager		1	0,5	Glamilders. Spadgrop
ÅM 808	39	Avslag		Kvartskeratofyr	33		1	3	22,7	Glamilders
ÅM 808	40	Keramik	Mynning	Keramik, dek	33		2	1	0,7	Glamilders. Spjälkad mynningsbit med ett liggande gropdekor
ÅM 808	41	Keramik		Keramik, odek	33		2	2	1,3	Glamilders
ÅM 808	42	Avslag		Kvartskeratofyr	33		2	12	36,3	Glamilders
ÅM 808	43	Keramik		Keramik, odek	33		3	35	23,6	Glamilders
ÅM 808	45	Avslag		Kvartskeratofyr	33		3	18	66,3	Glamilders
ÅM 808	46	Ben		Obränt ben	33		3	2	0,3	Glamilders
ÅM 808	47	Keramik		Keramik, odek	33		4	10	3,5	Glamilders
ÅM 808	48	Avslag		Kvartskeratofyr	33		4	5	4,6	Glamilders
ÅM 808	50	Ben		Bränt ben	33		4	1	0,1	Glamilders
ÅM 808	51	Avslag		Kvartskeratofyr	34		2	14	34,6	Glamilders
ÅM 808	52	Avslag		Kvartskeratofyr, bränt	34		2	1	1,8	Glamilders
ÅM 808	53	Keramik		Keramik, odek	34		3	4	1	Glamilders
ÅM 808	54	Ben		Obränt ben	34		3	2	0,6	Glamilders
ÅM 808	55	Avslag		Kvartskeratofyr	34		3	24	43	Glamilders
ÅM 808	57	Bränd lera		Bränd lera	34		1	1	9,3	Glamilders
ÅM 808	58	Avslag		Kvartskeratofyr	34		1	5	16,5	Glamilders
ÅM 808	59	Keramik		Keramik, odek	34		4	2	1,7	Glamilders
ÅM 808	60	Avslag		Kvartskeratofyr	34		4	12	57,6	Glamilders
ÅM 808	61	Keramik		Keramik, odek	34		5	2	1,9	Glamilders
ÅM 808	62	Bränd lera		Bränd lera	34		5	1	4,7	Glamilders
ÅM 808	63	Avslag		Kvartskeratofyr	35	urlakning	2	4	22,6	Glamilders
ÅM 808	64	Avslag		Kvartskeratofyr	35	brun sand	2	4	39,3	Glamilders
ÅM 808	65	Keramik		Keramik, odek	35		3	5	4,7	Glamilders
ÅM 808	66	Avslag		Kvartskeratofyr	35		3	13	54,6	Glamilders
ÅM 808	67	Keramik		Keramik, odek	35		4	3	4,8	Glamilders
ÅM 808	68	Avslag		Kvartskeratofyr	35		4	4	31,9	Glamilders
ÅM 808	69	Ben		Obränt ben	35		4	1	1,2	Glamilders
ÅM 808	70	Keramik		Keramik, odek	35		5	112	5,4	Glamilders
ÅM 808	71	Avslag		Kvartskeratofyr	35		5	5	29,9	Glamilders
ÅM 808	72	Ben		Obränt ben	35		5	1	0,1	Glamilders
ÅM 808	73	Keramik		Keramik, odek	35		6	8	2,3	Glamilders
ÅM 808	74	Avslag		Kvarts	35		6	1	1,7	Glamilders
ÅM 808	75	Avslag		Kvartskeratofyr	35		6	1	2,5	Glamilders

Bilaga 2. Fyndkatalog

Acc	Fyndnr	Sakord	Del	Material	Ruta	Kontext	Nivå	Antal	Vikt	Boplats/Kommentarer
ÅM 808	76	Avslag		Kvartskeratofyr	41		1	5	28,3	Glamilders
ÅM 808	77	Keramik		Keramik, odek	41		2	1	0,3	Glamilders
ÅM 808	78	Avslag		Kvartskeratofyr	41		2	9	19,3	Glamilders
ÅM 808	79	Ben		Obränt ben	41		2	1	0,1	Glamilders
ÅM 808	80	Bränd lera		Bränd lera	41		3	1	31,7	Glamilders
ÅM 808	81	Avslag		Kvartskeratofyr	41		3	1	21,1	Glamilders
ÅM 808	82	Keramik		Keramik, odek	41		4	3	0,9	Glamilders
ÅM 808	83	Avslag		Kvartskeratofyr	41		4	1	0,2	Glamilders
ÅM 808	84	Avslag		Kvartskeratofyr	42		3	8	25,8	Glamilders
ÅM 808	85	Avslag		Kvartskeratofyr	42		4	13	176	Glamilders
ÅM 808	86	Avslag		Kvartskeratofyr	43	urlakning	2	1	2,2	Glamilders
ÅM 808	87	Avslag		Kvartskeratofyr	43		2	3	34	Glamilders
ÅM 808	88	Avslag		Kvartskeratofyr	43		4	4	13,2	Glamilders
ÅM 808	89	Avslag		Kvartskeratofyr	44		1	1	2,4	Glamilders
ÅM 808	90	Avslag		Kvartskeratofyr	44		2	3	6,2	Glamilders
ÅM 808	91	Avslag		Kvartskeratofyr	44		3	3	3	Glamilders
ÅM 808	92	Avslag		Kvartskeratofyr	44		4	1	8	Glamilders
ÅM 808	93	Avslag		Kvartskeratofyr	45	sandig mylla		2	125	Glamilders. Spadgrop
ÅM 808	94	Kärna		Kvartskeratofyr	46		2	1	241	Glamilders
ÅM 808	95	Avslag		Kvartskeratofyr	46		2	4	38,7	Glamilders
ÅM 808	96	Keramik		Keramik, odek	46	sandlager	3-5	2	1	Glamilders
ÅM 808	97	Avslag		Kvartskeratofyr	46	sandlager	3-5	2	1,4	Glamilders
ÅM 808	98	Avslag		Kvartskeratofyr	48		3	2	3,3	Glamilders
ÅM 808	99	Avslag		Kvartskeratofyr	48		4	1	0,3	Glamilders
ÅM 808	100	Avslag		Kvartskeratofyr	48		6	1	44,9	Glamilders
ÅM 808	101	Ben		Obränt ben	48		7	1	0,4	Glamilders
ÅM 808	102	Bränd lera		Bränd lera	49		2	1	4,9	Svinvallen
ÅM 808	103	Bränd lera		Bränd lera	49		2	2	1,6	Svinvallen
ÅM 808	104	Avslag		Kvartskeratofyr	49		2	1	0,9	Svinvallen
ÅM 808	105	Keramik		Keramik, odek	49		3	2	1	Svinvallen
ÅM 808	106	Bränd lera		Bränd lera	49		3	7	9,8	Svinvallen
ÅM 808	107	Kärna		Kvartskeratofyr	49		3	1	38,9	Svinvallen
ÅM 808	108	Avslag		Kvartskeratofyr	50		1	2	4,1	Svinvallen
ÅM 808	109	Ben		Bränt ben	50		1	1	0,1	Svinvallen
ÅM 808	110	Avslag		Kvartskeratofyr	50		2	1	1,4	Svinvallen

Bilaga 2. Fyndkatalog

Acc	Fyndnr	Sakord	Del	Material	Ruta	Kontext	Nivå	Antal	Vikt	Boplat/Kommentarer
ÅM 808	111	Keramik	Botten	Keramik, odek	50		3	1	3	Svinvallen. Fragment från övergången bottenbuk.
ÅM 808	112	Keramik		Keramik, odek	50		3	4	1,7	Svinvallen
ÅM 808	113	Avslag		Kvartskeratofyr	50		3	6	58,2	Svinvallen
ÅM 808	114	Ben		Obränt ben	50		3	2	0,8	Svinvallen
ÅM 808	115	Keramik		Keramik, odek	50		4	1	2,8	Svinvallen
ÅM 808	116	Avslag		Kvartskeratofyr	50		4	1	7,3	Svinvallen
ÅM 808	117	Bränd lera		Bränd lera	51		1	2	19,9	Svinvallen
ÅM 808	118	Avslag		Kvartskeratofyr	51		1	2	26,9	Svinvallen
ÅM 808	119	Ben		Obränt ben	51		1	1	1,5	Svinvallen
ÅM 808	120	Ben		Bränt ben	51		1	3	0,8	Svinvallen
ÅM 808	121	Bränd lera		Bränd lera	51		2	2	4,4	Svinvallen. En bit ev. rödfärgad.
ÅM 808	122	Avslag		Kvartskeratofyr	51		2	2	1,6	Svinvallen
ÅM 808	123	Ben		Obränt ben	51		2	1	1,6	Svinvallen
ÅM 808	124	Ben		Bränt ben	51		2	5	1,4	Svinvallen
ÅM 808	125	Keramik		Keramik, odek	51		3	1	0,5	Svinvallen
ÅM 808	126	Avslag		Kvartskeratofyr	51		3	2	7,6	Svinvallen
ÅM 808	127	Avslag		Kvartskeratofyr	52		2	3	57,6	Svinvallen
ÅM 808	128	Avslag		Kvartskeratofyr	52		4	2	5,6	Svinvallen
ÅM 808	129	Keramik	Botten	Keramik, dek	59		3	1	249	Svinvallen. Nederdelen av ett mindre kärl. Buk, fot, botten. På buken finns kamintryck. På bottenplattan finns vargtanddekor. Invändigt är matskorpa.
ÅM 808	131	Avslag		Kvartskeratofyr	54		2	2	65,6	Svinvallen
ÅM 808	132	Keramik		Keramik, odek	54		3	2	3,1	Svinvallen
ÅM 808	133	Yxa		Kvartskeratofyr	54		3	1	208	Svinvallen. Fragment med eggpartiet. Sannolikt slipad. Svinvallen
ÅM 808	134	Avslag		Kvartskeratofyr	54		3	12	299	Svinvallen
ÅM 808	135	Keramik		Keramik, odek	54		4	1	0,9	Svinvallen
ÅM 808	136	Avslag		Kvartskeratofyr	54		4	1	93,4	Svinvallen. Avslag med retusch. Skrapa.
ÅM 808	137	Avslag		Kvartskeratofyr	54		4	5	12	Svinvallen
ÅM 808	138	Keramik		Keramik, odek	54		5	1	0,5	Svinvallen
ÅM 808	139	Avslag		Kvartskeratofyr	54		5	1	2,6	Svinvallen
ÅM 808	140	Ben		Obränt ben	54		5	1	0,7	Svinvallen
ÅM 808	141	Keramik		Keramik, odek	55		2	1	0,9	Svinvallen
ÅM 808	142	Avslag		Kvartskeratofyr	55		2	1	1,1	Svinvallen
ÅM 808	143	Avslag		Kvartskeratofyr	55		3	1	0,8	Svinvallen

Bilaga 2. Fyndkatalog

Acc	Fyndnr	Sakord	Del	Material	Ruta	Kontext	Nivå	Antal	Vikt	Boplats/Kommentarer
ÅM 808	144	Avslag		Kvartskeratofyr	55		4	3	2,4	Svinvallen
ÅM 808	145	Avslag		Kvartskeratofyr	55		5	1	0,9	Svinvallen
ÅM 808	146	Avslag		Kvartskeratofyr	56		1	1	0,6	Svinvallen
ÅM 808	147	Keramik		Keramik, odek	56		2	3	2,3	Svinvallen
ÅM 808	148	Avslag		Kvartskeratofyr	56		2	4	71,6	Svinvallen
ÅM 808	149	Ben		Bränt ben	56		2	2	0,3	Svinvallen
ÅM 808	150	Avslag		Kvartskeratofyr	56		3	2	1,7	Svinvallen
ÅM 808	151	Avslag		Kvartskeratofyr	58		2	6	5,6	Svinvallen
ÅM 808	152	Avslag		Kvartskeratofyr	58		3	2	5,7	Svinvallen
ÅM 808	153	Keramik		Keramik, odek	58		4	1	3	Svinvallen
ÅM 808	155	Keramik		Keramik, odek	58		5	2	1,2	Svinvallen
ÅM 808	159	Keramik		Keramik, odek	60		2	2	2,4	Svinvallen
ÅM 808	160	Avslag		Kvartskeratofyr	60		2	10	102	Svinvallen
ÅM 808	161	Keramik		Keramik, odek	60		3	1	1,6	Svinvallen
ÅM 808	162	Avslag		Kvartskeratofyr	60		3	1	0,8	Svinvallen
ÅM 808	163	Avslag		Kvartskeratofyr	60		4	2	0,3	Svinvallen
ÅM 808	164	Avslag		Kvartskeratofyr	61		1	1	2,7	Svinvallen
ÅM 808	165	Avslag		Kvartskeratofyr	61		2	1	0,7	Svinvallen
ÅM 808	166	Avslag		Kvartskeratofyr	61		3	2	0,8	Svinvallen
ÅM 808	168	Keramik		Keramik, odek	61		5	3	0,3	Svinvallen
ÅM 808	169	Avslag		Kvartskeratofyr	62		1	2	4,1	Svinvallen
ÅM 808	170	Avslag		Kvartskeratofyr	62		2	1	5,9	Svinvallen
ÅM 808	171	Avslag		Kvartskeratofyr	62		3	1	1	Svinvallen
ÅM 808	172	Avslag		Kvartskeratofyr	64		1	3	18,1	Svinvallen
ÅM 808	173	Avslag		Kvartskeratofyr	64		3	4	70,4	Svinvallen
ÅM 808	174	Avslag		Kvartskeratofyr	64		5	1	2,6	Svinvallen
ÅM 808	175	Avslag		Kvartskeratofyr	66		3	1	4,4	Svinvallen
ÅM 808	176	Avslag		Kvartskeratofyr	67	urlakning		1	3,5	Svinvallen. Spadgrop
ÅM 808	177	Avslag		Kvartskeratofyr	69		3-4	1	1,5	Svinvallen
ÅM 808	178	Avslag		Kvartskeratofyr	70		2	1	9,5	Svinvallen
ÅM 808	179	Avslag		Kvartskeratofyr	71		2	1	0,4	Svinvallen. Avbrutet spån
ÅM 808	180	Avslag		Kvartskeratofyr	73		3	1	36,6	Svinvallen
ÅM 808	181	Avslag		Kvartskeratofyr	80		2	1	18	Glamilders
ÅM 808	182	Keramik		Keramik, odek	82		1	18	14,8	Glamilders
ÅM 808	183	Avslag		Kvartskeratofyr	82		1	9	110	Glamilders
ÅM 808	184	Keramik	Mynning	Keramik, dek	82		2	1	5	Glamilders. Mynningsfragment med fina intryck på mynningskanten.

Bilaga 2. Fyndkatalog

Acc	Fyndnr	Sakord	Del	Material	Ruta	Kontext	Nivå	Antal	Vikt	Boplats/Kommentarer
ÅM 808	185	Keramik		Keramik, dek	82		2	1	10,9	Glamilders. Fragment med intryckta steck som är lagda i fiskbensmönster.
ÅM 808	186	Keramik	Mynning	Keramik, odek	82		2	1	1	Glamilders. Mynningsfragment.
ÅM 808	187	Keramik		Keramik, odek	82		2	45	47,8	Glamilders
ÅM 808	188	Ben		Obränt ben	82		2	1	0,1	Glamilders
ÅM 808	189	Ben		Bränt ben	82		2	1	0,1	Glamilders
ÅM 808	190	Avslag		Kvartskeratofyr	82		2	1	65,2	Glamilders. Avslag med retusch. Kniv/såg
ÅM 808	191	Avslag		Kvartskeratofyr	82		2	11	73,3	Glamilders
ÅM 808	192	Glättsten		Bergart	82		2	1	9,7	Glamilders
ÅM 808	193	Keramik	Öra	Keramik, odek	82		3	1	7,6	Glamilders. Öra till en skål/kruka. Mycket fint gods. Torbjörn Brorsson föreslår bronsåldersskål.
ÅM 808	194	Keramik	Mynning	Keramik, dek	82		3	1	16	Glamilders. Mynningsfragment med två väldigt djupa gropar.
ÅM 808	195	Keramik		Keramik, dek	82		3	1	5	Glamilders. Fragment med grunda ristade strecksom jag är osäker om det är dekor eller om det bara är avstruken yta.
ÅM 808	196	Keramik		Keramik, odek	82		3	93	99,3	Glamilders
ÅM 808	197	Kärna		Kvartskeratofyr	82		3	1	243	Glamilders. Sekundärt använd som knacksten.
ÅM 808	198	Avslag		Kvartskeratofyr	82		3	18	32,3	Glamilders
ÅM 808	199	Ben		Obränt ben	82		3	11	1,7	Glamilders
ÅM 808	200	Ben		Bränt ben	82		3	6	0,5	Glamilders
ÅM 808	201	Keramik	Botten	Keramik, odek	82		4	1	48,5	Glamilders. Botten från ett rundat kärl.
ÅM 808	202	Keramik		Keramik, odek	82		4	4	0,6	Glamilders
ÅM 808	203	Avslag		Kvartskeratofyr, bränt	84		2	1	0,8	Glamilders
ÅM 808	204	Avslag		Kvartskeratofyr	84		3	1	2,9	Glamilders
ÅM 808	205	Avslag		Kvartskeratofyr	85		2	1	64,6	Glamilders
ÅM 808	206	Avslag		Kvartskeratofyr	85		3	1	30,3	Glamilders. Avslag med bruksretusch. Skrapa.
ÅM 808	207	Avslag		Kvartskeratofyr	85		3	4	30,8	Glamilders
ÅM 808	208	Avslag		Kvartskeratofyr	88		1	1	31	Glamilders
ÅM 808	209	Knacksten		Kvartskeratofyr	88		2	2	672	Glamilders
ÅM 808	210	Kärna		Kvartskeratofyr	88		2	1	287	Glamilders
ÅM 808	211	Avslag		Kvartskeratofyr	88		2	4	48,8	Glamilders
ÅM 808	212	Glättsten		Kvartskeratofyr	88		2	2	344	Glamilders

Bilaga 2. Fyndkatalog

Acc	Fyndnr	Sakord	Del	Material	Ruta	Kontext	Nivå	Antal	Vikt	Boplats/Kommentarer
ÅM 808	213	Slipsten		Sandsten	88		3	1	1439	Glamilders
ÅM 808	214	Knacksten		Bergart	88		4	1	158	Glamilders
ÅM 808	215	Avslag		Kvartskeratofyr	89		2	1	14,6	Glamilders
ÅM 808	217	Bränd lera		Bränd lera	89		3	1	9,9	Glamilders
ÅM 808	218	Avslag		Kvarts	90		2	1	2	Glamilders
ÅM 808	219	Keramik		Keramik, odek	91		2	1	0,7	Glamilders
ÅM 808	220	Avslag		Kvartskeratofyr	91		2	1	6,7	Glamilders
ÅM 808	221	Keramik		Keramik, odek	91		3	1	1,6	Glamilders
ÅM 808	222	Kärna		Kvartskeratofyr	92		3	2	353	Glamilders
ÅM 808	223	Avslag		Kvartskeratofyr	92		3	1	2,1	Glamilders
ÅM 808	224	Avslag		Kvartskeratofyr	93		2	1	38,3	Glamilders
ÅM 808	225	Avslag		Kvarts	94		2	1	4,6	Glamilders
ÅM 808	226	Keramik		Keramik, odek	94		3	1	1,4	Glamilders
ÅM 808	227	Avslag		Kvartskeratofyr	94		3	1	0,7	Glamilders
ÅM 808	228	Avslag		Kvartskeratofyr	95		1	3	18,7	Glamilders
ÅM 808	229	Keramik		Keramik, odek	95		2	16	9,9	Glamilders
ÅM 808	230	Avslag		Kvartskeratofyr	95		2	20	17,3	Glamilders
ÅM 808	232	Keramik		Keramik, odek	96		3	1	1	Glamilders
ÅM 808	233	Avslag		Kvartskeratofyr	96		3	3	31,3	Glamilders
ÅM 808	234	Keramik		Keramik, odek	96		4	2	1	Glamilders
ÅM 808	235	Avslag		Kvartskeratofyr	96		4	1	0,8	Glamilders
ÅM 808	236	Keramik		Keramik, odek	97		2	9	6,6	Glamilders
ÅM 808	237	Avslag		Kvartskeratofyr	97		2	19	47,7	Glamilders
ÅM 808	238	Ben		Obränt ben	97		2	2	0,5	Glamilders
ÅM 808	239	Keramik		Keramik, odek	97		3	29	12,4	Glamilders
ÅM 808	240	Avslag		Kvartskeratofyr	97		3	21	44,1	Glamilders
ÅM 808	241	Ben		Obränt ben	97		3	9	1,4	Glamilders
ÅM 808	242	Keramik		Keramik, odek	97		4	31	27,9	Glamilders
ÅM 808	243	Nötskal		Organiskt mtrl	97		4	3	0,1	Glamilders
ÅM 808	244	Avslag		Kvartskeratofyr	97		4	19	116	Glamilders
ÅM 808	245	Ben		Obränt ben	97		4	17	1,9	Glamilders
ÅM 808	246	Keramik	Mynning	Keramik, dek	97		5	1	58,5	Glamilders. Fragment med mynning, hals, skuldra och buk. Fiskbensmönster gjort med en sextandad kam. Hål på halsen för att hänga kärlet.

Bilaga 2. Fyndkatalog

Acc	Fyndnr	Sakord	Del	Material	Ruta	Kontext	Nivå	Antal	Vikt	Boplats/Kommentarer
ÅM 808	247	Keramik	Mynning	Keramik, dek	97		5	1	2,3	Glamilders. Mynningsfragment. Snedställda kamintryck på mynningskanten.
ÅM 808	248	Keramik	Mynning	Keramik, dek	97		5	1	1,2	Glamilders. Spjälkat mynningsfragment med snedställda streck på mynningskanten och gropar på halsen.
ÅM 808	249	Keramik		Keramik, odek	97		5	51	32,3	Glamilders
ÅM 808	250	Avslag		Kvarts	97		5	1	12,5	Glamilders
ÅM 808	251	Avslag		Kvartskeratofyr	97		5	13	162	Glamilders
ÅM 808	252	Ben		Obränt ben	97		5	31	3,4	Glamilders
ÅM 808	253	Keramik	Mynning	Keramik, dek	97		6	1	1,3	Glamilders. Spjälkat mynningsfragment med kamintryck på mynningskanten.
ÅM 808	254	Keramik	Mynning	Keramik, odek	97		6	1	0,8	Glamilders. Spjälkat mynningsfragment
ÅM 808	255	Keramik		Keramik, odek	97		6	19	10,6	Glamilders
ÅM 808	257	Keramik		Keramik, odek	97		7	2	1,5	Glamilders
ÅM 808	258	Keramik		Keramik, odek	98		2	13	5,9	Glamilders
ÅM 808	259	Avslag		Kvartskeratofyr	98		2	1	63,8	Glamilders. Avslag med retusch. Skrapa
ÅM 808	260	Avslag		Kvartskeratofyr	98		2	1	33,2	Glamilders. Avslag med bruksretusch. Kniv
ÅM 808	261	Avslag		Kvartskeratofyr	98		2	1	65,4	Glamilders. Sten med högblank kant.
ÅM 808	262	Avslag		Kvartskeratofyr	98		2	22	128	Glamilders
ÅM 808	263	Keramik	Mynning	Keramik, dek	98		3	1	2	Glamilders. Spjälkat mynningsfragment med kamintryck på mynningskanten och vertikala intryck på halsen.
ÅM 808	264	Keramik		Keramik, dek	98		3	1	1,8	Glamilders. Del av en idol/Hank till kärl? Små snedställda streck på kanten.
ÅM 808	265	Keramik		Keramik, dek	98		3	1	1,3	Glamilders. Fiskbensmönster
ÅM 808	266	Keramik		Keramik, dek	98		3	1	0,9	Glamilders. Dekor av snedställda kamintryck
ÅM 808	267	Keramik		Keramik, dek	98		3	4	1,7	Glamilders. Spjälkade fragment med små gropar, troligen olika kärl.
ÅM 808	268	Keramik		Keramik, odek	98		3	44	31,7	Glamilders
ÅM 808	269	Avslag		Kvartskeratofyr	98		3	1	122	Glamilders. Avslag med retusch. Skrapa
ÅM 808	270	Avslag		Kvartskeratofyr	98		3	1	20	Glamilders. Avslag med två inhak. Stickel.
ÅM 808	271	Avslag		Kvartskeratofyr	98		3	62	131	Glamilders
ÅM 808	272	Avslag		Kvarts	98		3	1	0,2	Glamilders
ÅM 808	273	Ben		Obränt ben	98		3	10	1,8	Glamilders
ÅM 808	274	Keramik		Keramik, dek	98		4	1	1	Glamilders. Fragment med delar av intryck.

Bilaga 2. Fyndkatalog

Acc	Fyndnr	Sakord	Del	Material	Ruta	Kontext	Nivå	Antal	Vikt	Boplats/Kommentarer
ÅM 808	275	Keramik		Keramik, odek	98		4	1	2,2	Glamilders
ÅM 808	276	Avslag		Kvartskeratofyr	98		4	11	21	Glamilders
ÅM 808	277	Ben		Obränt ben	98		4	5	0,3	Glamilders
ÅM 808	278	Nötskal		Organiskt mtrl	98		4	2	0,1	Glamilders
ÅM 808	279	Keramik		Keramik, odek	99		1	3	4,8	Glamilders
ÅM 808	280	Ben		Obränt ben	99		1	2	0,5	Glamilders
ÅM 808	281	Avslag		Kvartskeratofyr	99		1	23	47,9	Glamilders
ÅM 808	282	Keramik	Mynning	Keramik, dek	99		2	1	2,3	Glamilders. Mynningsfragment med dekor av snedställda kamintryck strax under mynningen. Otydliga kamintryck på mynningskanten. Ett stort intryckt streck på insidan som jag är osäker på om det är dekor.
ÅM 808	283	Keramik	Mynning	Keramik, dek	99		2	1	1,3	Glamilders. Spjälkat mynningsfragment med vertikala intryck strax nedanför mynningen.
ÅM 808	284	Keramik	Mynning	Keramik, dek	99		2	1	1,4	Glamilders. Mynningsfragment med vertikalt kamintryck. Mynningskanten är för erroderad, oklart om den varit dekorerad.
ÅM 808	285	Keramik	Mynning	Keramik, dek	99		2	1	0,8	Glamilders. Mynningsfragment med kamintryck på mynningskanten.
ÅM 808	286	Keramik		Keramik, dek	99		2	1	0,6	Glamilders. Spjälkat fragment med gropar
ÅM 808	287	Keramik		Keramik, odek	99		2	57	45,5	Glamilders
ÅM 808	288	Ben		Obränt ben	99		2	11	2,4	Glamilders
ÅM 808	289	Ben		Bränt ben	99		2	2	0,2	Glamilders
ÅM 808	290	Avslag		Kvartskeratofyr	99		2	74	108	Glamilders
ÅM 808	291	Keramik		Keramik, dek	99		3	1	0,4	Glamilders. Spjälkat fragment med gropar.
ÅM 808	292	Keramik		Keramik, dek	99		3	1	0,4	Glamilders. Fragment med ett intryckt streck. Osäker om det är dekor.
ÅM 808	293	Keramik		Keramik, odek	99		3-4	81	26,6	Glamilders
ÅM 808	294	Ben		Obränt ben	99		3	43	6	Glamilders
ÅM 808	295	Ben		Bränt ben	99		3	2	0,4	Glamilders
ÅM 808	296	Avslag		Kvartskeratofyr	99		3	34	45,1	Glamilders
ÅM 808	297	Keramik		Keramik, dek	99		4	1	0,2	Glamilders. Spjälkat fragment med intryck
ÅM 808	298	Keramik		Keramik, odek	99		4	76	37,5	Glamilders
ÅM 808	299	Nötskal		Organiskt mtrl	99		4	2	0,1	Glamilders

Bilaga 2. Fyndkatalog

Acc	Fyndnr	Sakord	Del	Material	Ruta	Kontext	Nivå	Antal	Vikt	Boplat/Kommentarer
ÅM 808	300	Avslag		Kvartskeratofyr	99		4	1	45,4	Glamilders. Avslag med bruksretusch. Skrapa/kniv
ÅM 808	301	Avslag		Kvartskeratofyr	99		4	24	47,4	Glamilders
ÅM 808	302	Keramik		Keramik, dek	99		5	1	2	Glamilders. Spjälkat fragment med fiskbensdekor
ÅM 808	303	Keramik		Keramik, odek	99		5	19	51,3	Glamilders
ÅM 808	304	Keramik		Keramik, odek	99		5	9	12,3	Glamilders. Sekundärbränt
ÅM 808	305	Bränd lera		Bränd lera	99		5	1	1,1	Glamilders
ÅM 808	306	Ben		Obränt ben	99		5	6	0,9	Glamilders
ÅM 808	307	Ben		Bränt ben	99		5	1	1	Glamilders
ÅM 808	308	Avslag		Kvartskeratofyr	99		5	13	80,8	Glamilders
ÅM 808	310	Nötskal		Organiskt mtrl	99		5	4	0,3	Glamilders
ÅM 808	311	Keramik		Keramik, odek	99		6	7	12	Glamilders
ÅM 808	312	Keramik		Keramik, odek	99		6	4	4,2	Glamilders. Sekundärbränt
ÅM 808	313	Nötskal		Organiskt mtrl	99		6	3	0,2	Glamilders
ÅM 808	314	Avslag		Kvartskeratofyr	100		1	1	18,3	Glamilders
ÅM 808	315	Avslag		Kvartskeratofyr	100		2	6	57,4	Glamilders
ÅM 808	317	Keramik	Skuldra	Keramik, dek	100		4	1	1	Glamilders. Spjätkad skuldrafragment med vertikala intryck.
ÅM 808	318	Keramik		Keramik, odek	100		4	3	3,1	Glamilders
ÅM 808	319	Avslag		Kvartskeratofyr	101		2	3	3,3	Glamilders
ÅM 808	320	Keramik		Keramik, dek	101		3	1	9,3	Glamilders. Spjätkat fragment med cirkelintryck.
ÅM 808	321	Keramik		Keramik, odek	101		3	6	5,1	Glamilders
ÅM 808	322	Avslag		Kvartskeratofyr	101		3	10	27,9	Glamilders
ÅM 808	323	Keramik	Mynning	Keramik, odek	101		4	2	2,4	Glamilders. Spjätkade mynningsfragment
ÅM 808	324	Keramik		Keramik, odek	101		4	8	22,3	Glamilders
ÅM 808	325	Kärna		Kvartskeratofyr	101		4	1	218	Glamilders
ÅM 808	326	Avslag		Kvartskeratofyr	101		4	10	83,5	Glamilders
ÅM 808	327	Keramik		Keramik, odek	101		5	1	0,7	Glamilders
ÅM 808	328	Avslag		Kvartskeratofyr	101		5	1	0,5	Glamilders
ÅM 808	329	Keramik	Botten	Keramik, odek	103		2	1	9,1	Glamilders. Övergången buk-botten.
ÅM 808	330	Keramik		Keramik, odek	103		2	4	12,1	Glamilders
ÅM 808	332	Keramik		Keramik, dek	103		3	1	2,9	Glamilders. Fragment med parallella linjer
ÅM 808	333	Keramik	Botten	Keramik, odek	103		3	1	6,1	Glamilders. Övergången buk-botten
ÅM 808	334	Keramik		Keramik, odek	103		3	4	12,7	Glamilders
ÅM 808	335	Avslag		Kvartskeratofyr	103		3	3	61,7	Glamilders

Bilaga 2. Fyndkatalog

Acc	Fyndnr	Sakord	Del	Material	Ruta	Kontext	Nivå	Antal	Vikt	Boplat/Kommentarer
ÅM 808	336	Keramik		Keramik, odek	103		4	1	1,6	Glamilders
ÅM 808	337	Keramik	Skuldra	Keramik, dek	103		5	2	17,4	Glamilders. Passning. Skuldra med runda gropar på rad.
ÅM 808	338	Avslag		Kvartskeratofyr	103		5	1	6,2	Glamilders
ÅM 808	339	Avslag		Kvartskeratofyr	105		3	1	8,9	Glamilders
ÅM 808	340	Keramik		Keramik, odek	105		6	1	0,6	Glamilders
ÅM 808	341	Keramik		Keramik, odek	107		2	1	2,2	Glamilders
ÅM 808	342	Keramik	Mynning	Keramik, odek	107		2	1	4,6	Glamilders. Osäker om detta är ett mynningsfragment till ett kärl eller någon annan form av föremål.
ÅM 808	343	Keramik		Keramik, odek	107		2	11	34,1	Glamilders
ÅM 808	344	Avslag		Kvartskeratofyr	107		2	1	0,5	Glamilders
ÅM 808	345	Avslag		Kvartskeratofyr	108		3	6	21,5	Glamilders
ÅM 808	346	Avslag		Kvartskeratofyr	108		4	1	1,2	Glamilders
ÅM 808	347	Avslag		Kvartskeratofyr	111		1	1	1,3	Svinvallen
ÅM 808	348	Avslag		Kvartskeratofyr	111		2	1	11,2	Svinvallen
ÅM 808	349	Avslag		Kvartskeratofyr	111		3	1	1,6	Svinvallen
ÅM 808	350	Avslag		Kvartskeratofyr	112		2	1	187	Svinvallen. Avslag med bruksretusch. Skrapa
ÅM 808	351	Avslag		Kvartskeratofyr	112		2	1	1,5	Svinvallen
ÅM 808	352	Avslag		Kvartskeratofyr	112		3	1	2,8	Svinvallen
ÅM 808	353	Avslag		Kvartskeratofyr	114		3	1	6,9	Svinvallen. Avslag med bruksretusch. Skrapa
ÅM 808	354	Avslag		Kvartskeratofyr	115		1-2	1	0,3	Svinvallen
ÅM 808	356	Bränd lera		Bränd lera	115		3	1	0,7	Svinvallen. Skulpterad? Idol?
ÅM 808	357	Keramik		Keramik, odek	115		3	1	0,3	Svinvallen
ÅM 808	358	Avslag		Kvartskeratofyr	115		4	1	1,8	Svinvallen
ÅM 808	359	Avslag		Kvartskeratofyr	115		5	1	8,8	Svinvallen
ÅM 808	360	Avslag		Kvartskeratofyr	117		5	1	0,7	Svinvallen
ÅM 808	361	Avslag		Kvartskeratofyr	119		3	2	59,2	Svinvallen
ÅM 808	362	Avslag		Kvartskeratofyr	121		6	1	0,4	Svinvallen
ÅM 808	363	Knacksten		Bergart	124		1	1	1059	Myrsbacka
ÅM 808	364	Avslag		Kvartskeratofyr	124		1	3	9	Myrsbacka
ÅM 808	365	Avslag		Kvarts	124		2	1	2,5	Myrsbacka
ÅM 808	366	Avslag		Kvartskeratofyr	124		2	19	145	Myrsbacka
ÅM 808	367	Avslag		Kvartskeratofyr	124		3	8	34,1	Myrsbacka

Bilaga 2. Fyndkatalog

Acc	Fyndnr	Sakord	Del	Material	Ruta	Kontext	Nivå	Antal	Vikt	Boplat/Kommentarer
ÅM 808	368	Keramik		Keramik, dek	124		3	7	25,3	Myrsbacka. Passning. Ytan avstruken med gräs. Myrsbacka
ÅM 808	369	Avslag		Kvartskeratofyr	124		4	1	5,8	Myrsbacka
ÅM 808	370	Avslag		Kvartskeratofyr	128		2	1	75,4	Svinvallen
ÅM 808	371	Avslag		Kvartskeratofyr	128		2	6	61	Svinvallen
ÅM 808	372	Nötskal		Organiskt mtrl	128		3	2	0,1	Svinvallen
ÅM 808	373	Bränd lera		Bränd lera	128		3	1	3,2	Svinvallen. Skulpterad?
ÅM 808	374	Keramik		Keramik, odek	128		3	1	0,8	Svinvallen
ÅM 808	375	Avslag		Kvartskeratofyr	128		3	13	72	Svinvallen
ÅM 808	376	Avslag		Kvartskeratofyr	130		2	7	26,9	Myrsbacka
ÅM 808	377	Avslag		Kvartskeratofyr	130		3	3	6,6	Myrsbacka
ÅM 808	378	Avslag		Kvarts	131		2	1	0,1	Myrsbacka
ÅM 808	379	Avslag		Kvartskeratofyr	131		2	2	15,6	Myrsbacka
ÅM 808	380	Keramik		Keramik, odek	131		3	8	10,5	Myrsbacka
ÅM 808	381	Avslag		Kvartskeratofyr	131		3	3	2,2	Myrsbacka
ÅM 808	382	Keramik		Keramik, odek	131		4	10	11,2	Myrsbacka
ÅM 808	383	Avslag		Kvartskeratofyr	131		4	3	2,4	Myrsbacka
ÅM 808	384	Keramik		Keramik, odek	132		1	2	1,4	Myrsbacka
ÅM 808	385	Avslag		Kvartskeratofyr	132		1	1	51,6	Myrsbacka
ÅM 808	386	Avslag		Kvartskeratofyr, bränt	132		1	2	0,9	Myrsbacka
ÅM 808	387	Keramik		Keramik, odek	132		2	4	3	Myrsbacka
ÅM 808	388	Avslag		Kvarts	132		2	1	3,9	Myrsbacka
ÅM 808	389	Avslag		Kvartskeratofyr	132		2	4	17,2	Myrsbacka
ÅM 808	390	Nötskal		Organiskt mtrl	132		2	1	0,1	Myrsbacka
ÅM 808	391	Keramik	Hals	Keramik, dek	132		3	3	39	Myrsbacka. Passning. Smågropar på halsen. Myrsbacka.
ÅM 808	392	Keramik		Keramik, dek	132		3	1	2,1	Myrsbacka. Droppformat gropintryck. Myrsbacka
ÅM 808	393	Keramik		Keramik, odek	132		3	15	13,5	Myrsbacka
ÅM 808	394	Keramik		Keramik, odek	132		3	3	1,4	Myrsbacka
ÅM 808	395	Avslag		Kvarts	132		3	3	1,7	Myrsbacka
ÅM 808	396	Avslag		Kvartskeratofyr	132		3	1	31,8	Myrsbacka. Avslag med bruksretusch. Skrapa. Myrsbacka
ÅM 808	397	Avslag		Kvartskeratofyr	132		3	12	22	Myrsbacka
ÅM 808	398	Keramik		Keramik, odek	132		4	1	0,9	Myrsbacka
ÅM 808	399	Avslag		Kvartskeratofyr	135			1	48,3	Myrsbacka. Spadad

Bilaga 2. Fyndkatalog

Acc	Fyndnr	Sakord	Del	Material	Ruta	Kontext	Nivå	Antal	Vikt	Boplat/Kommentarer
ÅM 808	400	Avslag		Kvartskeratofyr	140			1	1	Myrsbacka. Spadgrop
ÅM 808	401	Avslag		Kvartskeratofyr	141		2	1	0,6	Myrsbacka
ÅM 808	402	Avslag		Kvartskeratofyr	141		3	1	1,7	Myrsbacka
ÅM 808	403	Kärna		Kvartskeratofyr	147		3	1	17,3	Myrsbacka
ÅM 808	404	Keramik		Keramik, odek	150	urlakning	2	1	21,8	Myrsbacka
ÅM 808	405	Kärna		Kvartskeratofyr	151		2	1	112	Myrsbacka
ÅM 808	406	Avslag		Kvartskeratofyr	151		2	2	9	Myrsbacka
ÅM 808	407	Avslag		Kvartskeratofyr	151		3	1	22,7	Myrsbacka
ÅM 808	408	Avslag		Kvartskeratofyr	152		3	2	1	Myrsbacka
ÅM 808	409	Ben		Obränt ben	152		6	1	0,1	Myrsbacka
ÅM 808	410	Avslag		Flinta	153		2	1	1,9	Myrsbacka
ÅM 808	411	Keramik		Keramik, dek	153		2	1	11,8	Myrsbacka. Ytan avstruken med gräs
ÅM 808	412	Keramik		Keramik, odek	153		2	1	1	Myrsbacka
ÅM 808	413	Keramik		Keramik, odek	153		3	1	2,6	Myrsbacka
ÅM 808	414	Avslag		Kvartskeratofyr	153		3	1	16,1	Myrsbacka.
ÅM 808	415	Avslag		Kvarts	160		2	2	2,2	Myrsbacka. Rökfärgad.
ÅM 808	416	Kärna		Kvartskeratofyr	160		2	1	57,9	Myrsbacka
ÅM 808	417	Avslag		Kvartskeratofyr	160		2	5	20,5	Myrsbacka
ÅM 808	418	Keramik		Keramik, odek	160		3	1	1,2	Myrsbacka
ÅM 808	419	Avslag		Kvarts	160		3	4	4,6	Myrsbacka
ÅM 808	420	Knacksten		Kvartskeratofyr	160		3	1	81,8	Myrsbacka
ÅM 808	421	Avslag		Kvarts	160		3	3	10	Myrsbacka. Rökfärgad.
ÅM 808	422	Avslag		Kvartskeratofyr	160		3	10	116	Myrsbacka
ÅM 808	423	Avslag		Kvartskeratofyr, bränt	160		3	1	0,7	Myrsbacka
ÅM 808	424	Keramik		Keramik, odek	164		4	24	417	Myrsbacka. Intaget som preparat. Passning.
ÅM 808	425	Avslag		Kvartskeratofyr	166		4	1	37,1	Myrsbacka
ÅM 808	426	Avslag		Kvartskeratofyr		Område 1		1	99,3	Svinvallen. Avslag med bruksretusch
ÅM 808	427	Avslag		Kvartskeratofyr		Område 1		7	541	Svinvallen.
ÅM 808	428	Kärna		Kvartskeratofyr		Område 2		1	371	Svinvallen
ÅM 808	430	Avslag		Kvartskeratofyr		Område 2		1	4,2	Svinvallen
ÅM 808	431	Knacksten		Kvartskeratofyr		Område 2		1	1653	Svinvallen
ÅM 808	432	Avslag		Kvartskeratofyr		Område 3		1	94,3	Svinvallen. Avslag med bruksretusch. Kniv/skrapa. Svinvallen
ÅM 808	433	Avslag		Kvartskeratofyr		Område 3		5	46,3	Svinvallen
ÅM 808	434	Kärna		Kvartskeratofyr		Område 4		1	179	Svinvallen

Bilaga 2. Fyndkatalog

Acc	Fyndnr	Sakord	Del	Material	Ruta	Kontext	Nivå	Antal	Vikt	Boplats/Kommentarer
ÅM 808	435	Avslag		Kvartskeratofyr		Område 4		2	45,6	Svinvallen
ÅM 808	436	Avslag		Kvartskeratofyr		Område 5		1	328	Svinvallen
ÅM 808	437	Avslag		Kvartskeratofyr		Område 6		1	134	Svinvallen
ÅM 808	440	Avslag		Kvartskeratofyr		Punkt 502 i sandtag. Svinvallen		1	42,9	Lösfynd. Vid stora sandgropen på Svinvallen
ÅM 808	441	Avslag		Kvartskeratofyr		Punkt 503 i sandtag. Svinvallen		1	7,5	Lösfynd. Vid stora sandgropen på Svinvallen
ÅM 808	442	Keramik		Keramik, odek		Ppunkt 504 i sandtag. Svinvallen		2	9,2	Lösfynd. Matskorpa. Vid stora sandgropen på Svinvallen
ÅM 808	443	Avslag		Kvartskeratofyr		Punkt 504 i sandtag. Svinvallen		4	16,7	Lösfynd. Vid stora sandgropen på Svinvallen
ÅM 808	444	Avslag		Kvartskeratofyr		Punkt 505 i sandtag. Svinvallen		2	59,5	Lösfynd. Vid stora sandgropen på Svinvallen
ÅM 808	445	Keramik		Keramik, dek		Punkt 510 i sandtag. Svinvallen		1	2,4	Lösfynd. Vid stora sandgropen på Svinvallen
ÅM 808	446	Keramik		Keramik, odek		Punkt 510 i sandtag. Svinvallen		5	5,5	Lösfynd. Vid stora sandgropen på Svinvallen
ÅM 808	447	Avslag		Kvartskeratofyr		Punkt 510 i sandtag. Svinvallen		4	10	Lösfynd. Vid stora sandgropen på Svinvallen
ÅM 808	448	Keramik		Keramik, odek	124	SP5	3-4	1	2,7	Myrsbacka. Sällprov 5
ÅM 808	449	Avslag		Kvartskeratofyr	156		4	1	3,3	Myrsbacka
ÅM 808	450	Avslag		Kvartskeratofyr	156		6	2	159	Myrsbacka
ÅM 808	451	Keramik		Keramik, odek	159		2	1	0,8	Myrsbacka
ÅM 808	452	Avslag		Kvarts	159		2	1	0,2	Myrsbacka
ÅM 808	453	Avslag		Kvartskeratofyr	159		2	2	38,4	Myrsbacka
ÅM 808	454	Keramik		Keramik, odek	159		3	1	0,1	Myrsbacka
ÅM 808	455	Avslag		Kvartskeratofyr	159		3	11	87,8	Myrsbacka
ÅM 808	456	Keramik		Keramik, odek	164		3	15	62,8	Myrsbacka. Spår av gräsavstrykning på insidan
ÅM 808	457	Avslag		Kvartskeratofyr	164		2	3	3,3	Myrsbacka

Bilaga 2. Fyndkatalog

Acc	Fyndnr	Sakord	Del	Material	Ruta	Kontext	Nivå	Antal	Vikt	Boplats/Kommentarer
ÅM 808	458	Avslag		Kvartskeratofyr	164		3	4	9,3	Myrsbacka
ÅM 808	459	Keramik		Keramik, dek	164		4	1	6,1	Myrsbacka. Ornerad med grop. Ur N-profil.
ÅM 808	460	Keramik		Keramik, dek	164		4	2	8,2	Myrsbacka. Kring keramiken i bild G20180719_11-17. Ornerad med gropar.
ÅM 808	461	Keramik	mynning	Keramik, odek	164		4	2	3,2	Myrsbacka. Ur N-profilen
ÅM 808	462	Keramik		Keramik, odek	164		4	11	80,7	Myrsbacka. Gräsavstruken insida. Cca 40 cm djupt i N-profilen. Foto in situ G20180719_9-10.
ÅM 808	463	Slipsten		Sandsten	164		4	1	293	Myrsbacka. Fynd i samband med keramiken i provgropen, som delvis låg ovanpå slipstenen.
ÅM 808	464	Keramik		Keramik, odek	164		4	34	36,5	Myrsbacka. Kring Keramiken i bild G20180719_11-17
ÅM 808	465	Keramik		Keramik, odek	164		4	56	138	Myrsbacka. Ur N-profilen
ÅM 808	466	Keramik		Keramik, odek	164		5	7	13,4	Myrsbacka
ÅM 808	467	Avslag		Kvartskeratofyr	164		5	2	3,4	Myrsbacka
ÅM 808	468	Keramik		Keramik, odek	164		6	2	1,79	Myrsbacka
ÅM 808	469	Jordprov		Organiskt mtrl	164		4	1	0	JP9. Myrsbacka. Under keramien. Mellan 40-50cm under markytan.
ÅM 808	470	Jordprov		Organiskt mtrl	164		3	1	0	JP10. Myrsbacka. Ovanför keramiken i profilen. Innehåll i krukans?
Observera att de fyndnummer som saknas är fynd som utgått ur katalogen										

Bilaga 3. Förteckning över digitala fotografier

Filnamn	Rubrik/namn	Tagits från	Fotograf	Anteckningar
G180626_01	Provgrop 2	SÖ	LWL	NV kant
G180626_02	Provgrop 1	N	JL	
G180626_03	Provgrop 3 N-profil	S	VG	
G180626_04	Provgrop 5 N-profil	S	LWL	
G180626_05	Provgrop 4 Ö-profil	V	JL	
G180626_06	Provgrop 7 N-profil	S	LWL	
G180626_07	Provgrop 7 N-profil	S	LWL	
G180626_08	Provgrop 6 N-profil	S	VG	
I180626_01	Provgrop 8 N-profil	S	JL	
I180626_02	Provgrop 9 "lod"		JL	
I180626_03	Provgrop 10 rotvälta	N	JL	
I180626_04	Provgrop 10 rotvälta	N	JL	
I180626_05	Provgrop 11 N-profil	S	JL	
I180626_06	Vy över torp och område	NÖ	JL	
I180627_01	Provgrop 15 S-profil	N	JL	
G180627_01	Provgrop 12 S-profil	N	JL	
G180627_02	Provgrop 14 NÖ-profil	SV	JL	
G180627_03	Provgrop 13 N-profil	S	VG	
G180627_04	Vy över utgrävningsområde N/NÖ om korsningen	S	JL	
G180627_05	Vy över utgrävningsområde N/NÖ om korsningen	S	JL	
G180627_06	Vy över utgrävningsområde N/NÖ om korsningen	S	JL	
G180627_07	Provgrop 17 V-profil	Ö	JL	
G180627_08	Provgrop 16 V-profil	Ö	JL	
G180627_09	Provgrop 19 N-profil	S	VG	Berggrund i botten
G180627_10	Provgrop 18 NÖ-profil	SV	JL	
G180628_01	Provgrop 21 N-profil	S	JL	
G180628_02	Provgrop 20 N-profil	S	VG	
G180628_03	Provgrop 22 S-profil	N	JL	
G180628_04	Arbetsbild	Ö	JL	Vy mot väst från fgh. Österlen. VG gräver provgrop 23
G180628_05	Provgrop 23 N-profil	S	VG	
G180628_06	PG 24 Ö-profil	V	JL	
G180628_07	Arbetsbild	Ö	JL	Vy över betet från Ö mot V. VG gräver provgrop 23.
G180628_08	Provgrop 26 N-profil	S	JL	
G180628_09	Provgrop 27 V-rpfil	Ö	JL	
G180628_10	Provgrop V-profil	Ö	VG	
G180629_01	Provgrop 28 NV-profil	SV	JL	
G180629_02	Provgrop 29 Ö-profil	V	VG	
G180629_03	Provgrop 30 NV-profil	SV	JL	
G180629_04	Provgrop 32 N-profil	S	VG	
G180629_05	Provgrop 31 N-profil	S	JL	
G180629_06	Provgrop 34 N-profil	S	JL	
G180629_07	provgrop 23 N-profil	S	VG	
G180702_01	Provgrop 36 N-profil	S	JL	
G180702_02	Miljöbild. Från N mot SÖ	N	JL	
G180702_03	Provgrop 37 N-profil	S	JL	
G180702_04	Vy mot Österlens hus i NV	SÖ	JL	Från PG 37
G180702_05	Provgrop 38 N-profil	S	JL	
G180702_06	Provgrop 39 S-profil	N	JL	
G180702_07	Provgrop 40 N-profil	S	JL	
G180702_08	Provgrop 35 Ö-profil	V	VG	
G180702_09	Provgrop 42 N-profil	S	JL	
G180702_10	Provgrop 41 N-profil	S	VG	
G180702_11	Provgrop 43 N-profil	S	JL	
G180702_12	Provgrop 44 N-profil	S	VG	
I180702_01	Provgrop 45 N-profil	S	JL	
I180702_02	Provgrop 46 lod/N-profil	SÖ	JL	

Bilaga 3. Förteckning över digitala fotografier

Filnamn	Rubrik/namn	Tagits från	Fotograf	Anteckningar
G180703_01	Provgrop 47 lod/N-profil	S	JL	
G180703_02	Provgrop 48 N-profil	S	VG	
G180703_03	Provgrop 49 V-profil	Ö	JL	
G180703_04	Provgrop 50 N-profil	S	VG	
G180703_05	Provgrop 51 V-profil	Ö	JL	
G180703_06	Provgrop 52 Ö-profil	V	VG	
G180703_07	Provgrop 53 N-profil	S	JL	
G180704_01	Provgrop 56 N-profil	S	JL	
G180704_02	Provgrop 55 N-profil	S	VG	
G180704_03	Provgrop 54 N-profil	S	AJ	
G180704_04	Provgrop 57 S-profil	N	JL	
G180704_05	Keramikkärl provgrop 59	SV	VG	Keramikkärl i väggen
G180704_06	Keramikkärl provgrop 59	S	VG	Keramikkärl i väggen
G180704_07	Keramikkärl provgrop 59	V	VG	Keramikkärl i väggen
G180704_08	Provgrop 59 N-profil	S	VG	
G180704_09	Provgrop 58 S-profil	N	JL	
G180704_10	Provgrop 58 Ö-profil	V	JL	
G180704_11	Arbetsbild	S	JL	VG gräver PG 59
G180704_12	Vy mot Tengsödabylvägen	SÖ	JL	
G180704_13	Vy mot S och strand		JL	
G180704_14	Vy över sumpigt område i S	N	JL	
G180704_15	Arbetsbild	NÖ	JL	Kon Rosita
G180704_16	Provgrop 60 N-profil	S	AJ	
G180704_17	Framtagning av kruka i PG 59	SÖ	JL	VG preparerar fram kruka
G180704_18	Framtagning av kruka i PG 59	SÖ	JL	VG preparerar fram kruka
G180704_19	Framtagning av kruka i PG 59	SÖ	JL	VG preparerar fram kruka
G180704_20	Framtagning av kruka i PG 59	SÖ	JL	VG preparerar fram kruka
G180704_21	Framtagning av kruka i PG 59	SÖ	JL	VG preparerar fram kruka
G180704_22	Framtagning av kruka i PG 59	SÖ	JL	VG preparerar fram kruka
G180704_23	Miniatyrkärl i profilen PG 59	SV	VG	
G180704_24	Miniatyrkärl i profilen PG 59	S-SV	VG	
G180704_25	Miniatyrkärl i profilen PG 59	V-SV	VG	
G180704_26	Keramikkrukan uppgrävd		JL	
G180704_27	Keramikkrukan uppgrävd		JL	
G180704_28	Keramikkrukan uppgrävd		JL	
G180704_29	Keramikkrukan uppgrävd		JL	
G180704_30	VG håller kärlet	NÖ	JL	
G180704_31	VG håller kärlet	NÖ	JL	
G180704_32	Provgrop 59 färdiggrävd	S	VG	
G180704_33	Område 1	S	JL	Område uppsparkat av korna. AJ letar lösfynd i ytan
G180704_34	Område 2	S	AJ	Område uppsparkat av korna
G180704_35	Område 3	SV	AJ	Område uppsparkat av korna
G180704_36	Område 3 profil	S	AJ	Område uppsparkat av korna
G180704_37	Område 4	S	AJ	Område uppsparkat av korna
G180704_38	Område 5	S	AJ	Område uppsparkat av korna
G180704_39	Område 6	S	JL	Område uppsparkat av korna
G180704_40	Område 7	S	JL	Område uppsparkat av korna
G180704_41	Område 8	S	JL	Område uppsparkat av korna
G180705_01	Provgrop 63 N-profil	S	VG	
G180705_02	Provgrop 64 S-profil	N	JL	
G180705_03	Provgrop 62 S-profil	N	AJ	
G180705_04	Provgrop 61 N-profil	S	LWL	
G180705_05	Provgrop 61 N-profil	S	LWL	
G180705_06	Provgrop 65 S-profil	N	VG	
G180705_07	Vy över sankmark och bete	S	JL	
G180705_08	Vy mot S och PG 68 i bergsområde	N	JL	LWL gräver
G180705_09	Källan med kobete och Tängsödabylvägen	S	JL	

Bilaga 3. Förteckning över digitala fotografier

Filnamn	Rubrik/namn	Tagits från	Fotograf	Anteckningar
G180705_10	Provgrop 68 N-profil	S	LWL	
G180705_11	Vy över bergigt område mot V	Ö	JL	
G180705_12	Provgrop 66 N-profil	S	AJ	
G180705_13	AJ, VG och LWL har kaffepaus	V	JL	Arbetsbild
G180705_14	Provgrop 69 N-profil	S	LWL	
G180705_15	Provgrop 69 N-profil	S	LWL	
G180705_16	Provgrop 70 S-profil	N	VG	
G180705_17	Provgrop 72 N-profil	S	VG	
G180705_18	Provgrop 71 V-profil	Ö	AJ	
I180705_01	Provgrop 67 lod	S	JL	
G180706_01	Provgrop 73 Ö-profil	V	LWL	Rotbrand
G180706_02	Provgrop 74 Ö-profil	V	VG	
G180706_03	Provgrop 75 N-profil	S	JL	
G180706_04	Provgrop 76 N-profil	S	JL	
G180706_05	Arbetsbild	S	JL	Miljön i slyskogen. VG gräver PG 77
G180706_06	Arbetsbild	Ö	JL	Översikt av slyskogsområde från berg i Ö mot V längs Tängsödabyvägen
G180706_07	Provgrop 79 S-profil	N	JL	
G180706_08	Provgrop 77 N-profil	S	VG	
G180706_09	Provgrop 78 N-profil	S	LWL	
G180706_10	Provgrop 78 N-profil	S	LWL	
G180706_11	Provgrop 81 S-profil	N	LWL	
G180706_12	Provgrop 81 V-profil	Ö	LWL	
G180706_13	Provgrop 81 N-profil	S	LWL	
G180706_14	Provgrop 80 N-profil	S	VG	
G180706_15	Provgrop 83 N-profil	S	JL	
G180709_01	Provgrop 86 lod	N	JL	
G180709_02	Översiktsbild	S	JL	Berg i N på Glamilders taget mot N från PG 86
G180709_03	Översiktsbild	Ö	JL	Slyskog mot V och Tengsödaviksvägen i Glamilders
G180709_04	Provgrop 87 lod/S-profil	N	JL	
G180709_05	Provgrop 84 N-profil	S	VG	
G180709_06	Provgrop 85 N-profil	S	LWL	
G180709_07	Provgrop 90 lod/N-profil	S	VG	
G180709_08	Provgrop 88 Ö-profil	V	JL	
G180709_09	Provgrop 89 N-profil	S	LWL	
G180709_10	Provgrop 93 V-profil	Ö	JL	
G180709_11	Provgrop 91 N-profil	S	VG	
I180709_01	Provgrop 94 V-profil	Ö	JL	
G180710_01	Provgrop 92 N-profil	S	LWL	
G180710_02	Provgrop 96 Ö-profil	V	VG	
G180710_03	Provgrop		JL	
G180710_04	Provgrop 95 S-profil	N	LWL	
G180710_05	Provgrop 98 N-profil	S	LWL	
G180710_06	Provgrop 98 N-profil	S	LWL	
G180710_07	Provgrop 99 S-profil	N	JL	
G180710_08	Provgrop 97 N-profil	S	VG	Utvidgning i Ö kanten
G180710_09	Provgrop 100 V-profil	Ö	JL	
G180711_01	Provgrop 102 N-profil	S	LWL	
G180711_02	Provgrop 101 N-profil	S	JL	
G180711_03	Översiktsbild	V	JL	Vy över tallskogen N om Tengsöda, Glamilders mot Ö
G180711_04	Provgrop 103 V-profil	Ö	VG	
G180711_05	Provgrop 106 Ö-profil	V	VG	
G180711_06	Provgrop 105 N-profil	S	JL	
G180711_07	Provgrop 104 N-profil	S	LWL	

Bilaga 3. Förteckning över digitala fotografier

Filnamn	Rubrik/namn	Tagits från	Fotograf	Anteckningar
G180711_08	Provgrop 107 N-profil	S	VG	
G180711_09	Provgrop 109 N-profil	S	JL	
G180711_10	Provgrop 108 N-profil	S	LWL	
G180711_11	Provgrop 110 V-profil	Ö	JL	
G180713_01	Provgrop 111 N-profil	S	LWL	
G180713_02	Provgrop 112 S-profil	N	VG	
G180713_03	Provgrop 115 Ö-profil	V	JL	
G180713_04	Provgrop 114 S-profil	N	LWL	
G180713_05	Provgrop 116 N-profil	S	VG	
G180713_06	Provgrop 117 S-profil	N	LWL	
G180713_07	Provgrop 117 S-profil	N	LWL	
G180713_08	Arbetsbild	Ö	JL	VG mäter in provgrop 119 med RTK-GPS
G180713_09	Arbetsbild	Ö	JL	VG mäter in provgrop 119 med RTK-GPS
G180713_10	Arbetsbild	SÖ	JL	LWL dokumenterar provgrop 117
G180713_11	Arbetsbild	L	JL	LWL dokumenterar provgrop 117
G180713_12	Provgrop 118 N-profil	S	JL	
G180713_13	Provgrop 120 S-profil	N	JL	
G180713_14	Provgrop 119 S-profil	N	VG	
I180713_01	Provgrop 113 Ö-profil	V	JL	
G180716_01	Provgrop 123 Ö-profil	V	JL	
G180716_02	Vy över området kring provgrop 122 och 123	V	JL	
G180716_03	Provgrop 122 S-profil	N	VG	
G180716_04	Provgrop 121 NV-profil	SÖ	AJ	
G180716_05	Provgrop 124 N/NÖ-profil	SV	JL	
G180716_06	Provgrop 125 S-profil	N	VG	
G180716_07	Provgrop 126 V-profil	Ö	AJ	
G180716_08	Provgrop 128 NV-profil	SV	JL	
G180716_09	Provgrop 129 S-profil	N	JL	
G180716_10	Provgrop 127 N-profil	S	VG	
G180717_01	Provgrop 130 V-profil	Ö	VG	
G180717_02	Provgrop 131 S-profil	N	LWL	Svarta materialet kvar
G180717_03	Provgrop 131 Plan	N	LWL	Svarta materialet kvar
G180717_04	Provgrop 131 S-profil	N	LWL	Svarta sanden borttagen
G180717_05	Provgrop 134 V-profil	Ö	VG	
G180717_06	Provgrop 135 N-profil	S	VG	
G180717_07	Provgrop 136 S-profil	N	LWL	
G180717_08	Provgrop 139 N-profil	S	VG	
G180717_09	Provgrop 140		LWL	
I180717_01	Provgrop 132 N-profil	S	JL	
I180717_02	Provgrop 133 "lod"	V	JL	
I180717_03	Provgrop 137 Ö-profil	V	JL	
I180717_04	Provgrop 138 V-profil	Ö	JL	
G180718_01	Provgrop 143 N-profil	S	JL	
G180718_02	Vy över Ö sidan av Moravägen vid korsningen, mot berget	V	JL	
G180718_03	Provgrop 141 N-profil	S	LWL	
G180718_04	Provgrop 142 V-profil	Ö	VG	
G180718_05	Provgrop 145 V-profil	Ö	LWL	
G180718_06	Provgrop 148 N-profil	S	LWL	
G180718_07	Provgrop 146 N-profil	S	VG	
G180718_08	Provgrop 151 N-profil	S	LWL	
G180718_09	Provgrop 151 N-profil	S	LWL	
G180718_10	Provgrop 152 V-profil	Ö	VG	
I180718_01	Provgrop 144 lod		JL	
I180718_02	Provgrop 147 lod		JL	
I180718_03	Provgrop 149 S-profil	N	MH	

Bilaga 3. Förteckning över digitala fotografier

Filnamn	Rubrik/namn	Tagits från	Fotograf	Anteckningar
I180718_04	Provgrop 153 N-profil	S	JL	
I180718_05	Provgrop 150 V-profil	Ö	MH	
I180718_06	Provgrop 154 N-profil	S	JL	
I180718_07	Provgrop 155 V-profil	Ö	JL	
G180719_01	Provgrop 156 N-profil	V	JL	
G180719_02	Provgrop 158 S-profil	N	LWL	
G180719_03	Provgrop 157 N-profil	S	VG	
G180719_04	Provgrop 159 N-profil	S	JL	
G180719_05	Provgrop 163 S-profil	N	VG	
G180719_06	Provgrop 161 Ö-profil	V	MH	
G180719_07	Provgrop 160 Ö-profil	V	VG	
G180719_08	Provgrop 165 S-profil	N	JL	
G180719_09	Keramik in situ Provgrop 164 i N-profil	Ö	JL	
G180719_10	Keramik in situ Provgrop 164 i N-profil	Ö	JL	
G180719_11	Keramik in situ Provgrop 164 i N-profil	Ö	JL	40 cm djup
G180719_12	Keramik in situ Provgrop 164 i N-profil	Ö	JL	40 cm djup
G180719_13	Keramik in situ Provgrop 164 i N-profil	Ö	JL	40 cm djup
G180719_14	Keramik in situ Provgrop 164 i N-profil	Ö	JL	40 cm djup
G180719_15	Keramik in situ Provgrop 164 i N-profil	Ö	JL	40 cm djup
G180719_16	Keramik in situ Provgrop 164 i N-profil	Ö	JL	40 cm djup
G180719_17	Keramik in situ Provgrop 164 i N-profil	Ö	JL	40 cm djup
G180719_18	Provgrop 166 V-profil	Ö	MH	
G180719_19	Provgrop 164 S-profil	Ö	JL	
I180719_01	Provgrop 162 S-profil	N	JL	
G180720_01	Provgrop 168 N-profil	S	JL	
G180720_02	Skog mellan Moravägen och åker	NV	LWL	
G180720_03	Skog mellan Moravägen och åker	N	LWL	
G180720_04	Skog N om Moravägen (till V i bild) sandgrop till höger	Ö-NÖ	LWL	
G180720_05	Skog N om Moravägen (till H i bild) berg till vänster	V	LWL	
G180720_06	Provgrop 167 N-profil	S	LWL	
G180720_07	Provgrop 169 V-profil	N	JL	

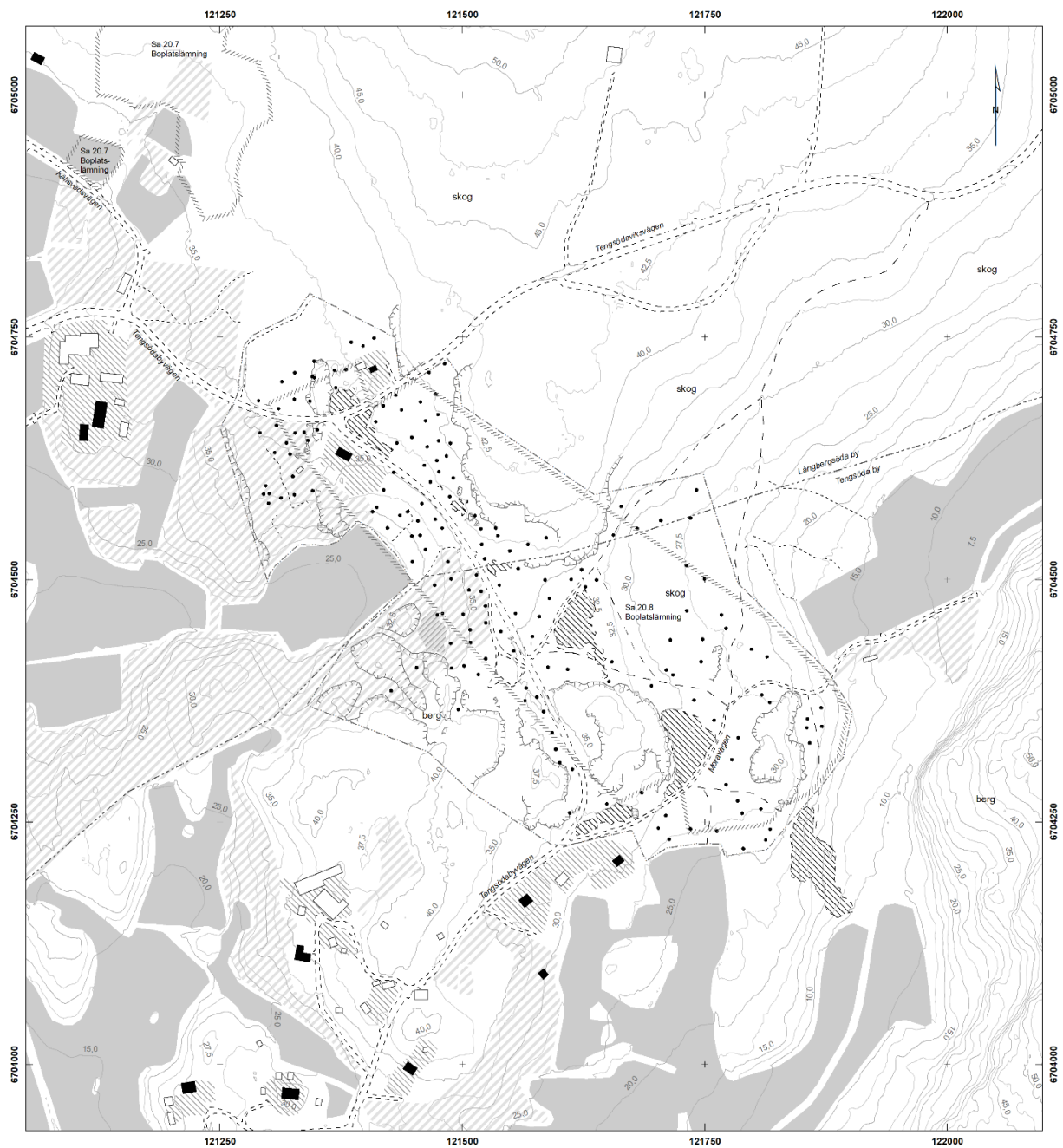
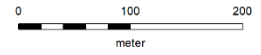
Bilaga 4. Kopior av specialkartor IK 508: 1, 508A: 23 – 39, 508B: 22 - 32, 508C: 19 - 24 (ej i skala)

IK 508:1

Sa 20.8
Långbergsöda/Tengsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Översiktskarta
Skala 1:4 000

ETRS-TM35FIN, N2000

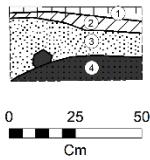
IK 508A:23

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 2, provgrop 3, provgrop 4; profilritningar

Skala 1:20

Provgrop 2, profil mot nordväst

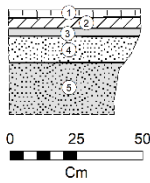

Teckenförklaring

1. Torv
2. Mylla
3. Sand
4. Hällberg

■ Sten

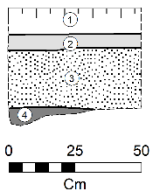
Provgrop 3, profil mot norr

Teckenförklaring

1. Torv
2. Mylla
3. Urlakad grå sand
4. Gul sand
5. Rostorange sand

Provgrop 74, profil mot väster

Teckenförklaring

1. Torv
2. Grå urlakad sand
3. Brun relativt grov sand
4. Lera

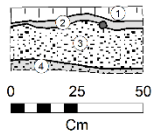
IK 508A:24

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 5, provgrop 6, provgrop 7; profilritningar

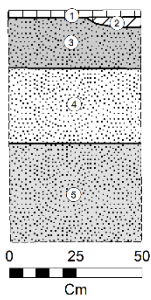
Skala 1:20

Provgrop 5, profil mot norr

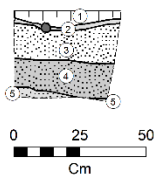
Teckenförklaring
1. Torv
2. Urlakning
3. Grusig sand
4. Rostfärgad grusig sand
■ Rot

Provgrop 6, profil mot norr

Teckenförklaring
1. Torv
2. Mylla
3. Grå sand
4. Gul sand
5. Rostorange sand

Provgrop 7, profil mot norr

Teckenförklaring
1. Torv
2. Urlakning
3. Ljusgrå sand
4. Ljusbrun-grå sand
5. Rostfärgad fuktig sand
■ Rot

IK 508A:25

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 8, provgrop 10, provgrop 11, provgrop 12, provgrop 13, provgrop 14; profilritningar

Skala 1:20

Provgrop 8

Fyndförande provgrop, men saknar profilritning

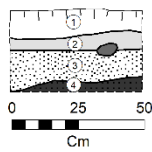
Provgrop 10

Fyndförande provgrop, men saknar profilritning

Provgrop 11

Fyndförande provgrop, men saknar profilritning

Provgrop 12, profil mot söder

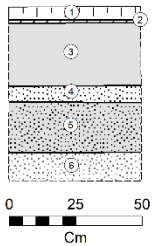

Teckenförklaring

1. Torv
2. Urlakning
3. Sand
4. Berg

■ Rot

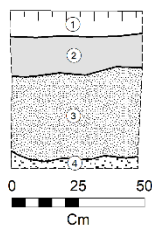
Provgrop 13, profil mot norr

Teckenförklaring

1. Torv
2. Mylla
3. Uriakad grå sand
4. Ljusgul fin sand
5. Kompakt rostorange sand
6. Fin ljus sand

Provgrop 14, profil mot nordost

Teckenförklaring

1. Torv
2. Uriakad grå sand
3. Fin brun sand
3. Grusig fuktig grå sand

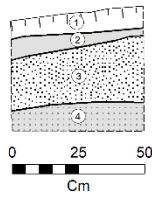
IK 508A:26

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 16, provgrop 17, provgrop 18; profilritningar

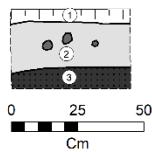
Skala 1:20

Provgrop 16, profil mot väst

- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Gå urlakad sand
 3. Varmbrun sand
 4. Kompakt ljusgul silt

Provgrop 17, profil mot nordost

- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Urlakning/mylla
 3. Berg

■ Rot

Provgrop 18, profil mot öst

- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Urlakning
 3. Fin brun sand
 4. Fin brun sand med stora stenar
 5. Lera

■ Sten
■ Rot

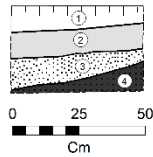
IK 508A:27

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 19, provgrop 20, provgrop 22, provgrop 23; profilritningar

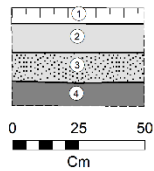
Skala 1:20

Provgrop 19, profil mot norr

Teckenförklaring
1 Torv
2 Urlakning
3 Varmbrun sand
4 Berggrund

Provgrop 20, profil mot norr

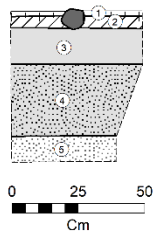

Teckenförklaring
1 Torv
2 Urlakning
3 Rostbrun sand
4 Lera

Provgrop 22

Fyndförande provgrop, men saknar profilritning

Provgrop 23, profil mot norr

Teckenförklaring
1. Torv
2. Mylla
3. Urlakad sand
4. Orangebrun sand
5. Ljus sand
■ Rot

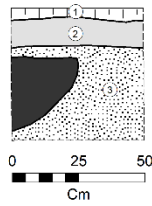
IK 508A:28

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 24, provgrop 25, provgrop 27; profilritningar

Skala 1:20

Provgrop 24, profil mot öst

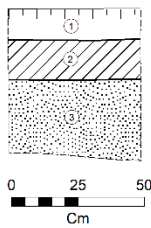

Teckenförklaring

. Torv
. Urlakning
. Brun sand

■ Sten

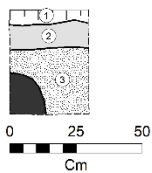
Provgrop 25, profil mot väst

Teckenförklaring

. Torv
! Mylla
i Gulbrun sand

Provgrop 27, profil mot väst

Teckenförklaring

1. Torv
2. Urlakning
3. Mycket fin brun sand

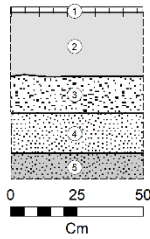
IK 508A:29

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 29, provgrop 30, provgrop 31; profilritningar

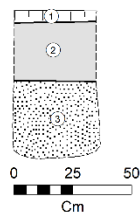
Skala 1:20

Provgrop 29, profil mot öst

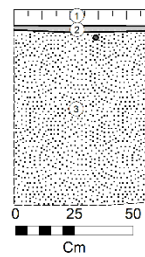
Teckenförklaring
1. Torv
2. Urlakning
3. Grusigare gul sand
4. Varmbrun sand
5. Grå sand

Provgrop 31, profil mot väst

Teckenförklaring
1. Torv
2. Grå fin mo/urlakning
3. Gulbrun sand

Provgrop 33, profil mot väst

Teckenförklaring
1. Torv
2. Mörkbrun mo
3. Lucker brun sand
■ Rot

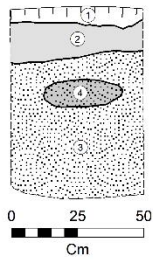
IK 508A:30

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 34, provgrop 35, provgrop 41; profilritningar

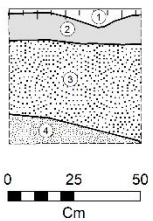
Skala 1:20

Provgrop 34, profil mot norr

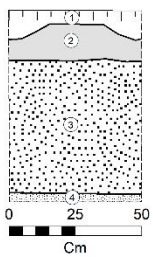
Teckenförklaring
1. Torv
2. Urlakad grå sand
3. Brun sand
4. Grå sandlins

Provgrop 35, profil mot öst

Teckenförklaring
1. Torv
2. Urlakning
3. Brun sand
4. Kompakt fin ljus sand

Provgrop 41, profil mot norr

Teckenförklaring
1. Torv
2. Urlakning
3. Grovkornig sand
4. Fin gul sand

IK 508A:31

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 42, provgrop 43, provgrop 44, provgrop 45, provgrop 46, provgrop 48, provgrop 49; profilritningar

Skala 1:20

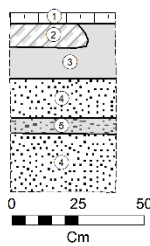
Provgrop 42

Fyndförande provgrop, men saknar profilritning

Provgrop 43

Fyndförande provgrop, men saknar profilritning

Provgrop 44, profil mot norr

Teckenförklaring

1. Torv
2. Kalkhaltig lins
3. Urlakning
4. Grovkornig brun sand
5. Grus

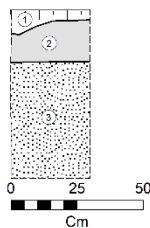
Provgrop 45

Fyndförande provgrop, men saknar profilritning

Provgrop 46

Fyndförande provgrop, men saknar profilritning

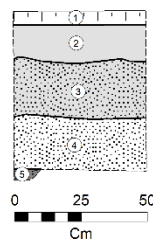
Provgrop 48, profil mot norr

Teckenförklaring

1. Torv
2. Urlakning
3. Brun sand

Provgrop 49, profil mot norr (508B:22)

Teckenförklaring

1. Torv
2. Urlakning
3. Grå sand
4. Rödbrun sand, blir grusigare mot botten
5. Lerblandad grusig rödbrun sand

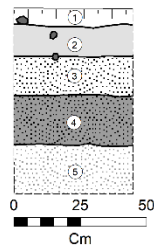
IK 508A:32

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 80, provgrop 84, provgrop 85; profilritningar

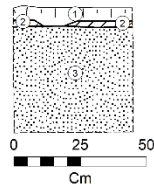
Skala 1:20

Provgrop 80, profil mot väst

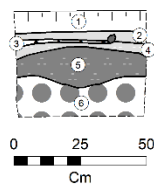
- Teckenförklaring*
- 1. Torv
 - 2. Uriakad grå sand
 - 3. Gul sand med ljusa fläckar
 - 4. Kompakt mörk rostbrun sand med fläckar av ljus sand
 - 5. Ljus sand
- Rot

Provgrop 84, profil mot norr

- Teckenförklaring*
- 1. Torv
 - 2. Fet svart mylla
 - 3. Fuktig beige sand

Provgrop 85, profil mot norr

- Teckenförklaring*
- 1. Torv
 - 2. Urlakning
 - 3. Kol
 - 4. Siltigt gråbrunt lager med inslag av sand
 - 5. Lerig silt med inslag av sten och kol
 - 6. Grå lera med bruna fläckar och mycket sten

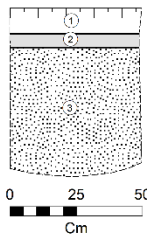
IK 508A:33

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 82; profilritningar

Skala 1:20

Provgrop 82, profil mot öst

Teckenförklaring
1. Torv
2. Uriakning
3. Brun ren fin sand

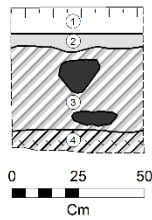
IK 508A:34

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 88, provgrop 89, provgrop 90; profilritningar

Skala 1:20

Provgrop 88, profil mot öst

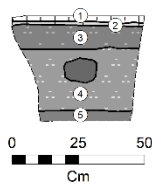

Teckenförklaring

1. Torv
2. Urlakning
3. Fin brun mo
4. Storgrusig mo

■ Sten

Provgrop 89, profil mot norr

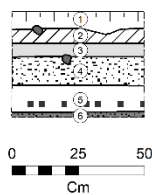

Teckenförklaring

1. Torv
2. Urlakning
3. Lerig grågul silt
4. Lerig brungul silt
5. Gråbrun lera

■ Rot/djurgång

Provgrop 90, profil mot norr

Teckenförklaring

1. Torv
2. Mylla
3. Urlakad grå sand
4. Grusig beige sand
5. Stenpackning
6. Sand med lerinslag och grus

■ Rot

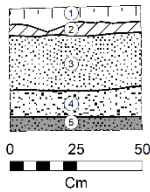
IK 508A:35

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 91, provgrop 92, provgrop 93; profilritningar

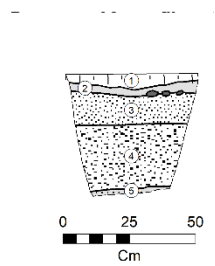
Skala 1:20

Provgrop 91, profil mot norr

Teckenförklaring

1. Torv
2. Fet mylla
3. Brunorange sand
4. Brunorange sand med storgrus
5. Mörkbrun blöt sand

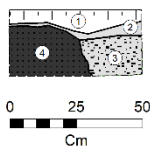

Teckenförklaring

1. Torv
2. Uriakning
3. Gråbrun sand med inslag av småsten
4. Orange sand med riklig mängd av småsten och inslag av större stenar
5. Grå silt med sandm ed bruna fläckar

■ Rot

Provgrop 93, profil mot norr

Teckenförklaring

1. Torv
2. Uriakning
3. Brun mo med sten, packat med stenar mot botten
4. Berg

IK 508A:36

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

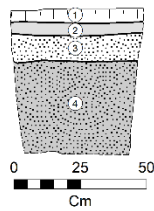
Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 94, provgrop 95, provgrop 96, provgrop 97; profilritningar

Skala 1:20

Provgrop 94

Fyndförande provgrop, men profilritning saknas

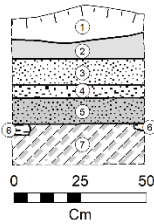
Provgrop 95, profil mot söder

Teckenförklaring

1. Torv
2. Urlakning
3. Rödgrå sand med småsten
4. Grovkornig orange sand

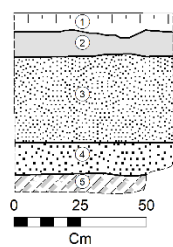
Provgrop 96, profil mot öst

Teckenförklaring

1. Torv och mylla
2. Grå urlakad sand
3. Beige sand
4. Beige sand med grus
5. Orange sand
6. Grus
7. Flammig sand med ljus/vit orange sand

Provgrop 97, profil mot norr

Teckenförklaring

1. Torv
2. Urlakning
3. Beige sand
4. Grovkornig sand
5. Beige sand med ståk av ljusare sand

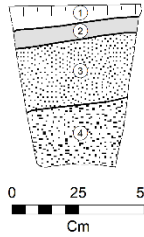
IK 508A:37

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 98, provgrop 99, provgrop 100; profilritningar

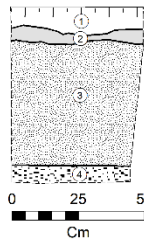
Skala 1:20

Provgrop 98, profil mot norr

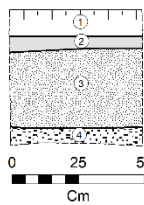
- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Urlakning
 3. Grulbrun sand
 4. Rödbrun sand med grus

Provgrop 99, profil mot söder

- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Urlakad grå sand
 3. Fin ren brun sand
 4. Fin brun sand med över 70% smågrus

Provgrop 100, profil mot väst

- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Urlakning
 3. Fin brun sand
 4. Fin brun sand med ca 70 % grus i botten

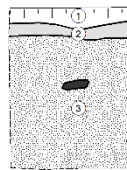
IK 508A:38

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 101, provgrop 103, provgrop 105; profilritningar

Skala 1:20

Provgrop 101, profil mot norr

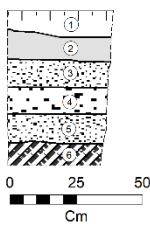

Teckenförklaring

1. Torv
2. Urlakad grå sand
3. Fin brun sand

■ Sten

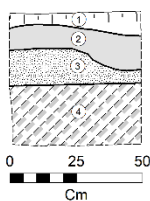
Provgrop 103, profil mot väst

Teckenförklaring

1. Torv
2. Urlakad grå sand
3. Gulbrun sand med grus och inslag av kol
4. Gulbrun sand med grus och knytnävsstora stenar
5. Gulbrun sand med inslag av grus
6. Orange sand (50%) och grus (50%)

Provgrop 105, profil mot norr

Teckenförklaring

1. Torv
2. Urlakning
3. Fin brun sand
4. Fin kompakt brun sand med inslag av klumpar och rostfärgade partier

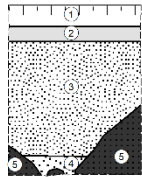
IK 508A:39

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

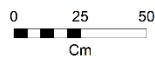
Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 107, provgrop 108, provgrop 111; profilritningar

Skala 1:20

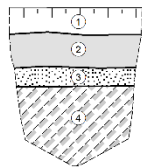
Provgrop 107, profil mot norr

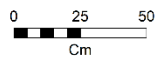
Teckenförklaring
1. Torv
2. Urlakning
3. Beige fin sand
4. Grovkornig sand
5. Berg

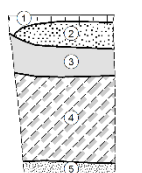
Provgrop 108, profil mot söder

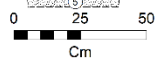
Teckenförklaring
1. Torv
2. Urlakad grå sand
3. Relativt kompakt ljusbrun sand
4. Orange-rostmelerad sand med enstaka stenar

Provgrop 111, profil mot norr (IK 508B:29)

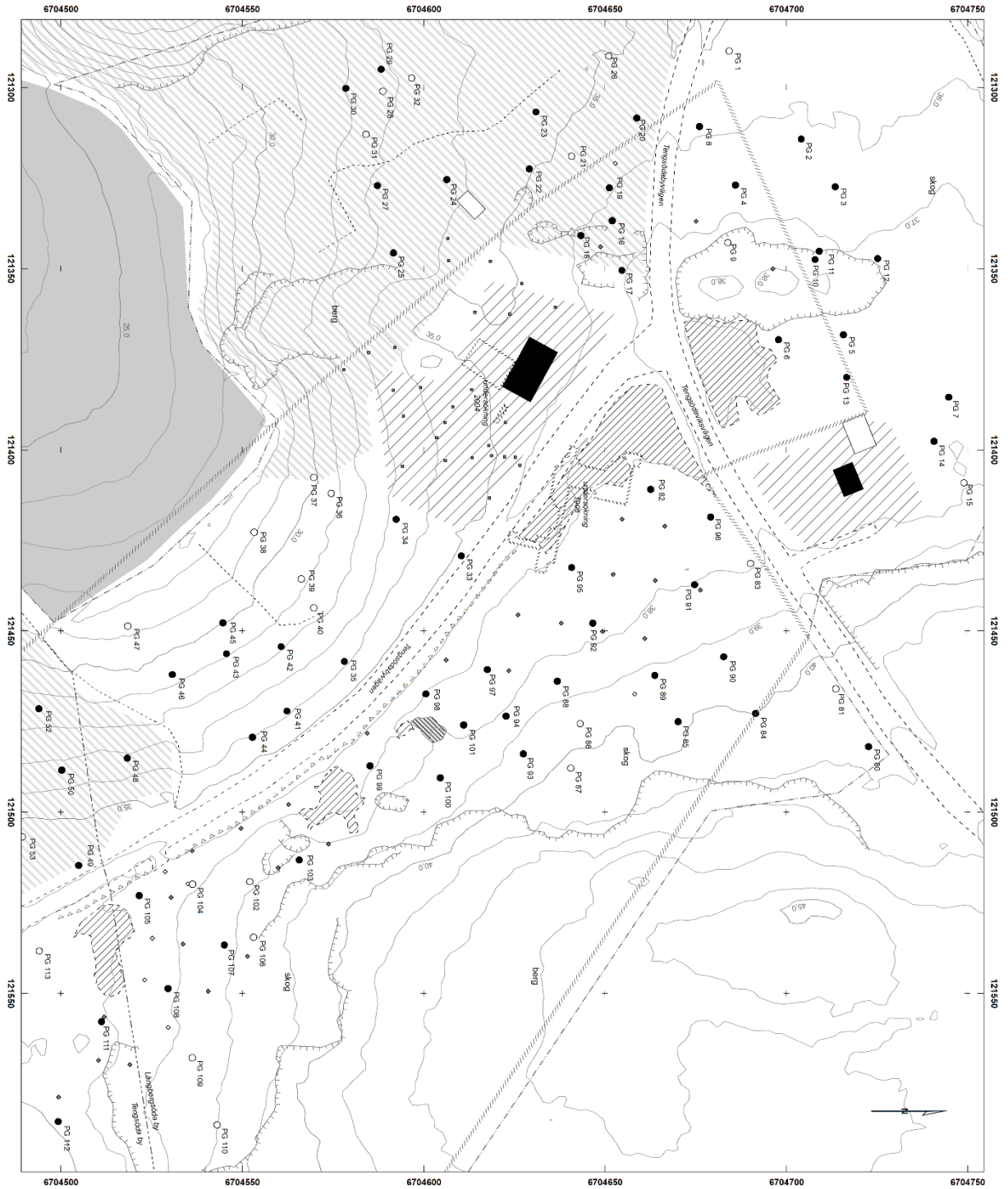
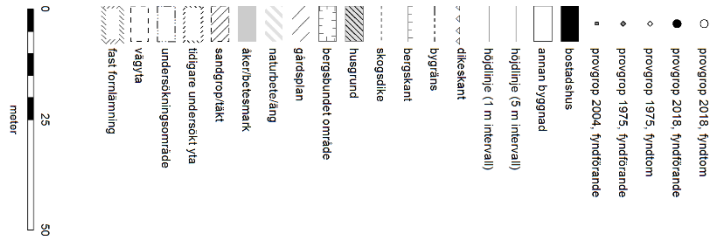

Teckenförklaring
1. Torv
2. Orange-brun sand
3. Urlakning
4. Orange-, brun- och ljusbrunmelerad sand
5. Fin ljusbrun sand med linser av grus

Bilaga 4. Kopior av specialkartor IK 508: 1, 508A: 23 – 39, 508B: 22 - 32, 508C: 19 - 24 (ej i skala)

IK 508A:40
 Sa 20 8 (Gamblers)
 Långbergsöddar/Tengsödda, Salvik
 Arkeologisk undersökning 2018
 Översiktskarta
 Skala 1:1 000
 ETRS-TM35FIN, N2000

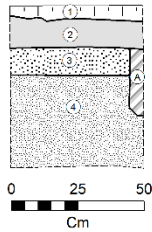
IK 508B:23

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 50, provgrop 51, provgrop 52; profilritningar

Skala 1:20

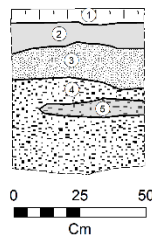
Provgrop 50, profil mot norr

Teckenförklaring

1. Torv
2. Urlakning
3. Gul sand
4. Fin gul sand
- A. Anläggning 1

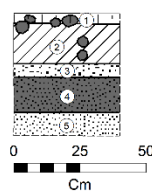
Provgrop 51, profil mot väst

Teckenförklaring

1. Torv
2. Urlakning
3. Fin gulbrun sand
4. Grusig rödbrun sand
5. Grus

Provgrop 52, profil mot norr

Teckenförklaring

1. Torv
2. Mylla
3. Sand med grus
4. Mörk sand
5. Ljus sand

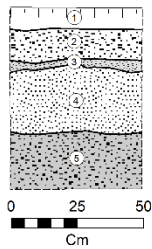
IK 508B:24

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 54, provgrop 55, provgrop 56; profilritningar

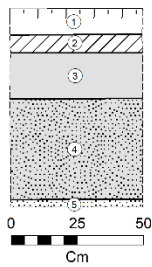
Skala 1:20

Provgrop 54, profil mot norr

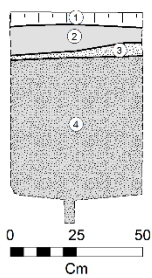
- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Ljusgrå grusig sand
 3. Mörkbrun humös sand
 4. Orange sand
 5. Ljusbrun grusig sand

Provgrop 55, profil mot norr

- Teckenförklaring*
1. Upptrampad mylla med komocka och halm
 2. Mylla med inslag av sand
 3. Brungrå sand/urlakning
 4. Orange sand med enstaka småsten
 5. Ljus sand

Provgrop 56, profil mot norr

- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Urlakad grå sand
 3. Fin ljus sand
 4. Fin gulbrun sand

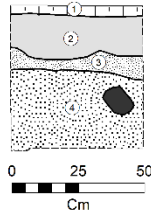
IK 508B:25

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 58, provgrop 59, provgrop 60; profilritningar

Skala 1:20

Provgrop 58, profil mot öst

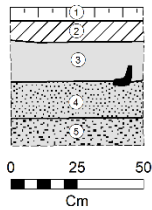

Teckenförklaring

1. Torv
2. Urlakning
3. Fin sand
4. Gulbrun sand

■ Sten

Provgrop 59, profil mot norr

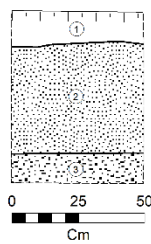

Teckenförklaring

1. Torv
2. Mylla med inslag av grovkornig sand
3. Kompakt urlakning
4. Rostorange sand
5. Rostorange sand med vattenslipat grus

■ Miniaturkärl

Provgrop 60, profil mot norr

Teckenförklaring

1. Torv
2. Orange sand
3. Brun grusig sand

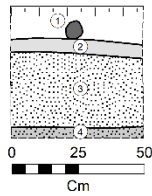
IK 508B:26

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 61, provgrop 62, provgrop 64; profilritningar

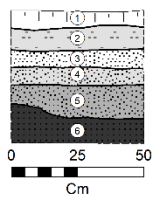
Skala 1:20

Provgrop 61, profil mot norr

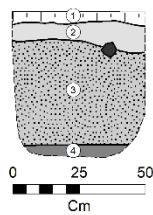
- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Urlakning
 3. Orange sand
 4. Orange sand med små järnutfällningar och linser med grus
- Rot

Provgrop 62, profil mot söder

- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Podsol/Fin ljusgrå sand
 3. Gul sand
 4. Kompakt orange sand
 5. Kompakt brun sand
 6. Berg

Provgrop 64, profil mot söder

- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Urlakad grå sand
 3. Brun sand med inslag av limonit-klumpar mot botten
 4. Brun lera
- Sten

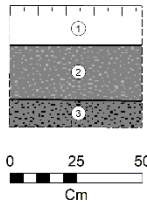
IK 508B:27

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 66, provgrop 67, provgrop 69, provgrop 70; profilritningar

Skala 1:20

Provgrop 66, profil mot norr

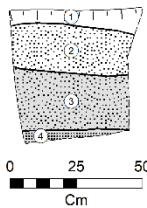
Teckenförklaring

- 1. Kompakt lerig mylla med gödsel
- 2. Kompakt grusig grå lera med rikligt med småsten och ställvis med träkol
- 3. Grågult lerigt grus med småsten

Provgrop 67

Fyndförande provgrop, men saknar profilritning

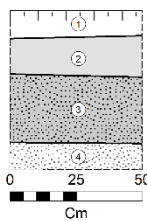
Provgrop 69, profil mot norr

Teckenförklaring

- 1. Torv
- 2. Ljusbrun-grå sand
- 3. Lös orange sand
- 4. Kompakt orange sand med rostiga fläckar

Provgrop 70, profil mot söder

Teckenförklaring

- 1. Torv
- 2. Uriakaning
- 3. Orange sand
- 4. Ljus sand

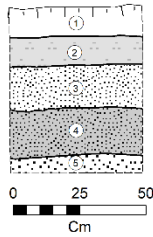
IK 508B:28

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 71, provgrop 73, provgrop 77; profilritningar

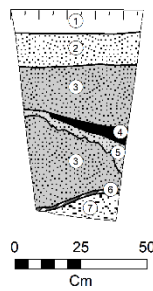
Skala 1:20

Provgrop 71, profil mot väst

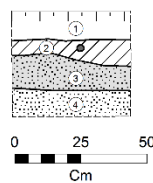
Teckenförklaring
1. Torv
2. Podsol
3. Gulbrun sand
4. Gulbrun sand med järutfällning
5. Ljusbrun grov sand/grus

Provgrop 73, profil mot öst

Teckenförklaring
1. Torv
2. Ljusgrå sand
3. Orange sand med linser av röd-grå sand och rostfärgade fläckar
4. Rotbrand, kolsvart
5. Grå-röd sand
6. Organiskt mörkt material
7. Kompakt grusig ljus-brungul sand

Provgrop 77, profil mot norr

Teckenförklaring
1. Torv
2. Mylla
3. Mörkgrå sand
4. Aningens lerig beige sand

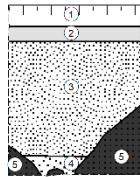
IK 508B:29

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

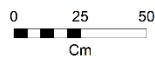
Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 107, provgrop 108, provgrop 111; profilritningar

Skala 1:20

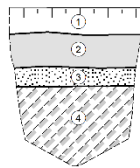
Provgrop 107, profil mot norr (508A:39)

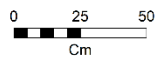
Teckenförklaring
1. Torv
2. Urlakning
3. Beige fin sand
4. Grovkornig sand
5. Berg

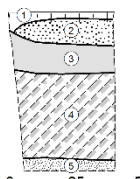
Provgrop 108, profil mot söder (508A:39)

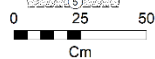
Teckenförklaring
1. Torv
2. Urlakad grå sand
3. Relativt kompakt ljusbrun sand
4. Orange-rostmelerad sand med enstaka stenar

Provgrop 111, profil mot norr

Teckenförklaring
1. Torv
2. Orange-brun sand
3. Urlakning
4. Orange-, brun- och ljusbrunmelerad sand
5. Fin ljusbrun sand med linser av grus

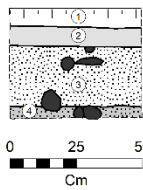
IK 508B:30

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 112, provgrop 114, provgrop 115; profilritningar

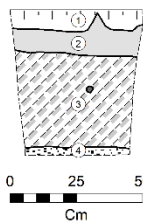
Skala 1:20

Provgrop 112, profil mot söder

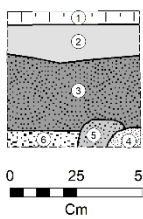
- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Urlakning
 3. Beigebrun sand
 4. Orange sand med inslag av silt och stenar

Provgrop 114, profil mot söder

- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Uriakad grå sand
 3. Melerad orange-brun sand
 4. Ljusbrun sand med grus

Provgrop 115, profil mot öst

- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Uriakad grå sand
 3. Brun sand
 4. Gul fin sand
 5. Rödfärgad hård sand
 6. Smågrusig bitvis kompakt brun sand

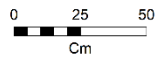
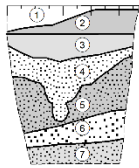
IK 508B:31

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 117, provgrop 119, provgrop 121; profilritningar

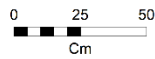
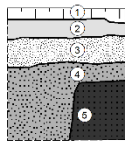
Skala 1:20

Provgrop 117, profil mot söder

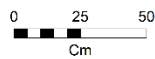
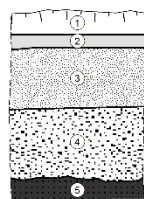
- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Mörk urlakning
 3. Urlakning
 4. Ljusbrun sand
 5. Orange sand
 6. Grovkornig sand
 7. Ljus orange sand

Provgrop 119, profil mot söder

- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Urlakad grå sand
 3. Fin ljusbrun sand med grus
 4. Rostbrun sand med grus och grovt grus

Provgrop 121, profil mot söder

- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Podsol (ljusgrå sand)
 3. Fin brun sand utan sten
 4. grusig sand rikligt med småsten
 5. Berggrund

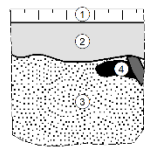
IK 508B:32

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 124, provgrop 128, provgrop 130; profilritningar

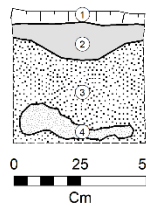
Skala 1:20

Provgrop 124, profil mot nord-nordost (508C:19)

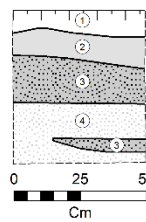
Teckenförklaring
1. Torv
2. Urlakad grå sand
3. Brun sand
4. Område med rotkol
■ Björkrot

Provgrop 128, profil mot söder

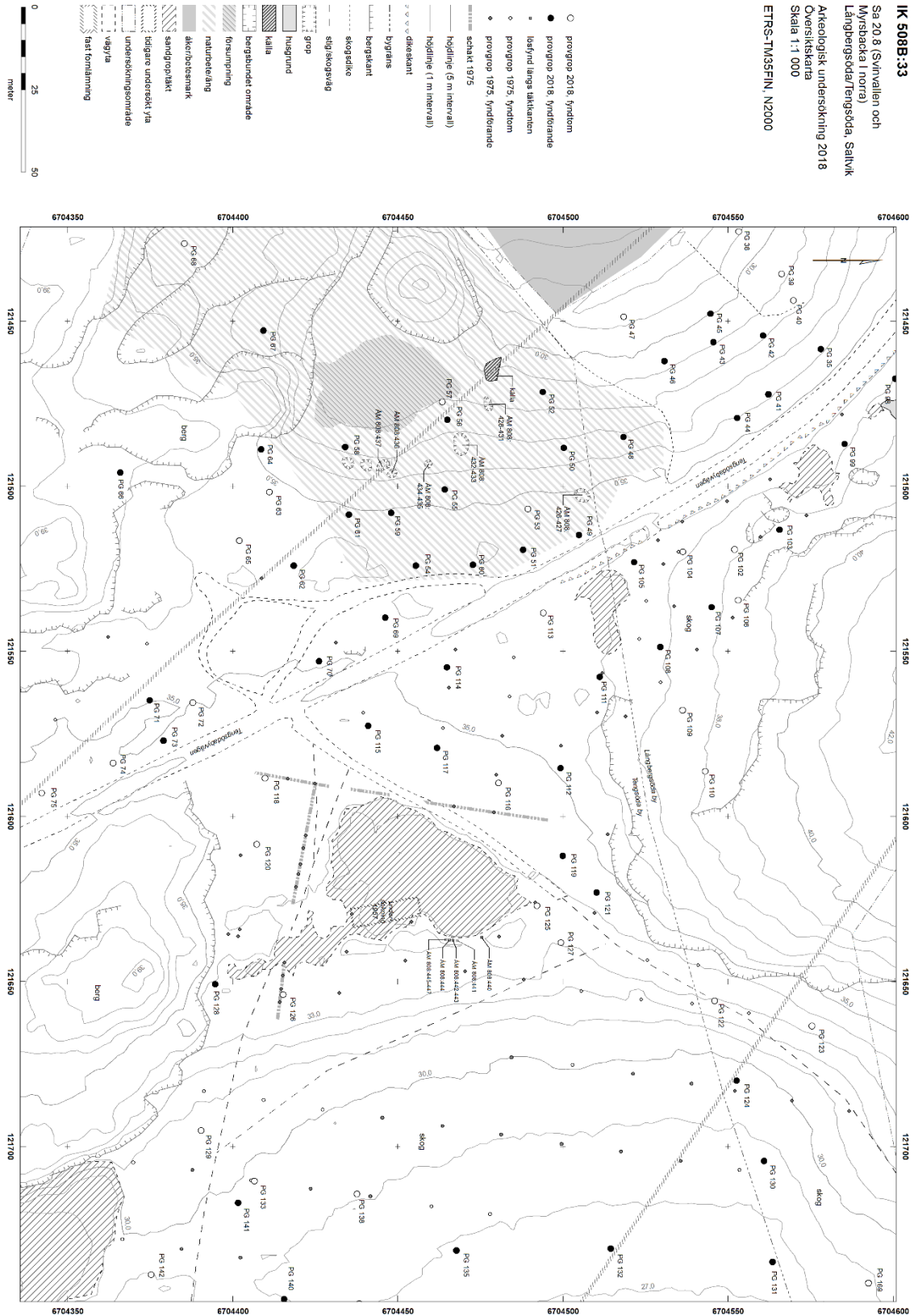
Teckenförklaring
1. Torv
2. Uriakad grå sand
3. Brun sand
4. Lins av limonit

Provgrop 130, profil mot väst (508C:19)

Teckenförklaring
1. Torv
2. Urlakad fin sand
3. Orange sand
4. Fin vitgrå sand

Bilaga 4. Kopior av specialkartor IK 508: 1, 508A: 23 – 39, 508B: 22 - 32, 508C: 19 - 24 (ej i skala)

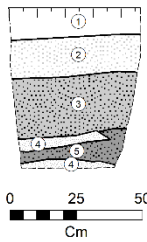
IK 508C:20

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 131, provgrop 132, provgrop 135; profilritningar

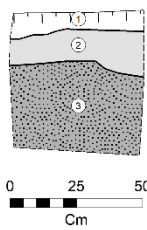
Skala 1:20

Provgrop 131, profil mot söder

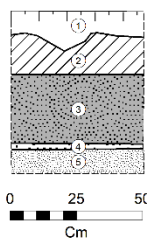
- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Ljusgrå-röd sand
 3. Orange sand
 4. Ljus fin sand
 5. Förglasad/ihopsmält svart-brun sand

Provgrop 132, profil mot norr

- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Grå urlakad sand
 3. Brun sand

Provgrop 135, profil mot norr

- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Mylla
 3. Gråbrun sand
 4. grovkornig sand
 5. Fin gråbrun sand

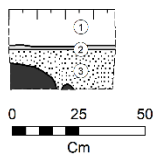
IK 508C:21

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 140, provgrop 141, provgrop 150; profilritningar

Skala 1:20

Provgrop 140, profil mot söder

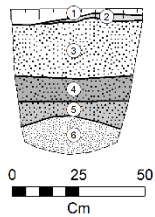

Teckenförklaring

1. Torv
2. Urlakning
3. Ljusgrå sand

■ Sten

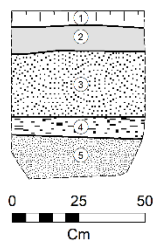
Provgrop 141, profil mot norr

Teckenförklaring

1. Torv
2. Brungrå urlakning
3. Relativt fin ljus- mellanbrun sand
4. Kompakt rostfärgad sand
5. Orange sand
6. Fin ljus sand

Provgrop 150, profil mot väst

Teckenförklaring

1. Torv
2. Urlakning
3. Sand
4. Grus
5. Kompakt fin ljus sand

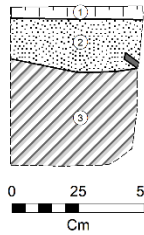
IK 508C:22

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 151, provgrop 152, provgrop 153; profilritningar

Skala 1:20

Provgrop 151, profil mot norr

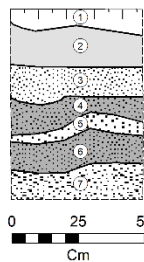

Teckenförklaring

1. Torv
2. Grov sand med något mörkare laktning i toppen mot torven
3. Orange melerad sand

■ Rot

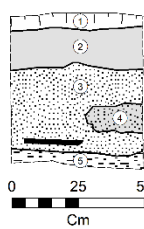
Provgrop 152, profil mot väst

Teckenförklaring

1. Torv
2. Uriakad grå sand
3. Gul sand
4. Rostbrun sand, melerad med gul sand
5. Lins av grovkornig brun sand
6. Rostbrun sand, melerad med gul sand
7. Ljusbeige sand med smågrus

Provgrop 153, profil mot väst

Teckenförklaring

1. Torv
2. Urlaktning
3. Brun sand
4. Kompakt brun sand
5. Grus

■ Rotkol

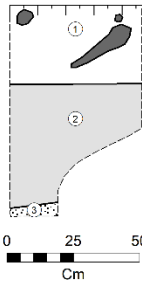
IK 508C:23

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 156, provgrop 158, provgrop 159; profilritningar

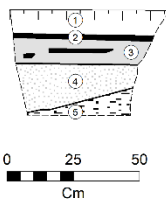
Skala 1:20

Provgrop 156, profil mot norr

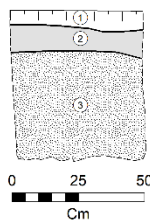
- Teckenförklaring*
1. Torv och organiskt skogsmaterial och rötter
 2. Grått mylligt lager (urlakning)
 3. Fuktig gråbrun sand
- Rot

Provgrop 158, profil mot söder

- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Sotlager med mycket kol
 3. Urlakningslager
 4. Ljus sand
 5. Grus

Provgrop 159, profil mot norr

- Teckenförklaring*
1. Torv
 2. Urlakad grå sand
 3. Fin brun sand

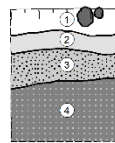
IK 508C:24

Sa 20.8
Långbergsöda, Saltvik

Arkeologisk undersökning 2018
Provgrop 160, provgrop 164, provgrop 166; profilritningar

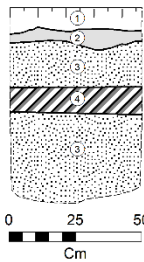
Skala 1:20

Provgrop 160, profil mot öst

Teckenförklaring
1. Torv
2. Urlakad grå sand
3. Fin orangegul sand
4. Ljusgul lera/silt med sten
■ Rot

Provgrop 164, profil mot väster

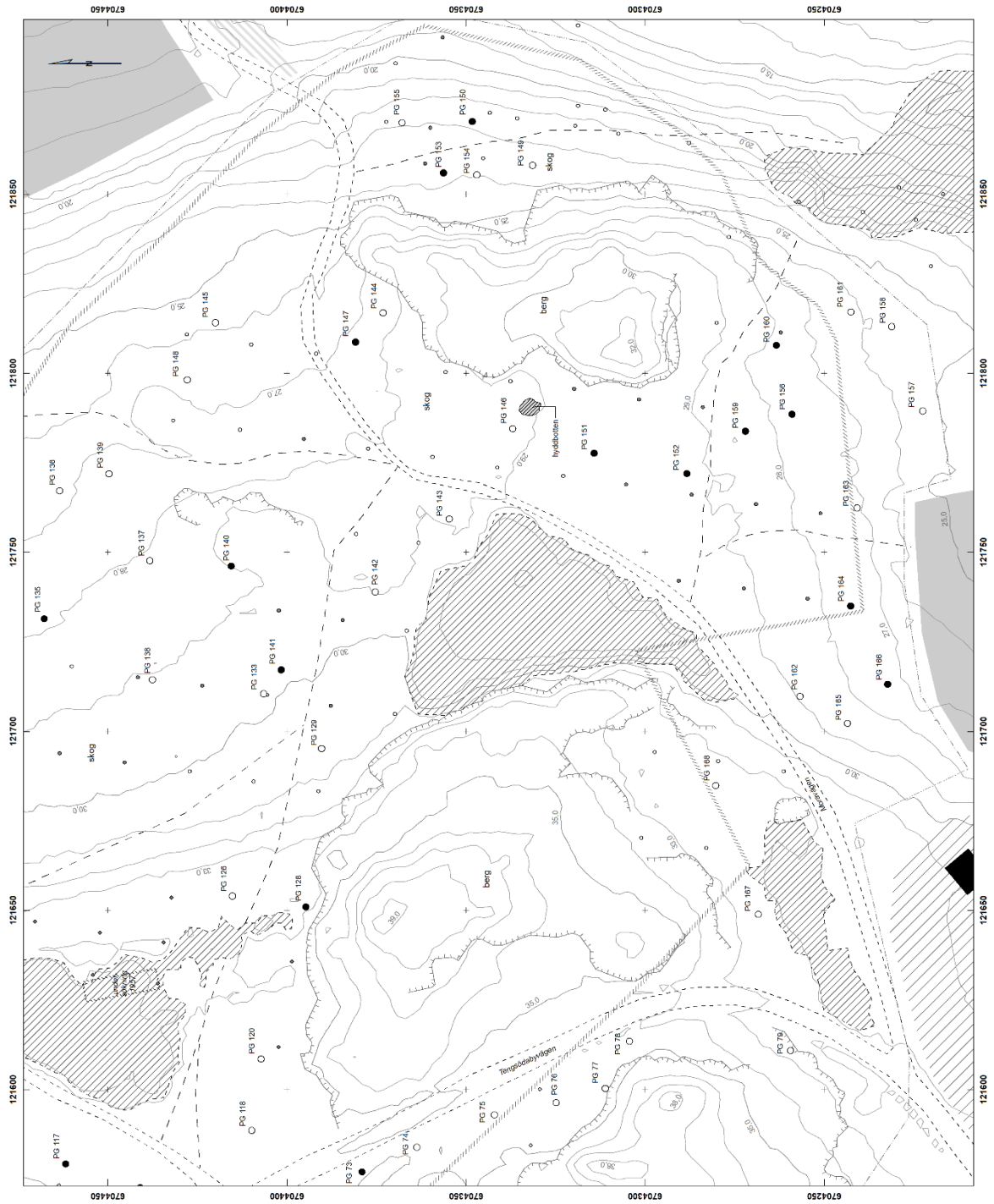

Teckenförklaring
1. Torv
2. Urlakning
3. Fin brun sand
4. Mörkfärgat kulturlager

Provgrop 166

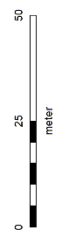
Fyndförande provgrop, men saknar profilritning

Bilaga 4. Kopior av specialkartor IK 508: 1, 508A: 23 – 39, 508B: 22 - 32, 508C: 19 - 24 (ej i skala)

IK 508C:25
 Sa 20.8 (Myrsbacka I och II)
 Långbergsödar/lengsöda, Saltvik
 Arkeologisk undersökning 2018
 Översiktskarta
 Skala 1:1 000
 ETRS-TM35FIN, N2000

- progrop 2018, fyndtom
- progrop 2018, fyndförande
- progrop 1975, fyndtom
- progrop 1975, fyndförande
- boastadhus
- höjdlinje (6 m intervall)
- höjdlinje (1 m intervall)
- bergskart
- - - stig/ekogeväg
- ▨ hyddösten
- ▨ gardsplan
- ▨ naturbetörlag
- ▨ skerbetesmark
- ▨ sandgrop/lått
- ▨ tidigare undersökt via
- ▨ undersökningsområde
- ▨ väg/vä
- ▨ fast formlämnning

Utlåtande

29.08.2022

MV/112/05.01.00/2022 1 (2)

Ålands landskapsregering
PB 1060
22111 MARIEHAMN

Referens ÅLR 2012/1736

Ärende **SALTVIK, rubbande av delar av fast fornlämning Sa 20.8 i Tengsöda**

Ålands landskapsregering begär Museiverkets utlåtande angående rubbande av delar av fast fornlämning *Sa 20.8* i Tengsöda by, i Saltviks kommun. Eventuellt rubbande har blivit aktuellt p.g.a. sandtäkt. Museiverket har behandlat ärendet den 23.8.2022 i ett särskilt sammanträde. Museiverket avger utlåtande enligt följande.

Fornlämningen *Sa 20.8* är en stensåldersboplats som består av olika delar: Svinvallen, Glamilders och Myrsbacka I-II. Behandlingen av ärendet har tagit en lång tid och till den nu inkomna anhållan om utlåtande hör en stor mängd material av olika slag. Landskapsregeringen har gett sitt utlåtande i ärendet den 20.11.2012 och den 19.12. 2018.

Det har utförts flera arkeologiska undersökningar på boplatslämningen (*Sa 20.8*). Undersökningen (2018) hade som syfte att identifiera och dokumentera de fornlämningar som finns i området för att bestämma deras utsträckning och karaktär. Den fasta fornlämningen konstaterades omfatta nästintill hela fastighetens yta inom den tidigare samfälliga fastigheten 736-431-878-6.

Fornlämningen Svinvallen utgör en del av den fasta fornlämningen *Sa 20.8*. Svinvallen består av en yta som ligger på båda sidorna av Tengsödavägen. Vid Svinvallens boplats finns fynd från både den västliga gropkeramiska kulturen och den östliga Kiukaiskulturen. Markanvändning (dvs. vägdragning och sandtäkt) har förstörts delar av boplatsen. De kvarvarande delarna av Svinvallen inom fastigheten är det som idag återstår av den vetenskapligt värdefulla östra delen av boplatsen.

Landskapsregeringen har beslutit att bevilja tillstånd för rubbandet av fast fornlämning *Sa 20.8* efter att en arkeologisk undersökning gjorts på de berörda delarna av fornlämningen. I landskapsregeringens utlåtande har det presenterats tydligt och i detalj de arkeologiska undersöknings- och dokumentationsvillkor som skall uppfyllas innan rubbande.

Museiverket har ingenting att tillägga till landskapsregeringens utlåtande.

Generaldirektör

Tiina Merisalo

Intendent

Satu Mikkonen - Hirvonen

För Ålands landskapsregering/Mikko Helminen
kännedom